

Suomenkielinen laitos

Tiedonantoja ja ilmoituksia

66. vuosikerta

16. maaliskuuta 2023

Sisältö

I Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot

PÄÄTÖSLAUSELMAT

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

574. Plenartagung des Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschusses, 14.12.2022-15.12.2022

2023/C 100/01

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean päätöslauselma aiheesta "Euroopan nuorison teemavuoden pitkäkestoinen vaikutus: nuorisoasioiden valtavirtaistaminen ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen" . . . . .

1

LAUSUNNOT

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

574. Plenartagung des Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschusses, 14.12.2022-15.12.2022

2023/C 100/02

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Sukupuoleen perustuvat investoinnit kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa" (oma-aloitteinen lausunto) . . . . .

8

2023/C 100/03

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Sukupuolen huomioivat investoinnit keinona parantaa sukupuolten tasa-arvoa Euroopan unionissa" (oma-aloitteinen lausunto) . . . . .

16

2023/C 100/04

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Perusoikeuksista ja oikeusvaltioperiaatteesta viestiminen" (oma-aloitteinen lausunto) . . . . .

24

2023/C 100/05

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Meriteknologia-alan teollisuusstrategia" (oma-aloitteinen lausunto) . . . . .

31

2023/C 100/06

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Nuorille paremmat valmiudet tehdä kestävästä kehityksestä totta – vaikutusmahdollisuuksien lisääminen koulutuksen avulla" (oma-aloitteinen lausunto) . . . . .

38

2023/C 100/07	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Eurooppalainen kansalaisaloite – Pelastakaa mehiläiset ja maanviljelijät” (oma-aloitteinen lausunto)	45
2023/C 100/08	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Elintarvikkeiden hintakriisi: keinottelun rooli ja konkreettisia toimitaehdotuksia Ukrainan sodan puhkeamisen jälkeen” (oma-aloitteinen lausunto) .	51
2023/C 100/09	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Latinalaisen Amerikan sosioekonominen tilanne covid-19-kriisin jälkeen: kansalaisyhteiskunnan rooli elpymisprosessissa” (oma-aloitteinen lausunto)	61
2023/C 100/10	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Digitalisaatio Euro-Välimeri-alueella” (oma-aloitteinen lausunto)	68
2023/C 100/11	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kilpailukykytarkastus keinona rakentaa vahvempaa ja häiriönsietokykyisempää EU:n taloutta” (valmisteleva lausunto)	76

III Valmistelevat säädökset

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

574. Plenartagung des Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschusses, 14.12.2022-15.12.2022

2023/C 100/12	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus 2021” (COM(2022) 337 final)	83
2023/C 100/13	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Uusi eurooppalainen innovaatio-ohjelma” (COM(2022) 332 final)	89
2023/C 100/14	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista a) ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sisämarkkinoiden hätätilavälinen perustamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2679/98 kumoamisesta” (COM(2022) 459 final – 2022/0278 (COD)) b) ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) 2016/424, (EU) 2016/425, (EU) 2016/426, (EU) 2019/1009 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse hätätilamenettelyistä vaatimustenmukaisuuden arviointia, yhteisten eritelmien hyväksymistä ja markkinavalvontaa varten sisämarkkinoiden hätätilan vuoksi” (COM(2022) 461 final – 2022/0279 (COD)) c) ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien 2000/14/EY, 2006/42/EY, 2010/35/EU, 2013/29/EU, 2014/28/EU, 2014/29/EU, 2014/30/EU, 2014/31/EU, 2014/32/EU, 2014/33/EU, 2014/34/EU, 2014/35/EU, 2014/53/EU ja 2014/68/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse hätätilamenettelyistä vaatimustenmukaisuuden arviointia, yhteisten eritelmien hyväksymistä ja markkinavalvontaa varten sisämarkkinoiden hätätilan vuoksi” (COM(2022) 462 final – 2022/0280 (COD))	95
2023/C 100/15	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden horisontaalisista kyberturvallisuusvaatimuksesta ja asetuksen (EU) 2019 1020 muuttamisesta” (COM(2022) 454 final – 2022/0272 (COD)) . . .	101
2023/C 100/16	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi varojen takaisin Hankinnasta ja menetetyksi tuomitsemisesta” (COM(2022) 245 final) . . .	105
2023/C 100/17	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla (eurooppalainen medianvapaus-säädös) ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta” (COM(2022) 457 final – 2022/0277 (COD))	111

2023/C 100/18	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Tavoitteena päästä asbestista kokonaan eroon: eurooppalainen lähestymistapa asbestista aiheutuvien terveysriskien käsittelyyn” (COM(2022) 488 final) ja ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät asbestialtistumiseen työssä, annetun direktiivin 2009/148/EY muuttamisesta” (COM(2022) 489 final – 2022/0298 (COD))	118
2023/C 100/19	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi Euroopan osaamisen teemavuodesta 2023” (COM(2022) 526 final – 2022/0326 (COD))	123
2023/C 100/20	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Puolustusalan investointivajeiden analyysi ja siihen perustuvat jatkotoimet” (JOIN(2022) 24 final)	132
2023/C 100/21	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kasvinsuojeluaineiden kestävästä käytöstä ja asetuksen (EU) 2021/2115 muuttamisesta” (COM(2022) 305 final – 2022/0196 (COD))	137
2023/C 100/22	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) N:o 389/2012 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse valmisteveron alaisia tavaroita jäsenvaltioiden välillä kaupallisessa tarkoituksessa siirtävistä talouden toimijoista sähköisissä rekistereissä säilytettävien tietojen vaihdosta” (COM(2022) 539 final – 2022/0331 (CNS))	145
2023/C 100/23	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Eteläisen Intian valtameren kalastussopimuksen (SIOFA) soveltamisalaan kuuluvalla alueella sovellettavista hoito-, säilyttämis- ja valvontatoimenpiteistä” (COM(2022) 563 final – 2022/0348 (COD))	146

I

(Päätöslauseimat, suositukset ja lausunnot)

PÄÄTÖSLAUSELMAT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

574. PLENARTAGUNG DES EUROPÄISCHEN WIRTSCHAFTS- UND SOZIALAUSSCHUSSES,
14.12.2022-15.12.2022

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean päätöslauselma aiheesta ”Euroopan nuorison teemavuoden pitkäkestoinen vaikutus: nuorisoasioiden valtavirtaistaminen ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen”

(2023/C 100/01)

SOC-jaoston puheenjohtajan **Laurențiu PLOSCEANUN** ehdotus Euroopan nuorison teemavuoden koordinaationiryhmän pyynnöstä (Katrīna LEITĀNE [puheenjohtaja], Neža REPANŠEK, Michael McLOUGHLIN, Nicoletta MERLO, Mateusz Maciej SZYMANSKI, Florian MARIN, Pierre BOLLON, Dolores SAMMUT BONNICI ja Davor MAJETIĆ)

Oikeusperusta	työjärjestyksen 50 artikla pätöslauselma
Hyväksyminen täysistunnossa	15.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	150/0/1

Ukrainan sodan, covid-19-pandemian ja ilmastokriisin aiheuttamasta epävarmuudesta huolimatta nuoret ovat edelleen Euroopan yhdentymishankkeen moottori, ja heidän luovuutensa, energiansa ja innostuksensa ovat kestävän kehityksen liikkeellepaneva voima. Tänä päivänä tehdyt päätökset määrittävät maailmaamme huomenna, joten on ratkaisevan tärkeää varmistaa, että nuoret pystyvät vaikuttamaan tulevaisuutensa kannalta merkityksellisiin päätöksiin, sillä myös muilla kuin suoraan nuoriin liittyvillä toimintapolitiikoilla voi olla suuri vaikutus ja merkitys nuorison ja tulevien sukupolvien kannalta.

Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen nimesi joulukuussa 2021 vuoden 2022 Euroopan nuorison teemavuodeksi, koska **”Eurooppa tarvitsee kaikkia nuoria”** ja koska **”[u]nionilla on oltava sielu ja näkemys, jotka puhuttelevat nuoria”** ⁽¹⁾. Lisäksi komission jäsenen Mariya Gabrielin mukaan **”Euroopan nuorison teemavuoden pitäisi muuttaa ajattelutapaamme sen osalta, miten nuoret otetaan mukaan politiikkaan ja päätöksentekoon”** ⁽²⁾.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/speech_21_4701

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/IP_21_5226

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean (ETSK) lausunnossa ⁽³⁾ EU:n nuorisostrategiasta vuosille 2019–2027 komitea kehottaa panostamaan monialaiseen lähestymistapaan ja omaksumaan kokonaisvaltaisen tarkastelutavan nuoriin ja heidän tarpeisiinsa ja oikeuksiinsa ja korostaa olevansa ”vakuuttunut siitä, että **nuorten osallistumista päätöksentekoprosesseihin olisi edistettävä** muutenkin kuin kertaluontoisissa tapahtumissa. Lisäksi nuorisoasioita koskevaa EU:n vuoropuhelua kehitettäessä on parannettava vapaaehtoistyöhön keskittyvien nuorisojärjestöjen ja kansallisten nuorisoneuvostojen asemaa ja käytettävä myös muita keinoja. EU:n toimielinten olisi otettava tässä vetovastuu, ja ETSK:n tulisi kuulua johtaviin instituutioihin, jotka parantavat nuorten osallisuutta EU:n tasolla.”

ETSK on jo muutaman vuoden ajan **pohtinut, miten nuorten ääni voitaisiin ottaa paremmin huomioon komitean työskentelyssä ja EU:n päätöksentekoprosessissa järjestelmällisellä ja mielekkäällä tavalla** niin, että katetaan ilmaston ja kestävyuden kaltaiset erilaiset ulottuvuudet ⁽⁴⁾, järjestetään ilmasto- ja kestävyyttä käsitteleviä nuorten pyöreän pöydän keskusteluita ja otetaan nuorison edustaja mukaan sekä EU:n viralliseen valtuuskuntaan UNFCCC:n COP-kokouksiin että ETSK:n valtuuskuntaan, korostetaan kestävästä kehityksestä edistävän koulutuksen roolia ⁽⁵⁾, käsitellään tarkemmin työllisyys- ja työmarkkinatilannetta ja -säännöksiä ⁽⁶⁾, otetaan nuoret mukaan kansallisten elpymissuunnitelmien laatimiseen ⁽⁷⁾, mikä edellyttää nuorisojärjestöjen parempaa osallistamista suunnitelmien täytäntöönpano- ja seurantavaiheisiin ja päätöksentekoprosesseihin, kiinnitetään huomiota nuorisopolitiikkaan Länsi-Balkanilla ⁽⁸⁾, missä ETSK kehottaa EU:ta tukemaan jatkossakin Länsi-Balkanin maita nuorten osallistumisen edistämiseksi, valtavirtaistetaan nuorisonäkökulma kaikilla politiikanaloilla EU:n tasolla ottamalla käyttöön EU-tason nuorisotesti ⁽⁹⁾, johon sisältyy myös konkreettisia suosituksia ja ehdotuksia, sekä ehdotetaan nuorten ja nuorisojärjestöjen tiiviimpää osallistumista työskentelyyn komitean sisällä.

Lisäksi **ETSK ilmoitti suhtautuvansa myönteisesti** ⁽¹⁰⁾ **ehdotukseen nimetä vuosi 2022 Euroopan nuorison teemavuodeksi** sekä olevansa valmis toimimaan johtavassa roolissa Euroopan nuorison teemavuonna ja hyödyntämään muun muassa sellaisia menestyksellisiä aloitteita kuin ”Sinun Eurooppasi, sinun mielipiteesi”, nuorten pyöreän pöydän keskustelut ilmastosta ja kestävästä kehityksestä ja ETSK:n nuorisoedustaja COP-ohjelmassa. ETSK:lla on ainutlaatuiset edellytykset edistää yhteyksiä nuorisoverkostoihin. ETSK perustikin **Euroopan nuorison teemavuoden koordinoitiryhmän** tavoitteenaan varmistaa tämän aloitteen edustus ja näkyvyys ETSK:ssa ja koordinoida käynnissä olevia nuorisoon liittyviä aloitteita. Euroopan nuorison teemavuoden koordinoitiryhmä sai tehtäväkseen vahvistaa yhteistyötä nuorisojärjestöjen ja nuorten kanssa teemavuoden aikana ja sen jälkeen sekä tehdä yhteistyötä muiden EU:n toimielinten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa, jotta voidaan varmistaa nuorten parempi monialainen integrointi niiden päivittäiseen toimintaan.

Euroopan nuorison teemavuoden koordinoitiryhmän valmistelema päätöslauselmaluonnoksessa kehoitetaan EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioiden hallituksia turvaamaan Euroopan nuorison teemavuoden pitkäkestoinen vaikutus edistämällä nuorten järjestelmällistä ja merkityksellistä osallistumista politiikan valmisteluun ja päätöksentekoon kaikilla tasoilla sekä edistämällä nuorten ja nuorisojärjestöjen osallistumismekanismeja. Lisäksi ETSK toteaa jälleen olevansa sitoutunut vahvistamaan nuorten osallistumista toiminnassaan ja edistämään nuorisoasioiden valtavirtaistamista kaikilla tasoilla yhtenäisemmän ja vahvemman Euroopan luomiseksi.

Emme voi aina valmistaa tulevaisuutta nuoriamme varten, mutta voimme valmistaa nuoriamme tulevaisuutta varten. – Franklin D. Roosevelt

⁽³⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n uusi nuorisostrategia: nuorten osallistaminen, yhdistäminen ja vaikutusmahdollisuudet” (COM(2018) 269 final) (EUVL C 62, 15.2.2019, s. 142).

⁽⁴⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kohti nuorten järjestelmällistä osallistamista ilmasto- ja kestävästä kehityksestä koskevaan EU:n päätöksentekoon” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 429, 11.12.2020, s. 44).

⁽⁵⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Nuorille paremmat valmiudet tehdä kestävästä kehityksestä totta – vaikutusmahdollisuuksien lisääminen koulutuksen avulla” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 100, 16.3.2023, s. 38).

⁽⁶⁾ ETSK:n tiedonanto aiheesta ”Nuorten yhdenvertainen kohtelu työmarkkinoilla” (valmisteilla).

⁽⁷⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Miten voidaan taata säällinen työ nuorille ja varmistaa työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien osallistaminen laatimalla kansallisia elpymissuunnitelmia asianmukaisesti” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 152, 6.4.2022, s. 27).

⁽⁸⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Länsi-Balkanin maiden nuorisopolitiikka osana Länsi-Balkanin innovaatio-ohjelmaa” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 443, 22.11.2022, s. 44).

⁽⁹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”EU-tason nuorisotesti” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 486, 21.12.2022, s. 46).

⁽¹⁰⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi Euroopan nuorison teemavuodesta 2022” (COM(2021) 634 final – 2021/0328 (COD)) (EUVL C 152, 6.4.2022, s. 122).

1. Euroopan nuorison teemavuoden pitkäkestoinen vaikutus ETSK:ssa

1.1 ETSK katsoo, että kaikkien sidosryhmien on osallistuttava ja suhtauduttava Euroopan nuorison teemavuoden keskusteluihin avoimin mielin. On tärkeää, että vuodesta jää jäljelle konkreettisia tuloksia ja että seurantatyötä jatketaan osaamisen teemavuonna ja sen jälkeen. Lisäksi myös EU:n nuorisostrategiassa ja Euroopan tulevaisuuskonferenssissa kaavailaan merkittäviä toimia nuorten järjestelmällisemmän ja merkityksellisemmän osallistumisen edistämiseksi Euroopan tulevaisuuden rakentamisessa.

1.2 ETSK katsoo, että kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla ja erityisesti nuorisojärjestöillä on ratkaiseva asema kartoitettaessa innovatiivisia osallistavia välineitä nuorisonäkökulman huomioon ottamiseksi päätöksenteossa kaikilla tasoilla ja kaikilla politiikanaloilla, ja korostaa kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden roolia aktiivisen kansalaisuuden vahvistamisessa sekä nuorten perustavanlaatuisen ihmisoikeuksien ja demokraattisten arvojen turvaamisessa.

1.3 ETSK pitää valitettavana, että nuorisojärjestöjen toimintamahdollisuudet ovat kaventuneet⁽¹⁾, ja korostaa niiden demokraattista merkitystä. ETSK peräänkuuluttaa toimenpiteitä, joilla lisätään nuorisojärjestöjen vaikutusmahdollisuuksia ja tarjotaan niille kestäviä resursseja, jotka parantavat niiden valmiuksia edustaa ja puolustaa oikeuksiaan ja intressejään.

1.4 ETSK tuo esiin lausunnoissaan⁽²⁾ muutaman viime vuoden aikana esitetyt onnistuneet aloitteet nuorten järjestelmällisen ja merkityksellisen osallistumisen edistämiseksi ja ilmoittaa olevansa sitoutunut kehittämään uusia aloitteita, joilla edistetään nuorten osallistumista ja nuorisonäkökulmaa päätöksenteossa.

1.5 ETSK katsoo, että nuorten aktiivinen osallistuminen politiikan valmisteluun ja päätöksentekoon on ratkaisevan tärkeää rakennettaessa Euroopan tulevaisuutta ja visiota, joka puhuttelee nuoria. Komitea kannustaakin EU:n toimielimiä ottamaan käyttöön EU-tason nuorisotestin sen varmistamiseksi, että kaikessa EU:n tason päätöksenteossa otetaan huomioon nuorisonäkökulma.

1.6 EU-tason nuorisotestistä antamassaan lausunnossa esitettyjen ehdotusten jatkoksi ETSK kehottaa ottamaan nuoret huomioon päätöksenteossa kaikilla tasoilla ja kehittämään yhteisen lähestymistavan nuorten järjestelmälliseen ja merkitykselliseen osallistumiseen kaikissa EU:n toimielimissä. Tämän olisi perustuttava seuraaviin keskeisiin seikkoihin:

- Luodaan yhdessä alusta alkaen mukana olevien nuorisojärjestöjen kanssa nuorisoon liittyviä aloitteita, hankkeita ja tapahtumia ja varmistetaan, että ne voivat saada äänensä kuuluviin prosessin kaikissa vaiheissa.
- Jaetaan vastuu aloitteista, hankkeista ja tapahtumista nuorisojärjestöjen kanssa, annetaan niille johtava rooli ja toimitaan niiden painopisteiden ja tarpeiden mukaan.
- Vahvistetaan nuorisojärjestöjen valmiuksia ja tuetaan niitä osallistumista varten tarvittavilla taloudellisilla resursseilla ja asianmukaisilla välineillä.
- Luodaan jäsenneltyjä ja mielekkäitä seurantaprosesseja niin, että mennään tapauskohtaisia kokouksia ja yksinkertaisia kuulemisia pidemmälle.

⁽¹⁾ SAFEGUARDING20CIVIC20SPACE20FOR20YOUNG20PEOPLE20IN20EUROPE202020_v4.02028129.pdf (youthforum.org)

⁽²⁾ Esimerkiksi Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n uusi nuorisostrategia: nuorten osallistaminen, yhdistäminen ja vaikutusmahdollisuudet” (COM(2018) 269 final) (EUVL C 62, 15.2.2019, s. 142), Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kohti nuorten järjestelmällistä osallistamista ilmastoa ja kestävää kehitystä koskevaan EU:n päätöksentekoon” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 429, 11.12.2020, s. 44), Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi Euroopan nuorison teemavuodesta 2022” (COM(2021) 634 final – 2021/0328 (COD)) (EUVL C 152, 6.4.2022, s. 122), Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”EU-tason nuorisotesti” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 486, 21.12.2022, s. 46).

1.7 ETSK sitoutuu perustamaan ETSK:hon pysyvän ryhmän avoimine ja monialaisine koordinoituneina nuorisotietämisen huomioon ottamiseksi ETSK:n työskentelyssä ja tutkimaan ja pohtimaan edelleen mahdollisia tapoja soveltaa EU-tason nuorisotietämisen konseptia työskentelyssään, jotta voidaan kehittää johdonmukainen lähestymistapa nuorten osallistumiseen ETSK:ssa.

1.7.1 Lisäksi ETSK kehottaa luomaan rakenteen, joka edustaa ja/tai johon osallistuu nuorisoyhteisöjä kaikissa EU:n toimielimissä, ja/tai mahdollisesti Euroopan kiertotalouden sidosryhmäfoorumien kaltaisen sidosryhmäfoorumien, joka kuuluisi ETSK:n vastuulle. Koska EU:n nuorisodialogi on Euroopan merkittävin osallistava prosessi, johon osallistuu päättäjät ja nuoria keskustelemaan eri aiheista ja etsimään ratkaisuja yhdessä, voitaisiin toteuttaa lisätoimia tämän osallistavan mekanismin vahvistamiseksi esimerkiksi ottamalla käyttöön yhteishallintorakenne⁽¹³⁾, jota ETSK johtaisi.

1.8 ETSK kehottaa vahvistamaan nuorten osallistumista päätöksentekoprosesseihin lainsäädäntöehdotusten ja aloitteiden laatimisesta aina täytäntöönpanoon, seurantaan ja jatkotoimiin. Tätä lähestymistapaa on käytetty vuodesta 2021 lähtien EU:n valtuuskunnassa, joka osallistuu UNFCCC:n COP-kokouksiin, joissa valtuuskunnalla on vähintään yksi nuorisotietämisen edustaja. ETSK suosittaa painokkaasti, että EU:n muut valtuuskunnat omaksuvat samanlaisen toimintamallin ja ottavat huomioon sukupolvien välisen näkökulman.

1.9 Jotta voidaan vahvistaa ETSK:n omaa roolia poliittisten päättäjien, nuorisoyhteisöjen ja nuorten välisen kuulumisen kuromisessa sekä jäsenvaltio- että unionitasolla, on ensinnäkin suositeltavaa perustaa avoin, jäsenyly ja merkityksellinen nuorten osallistumismekanismi lainsäädäntötyön tehokkaaksi koordinoimiseksi. Tällainen olisi esimerkiksi nuorisoyhteisö. Toiseksi on tehtävä yhteistyötä nuorten ja nuorisoyhteisöjen kanssa ja otettava nämä mukaan komitean työhön. Lisäksi olisi toteutettava nuorten osallistumista koskevien hyvien käytäntöjen koordinoitua ja vaihtoa kaikilla tasoilla ja kaikissa jäsenvaltioissa sekä entistä kohdennetumpia tiedotustoimia. Erityisesti on vahvistettava suhteita kansallisiin nuorisoyhteisöihin ja painotettava paikallisia nuorisohankkeita ETSK:ssa ja jäsenten keskuudessa.

1.10 Kun lisäksi otetaan huomioon nykyinen epävakaa geopolittinen tilanne, on ratkaisevan tärkeää varmistaa nuorten osallistuminen kestäväan kehitykseen, turvallisuuteen ja rauhan rakentamiseen. ETSK suhtautuu myönteisesti äskettäin hyväksytyyn nuorisotietämisen ohjelmaan EU:n ulkoisessa toiminnassa ja aikoo antaa siitä oma-aloitteisen lausunnon vuonna 2023. ETSK kehottaa niin ikään EU:ta tukemaan edelleen Länsi-Balkanin maita nuorten osallistumisen parantamisessa ja ottamaan huomioon koulutuksellisen liikkuvuuden positiivisen korrelaation nuorten yhteiskunnallisen ja poliittisen osallistumisen kanssa. Sama periaate olisi otettava huomioon suhteissa Ukrainaan ja Georgiaan. ETSK kehottaa vahvistamaan nuorisopolitiikkaan liittyvää yhteistyötä ehdokasvaltioiden kanssa.

1.11 ETSK pyrkii ottamaan nuorten äänen järjestelmällisesti huomioon lausunnoissaan, myös *oma-aloitteissa lausunnoissaan* ja *valmistelevissa lausunnoissaan*, joita annetaan vaihtuvien puheenjohtajavaltioiden tai muiden EU:n toimielinten pyynnöstä. ETSK tekee erinomaisten suhteidensa ansiosta parhaansa saadakseen ne vakuuttuneiksi siitä, että näissä pyynnöissä olisi käsiteltävä nuoriin liittyviä näkökohtia.

2. Tulevien vuosien painopiste: paremman – vihreämmän, osallistavamman ja digitaalisemman – tulevaisuuden rakentaminen yhdessä

2.1 ETSK korostaa, että on tärkeää lisätä nuorten tietämystä ja tietojen tasoa EU:n toimielimistä, toimintamekanismeista, toiminta-aloista, päivittäistä toimintaa koskevista konkreettisista esimerkeistä sekä nuorten henkilökohtaisen ja ammatillisen kehittymisen mahdollisuuksista. Eurooppalaisten kokemustenvaihto- ja koulutusohjelmien (Erasmus+, DiscoverEU jne.) määrää olisi lisättävä sekä paikallisesti että ulkoisesti. Olisi myös lisättävä ohjelmia, joita valvotaan yhdessä muiden oppilaitosten kanssa asianomaisessa maassa ja ulkomailla. ETSK edistää nuorisoon keskittyviä paikallistason aloitteita ja kannustaa ETSK:n jäseniä järjestämään niitä.

⁽¹³⁾ Euroopan neuvoston yhteishallintojärjestelmä.

2.2 ETSK huomauttaa, että on luotava ja taattava puitteet kaikkien nuorten osallistumiselle päätöksentekoprosessiin EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla kehittämällä instituutioita niin, että ne ovat entistä avoimempia ja halukkaampia tekemään yhteistyötä nuorten kanssa. Erityisen tärkeää on antaa muita heikommassa ja haavoittuvassa asemassa oleville ja syrjäytyneille nuorille mahdollisuus osallistua päätöksentekoprosesseihin. Ensisijaisena tavoitteena olisi oltava edistää nuorten osallistumista poliittisiin vaaleihin. Lisäksi nuorten osallistuminen lisää osaltaan luovuutta ja innovatiivisuutta, ja nuoria on kuultava ja heitä olisi kannustettava kansalais- ja yhteisöosallistumiseen jo nuoresta iästä.

2.3 ETSK suosittaa, että toteutetaan koulupudokkaille suunnattuja uuden mahdollisuuden tarjoavia ohjelmia ja luku- ja kirjoitustaito-ohjelmia sekä toimenpiteitä koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi varmistamalla maaseudun nuorille ja köyhien perheiden nuorille suunnatut ohjaus-, tuki- ja sosiaalisen suojelun ohjelmat, jotta voidaan helpottaa koulutuspalvelujen piiriin pääsyä.

2.4 On saavutettava laadukas ja osallistava koulutus ja elinikäinen oppiminen sen varmistamiseksi, että kaikilla on sellaiset tiedot, taidot, valmiudet ja asenteet, joita tarvitaan, jotta Euroopasta voidaan luoda entistä oikeudenmukaisempi, yhtenäisempi, kestäväpohjaisempi, digitaalisempi ja selviytymiskykyisempi yhteiskunta. Nuorilla on oltava taidot, joiden avulla he voivat osallistua täysipainoisesti yhteiskuntaan ja hallita onnistuneesti siirtymiä työmarkkinoilla⁽¹⁴⁾. Tässä on keskityttävä kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin. Ammattitaitoiset työntekijät ovat tärkeä osatekijä Euroopan kilpailukyvyyn varmistamisessa, kuten myös Euroopan osaamisen teemavuotta 2023 koskevassa Euroopan komission ehdotuksessa⁽¹⁵⁾ todetaan, hyvien työolojen ja -ehtojen, urakehityksen ennakoitavuuden ja mahdollisuuksien takaamisen ohella. Olisi kannustettava osallistumaan koulutukseen oppilaitoksissa. Etusijalle olisi asetettava Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpano nuorison osalta. On myös edistytävä koulutus uudistuksessa, puuttava osaamisen kohtaanto-ongelmiin ja keskityttävä elinikäiseen oppimiseen, uudelleen koulutukseen ja täydennyskoulutukseen⁽¹⁶⁾.

2.5 ETSK kehottaa helpottamaan maaseutualueiden nuorten pääsyä koulutusjärjestelmän piiriin niin, että varmistetaan laadukkaan koulutusprosessin edellyttämä materiaallinen ja digitaalinen infrastruktuuri erityisesti kestävän kehityksen ja ympäristönsuojelun alalla.

2.6 ETSK kannustaa jäsenvaltioita huolehtimaan yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa kohdenneusti siitä, että niillä, joilla on harvinaisia sairauksia tai jotka eivät voi käydä koulua lääketieteellisistä syistä, on pääsy kouluihin, ja takaamaan tarvittavan infrastruktuurin, jotta voidaan varmistaa ensisijaisena tavoitteena vammaisten henkilöiden yhtäläiset mahdollisuudet saada koulutuspalveluja niin, ettei ketään jätetä jälkeen.

2.7 Koulutus on kaikkien muiden kestävän kehityksen tavoitteiden keskeinen mahdollistaja. ETSK kannattaakin Euroopan komission työtä vihreää siirtymää ja kestävä kehitystä koskevan oppimisen edistämiseksi ja kehottaa jäsenvaltioita tarjoamaan ja muuttamaan koulutusta omilla maissaan vastaavasti⁽¹⁷⁾.

2.8 ETSK ehdottaa, että kehitetään yhdessä työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa tiedotus- ja neuvontatilaisuuksia tai opetussuunnitelmia, joiden tavoitteena on selittää työmarkkinoiden olennaisena osana olevia perustekijöitä, muun muassa työnantajan, työsopimuksen jne. kaltaisia käsitteitä. Tähän olisi osoitettava riittävästi resursseja erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ja epätyyppillisissä työsuhteissa työskenteleville nuorille. Vastaavanlaista tietoa on jaettava myös nuorille maahanmuuttajille heidän saapuessaan tuntemattomaan maahan, jotta he voivat integroitua nopeammin uuteen yhteiskuntaan, sen koulutus- ja työjärjestelmiin ja kulttuuriin. Nuorille olisi yleisemmin tarjottava enemmän keinoja oppia talousvalistuksen kaltaisista aiheista ja ennen kaikkea saada vankkaa tietämystä oikeuksistaan kansalaisina ja työntekijöinä. Kaikki tämä on tärkeää, jotta voidaan auttaa nuoria valmistautumaan tulevaan aikuisuuteen.

2.9 ETSK on todennut jo aiemmin, että myös yrittäjyydellä voi olla ratkaisevan tärkeä rooli kilpailukyvyyn, innovoinnin ja hyvinvoinnin parantamisessa sekä sosiaalisen ja vihreän talouden rakentamisessa varsinkin pandemian jälkeisen elpymisen tilanteessa. Yrittäjyyskasvatuksen edistäminen yrittäjätaitojen kehittämiseksi voisi olla keino luoda urapolkuja erityisesti nuorten keskuudessa⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁴⁾ Ks. esim. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Miten edistää elinikäisen oppimisen näkökulmasta koulutukseen perustuvia taitoja, joita Euroopassa tarvitaan oikeudenmukaisemman, yhtenäisemmän, kestäväpohjaisemman, digitaalisemman ja selviytymiskykyisemmän yhteiskunnan luomiseksi” (puheenjohtajavaltio Portugalin pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C 286, 16.7.2021, s. 27), kohdat 1.2 ja 2.3.

⁽¹⁵⁾ Komissio käynnistää Euroopan osaamisen teemavuoteen liittyvät toimet (europa.eu)

⁽¹⁶⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Nuorten yhdenvertainen kohtelu työmarkkinoilla” (valmisteilla).

⁽¹⁷⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Nuorille paremmat valmiudet tehdä kestävästä kehityksestä totta – vaikutusmahdollisuuksien lisääminen koulutuksen avulla” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 100, 16.3.2023, s. 38).

⁽¹⁸⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean päätöslauselma aiheesta ”Euroopan komission vuoden 2023 työohjelmaa koskeva kannanotto” (EUVL C 443, 22.11.2022, s. 1), kohta 4.14.

2.10 ETSK kannustaa etsimään kansallisella tasolla asianmukaisia ratkaisuja vuokrahintojen valvonnan varmistamiseksi, jotta voidaan helpottaa liikkuvuutta koulutukseen tai ammattiin liittyvissä tarkoituksissa, sekä toteuttamaan nuorille suunnatun sosiaalisen asuntotuotannon ohjelman erityisesti suurissa kaupungeissa ja talouskasvukeskuksissa.

2.11 ETSK kehottaa parantamaan erityisesti maaseutualueiden nuorten mahdollisuuksia saada laadukkaita terveyspalveluja lisäämällä perusterveydenhuollon palveluja tarjoavien sairaaloiden yksiköiden tai liikkuvien yksiköiden määrää ja toteuttamalla oppilaitoksissa valvetuskampanjoita, joissa keskitytään esimerkiksi vammojen ehkäisyyn, syömishäiriöihin, mielenterveyteen sekä yleiseen terveyskasvatukseen ja lisääntymisterveyteen, jotka ovat tärkeitä aiheita. Olisi kehitettävä erityisiä tutkimusohjelmia, joilla autetaan nuoria torjumaan sairauksia (kuten syöpää), sillä aikuisille suunnitellut hoitokeinot eivät useinkaan sovellu nuorille.

2.12 ETSK kehottaa tehostamaan ja jatkamaan yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa ponnisteluja sellaisten toimien toteuttamiseksi kouluissa, joilla tähdätään liikennevalistukseen sekä sukupuolitautien, kiusaamisen ja vihapuheen, tupakan, alkoholin ja huumeiden käytön ehkäisemiseen, osallistaen nuoret ja kansalaisyhteiskunnan.

2.13 ETSK ehdottaa, että varmistetaan kaikille nuorille mahdollisuus virallisiin edustusjärjestelmiin suhteessa asianomaisiin työmarkkinoiden toimijoihin ja koskien yhdistymisvapautta sekä työntekijöiden ja työnantajien oikeutta perustaa omia organisaatioita ja liittyä niihin. Tämä koskee erityisesti nuoria, joilla ei ole työtä tai joilla on epävarma työsuhde.

2.14 ETSK kehottaa vahvistamaan työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden valmiuksia edustaa nuoria ja helpottaa siirtymistä koulusta aktiiviseen työelämään sekä saada nuorisjärjestöt mukaan työmarkkinavuoropuhelun instituutioihin, työehtosopimusneuvotteluihin ja kolmikantajärjestöihin, joilla on vastuutehtäviä työmarkkinoilla.

2.15 ETSK kehottaa nykyaikaistamaan ja vahvistamaan työmarkkinoilla toimivia organisaatioita siten, että niiden tarjoamat palvelut mukautetaan nuorten erityispiirteisiin, jotta ne olisivat helposti saavutettavia, dynaamisia, helposti lähestyttäviä ja vähemmän byrokraattisia.

2.16 ETSK kehottaa takaamaan naisten ja miesten yhtäläisten mahdollisuuksien lisäksi myös nuorten oikeudenmukaisen kohtelun muihin ikäryhmiin verrattuna ja viittaa tässä yhteydessä palkkoihin, työoloihin ja -ehtoihin, koulutukseen ja mahdollisuuksiin työuralla etenemiseen. Harjoittelijoiden, erityisesti nuorten harjoittelijoiden, työhön ei saisi liittyä hyväksikäyttöä, eikä sitä saisi käyttää välineenä työsuhteen kiertämiseen. Palkattomat tai korvauksettomat työharjoittelut voivat vaikuttaa hyvin kielteisesti nuorten kokemuksiin työmarkkinoista ⁽¹⁹⁾, ja ne on kiellettävä ⁽²⁰⁾. Nuorten edustusta olisi vahvistettava edelleen.

2.17 ETSK katsoo, että yhteisötaloutta on tuettava, sillä ala auttaa aktiivisesti sosiaalisesti syrjäytyneitä nuoria ja muita haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä erityisesti toimilla, joilla pyritään parantamaan itseluottamusta, viestintää jne.

2.18 ETSK katsoo, että pandemian aiheuttama terveyspalvelujen heikko saatavuus edellyttää lisätoimia, jotta nuoria voidaan auttaa havaitsemaan mielenterveyteen ja hyvinvointiin liittyvien ongelmien merkit ja jotta voidaan edistää paikkansapitävän tiedon tarjontaa mahdollisimman monilla kanavilla. Näin nuoret pystyvät tunnistamaan hyödyllisen tiedon vastakohtana väärille lupauksille avun tai tuen antamisesta, ja tässä voidaan käyttää myös terveysalan välineitä.

2.19 ETSK kehottaa uudistamaan sosiaalisen suojelun järjestelmiä ja työläinsäädäntöä, jotta ne voidaan mukauttaa työn uusiin realiteetteihin ja muotoihin ja jotta voidaan varmistaa, että myöhempiä työelämän muutoksia voidaan tulevaisuudessa mukauttaa ja säännellä nopeammin kunnioittaen täysin kansallisia työmarkkinasuhteiden malleja ja työmarkkinaosapuolten itsemääräämisoikeutta.

2.20 ETSK ehdottaa, että eläkejärjestelmät ja sosiaalisen suojelun järjestelmät sidotaan nuorten taloudellisiin ja sosiaalisiin realiteetteihin ja että ne olisivat oikeudenmukaisia, osallistavia ja työmarkkinoiden realiteetteihin mukautettuja, jotta voidaan varmistaa työnteon uusia muotoja harjoittavien ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten suojelu. Etusijalla on oltava laadukkaiden työpaikkojen tarjoaminen kaikille nuorille.

⁽¹⁹⁾ ETSK:n tiedonanto aiheesta "Nuorten yhdenvertainen kohtelu työmarkkinoilla" (valmisteilla).

⁽²⁰⁾ Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheesta "Miten voidaan taata säälinen työ nuorille ja varmistaa työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien osallistaminen laatimalla kansallisia elpymissuunnitelmia asianmukaisesti" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 152, 6.4.2022, s. 27), kohta 1.9.

2.21 ETSK toteaa koronaviruspandemian osoittaneen, että työllisyyden vakauden ja ennakoitavuuden ohella myös terveys- ja turvallisuuskysymyksillä, muun muassa psykososiaalisilla riskeillä, on merkityksellinen asema. Nuorten kanssa on käytävä vuoropuhelua siitä, miten tällä alalla voidaan ehkäistä ongelmia tulevaisuudessa. On tärkeää, että saatavilla on vakauteen ja laatustandardeihin perustuvia erilaisia työmuotoja, jotta voidaan helpottaa nuorten työmarkkinoille osallistumista. Lisäksi tarvitaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan nuorten työolojen ja -ehtojen valvontaa, myös työsuojelutarkastuksia.

2.22 ETSK kehottaa suojelemaan nuorten oikeuksia ja varmistamaan sosiaalisen suojelun työ- ja yksityiselämän tasapainon avulla, suojelemalla oikeutta yksityiselämään ja säilyttämällä mahdollisuuden käydä kollektiivisia neuvotteluja. Olisi kannustettava etsimään keinoja helpottaa asianmukaisia työaikajoustoja opintojen loppuun saattamiseksi.

2.23 ETSK kehottaa kiinnittämään huomiota nuorisolle tarkoitettujen erilaisten välineiden, kuten nuorisotakuun ja lapsitakuun, välisen synergian lisäämiseen. Nuorille olisi annettava todelliset takeet heille tarjottavista ennakoitavissa olevista uranäkymistä. Nuorten tukemiseksi työmarkkinoilla myönnettävällä julkisella rahoituksella ei pitäisi lisätä epävarmuutta, ja työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan osallistumisen nuorten auttamiseen työmarkkinoilla olisi jatkossakin oltava etusijalla.

2.23.1 ETSK pyrkii varmistamaan, että kaikille lapsille ja nuorille, jotka ovat vailla vanhempien asianmukaista huolenpitoa, järjestetään kunnollinen ja laadukas vaihtoehtoinen hoito ja että sisarukset saavat olla yhdessä, paitsi jos se ei ole heidän etujensa mukaista, sillä sisarussuhteet ovat erityisen tärkeitä näissä olosuhteissa. Yleisesti ottaen on tärkeää, että tukimekanismit eivät pääty äkillisesti, kun nuoret täyttävät 18 vuotta.

2.24 ETSK korostaa tarvetta vastata asianmukaisesti taloudellisiin, sosiaalisiin ja ympäristöön liittyviin haasteisiin, joita nykyinen talousmalli aiheuttaa erityisesti nuorille. Tämä olisi tehtävä pitäen mielessä, että yhteiskuntiemme muuttamisessa vihreämmiksi, oikeudenmukaisemmiksi, osallistavammiksi, kestäväpohjaisemmiksi ja paremmin hyvinvointiin keskittyviksi olisi lähdeittävä siitä, että nuorten etu on tulevaisuuden peruspilari. Nuorison olisi oltava ERI-rahastojen investointien läpileikkaava teema ja tavoite.

2.25 ETSK pitää tarpeellisenä varmistaa, että nuorilla on mahdollisuudet hankkia perhe. Euroopan vakauden ja tulevaisuuden kannalta on ratkaisevan tärkeää lisätä toimia nuorten motivoimiseksi perheen perustamiseen ja lasten hankkimiseen. Onkin olennaisen tärkeää varmistaa asuntojen, lastenhoitopalvelujen ja joustavan sosiaalisen tuen saatavuus luomalla tätä varten erityinen EU:n ohjelma.

2.26 ETSK kehottaa painokkaasti tarjoamaan nuoremmalle sukupolvelle aidosti demokraattisen ja moniarvoisen julkisen tilan, jossa he voivat ilmaista mielipiteensä ilman pelkoa syrjinnästä tai vihasta. Samalla on erittäin tärkeää lisätä tietämystä ja tietoisuutta tiedon manipuloinnista ja disinformaatiosta.

Bryssel 15. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

574. PLENARTAGUNG DES EUROPÄISCHEN WIRTSCHAFTS- UND SOZIALAUSSCHUSSES,
14.12.2022-15.12.2022

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Sukupuoleen perustuvat investoinnit kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2023/C 100/02)

Esittelijä: **Cinzia DEL RIO**

Komitean täysistunnon päätös	20.1.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Hyväksyminen jaostossa	8.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	163/5/14

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK toistaa, että vain laajempi ja parempi taloudellinen ja sosiaalinen lähentyminen Euroopan unionissa voi auttaa varmistamaan sukupuolten täydellisen tasa-arvon ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistämisen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisten toimien ja strategioiden pohjalta.

1.2 ETSK huomauttaa, että suurin osa kansallisista elpymis- ja palautumissuunnitelmista on laadittu jäsenvaltioissa ilman ennalta tehtyä arviointia siitä, miten yksittäiset investoinnit vaikuttavat sukupuolten epätasa-arvon poistamiseen ja naisten työmarkkinoille pääsyn ja työelämässä pysymisen helpottamiseen. Vain muutamat valtiot ovat omaksuneet strategisen lähestymistavan erityisine ja monialaisine toimenpiteineen ja uudistuksineen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman kuudella investointilohkolla. Euroopan komission soveltama menettely perustuu toteutettujen toimenpiteiden tuloksellisuuden arviointiin. ETSK suosittaakin, että komissio ottaisi arviointivaiheessa käyttöön erityisiä vertailukelpoisia indikaattoreita mitataksaan parannuksia samapalkkaisuudessa, työmarkkinoille pääsyssä, työelämän ja hoivan yhteensovittamisessa ja naisten yrittäjyyden edistämisessä.

1.3 Kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyy suoria ja välillisiä lyhyen tai keskipitkän aikavälin vaikutuksiltaan erilaisia toimia, joilla pyritään edistämään naisten pääsyä työelämään ja työelämässä pysymistä, mutta maiden välillä on hajanaisuutta ja epäyhtenäisyyttä. ETSK pitää ensisijaisen tärkeänä, että kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia toteutettaessa tehostetaan sekä suoria että välillisiä toimia, joita varten on oltava selkeät ja pitkäaikaiset investointikanavat, ja resurssien suunnittelun on ulotuttava myös keskipitkälle ja pitkälle aikavälille.

1.4 ETSK katsoo, että naisten työllisyyttä edistävien suorien toimien joukossa olisi suosittava muiden yksittäisten kannustimien sijaan kannustimia, joilla pyritään edistämään vakaiden ja laadukkaiden työpaikkojen luomista naisille, ja että ne olisi jätettävä valtiontukikartan ulkopuolelle.

1.5 ETSK kehottaa vahvistamaan naisten työllisyyttä edistävälle yrityksille tarkoitettua palkitsemislauseketta ulottamalla se kattamaan kaikki julkiset hankinnat ja sääntelemään julkisia tarjouskilpailuja niin, että toteuttavien osapuolten on viitattava erikseen sukupuolten tasa-arvoa koskeviin tavoitteisiin.

1.6 ETSK suhtautuu myönteisesti eräisiin kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyviin yrittäjyyden tukitoimiin ja toivoo, että tukea annettaisiin myös talous- ja johtamiskoulutukseen ja rahoitusvälineiden käyttöön saamiseen.

1.7 ETSK katsoo sukupuolten tasa-arvoa koskevan komission tiedonannon tapaan, että kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpanossa on tärkeää toteuttaa verotuksellisia toimia niin, että kevennetään pienituloisten kotitalouden toisen tulonsaajan ja vähävaraisempien yksinhuoltajaperheiden tulojen verotusta.

1.8 Kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien välillisiin toimiin kuuluvat investoinnit lastenhoito- ja hoivapalveluihin. ETSK pitää ensisijaisen tärkeänä investoida palveluihin työelämän ja pitkäaikaishoivan yhteensovittamiseksi, tarjota lisäpalveluja ja tuoda nämä palvelut pienituloisten kotitalouksien ulottuville.

1.9 ETSK katsoo, että enää ei voida lykätä erityisiä investointeja naisten kannustamiseksi teknisiin ja tieteellisiin opintoihin (STEM-aineet) oppilaitoksissa ja yliopistoissa. Näillä investoinneilla voidaan edistää keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä naisten työllisyyttä nykyisin miesvaltaisilla aloilla.

1.10 ETSK suosittelee, että kansalliset elpymis- ja palautumissuunnitelmat laaditaan koordinoitusti ja niin, että ne täydentävät kaikkia muita unionin varoja ja ohjelmia alkaen koheesio- ja maaseutuvaroista ja -ohjelmista. Arvioinnissa, jonka komissio tekee EU-ohjausjakson ja siihen sisältyvien maakohtaisten suositusten yhteydessä, nämä tavoitteet olisi otettava huomioon sukupuolinäkökulman kannalta käyttäen uusia, avoimia ja helposti käytettävissä olevia indikaattoreita, jotka olisivat vertailukelpoisia eri maiden välillä ja sukupuolen mukaan eriteltyjä.

1.11 ETSK suosittelee, että sukupuolittietoisesta budjetoinnista tehdään EU-ohjausjaksossa pakollista kaikilla julkishallinnon tasoilla.

1.12 Saatavilla olevat tiedot osoittavat, että työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot on osallistettu useimmissa maissa hyvin vaatimattomasti ja satunnaisesti. ETSK suosittelee, että ne osallistetaan kattavasti kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpanoon, seurantaan ja arviointiin sekä EU- että jäsenvaltio- ja paikallistasolla.

2. Yleistä

2.1 Tämän lausunnon tarkoituksena on tuoda esiin sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vaikuttavia uudistuksia ja investointeja, joita jäsenvaltiot ovat sisällyttäneet kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiinsa, nojautuen saatavilla oleviin tietoihin, joita myös Euroopan komissio, Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin puheenjohtajavaltio ovat päivittäneet. Huomattakoon, että Euroopan tasa-arvoinstituutti EIGE tekee parhaillaan EU:n neuvoston puheenjohtajavaltiona vuonna 2023 toimivalle Ruotsille tutkimusta sukupuolten tasa-arvosta ja sen valtavirtaistamisesta covid-19-elpymisprosessissa⁽¹⁾. Tutkimuksessa käsitellään kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa esitettyjä toimenpiteitä, joissa otetaan huomioon sukupuolinäkökulma kaikissa vaiheissa ohjelmasuunnittelusta aina täytäntöönpanoon ja arviointiin, sekä sitä, missä määrin jäsenvaltiot ovat pitäneet tasa-arvoa elpymisen viputekijänä.

2.2 Eurooppa-neuvosto hyväksyi 21. heinäkuuta 2020 antamissaan päätelmissä Next Generation EU -välineen sekä monivuotisen rahoituskehityksen 2021–2027. Monivuotisen rahoituskehityksen ja Next Generation EU -välineen tavoitteisiin sisältyy yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen niin, että asiaankuuluvien ohjelmien ja välineiden toimissa varmistetaan sukupuolinäkökulman huomioon ottaminen sekä se, että niillä voidaan edistää tehokkaasti tasa-arvon saavuttamista EU:n strategian mukaisesti.

⁽¹⁾ EIGEn tutkimus, *Gender equality and gender mainstreaming in the COVID-19 recovery*, julkaistaan vuonna 2023.

2.3 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2021/241⁽²⁾ perustetun elpymis- ja palautumistukiväliseen tavoitteena on tukea pandemian jälkeistä elpymistä, edistää yhteenkuuluvuutta ja investoida vihreään siirtymään ja digitaaliseen muutokseen. Asetuksessa säädetään erikseen, että kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa on edistettävä sukupuolten tasa-arvoa. ETSK yhtyy asetuksessa esitettyyn kantaan sukupuolten eriarvoisuuden torjumiseen tähtävien toimenpiteiden tärkeydestä, sillä se noudattaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin tavoitteita.

2.4 Komissio esitti 17. syyskuuta 2020 vuotuisesta kestävä kasvun strategiasta 2021 antamassaan tiedonannossa elpymis- ja palautumistukiväliseelle suuntaviivat ja kehotti jäsenvaltioita kiinnittämään erityistä huomiota muita heikommassa asemassa oleviin ryhmiin, naisiin ja nuoriin, jotka tulevat työmarkkinoille, ja luomaan laadukkaita työmahdollisuuksia.

2.5 Syyskuun 28 päivänä 2021 annetussa EU:n delegoidussa asetuksessa vahvistetaan 14 yhteistä indikaattoria ja elpymisen ja palautumisen tulostaulun yksityiskohtaiset osat. Indikaattoreista vain neljässä otetaan huomioon sukupuoli⁽³⁾. Esimerkiksi tuettuja yrityksiä koskevista indikaattoreista 6 ja 9 puuttuu sukupuolinäkökulma naisten johtamien yritysten huomioon ottamiseksi.

2.6 Venäjän hyökkäyksen seurauksena syttynyt Ukrainan sota on hidastanut talouskasvua merkittävästi, ja kasvunäkymille on ominaista epävarmuus erityisesti energiavarojen tarjonnan ja kustannusten nousun suhteen. Nämä tekijät vaikuttavat menojen ja investointien jakautumiseen valtioiden talousarvioissa. Epävarmuus vaikuttaa myös kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpanoon.

2.7 Työelämä ja koko yhteiskunta pyrkivät ulos kriisistä ja odottavat kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien perustana olevaa pitkän aikavälin taloudellista ja sosiaalista elpymistä, jota varten tarvitaan sukupuolinäkökohdat huomioon ottava kehys, jotta voidaan korjata ja poistaa eriarvoisuutta ja sukupuolten väliä eroja, joita covid-19-kriisi on valitettavasti lisännyt tietyillä tuotantoaloilla ja alueilla ja tietyissä väestöryhmissä⁽⁴⁾.

3. Tausta, rahoituksen valmistelu ja kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin osoitetut varat

3.1 Komissio esitti viime heinäkuussa Euroopan parlamentille ja neuvostolle elpymis- ja palautumistukiväliseen täytäntöönpanoa koskevan tarkastelukertomuksen⁽⁵⁾, jossa käsitellään myös sukupuolten epätasa-arvoa. Kertomuksessa esitellään edistymistä kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpanossa jäsenvaltioilta saatujen tietojen perusteella, ja siitä käyvät ilmi elpymis- ja palautumistukiväliseen kuuden pilarin pohjalta analysoitujen 25 kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman⁽⁶⁾ pääsuuntauksat.

3.2 Useimmilla jäsenvaltioiden ehdottamilla toimenpiteillä on monialaisia tavoitteita, jotka eivät välttämättä keskity erityisesti sukupuolten tasa-arvoon. Ehdotetuista 129 toimenpiteestä toistaiseksi vain 13 on käynnistetty investoinnein. Kaikki jäsenvaltiot eivät ole suunnitelleet uudistuksia eivätkä varanneet varoja nimenomaan sukupuolisidonnaisiin haasteisiin vastaamiseksi tai määrittäneet edunsaajiksi erikseen naisia. Myös innovatiivisia toimenpiteitä aloilla, joilla naisten työllisyys on alhainen, on vähän⁽⁷⁾. Paljon huomiota kiinnitetään lastenhoito- ja hoivapalveluihin ja koulutukseen. Komission kertomus osoittaa, että vain muutamilla mailla on kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia, joissa esitetään strateginen toimintamalli sukupuolten tasa-arvoon tähtävine toimenpiteineen ja uudistuksineen.

3.3 Jotkut jäsenvaltiot ovat suosineet muun muassa sellaisia toimintalinjoja kuin sosiaaliseen ja alueelliseen yhteenkuuluvuuteen tähtävät toimenpiteet, joissa keskitytään yhtäläisiin mahdollisuuksiin, joihin sisältyy usein myös sukupuolten tasa-arvo, tai toimenpiteet haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille, joihin kuuluu usein naisia ja nuoria. Lisäksi on esitetty vihreää ja digitaalista siirtymää tukevia toimenpiteitä, joissa keskitytään koulutukseen, sillä eräissä maissa

⁽²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukiväliseen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17).

⁽³⁾ Kyseiset indikaattorit ovat seuraavat: a) tuetuissa tutkimuslaitoksissa työskentelevät tutkijat, b) koulutukseen osallistuvien lukumäärä, c) työssä olevien tai työnhakuun osallistuvien henkilöiden lukumäärä, d) tukea saavien 15–29-vuotiaiden nuorten lukumäärä.

⁽⁴⁾ EIGE:n tutkimus vuodelta 2021, *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*.

⁽⁵⁾ COM(2022) 383 final.

⁽⁶⁾ Alankomaat toimitti kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa myöhemmin kuin muut maat. Unkarin kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma on tällä hetkellä keskeytetty oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen liittyvien kysymysten takia.

⁽⁷⁾ Ks. alaviite 1 ja artikkeli *PNRR Italia, Gender Gap e politiche per l'innovazione e la digitalizzazione nel PNRR: quali misure?* Marusca de Castries, Università degli Studi di Roma Tre ja Barbara Martini, Università di Roma Tor Vergata, syyskuu 2022.

naisilla ei ole tasapuolisia mahdollisuuksia osallistua koulutus- ja uudelleen koulutusohjelmiin. Huomattakoon, että useimmat jäsenvaltiot eivät ole kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmiaan lukeneet sukupuolistunutta väkivaltaa haasteeksi sukupuolten tasa-arvoa tukevien toimenpiteiden yhteydessä.

3.4 Kansalliset elpymis- ja palautumissuunnitelmat on laadittu taloudellisen ja sosiaalisen tilanteen kansallisen tason ennakoarvioinnin perusteella, ja niissä on noudatettu yleisesti jo asetettuja varainkäytön painopisteitä, joissa ei ole otettu huomioon sukupuoliulottuvuutta määrärahojen osoittamisessa eikä investointihankkeiden sisällössä. Komission alkupe- räisessä elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetusehdotuksessa ei viitattu lainkaan sukupuolten tasa-arvoon tavoitteena eikä mainittu naisia erityisenä kohderyhmänä. Vasta myöhemmin, talouselämän osapuolten, työmarkkina- osapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden painostuksesta, kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisällytettiin sukupuoliulottuvuus helmikuussa 2021 julkaistulla asetuksella. Tämä on yksi syy siihen, miksi kaikkiin kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin ei sisälly sukupuoliulottuvuutta ja sukupuolitietoista budjetointia ja miksi nämä ovat mukana vain niissä suunnitelmissa, joissa oli jo alun perin sukupuolinäkökohdat huomioon ottava menojen ja investointien luokittelu.

3.5 Elpymis- ja palautumistukivälineessä edellytetään, että jäsenvaltiot ilmoittavat, miten kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa käsitellään sukupuolten eriarvoisuutta, mutta vaikutustenarvioinnissa otetaan huomioon vain toteutettujen toimien tuloksellisuus. On siis tärkeää, että arviointivaiheessa komissio mittaa suunniteltujen toimien ja investointien tehokkuutta, osallistaa siihen talouselämän osapuolet, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja käyttää erityisiä vertailukelpoisia indikaattoreita. Tähän mennessä kerätyt tiedot eivät anna kuvaa todellisesta tilanteesta kansallisella tasolla. Tällä hetkellä onkin vaikea sanoa, mikä vaikutus tietyillä sukupuoleen perustuvan syrjinnän, etenkin moniperusteisen syrjinnän, torjumiseen tähtäävillä toimenpiteillä on välineen kuuteen pilariin.

3.6 Kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin osoitetut varat eivät anna tällä hetkellä selkeää kuvaa yksinomaan sukupuolten tasa-arvon edistämiseen työelämän ja yhteiskunnan eri aloilla tarkoitetuista investoinneista, jotka saavat tukea paitsi elpymis- ja palautumistukivälineestä myös täydentävistä kansallisista julkisista ja yksityisistä varoista. Osoitettujen varojen määrä selviää vasta täytäntöönpanovaiheessa.

3.7 Komission kertomuksessa kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien mukaisista erityisistä sukupuolten tasa-arvoa edistävästä toimenpiteistä todetaan joka tapauksessa, että toimien osuus vaihtelee suuresti Ruotsin 11 prosentista Kroatian alle yhteen prosenttiin ja useat maat jäävät alle 2 prosenttiin. On kuitenkin tarpeen ottaa huomioon myös kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvien välillisten toimenpiteiden sekä kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia täydentävien Next Generation EU -välineen varojen, esimerkiksi REACT-EU-välineen ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston, turvin toteutettavien suorien ja välillisten toimien vaikutus.

3.8 Komission kertomuksen ja EIGEn keräämien ensimmäisten tietojen perusteella saatu kuva on hajanainen ja vaihtelee maittain. Kaikilla mailla ei ole sukupuolen mukaan eriteltyjä tietoja, vaikka komissio on niitä pyytänyt voidakseen raportoida säännöllisesti ja oikea-aikaisesti kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvistä sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä menoista tiettyjen yhteisten tekijöiden perusteella.

3.9 Koska kaikki jäsenvaltiot eivät toimittaneet perusteellisia sukupuoliperusteisia analyyseja ennen kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien laatimista, ei voida arvioida toimenpiteiden vaikutusta uusiin laadukkaisiin sekä osaamista vaativiin työpaikkoihin. Sukupuolten tasa-arvo on otettu yleiseksi monialaiseksi periaatteeksi 14 maassa⁽⁸⁾. Vain Espanja on soveltanut sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista koskevaa kriteeriä kautta koko kansallisen elpymis- ja palautumis- suunnitelmansa. Italia on ottanut käyttöön sukupuolten tasa-arvoa koskevia erityisiä toimenpiteitä ja arvioinut toimenpiteiden vaikutusta myös työllisyyden lisääntymiseen, mutta niiden todellisesta tehokkuudesta ja toimien laadusta on epäilyksiä⁽⁹⁾. Muissa maissa sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi on suunniteltu välillisiä toimenpiteitä, kuten investointeja työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen, investointeja hoitopalveluihin, kannustimia STEM-aineiden koulutukseen sekä parannuksia työoloihin ja koulutukseen. Niillä on vaikutuksia keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, mutta niitä ei voida toistaiseksi mitata määrällisesti. Eräät jäsenvaltiot ovat suunnitelleet näiden investointien lisäksi suoria toimia, kuten kannustimia työhönottoon ja tukea naisryrittäjille.

⁽⁸⁾ Ks. alaviite 1.

⁽⁹⁾ Ks. alaviite 6.

3.10 Eräät maat ovat kiinnittäneet erityistä huomiota sukupuolinäkökulman huomioon ottaviin hankintoihin⁽¹⁰⁾ ja asettaneet naisten ja nuorten rekrytointiin liittyviä ehtoja julkisille hankintasopimuksille, joita rahoitetaan kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman varoin. Olisi suotavaa säännellä julkisia tarjouskilpailuja ja asettaa toteuttaville osapuolille nimenomaiset sukupuolten tasa-arvoa koskevat tavoitteet.

3.11 Innovatiivisia kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia on tällä alalla esimerkiksi Espanjassa, Italiassa ja Ranskassa. Espanjan kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa on tehty merkittävä sitoumus ja määrätty, että kaikissa julkisissa hallinnollisissa menettelyissä on otettava huomioon sukupuolinäkökulma. Italian kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa on annettu suuntaviivat yhtäläisistä mahdollisuuksista kansallisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmasta rahoitettavissa sopimuksissa. Niissä määrätään palkitsevien toimenpiteiden soveltamisesta ja kilpailuilmoituksiin sisällytettävistä vakiolausekkeista, jotka on eritelty hankkeen alan, tyypin ja luonteen mukaan ja joissa edellytetään, että 30 prosenttia sopimuksen täytäntöönpanoa varten tehtävistä rekrytoinneista on varattava alle 36-vuotiaille nuorille ja naisille ja että yrityksellä on oltava sukupuolten tasa-arvoa koskeva sertifiointi. Ranskan kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa on puolestaan otettu käyttöön uusia indikaattoreita, jotta yritykset voivat tehdä laskelmia ammatillisesta tasa-arvosta ja toimintasuunnitelman avulla saavutetusta edistyksistä, kun taas Irlannin ja Kroatian kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa palkitaan yrityksiä, jotka ottavat käyttöön sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevat kriteerit⁽¹¹⁾.

3.12 Komission heinäkuussa 2022 antama kertomus osoittaa, että talouselämän osapuolten, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa käytiin hyvin vähän ja vain satunnaisesti keskusteluja kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia valmisteltaessa. Yhteiskunnalliset toimijat ja muut kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ovat ilmaisseet vakavan huolensa osallistumisesta toimien täytäntöönpano- ja seurantavaiheeseen. Erityisesti tasa-arvoasiantuntijoiden mukaan⁽¹²⁾ toimenpiteiden vaikutusta on vaikea arvioida ilman luotettavia, vertailukelpoisia, kohdennettuja ja sukupuolen mukaan eriteltyjä ja ennen kaikkea laadullisia tietoja, jotka kattavat eri aloja ja sektoreita. ETSK suosittaa painokkaasti, että sekä EU:n toimielimet että kansalliset ja alueelliset instituutiot ottaisivat työmarkkinaosapuolet ja yhtäläisiä mahdollisuuksia edistävät kansalaisyhteiskunnan organisaatiot tiiviimmin mukaan kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpanoon, arviointiin ja seurantaan.

4. Kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien viitekehyksen arviointi

4.1 ETSK korostaa, että on tärkeää panna täytäntöön YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelma, jonka 17 tavoitteeseen kuuluu sukupuolten tasa-arvon saavuttaminen, samoin kuin toteuttaa komission tiedonannossa ”Tasa-arvon unioni: sukupuolten tasa-arvostrategia 2020–2025”⁽¹³⁾ asetetut tavoitteet, jotka koskevat yhdenvertaista osallistumista talouden eri aloille ja naisten ja miesten palkkaeroja.

4.2 Sukupuolten tasa-arvostrategiaan sisältyy toimintapolitiikkoja ja toimia, joilla pyritään torjumaan kaikenlaista syrjintää ja eriarvoisuutta, myös hlbtq-yhteisön osalta⁽¹⁴⁾, ja sen on oltava viitekehyksenä kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpanolle. ETSK pitää tärkeänä, että toteutetaan keskeisiä toimia, jotka ovat kaikille osapuolille yhteisiä ja joilla pyritään varmistamaan yhdenvertainen osallistuminen ja yhtäläiset mahdollisuudet työmarkkinoilla, vähentämään palkkaeroja samoissa tehtävissä ja parantamaan mahdollisuuksia päästä ylempiin

⁽¹⁰⁾ Sukupuolinäkökulman huomioon ottavat hankinnat ovat osa innovatiivista strategiaa, jonka komissio on ottanut käyttöön tasa-arvoon tehtävien investointien edistämiseksi asettamalla erityisiä vaatimuksia ja perusteita sukupuolinäkökohdat huomioivasta osallistumisesta palkitsemiseksi tai sopimuskentekoperusteita, joihin sisältyy sosiaalisia parametreja. Sukupuolinäkökulman huomioon ottavilla hankinnoilla pyritään lisäämään sukupuolten tasa-arvoa työmarkkinoilla ja naisten osuutta johtotehtävissä sekä vähentämään palkkaeroja.

EIGEn vuonna 2022 julkaisemassa raportissa *Gender-responsive public procurement: the key to fair and efficient public spending in the EU* esitetään tapaus tutkimuksen ja suosituksen, miten julkiset hankinnat voivat edistää ja tukea sukupuolten tasa-arvoa, tehostaa julkisten varojen käyttöä ja parantaa julkisten menojen laatua.

⁽¹¹⁾ EIGEn analyysistä kerätyt tiedot, ks. alaviite 1.

⁽¹²⁾ Euroopan parlamentin huhtikuussa 2022 julkaisema katsaus *Gender equality in the Recovery and Resilience Facility*, jossa tuodaan esiin useissa tutkimuskeskusten tai yliopistojen kansallisella tasolla tekemissä tutkimuksissa ilmaistu huoli.

⁽¹³⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaaliskomitealle ja alueiden komitealle, 5. maaliskuuta 2020, COM(2020) 152 final.

⁽¹⁴⁾ Ks. ETSK:n vuonna 2021 antama lausunto aiheesta ”Hlbtq-henkilöiden tasa-arvoa koskeva strategia” (EUVL C 286, 16.7.2021, s. 128).

johtotehtäviin sekä saavuttamaan sukupuolten tasapuolinen edustus päätöksenteossa ja politiikassa. ETSK kehottaa hyväksymään ja panemaan pikaisesti täytäntöön palkkauksen läpinäkyvyyttä koskevan direktiivin⁽¹⁵⁾, jossa säädetään kansallisen tason välineistä ja toimista puutteiden käsittelemiseksi ja korjaamiseksi, ja kiinnittämään tarkkaan huomiota syihin ja vastuisiin.

4.3 Naisten työmarkkinoille osallistumisen parantamista koskevaan tavoitteeseen on tartuttava rakenteellisesti ja kattavasti ottaen huomioon taloudelliset, koulutukselliset, maantieteelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset muuttujat myös syrjäisillä alueilla ja maaseudulla. Tätä varten olisi omaksuttava yhdenmety lähestymistapa ja hyödynnettävä kaikkien eurooppalaisten, kansallisten ja alueellisten instituutioiden panosta kaikkien toimijoiden kanssa eri tasoilla käytävän sosiaalisen vuoropuhelun tehokkaiden mekanismien avulla.

4.4 ETSK toteaa, että naisten työmarkkinoille osallistumisen lisäämiseksi kaikkien jäsenvaltioiden on pantava mahdollisimman pian täytäntöön työ- ja yksityiselämän tasapainottamista koskeva direktiivi (EU) 2019/1158⁽¹⁶⁾, johon sisältyy säännöksiä perhevapaista ja työntekijöiden joustavista työjärjestelyistä ja jolla edistetään hoivavelvollisuuksien tasapuolista jakamista vanhempien kesken ja autetaan poistamaan esteitä äitiyden ja vanhemmuuden vapaalta valinnalta.

4.5 EU-ohjausjakson yhteydessä annetut vuosien 2019 ja 2020 maakohtaiset suositukset sukupuolten epätasa-arvon vähentämiseksi toteutettavista toimista ovat saaneet eräät jäsenvaltiot sisällyttämään sukupuoliulottuvuuden kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiinsa⁽¹⁷⁾, mutta toimissa on valitettavasti hajanaisuutta eri maiden välillä.

4.6 Pandemian ja sen naiseen kohdistuvien vaikutusten seurauksena maakohtaiset suositukset ovat olleet yksittäisiä ja satunnaisia. Vuonna 2022 vain kolmella maalla (Itävalta, Saksa ja Puola) oli maakohtaisia suosituksia, jotka koskivat naisten osallistumista työmarkkinoille ja lastenhoitopalvelujen toimintaa, kun lopuille 22 maalle annettiin maakohtaisia suosituksia muita heikommassa asemassa olevista ryhmistä⁽¹⁸⁾. Suositukset ovat johtaneet naisten työllisyyttä tai asemaa koskeviin välillisiin toimenpiteisiin, joita on vaikea kvantifioida. ETSK toteaa, että kun otetaan huomioon tiedot covid-19-kriisin vaikutuksista naisten taloudelliseen ja sosiaaliseen tilanteeseen, olisi ollut toivottavaa antaa sukupuolten tasa-arvoon liittyviä erityisiä maakohtaisia suosituksia, jotta olisi voitu kannustaa yhdenmukaiseen ennakko-suunnitteluun kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa ja myös kohdennettuihin investointeihin.

4.7 Euroopan tasa-arvoinstituutti korostaa useissa raporteissa perheveloitteiden epätasaista jakautumista erityisesti lastenhoidossa sekä vanhusten ja vammaisten pitkäaikaishoivassa⁽¹⁹⁾. Nämä velvoitteet ovat yksi tärkeimmistä syistä siihen, että naisten osallistuminen työmarkkinoille on vähäistä⁽²⁰⁾. Tilanne on huonontunut sulkutoimien ja koulujen sulkemisen myötä. Tässä yhteydessä on huomattava, että monissa kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa tunnustetaan palkattoman hoitotyön ja työ- ja yksityiselämän tasapainottamista koskevien toimenpiteiden välinen suhde ja että niissä on otettu käyttöön erityisiä toimenpiteitä, joissa asetetaan etusijalle lastenhoitopalvelujen vahvistaminen⁽²¹⁾.

4.8 Nämä palvelut on tuotava myös vähävaraisempien kotitalouksien ulottuville tarkistamalla hinnoitteluperusteita, jotta kaikkien olisi helpompaa hyödyntää niitä. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä kokopäiväisyyteen kaikentyppisissä ja -tasoisissa kouluissa tarjoamalla opetussuunnitelmaan kuuluvaa ja sen ulkopuolista toimintaa, lisäpalvelujen tarjoamiseen esikouluissa, kuten ennen koulutunteja ja niiden jälkeen järjestettävä toiminta, sekä lasten julkisen kesälomatoimintatarjonnan parantamiseen. Nämä ovat välillisiä toimenpiteitä, joille on löydettävä varmat ja kestävä investointikanavat, mutta joita varten kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa ei valitettavasti tehdä keskipitkän ja pitkän aikavälin resurssisuunnittelua.

⁽¹⁵⁾ Ehdotuksesta direktiiviksi palkkauksen läpinäkyvyydestä käydään parhaillaan kolmikantaneuvotteluja.

⁽¹⁶⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1158, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, vanhempien ja huoltajien työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta ja neuvoston direktiivin 2010/18/EU kumoamisesta (EUVL L 188, 12.7.2019, s. 79).

⁽¹⁷⁾ Euroopan parlamentin selvitys *Country Specific Recommendations and Recovery and Resilience Plans – Thematic overview on gender-related issues*, julkaistu lokakuussa 2021.

⁽¹⁸⁾ Ks. alaviite 14.

⁽¹⁹⁾ ETSK on antanut vuonna 2022 lausunnon aiheesta Perheenjäsenet vammaisten ja ikääntyneiden henkilöiden hoitajina, jossa annetaan tärkeitä suosituksia toteutettavista toimenpiteistä. (EUVL C 75, 28.2.2023, s. 75).

⁽²⁰⁾ EIGEn raportti *Gender Mainstreaming – Gender stakeholder consultation*, julkaistu vuonna 2019.

⁽²¹⁾ Ks. alaviite 1.

4.9 ETSK toivoo, että työllisyyspalvelujen henkilöstölle annetaan sukupuolinäkökulmaa koskevaa koulutusta, jotta voidaan kehittää ja levittää sukupuolistereotypioista vapaata kulttuuria. Samalla on tärkeää edistää yritysten ja työllisyys- ja koulutuspalvelujen työntekijöiden välisiä kumppanuuksia, jotta voidaan edistää naisten integroitumista miesvaltaisille aloille.

4.10 ETSK kannattaa ajatusta asettaa etusijalle kannustimet yrityksille, jotka palkkaavat aktiivisten toimintapolitiikkojen kohteena olevia naisia pysyvin työsopimuksin ja hyvin työehdoin. Lisäksi on tärkeää kannustaa yrittäjyyteen ja tukea sitä myös tarjoamalla kohdennettua tukea talous- ja johtamiskoulutukseen ja rahoitusvälineiden käyttöön saamiseen ⁽²²⁾.

5. Erityistä

5.1 Kriisi on koetellut ankarasti naisia, jotka joutuvat usein ottamaan vastaan töitä, jotka eivät vastaa heidän osaamistaan. Lisäksi ei-vapaaehtoinen osa-aikatyö on yhä yleisempää naisten keskuudessa. Tämän suuntauksen kääntämiseksi ja naisten työmarkkinoille osallistumisen lisäämiseksi sekä laadukkaan ja ammattitaitoa vaativan työn edistämiseksi on ensisijaisen tärkeää, että kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa vahvistetaan suoria ja välillisiä toimia.

5.2 Sukupuolten välisten erojen kaventamiseksi ETSK suosittaa laatimaan kansalliset elpymis- ja palautumissuunnitelmat koordinoitusti ja täydentävästi kaikkien muiden unionin varojen ja ohjelmien kanssa alkaen koheesiovaroista ja -ohjelmista.

5.3 Julkiset toimintapolitiikat eivät nykyisten sukupuolten välisten erojen ja eriarvoisuuden takia ole sukupuolineutraaleja, joten on tärkeää, että kaikki sekä eurooppalaiset, kansalliset että paikalliset instituutiot ottavat käyttöön sukupuolitietoisesta budjetoinnista täydentämään veropolitiikkaa. ETSK suosittaa tekemään sukupuolitietoisesta budjetoinnista pakollista EU-ohjausjaksossa ⁽²³⁾.

5.4 ETSK varoittaa, että elpymis- ja palautumistukiväline, sellaisena kuin se on suunniteltu, voi lisätä eroja joillakin tuotantoaloilla, kuten vihreällä ja digitaalisella alalla. Vaikka sukupuolten tasa-arvo on monialainen painopiste, ilman erityisiä ja mitattavissa olevia toimia naisten työllisyyden edistämiseksi, myös korkean osaamistason osalta naisvaltaisilla aloilla, vaarana on, että sukupuolten välinen työllisysero kasvaa entisestään ja että naiset ajautuvat entistä enemmän matalapalkkaisempiin töihin.

5.5 Kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin olisi sisällyttävä vertailukelpoisia indikaattoreita, jotta voitaisiin mitata parannuksia samapalkkaisuudessa, työmarkkinoille pääsyssä aloittain, työhön ja hoivaan käytettävän ajan yhteensovittamisessa, luotonsaannin helpottamisessa sekä kannustimissa naisten yrittäjyyden ja itsensä työllistämisen edistämiseksi.

5.6 Kannustimet, joilla edistetään naisten palkkaamista vakituisiin työsuhteisiin, olisi asetettava etusijalle suhteessa muihin kannustimiin, ja ne olisi jätettävä valtiontukikartan ulkopuolelle.

5.7 Työn ja hoivan yhteensovittamisen parantaminen on yksi tärkeimmistä tavoitteista naisten koko potentiaalinen hyödyntämiseksi työelämässä ja yritysten tuottavuuden parantamiseksi. ETSK katsoo, että tätä varten on ensisijaisen tärkeää investoida resursseja palveluihin, jotka mahdollistavat työn ja hoivan yhteensovittamisen. On paitsi tarjottava lisäpalveluja esikouluissa ja pyrittävä tekemään 0–3-vuotiaille tarkoitettuja palveluita asteittain maksuttomiksi pienituloisille kotitalouksille myös lisättävä investointeja pitkäaikaishoito- ja hoivapalveluihin.

5.8 Tavoitteiden saavuttamista työn ja hoivan yhteensovittamiseen tarkoitetuissa palveluissa on tuettava palkkaamalla henkilöstöä, jolla on erityistä osaamista, ja huolehtimalla siitä, että kaikille näillä palvelualueilla toimiville työntekijöille, jotka ovat tällä hetkellä pääasiassa naisia, tarjotaan jatkuvaa koulutusta.

⁽²²⁾ Espanjan kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa osoitetaan 36 miljoonaa euroa naispuolisten startup-yrittäjien auttamiseen. Italian kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa annetaan käyttöön 400 miljoonaa euroa, jotta voidaan tukea naisten osallistumista yritystoimintaan.

ETSK on antanut lausunnon aiheesta Sukupuolen huomioivat investoinnit keinona parantaa sukupuolten tasa-arvoa Euroopan unionissa (EUVL C 100, 16.3.2023, s. 16), jossa esitetään ehdotuksia naisten yrittäjyyttä edistäviin investointeihin kannustamiseksi.

⁽²³⁾ Komission keskusteluasiakirja *Gender Budgeting Practices: Concepts and Evidence*, julkaistu kesäkuussa 2022.

5.9 ETSK pitää tärkeänä, että naisten työllistämistä koskeva palkitsemislauseke ulotetaan koskemaan kaikkia julkisia hankintoja, jotta voidaan tukea yrityksiä, jotka sitoutuvat luomaan pysyviä työpaikkoja, vahvistamaan sosiaalista osallisuutta ja kaventamaan sukupuolten välisiä työllisyseroja.

5.10 Sukupuolten välillä on tieteiden alalla hyvin suuri kuilu, ja se alkaa erottua jo varhaiskasvatuksesta lähtien. Valitettavasti vain muutamassa kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa on toimenpiteitä, joilla pyritään lisäämään naisten osallistumista teknisiin ja tieteellisiin opintoihin (STEM-aineet) oppilaitoksissa ja yliopistoissa. Koulutusohjelmiin onkin tehtävä erityisiä investointeja, jotta voidaan kannustaa tyttöjä tieteen sekä tutkimuksen ja kehittämisen alalle, ja on investoitava kohdennettuihin hankkeisiin ja kehitettävä uusia tukimuotoja sen varmistamiseksi, että naisten osallistuminen innovatiiviseen toimintaan lisääntyy. Näillä toimilla on myönteinen vaikutus keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, ja siksi niiden suunnittelussa on noudatettava strategista lähestymistapaa.

5.11 ETSK pitää lisäksi tärkeänä, että toteutetaan verotuksellisia toimia myös komission ohjeiden mukaisesti⁽²⁴⁾ ja kansallisen lainsäädännön pohjalta keventämällä pienituloisten kotitalouksien toisen tulonsaajan, joka on usein nainen, tulojen verotusta. On myös tärkeää keventää vähävaraisempien yksinhuoltajaperheiden tulojen verottamista.

5.12 Kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa esitettyjen toimenpiteiden lisäksi ETSK ehdottaa strategisina lisätoimina pakollista tasa-arvosertifiointia sukupuolten välisen kuilun kaventamiseksi ja naisten työolojen ja -ehtojen parantamiseksi, sukupuoleen perustuvan väkivallan torjumista⁽²⁵⁾, sopimusten laatimista työmarkkinaosapuolten kanssa älykkään työn yleistämiseksi ja palkallisen vapaaehtoisen osa-aikatyön käyttöön ottamista äitiyslomalta palaaville naisille kansallisten käytäntöjen ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

5.13 ETSK on tyytyväinen komission kertomuksessa omaksuttuun lähestymistapaan, jonka mukaan yksittäisten maiden kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien toimia tulee seurata sukupuolinäkökulmasta. On tärkeää, että komission edustustot eri jäsenvaltioissa kiinnittävät erityistä huomiota käyttöön otettuihin sukupuolten tasa-arvoa koskeviin toimenpiteisiin ja varmistavat avoimien ja saatavilla olevien tietojen käsittelyn.

5.14 ETSK suosittaa, että talouselämän osapuolet, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunta otetaan kattavasti mukaan kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpanoon, seurantaan ja arviointiin muun muassa sukupuolten tasa-arvoa edistävien aloitteiden koordinoituna suunnittelun edistämiseen tarkoitettujen erityisten EU- ja jäsenvaltiotason ”ohjauskeskusten” avulla.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽²⁴⁾ Ks. alaviite 10.

⁽²⁵⁾ Jäsenvaltioita on kehoitettu ratifioimaan ILO:n yleissopimus nro 190 väkivallan ja häirinnän poistamisesta työelämässä. Toistaiseksi vain kaksi Euroopan maata on ratifioinut sen.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Sukupuolen huomioivat investoinnit keinona parantaa sukupuolten tasa-arvoa Euroopan unionissa”

(omaaloitteinen lausunto)

(2023/C 100/03)

Esittelijä: **Ody NEISINGH**

Yhteisesittelijä: **Maria NIKOLOPOULOU**

Lausuntopyyntö	20.1.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta omaaloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	23.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	172/6/7

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) on vakuuttunut siitä, että naisten ja miesten yhteistyöllä sekä luomalla naisyrityksille hyvät edellytykset ja asianmukaiset rahoitus- ja lainsäädäntövälineet, kuten sukupuolitietoinen budjetointi, EU:ssa ja jäsenvaltioissa voidaan luoda osallistava rahoitusekosysteemi ja vauhdittaa sukupuolten tasa-arvoa.

1.2 Tiedot, vaikutustenarvioinnit ja yhteiset indikaattorit ovat olennaisen tärkeitä sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamiseksi. Jäsenvaltioilta ja EU:n toimielimiltä peräisin olevat tiedot ja indikaattorit on yhdenmukaistettava, jotta niitä voidaan käyttää välineinä vähennettäessä sukupuolten epätasa-arvoa. ETSK korostaa, että EU:n olisi kerättävä sukupuolen mukaan eriteltyjä tietoja investoinneista eurooppalaisessa kontekstissa ja sisällytettävä ne vuotuiseen tasa-arvoindeksiin.

1.3 Jotta naisyritysten määrää voidaan lisätä nopeammin tulevaisuudessa, on paikallaan tutkia bisnesenkeliä, siemenrahoituksen ja ns. takaisinantamisen kehän (circle of giving back) roolia.

1.4 ETSK on vakaasti sitä mieltä, että parantamalla naisten asemaa rahoituksen saannissa luodaan myönteinen osallisuusilmiö (trickledown effect), joka johtaa parempiin taloudellisiin ja sosiaalisiin tuloksiin.

1.5 Hyvien edellytysten luomiseksi naisyrityksille ETSK pitää tärkeänä, että naisille tarjotaan enemmän verkostoitumis- ja koulutusmahdollisuuksia sekä mentorointiohjelmiä. Lisäksi ETSK korostaa koulutuksen merkitystä haastettaessa sukupuolisterotypioita, myös miesyrityksiin liittyviä stereotypioita, sekä luotaessa yritysyrityskulttuuria, joka valmistaa naisia tähtäämään pitkälle.

1.6 ETSK suosittaa, että jäsenvaltiot tarjoavat naisyrityksille äitiysetuuksia ja vaihtoehtoja vanhempainvapaata varten sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kannalta annetussa neuvoston suosituksessa esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

1.7 ETSK tähdentää, että jäsenvaltioiden olisi pyrittävä saamaan tytöt kiinnostumaan STEM-aloista varhaisessa vaiheessa, tuettava naisyrityksiä ja naisroolimalleja näillä aloilla ja investoitava ohjelmiin, joilla edistetään lukioissa opiskelevien tyttöjen kiinnostusta STEM-aineisiin.

1.8 ETSK suosittaa sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista yhteisötalouden toimintasuunnitelmassa ottamalla käyttöön naisiin kohdennettuja toimia ja asettamalla sukupuolinäkökulma kriteeriksi myönnettäessä EU:n ja jäsenvaltioiden varoja ja toteutettaessa julkisia hankintoja, jotta voidaan kannustaa naisosaajia ja pitää heidät työmarkkinoilla.

1.9 ETSK ehdottaa, että erityisesti naisiin painottuvan tiimien monimuotoisuuden tulisi olla julkisen rahoituksen saamisen kriteeri. On tärkeää asettaa erityisvaatimuksia pinkkipesun ⁽¹⁾ välttämiseksi.

1.10 ETSK suosittaa, että keskipitkällä aikavälillä kaikki EU:n viranomaiset ja jäsenvaltiot käyttävät sukupuolitietoisien budjetoinnin välineitä talousarviomenettelyn kaikilla tasoilla. Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen ja työmarkkinaosa-
puolten vuoropuhelu ovat myös ratkaisevan tärkeitä, jotta voidaan kartoittaa alat, joihin on puututtava talousarvion avulla.

1.11 Rahoitusallalla on edelleen tiedostamattomia ennakoasenteita, joten on tärkeää järjestää valvutuskampanjoita ja asianomaista koulutusta sijoittajille ja valintaelimille. Lisäksi kaikkien eurooppalaisten rahoituslaitosten valintaelimissä olisi ETSK:n mielestä päästävä tasapainoiseen sukupuolijakaumaan mahdollisimman pian, jotta vältetään homogeenisuus ja samankaltaisuuksia suosivat vinoumat. Niiden olisi myös saatava koulutusta tiedostamattomista ennakoasenteista.

1.12 ETSK suosittaa, että Euroopan komissio julkaisee EU:n vuotuisen talousarvion sukupuolivaikutusten arvioinnin ja esittää sen liiteasiakirjana ja perustaa työryhmän, joka osallistuu neuvotteluihin, sekä mukauttaa ja sisällyttää sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista koskevat EU:n tavoitteet seuraavaan monivuotiseen rahoituskehykseen (2028–2034) ja nykyisen monivuotisen rahoituskehyksen (2021–2027) ⁽²⁾ väliarviointiin.

1.13 ETSK kehottaa parantamaan EU-varojen saatavuutta naisjärjestöissä yksinkertaistamalla menettelyjä ja myöntämällä avustuksia niiden ydintoimintaan.

1.14 ETSK kehottaa lisäksi Euroopan komissiota ja EU:n toimielimiä esittämään sukupuolitietoisesta budjetoinnista ja sukupuolen huomioivista investoinneista kunnianhimoisen vision, joka sisältää konkreettisia tavoitteita naisille myönnettävän rahoituksen osalta, konkreettisia keskeisiä tulosindikaattoreita, säännöksiä, päivitettyjä kriteereitä ja (tehostettuja) ohjelmia naisyrityksyyden edistämiseksi ja rahoituksen saannin parantamiseksi (esim. naisille suunnatut avustukset, äänettömien yhtiömiesten kohdennetut sijoitukset naisten kokonaan tai osittain omistamaan pääomaan, lainatakuut tai mikrorahoitus, yhteisinvestointijärjestelyt, sukupuoleen perustuvat joukkovelkakirjalainat tai mikroluotot).

2. Yleistä

2.1 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen on yksi Euroopan unionin (EU) keskeisiä tavoitteita Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 8 artiklan mukaisesti. Naisten ja miesten tasa-arvon varmistamiseen tähtäävistä oikeudellisista velvoitteista huolimatta edistymisen sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisessa on ollut hidasta erityisesti rahoituksen ja budjetoinnin osalta.

2.2 Käsillä olevassa lausunnossa tuodaan esiin yrittäjyyden, julkisten ja yksityisten investointien ja budjetoinnin haasteita ja mahdollisuuksia sukupuolten tasa-arvon kannalta ja kehoitetaan EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita esittämään kunnianhimoisen visio sukupuolen huomioivista investoinneista ja sukupuolitietoisesta budjetoinnista. Tällainen painopiste tulee edistämään kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista: sukupuolten tasa-arvon saavuttamista (kestävän kehityksen tavoite 5) ja eriarvoisuuden vähentämistä (kestävän kehityksen tavoite 10). On myös tärkeää panna merkille, että sukupuolten tasa-arvon saavuttaminen edellyttää, että sekä naiset että miehet tekevät sen eteen yhteistyötä.

⁽¹⁾ Pinkkipesulla tarkoitetaan tässä sukupuolten tasa-arvon näennäistä hyvin aktiivista edistämistä, vaikka todellisuudessa asiassa edetään hitaasti (verrattavissa kestävyyskysymyksiin liittyvään viherpesuun).

⁽²⁾ D'Alfonso, A. (2021), Multiannual financial framework for the years 2021 to 2027 (europa.eu) (EPRS:n katsaus, PE 637.979). Euroopan parlamentin tutkimuspalvelu: Euroopan komissio on ehdottanut joulukuuhun 2023 mennessä toteutettavaa pakollista väliarviointia monivuotisen rahoituskehyksen toiminnasta, s. 8.

2.3 Euroopan komission mukaan Euroopan koko väestöstä on naisia noin 52 prosenttia, mutta heidän osuutensa itsenäisistä ammatinharjoittajista on 34,4 prosenttia ja startup-yrittäjistä 30 prosenttia ⁽³⁾.

2.4 Miestiimit saavat kaikesta Euroopassa sijoitetusta riskipääomasta lähes 92 prosenttia. Rahoituksesta suunnataan alkuvaiheissa naisjohtoisiin yrityksille vain yksi prosentti, eikä se myöhemmissä vaiheissa koskaan ylitä 30:tä prosenttia, vaikka naisperustajien tiimit ja molemmista sukupuolista koostuvat tiimit suoriutuvat todistetusti miestiimejä paremmin ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾ ⁽⁷⁾.

2.5 OECD raportoi maaliskuussa 2017, että kaikissa maissa – lukuun ottamatta Yhdysvaltoja, Meksikoa, Kreikkaa ja Indonesiää – naiset ilmoittavat miehiä epätodennäköisemmin voivansa saada yrityksen perustamiseen tarvittavaa rahoitusta. Tämä sukupuolten välinen ero voi johtua siitä, että naisilla on vähemmän kokemusta ja he toimivat erittäin kilpailuilla ja alhaisen kasvun aloilla, sekä sukupuolivaikutteisesta luottopisteetyksestä ja sukupuolistereotyyppioista investointiarvioinneissa. Naisten esteenä on usein myös heikommat mahdollisuudet hyödyntää perusrahoituspalveluja (esim. käyttö- ja säästötilit) ⁽⁸⁾. Lisäksi itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat naiset luopuvat itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivia miehiä todennäköisemmin lainanotosta.

2.6 Euroopan komission sukupuolten tasa-arvostrategian 2020–2025 mukaan vain joka kymmenes päättävä riskipääoma- ja pääomasijoitusyrityksissä on nainen, vaikkakin eräissä yksityisissä rahastoissa, joissa tunnetusti otetaan sukupuolinäkökulma huomioon, naisosakkaiden osuus on 72 prosenttia. Havaintojen mukaan riskipääomayritysten vastuunalaisista yhtiömiehistä on miehiä keskimäärin 85 prosenttia ja naisia vain 15 prosenttia. Jos naiset ovat osakkaina, kyseessä ovat yleensä pienemmät rahastot.

2.7 Covid-19-pandemia on lisännyt sukupuolten välistä ja taloudellista eriarvoisuutta. Pandemia on vaikuttanut niin sosiaalisesti kuin taloudellisesti selvästi eri tavoin eri sukupuoliin. Lisäksi pandemia on vaikuttanut naisten kohdalla rahoituksen saantiin. Eurooppaa koskevia lukuja ei ole saatavilla, mutta Yhdysvalloissa naisjohtoisten startup-yritysten riskipääomarahoituksessa jo olemassa ollut sukupuolten välinen kuilu on jopa kasvanut ⁽⁹⁾.

2.8 Tietoisuus sukupuolen huomioivista investoinneista lisääntyy jatkuvasti koko maailmassa. Naisyrittäjien ja yritysten naisperustajien eurooppalainen investointiekosysteemi on kuitenkin edelleen hajanainen, eikä siinä ole systeemistä tai strategista sukupuolinäkökulmaa ⁽¹⁰⁾. Erityisiä tasa-arvorahastoja on niukasti, eikä näillä aloitteilla ole onnistuttu lisäämään naisyrittäjien määrää. Euroopan unionissa noin 50 prosenttia rahoituksesta on peräisin verotuloista. EU:n tasolla toteutettavat yhteiset toimet sukupuolen paremmin huomioon ottavan ja tasapuolisemman rahoitusekosysteemin luomiseksi sekä tuki yrityksen perustamisen kaikissa vaiheissa voivat saada aikaan konsensusta ja auttaa poistamaan muutoksen tiellä olevia esteitä.

2.9 Sukupuolen huomioivista investoinneista puhuttaessa on oltava tietoisia kaikesta päällekkäisyydestä rahoituksen saantiin vieläkin enemmän vaikuttavien muiden eriarvoistavien tekijöiden kanssa, esimerkkinä vammaiset naiset, heikossa sosioekonomisessa asemassa olevat naiset, nuoret naiset ja maahanmuuttajataustaiset naiset, ja päällekkäisyydestä esimerkiksi seksuaalisen suuntautumisen tai etnisen taustan kanssa.

⁽³⁾ https://www.eib.org/attachments/thematic/why_are_women_entrepreneurs_missing_out_on_funding_en.pdf

⁽⁴⁾ Eurostat ja Euroopan komissio, The State of European Tech 2020, Atomico (2020).

⁽⁵⁾ Why are women entrepreneurs missing out on funding? Reflections and considerations – Executive summary (eib.org).

⁽⁶⁾ Funding women entrepreneurs: How to empower growth, 2020.

⁽⁷⁾ <https://europeanwomeninvc.idcinteractive.net/8/>

⁽⁸⁾ COSME Programme – Call for Proposals – Encouraging community building around the issue of women entrepreneurship – Management and running of the WEgate platform.

⁽⁹⁾ Women-Led Startups Received Just 2,3% of VC Funding in 2020 (hbr.org).

⁽¹⁰⁾ UN Women (2021), Investment with a gender lens in Europe.

3. Erityistä

3.1 ETSK on vakaasti sitä mieltä, että parantamalla naisten asemaa rahoituksen saannissa luodaan myönteinen osallisuusilmiö (trickledown effect), joka johtaa parempiin taloudellisiin ja sosiaalisiin tuloksiin. Kun naiset tekevät riskipääomasijoittajina päätöksiä, he investoivat kaksi kertaa todennäköisemmin naisista koostuviin perustajatiimeihin, mikä lisää naisten työllisyyttä. Naisten perustamien startup-yritysten henkilöstössä on 2,5 kertaa enemmän naisia. Yritykset, joilla on naisperustaja ja naistoimitusjohtaja, palkkaavat kuusi kertaa enemmän naisia ⁽¹⁾.

3.2 Tiedonkeruu on ensiarvoisen tärkeää, jotta voidaan arvioida nykytilannetta ja suunnitella etenemisstrategioita. Tässä yhteydessä on toteutettu toimia, ja Euroopan komissio, neuvosto, OECD, Eurostat ja Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE) keräävät tietoja erilaisista sukupuolinäkökohdista, mutta toimet on yhdenmukaistettava, jotta niiden avulla voitaisiin vähentää sukupuolten epätasa-arvoa. Asianomaisten tietojen keruun on oltava pakollista jäsenvaltioille. Käytetyt menetelmät ja parametrit olisi koottava yhteen, jotta saataisiin kokonaisvaltainen näkemys ja kyettäisiin hyödyntämään lisätietoja (sosiaaliset, etniseen alkuperään liittyvät ja intersektionaaliset ennakoasenteet jne.) ja mahdollistettaisiin näin edistymisen ja toimintapolitiikkojen seuranta ja arviointi. Lisäksi on laadittava säännöllisempiä ja parempia analyyskejä. ETSK korostaa, että EU:n olisi kerättävä sukupuolen mukaan eriteltyjä tietoja investoinneista eurooppalaisessa kontekstissa ja sisällytettävä ne vuotuisen tasa-arvoindeksiin.

3.3 Yhtä tärkeää on tarkastella liikkeeseenlaskumäärää (sijoitettujen varojen määrää) sekä bisnesenkeliä ja siemenrahoituksen roolia. Tutkimuksen arvoinen on myös ns. takaisinantamisen kehä (circle of giving back): investointeja saaneiden naisten yritykset kasvavat ja alkavat muodostaa omaa sijoituspääomaa, ja näistä yrittäjistä tulee enkelisijoittajia. Näin voitaisiin edistää naisyrittäjien määrän kasvua tulevaisuudessa, ja tätä kehitystä voitaisiin vauhdittaa kohdennetuilla valistuskampanjoilla, joiden avulla valvutetaan suurta yleisöä enkelisijoittajien tarjoamista mahdollisuuksista ja rahoituksesta sekä annetaan tietoa yrityksen perustamisesta. Jäsenvaltiot voisivat myös tutkia verohelpotuksia tällaisen kehityksen tueksi.

3.4 ETSK:n mielestä sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen EU:ssa voidaan toteuttaa edistämällä aktiivisesti sukupuolten tasa-arvoa kaikessa toimintapolitiikan laadinnassa ja päätöksenteossa, sosiaali- ja koheesiopolitiikka ja EU:n kilpailupolitiikka mukaan luettuina, sekä EU:n talousarviovarojen käytössä. Tarvittavat edellytykset ja tehokas seuranta täytäntöönpanon aikana politiikkatoimien korjaamiseksi tarvittaessa kuitenkin puuttuvat edelleen. Koska covid-19-pandemia on tunnetusti vaikuttanut eri tavoin naisiin ja miehiin, ETSK kehottaa jälleen päättäjiä kaikilla tasoilla noudattamaan sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisen periaatetta ja sisällyttämään sukupuolten tasa-arvonäkökulman kaikkiin, myös budjetointia, investointeja ja rahoitusta sekä julkisia hankintoja koskeviin päätöksiin. Tämä koskee myös monivuotisen rahoituskehysten 2021–2027 talousarviosykliä ja elpymis- ja palautumissuunnitelmia, ja lisäksi olisi otettava käyttöön sukupuolivaikutusten arvioinnit, asianmukaiset sitovat indikaattorit sekä seuranta- ja arviointijärjestelmät ⁽²⁾.

3.5 Euroopan tilintarkastustuomioistuimen tuoreen kertomuksen mukaan komissio on kiinnittänyt vain vähän huomiota tarkasteltujen toimintapolitiikkojen ja ohjelmien tasa-arvoanalyysiin. Se on hyödyntänyt rajallisesti sukupuolen mukaan eriteltyjä tietoja ja indikaattoreita ja julkaissut niukasti tietoa EU:n talousarvion yleisestä vaikutuksesta sukupuolten tasa-arvoon. Aloilla, joilla oikeudelliset vaatimukset on määritelty yksityiskohtaisesti, tämä on kuitenkin edistänyt sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamista ohjelmissa.

4. Konkreettisia toimia

4.1 Hyvien edellytysten luominen naisyrittäjille

4.1.1 Hyvien edellytysten luomiseksi naisyrittäjyydelle ETSK pitää tärkeänä, että naisille tarjotaan enemmän verkostoitumis- ja koulutusmahdollisuuksia sekä mentorointiohjelmiä. Naisten olisi luotava olemassa olevan hyvä veli-verkoston rinnalle hyvä sisko-verkosto, koska naisverkostot ovat yleensä pienempiä ja vähemmän monimuotoisia. Roolimalleilla ja mentoreilla on myös keskeinen rooli: Italiassa toteutetun tutkimuksen mukaan tytöistä 70 prosenttia sanoo roolimallin tavattuaan katsovansa tulevaisuuteen toisin silmin.

⁽¹⁾ https://www.kauffmanfellows.org/journal_posts/women-vcs-invest-in-up-to-2x-more-female-founders

⁽²⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Sukupuoleen perustuvat investoinnit kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa” (EUVL C 100, 16.3.2023, s. 8).

4.1.2 Yrittäjyyteen liittyvät stereotyyppiset käsitykset omaksutaan jo alemman perusasteen koulutuksessa. ETSK korostaa koulutuksen merkitystä haastettaessa sukupuolistereotypioita, myös miesyrittäjiin liittyviä stereotypioita, sekä luotaessa yrittäjyyskulttuuria, joka valmistaa naisia tähtäämään pitkälle. Euroopassa on edelleen naisyrittäjiin ja -johtajiin liittyviä kielteisiä sosiaalisia konnotaatioita. Kouluilla on keskeinen rooli myös taloudellisten ja yrittäjyysvalmiuksien kehittämisessä, ja nämä taidot olisi sisällytettävä koulujen opetussuunnitelmiin alemman perusasteen koulutuksesta alkaen, ja niitä olisi vahvistettava ja kehitettävä koko koulujärjestelmässä. Yrittäjyysmessut ja muut ohjelmat, joiden kautta naiset voivat saada siemenrahoitusta, ja esimerkiksi tiedettä tytöille -lähestymistapa ovat hyviä keinoja kannustaa naisyrittäjyyteen jo varhain.

4.1.3 Huijarisyndroomalla tarkoitetaan ilmiötä, jossa ihminen epäilee kykyjään ja kokee, ettei ole riittävän hyvä työssään. Syndrooma on hyvin yleinen naisyrittäjien keskuudessa. Naisten kykyjen ja omanarvontunnon parantaminen kaikissa koulutusvaiheissa voi vähentää ilmiötä ja avata naisille lisää kehitysnäkymiä⁽¹³⁾.

4.1.4 Naisten nykyisin kokema ajanpuute, joka johtuu palkattomasta hoivatyöstä, estää pitkälti yrittäjyyttä. Avainasemassa tässä yhteydessä ovat kulttuuriset muutokset, kuten kumppanien yhteinen vastuu kotitöistä ja lasten ja muiden henkilöiden hoidosta, sekä systemiset toimet, kuten kohtuuhintainen tai maksuton lasten ja ikäihmisten hoito. ETSK suosittaa, että jäsenvaltiot tarjoavat naisyrittäjille äitiysetuuksia ja vaihtoehtoja vanhempainvapaata varten sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kannalta annetussa neuvoston suosituksessa esitettyjen periaatteiden mukaisesti⁽¹⁴⁾ ⁽¹⁵⁾.

4.1.5 Naisille suunnatussa yrittäjyyskoulutuksessa keskitytään yleensä markkinoihin ja aloihin, joilla naiset jo ovat hyvin edustettuina. Tietyillä aloilla, kuten huipputeknologian ja luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan (STEM) aloilla, naisyrittäjiä on erittäin vähän. ETSK tähdentää, että jäsenvaltioiden olisi pyrittävä saamaan tytöt kiinnostumaan näistä aloista varhaisessa vaiheessa, tuettava naisyrittäjiä ja naisroolimalleja näillä aloilla ja investoitava ohjelmiin, joilla edistetään lukioissa opiskelevien tyttöjen kiinnostusta STEM-aineisiin.

4.1.6 Nykyinen sukupuolijakauman epätasapaino työmarkkinoilla estää myös naisten tulevia pyrkimyksiä. Naisilla on vähemmän mahdollisuuksia hankkia asianmukaista johtamis- ja yrittäjyyskoulutusta ja säästöjä oman yrityksen perustamista varten. Nuorilla naisilla on näin ollen enemmän yrityksen perustamisen esteitä. Sukupuolten väliset palkkaerot tai epäoikeudenmukaiset palkat voivat myös rajoittaa heidän taloudellisia resurssejaan. Koska rahoitusmahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää yrittäjältä usein omia alkuinvestointeja, ETSK katsoo, että sukupuolten palkkaeron poistaminen ja sukupuolijakauman epätasapainon korjaaminen työmarkkinoilla vaikuttaisivat myönteisesti naisten yrittäjyyteen.

4.1.7 Naiset ovat taipuvaisempia perustamaan yrityksen kestäväillä ja sosiaalialoilla saadakseen aikaan mitattavaa myönteistä vaikutusta yhteiskuntaan tai johtamaan yhteisötalouden startup-yritystä⁽¹⁶⁾ ⁽¹⁷⁾. Yhteisötalouden yritykset asettavat toimintansa keskiöön yhteisöjen ja työntekijöidensä taloudelliset ja sosiaaliset tarpeet sekä ympäristön kestävyuden. Ne investoivat hyvinvointiin ja asettavat arvot liiketoimintansa ytimeen. Lisäämällä yhteisötalouden hankkeiden rahoitusta ja edistämällä yhteisötalouden yritysten ekosysteemien luomista vahvistetaan naisten taloudellista itsenäistymistä ja kehitystä. Lisäksi naisyrittäjyyttä edistämällä vauhditetaan yhteisötalouden yritysten kasvua. Euroopan komission yhteisötalouden toimintasuunnitelmassa todetaan, että yhteiskunnalliset yrittäjät ovat perinteisiä yrittäjiä useammin naisia. Naisyrittäjyyden, yhteiskunnallinen yrittäjyys mukaan luettuna, edistämiseksi ei kuitenkaan ole olemassa kohdennettuja toimia. ETSK suosittaa, että sukupuolten tasa-arvo valtavirtaistetaan yhteisötalouden toimintasuunnitelmassa⁽¹⁸⁾ ottamalla käyttöön naiseen kohdennettuja toimia.

⁽¹³⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Sukupuolten tasa-arvo” (EUVL C 443, 22.11.2022, s. 63).

⁽¹⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1158, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, vanhempien ja omaistaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta ja neuvoston direktiivin 2010/18/EU kumoamisesta (EUVL L 188, 12.7.2019, s. 79).

⁽¹⁵⁾ Neuvoston suositus sosiaalisen suojelun saatavuudesta työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kannalta, annettu 8. marraskuuta 2019.

⁽¹⁶⁾ The Value of Investing in Female Founders (Forbes, 2019).

⁽¹⁷⁾ Sijoittajia 11 maassa käsittäneen S&P Globalin kyselytutkimuksen mukaan.

⁽¹⁸⁾ Komission tiedonanto – Ihmisten hyväksi toimivan talouden rakentaminen: yhteisötalouden toimintasuunnitelma (COM(2021) 778 final).

4.2 Muutoksen aikaansaaminen rahoitus- ja investointialalla

4.2.1 EU:n olisi oltava johtoasemassa luotaessa hyviä edellytyksiä sukupuolittetoiselle ekosysteemille. Suurin osa naisyrityksille myönnetystä C-sarjan rahoituksesta Euroopassa vuosina 2006–2018 annettiin neljässä EU-maassa: Ruotsissa, Saksassa, Espanjassa ja Ranskassa. Menestystä tuettiin kärkeimissä vahvalla ekosysteemillä ja kohdennetuilla toimilla sukupuolinäkökulman huomioon ottamisen edistämiseksi⁽¹⁹⁾. ETSK suosittaa, että luodaan sukupuolirikyksen tiedostavien sijoittajien eurooppalainen verkosto, jotta voidaan jakaa parhaita käytäntöjä ja edistää jo olemassa olevia mahdollisuuksia naisyrityksien rahoittamiseksi. British Business Bankin Investing in Women -sääntö, joka on rahoituspalveluyritysten sitoumus parantaa naisyrityksien mahdollisuuksia saada välineitä, resursseja ja rahoitusta, voisi olla esikuvana yhteistyölle yksityissektorin kanssa⁽²⁰⁾.

4.2.2 Riskipääoman ja pääomasijoitusten alalla päättäjistä on naisia noin joka kymmenes. Rahoitus- ja investointialalla on houkuttava naisosaajia ja parannettava naisten urakehitystä, jotta voidaan muuttaa nykyinen maskuliininen kulttuuri, joka ei houkuttele naisia aloittamaan tai pysymään tällä alalla, inklusiiviseksi kulttuuriksi. Tällaisessa kulttuurissa olisi mitattava investointien tuottoa ottamalla huomioon paitsi taloudelliset selvitykset myös investointien kestävyys ja sosiaalinen tuotto. ETSK toivookin, että johto- ja perustajatiimien monimuotoisuudesta tulee yksi julkisen rahoituksen, myös julkisten eläkerahastojen, tärkeimmistä kriteereistä, ja että näin kannustetaan palkkaamaan naisosaajia ja pitämään heidät rahoitus- ja investointialalla. ETSK ehdottaa myös, että jäsenvaltiot vaihtavat parhaita käytäntöjä menetelmistä, joilla edistetään tiimien monimuotoisuutta ja naisjohtoisia tiimejä rahoitusalailla. Sijoitusalaalle olisi kehitettävä huippuosaamismerkki tai standardi, jota voitaisiin käyttää yhtenä kriteerinä haettaessa julkista rahoitusta⁽²¹⁾. Kertaluonteiseen sitoumukseen verrattuna standardin noudattaminen voitaisiin tarkastaa ja sitä voitaisiin arvioida vuosittain pinkkipesun välttämiseksi.

4.2.3 ETSK suosittaa, että Euroopan unioni tai jäsenvaltiot tarjoavat yksityisille rahoituslaitoksille teknistä tukea ja koulutusta sukupuolen huomioivista investoinneista.

4.2.4 Naisten oletetaan yleisesti kaihavan riskejä miehiä enemmän ja olevan varovaisempia sekä käyttäytyvän kilpailutilanteessa vähemmän aggressiivisesti. ETSK ehdottaa, että tällainen vähäriskisempi käytös otetaan huomioon rahoitusvälineissä ja että luodaan erityisiä tuotteita tietyille alhaisen riskin hankkeille, joille voidaan myöntää laina pienemmillä takuilla ja alhaisemmilla koroilla tai joissa voidaan kattaa suurempi prosenttiosuus alkupääomasta tukea myönnettäessä.

Rahoitusalaalla on edelleen useimmiten tiedostamattomia ennakoasenteita esimerkiksi silloin, kun suositetaan miesten pitämiä esittelypuheita tai kun naisten laatimassa sisällössä keskitytään sosiaalisiin vaikutuksiin, kun taas miehet painottavat enemmän rahoitusta ja lukuja. Sijoittajille ja valintaelimille suunnatuilla valvotuskampanjoilla ja tiedostamattomia ennakoasenteita koskevalla koulutuksella voi olla erittäin suuri merkitys parannettaessa tietoisuutta tällaisista vinoumista. Ratkaisevan tärkeää alalla on myös tietoisuuden lisääminen hitaasti mutta varmasti kasvavien vakaiden ja häiriönsietokykyisten liiketoimintamallien merkityksestä sen sijaan, että keskityttäisiin tulojen nopeaan kasvuun ja arvonnousuun lyhyellä aikavälillä.

4.3 Sukupuolittetoinen budjetointi ja sukupuolen huomioivat investoinnit julkisen rahoituksen avulla

4.3.1 Talousarviot heijastavat poliittisia painopisteitä, ja ne ovat tärkein talouspoliittinen väline pyrittäessä muuttamaan yhteiskuntaa. Julkisilla toimilla on tärkeä rooli tasoitettaessa tietä ja luotaessa suotuisa toimintaympäristö sijoittajille ja sitä kautta hyviä työpaikkoja. Jo pitkään on tiedetty, että sukupuolittetoinen budjetointi, kohdennettu rahoitus naisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi, määrärahojen sitominen sekä sukupuolinäkökohdat huomioon ottavia julkisia hankintoja ja menettelyjä koskeva sääntely keinona soveltaa sukupuolittetoista budjetointia ovat kaikki välttämättömiä välineitä sukupuolteen tasa-arvon saavuttamiseksi.

⁽¹⁹⁾ Funding Women Entrepreneurs Through MFF 2021–2027, Euroopan parlamentin kuuleminen ”Women & Investment”, 19. huhtikuuta 2021.

⁽²⁰⁾ <https://www.british-business-bank.co.uk/investing-in-women-code/>

⁽²¹⁾ Hyvänä esimerkkinä on EU:ssa ja Yhdysvalloissa nykyisin käytössä oleva Diversity VC Standard: www.diversity.vc.

4.3.2 Sukupuolitietoisessa budjetoinnissa julkisia talousarvioita tutkitaan sen arvioimiseksi, edistävätkö ne naisten ja miesten tasa-arvoa, ja muokataan sen varmistamiseksi, että tavoite saavutetaan. Sukupuolitietoinen budjetointi edellyttää kaksitahoista lähestymistapaa: sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista kaikissa talousarvioissa ja ohjelmissä sekä erityistä kohdennettua rahoitusta sukupuolten epätasa-arvon perimmäisiin syihin puuttumiseksi. Sukupuoliulottuvuus olisi otettava huomioon talousarviosyökin kaikissa vaiheissa talousarvioehdotuksista (ennakkoon) ja varainkäytöstä (toteutuksen aikana) tosiasiallisesti käytettyjen varojen arviointiin ja valvontaan (jälkikäteen). Tiedot, vaikutustenarvioinnit ja yhteiset indikaattorit ovat olennaisen tärkeitä sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamiseksi talousarviosyökin: suunnittelussa, täytäntöönpanossa, seurannassa ja arvioinnissa. Vaikka jäsenvaltioiden saattaa olla vaikea kerätä sukupuolen mukaan eriteltyjä tietoja, se on ainoa tapa edetä ja laatia asianmukaisia sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista koskevia toimintapolitiikkoja.

4.3.3 ETSK suosittaa, että keskipitkällä aikavälillä kaikki EU:n viranomaiset ja jäsenvaltiot käyttävät sukupuolitietoisien budjetoinnin välineitä talousarviomenettelyn kaikilla tasoilla. Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen ja työmarkkinaosa-puolten vuoropuhelu ovat myös ratkaisevan tärkeitä, jotta voidaan kartoittaa alat, joihin on puututtava talousarvion avulla. Tasa-arvoanalyysi on sukupuolitietoisien budjetoinnin ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen ennakoedellytys (rahoitus)politiikoissa, erityisesti monivuotisessa rahoituskehityksessä, Next Generation EU -paketissa ja Euroopan rakenne- ja investointirahastoissa. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä koheesiopolitiikkaan, joka on yksi keskeisistä välineistä maiden ja alueiden välisten erojen korjaamiseksi. ETSK suosittaa, että kerätään erityisesti sukupuolten tasa-arvoa koheesiopolitiikassa koskevia tietoja tätä tarkoitusta varten laadittujen indikaattorien mukaisesti.

4.3.4 ETSK on tyytyväinen siihen, että komissio on käynnistänyt sukupuolitietoista budjetointia koskevan sisäisen koulutusohjelman, mutta se on vielä pienimuotoinen. ETSK toivoo, että kaikilla Euroopan komission talousarvioiden parissa ja eurooppalaisissa rahoituslaitoksissa työskentelevillä henkilöillä on asianmukainen koulutus sukupuolen huomioivista investoinneista, sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisesta ja sukupuolitietoisesta budjetoinnista. Tällainen koulutus on olennaisen tärkeää myös kansallisella tasolla sukupuolten tasa-arvoa koskevien tavoitteiden täytäntöönpanon kannalta.

4.3.5 ETSK:n mielestä on tärkeää luoda erityisiä rahastoja ja rahoitusvälineitä naisyrityksien tukemiseksi, mukaan luettuina naisjohtoiset (ja yhteisjohtoiset) ja naisomisteiset riskipääomarahastot ja pääomasijoitusrahastot. Lisäksi on tärkeää tutkia innovatiivisia rahoitusratkaisuja, joilla voidaan korjata markkinoiden toimintapuuotteita (esim. naisille suunnatut avustukset, äänettömien yhtiömiesten kohdennetut sijoitukset naisten kokonaan tai osittain omistamaan pääomaan, lainatakuut tai mikrorahoitus, yhteisinvestointijärjestelyt, sukupuoleen perustuvat joukkovelkakirjalainat tai mikroluotot).

4.3.6 Lisäksi ETSK pitää sijoitusrahastojen kriteerien päivittämistä tarpeellisena sukupuolten epätasa-arvon vähentämiseksi. Jos esimerkiksi EU:n rahastot, kuten InvestEU ja Euroopan investointirahasto, käyttävät startup-rahoituksessa tärkeänä kriteerinä kokemusta mutta eivät monimuotoisuutta, ei naisilla ole tasavertaista pääsyä pääomamarkkinoille. ETSK ehdottaa, että sukupuolten tasa-arvoa koskeva suunnitelma, johon sisältyy rahaston strategia sukupuolen huomioivista investoinneista ja rahaston sitoumus sukupuolten tasa-arvon saavuttamiseen, asetetaan ehdoksi rahasto-osuusrahastojen, riskipääomarahastojen ja pääomasijoitusrahastojen arvioinnissa julkista rahoitusta haettaessa.

4.3.7 Sukupuolitietoisien budjetoinnin ja sukupuolen huomioivien investointien periaatteita olisi sovellettava myös EU:n ulkopuolella ulkoisissa rahoitusmekanismeissa sekä kehitysyhteistyössä.

4.3.8 Komission olisi tehtävä EU:n vuotuisen talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi ja esitettävä se liiteasiakirjana. Tämä talousarvion liite olisi sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisen seuranta-asiakirja, jonka avulla pyrittäisiin muokkaamaan talousarvioita tulevaisuudessa, ja Euroopan parlamentin naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valiokunta (FEMM) voisi antaa asiasta lausunnon. ETSK suosittaa myös, että tiedot ja tutkimukset, joihin liittyy on kuultu sukupuolitietoisien budjetoinnin asiantuntijoita ja sukupuolten tasa-arvon parissa toimivia valtioista riippumattomia organisaatioita, julkaistaan hyvissä ajoin ennen parlamentin päätöstä vuotuisesta talousarviosta, jotta voidaan edistää laajaa keskustelua budjetti- ja makrotalouspolitiikoista.

4.3.9 ETSK toteaa, että kaikkien eurooppalaisten rahoituslaitosten valintaelimissä olisi päästävä tasapainoiseen sukupuolijakaumaan mahdollisimman pian, jotta vältetään homogeenisuus ja samankaltaisuuksia suosivat vinoumat. Niiden olisi myös saatava koulutusta tiedostamattomista ennakoasenteista. Euroopan innovaationeuvosto esimerkiksi asetti Accelerator-ohjelmassaan tavoitteeksi lisätä naisjohtoisten startup-yritysten määrää nostamalla valintaelinten naisjäsenten osuus 50 prosenttiin ja kutsumalla useampia naisia esittelemään yrityksiään. Neuvosto on nostanut naisjohtoisten startup-yritysten osuuden 8 prosentista 29 prosenttiin.

4.3.10 Komitea ehdottaa myös naisyritysjärjestäjien tai naisyritysjärjestäjästä vastaavan korkean tason edustajan nimeämistä Euroopan komissioon ja jäsenvaltioiden yritysministeriöihin. Hallinnonrajat ylittävässä asemassa hänen tehtävänänsä olisi lisätä tietoisuutta taloudellisista eduista ja edistää taloudellisia etuja, jotka saadaan, kun nykyistä useampia naisia kannustetaan perustamaan ja kasvattamaan yrityksiä, myös yhteisötalouden yrityksiä.

4.3.11 EU:n ja jäsenvaltioiden olisi tuettava julkisten, paikallisten tai alueellisten kehitysvirastojen roolia investointimarkkinoilla sekä sosiaalisten vaikutusten kannalta. Esimerkiksi Alankomaissa aluekehitysvirastot investoivat startup-yrityksiin ja arvostavat suuresti sosiaalisia vaikutuksia.

4.3.12 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista edistävät kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja voittoa tavoittelemattomat organisaatiot ovat Euroopassa yleensä alirahoitettuja. ETSK kehottaa parantamaan EU-varojen saatavuutta naisjärjestöille yksinkertaistamalla menettelyjä ja myöntämällä avustuksia niiden ydintoimintaan. Byrokratian välttämiseksi rakennerahastovarojen myöntämismenettelyjen tulisi vastata paremmin suoraa rahoitusta.

4.3.13 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja EU:n toimielimiä esittämään sukupuolittaisesta budjetoinnista ja sukupuolen huomioivista investoinneista kunnianhimoisen vision, joka sisältää konkreettisia tavoitteita naisille myönnettävän rahoituksen osalta, konkreettisia keskeisiä tulosindikaattoreita, säännöksiä, päivitettyjä kriteereitä ja (tehostettuja) ohjelmia naisyritysjärjestäjien edistämiseksi ja rahoituksen saannin parantamiseksi. ETSK kehottaa perustamaan Euroopan komissioon sukupuolittaisesta budjetointia käsittelevän työryhmän sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamiseksi nykyisessä monivuotisessa rahoituskehityksessä ja muissa rahoitusvälineissä. Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisen vahvistamiseksi tulevaisuudessa ETSK ehdottaa, että perustetaan mahdollisimman pian EU:n toimielinten välinen työryhmä, joka osallistuu neuvotteluihin ja huolehtii siitä, että EU:n tavoitteet sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamiseksi sovitetaan ja sisällytetään seuraavaan monivuotiseen rahoituskehitykseen.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Perusoikeuksista ja oikeusvaltioperiaatteesta viestiminen”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2023/C 100/04)

Esittelijä: **Cristian PÎRVULESCU**Yhteisesittelijä: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Komitean täysistunnon päätös	20.1.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	23.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	199/3/4

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan unioni perustuu SEU-sopimuksen 2 artiklan mukaisiin yhteisiin arvoihin, kuten ihmisarvoon, vapauteen, kansanvaltaan, tasa-arvoon, oikeusvaltioon, ihmisoikeuksiin, moniarvoisuuteen, syrjimättömyyteen, suvaitsevaisuuteen, oikeudenmukaisuuteen, yhteisvastuuseen sekä naisten ja miesten tasa-arvoon. Oikeusvaltio ja ihmisoikeudet ovat osa eurooppalaista identiteettiä.

1.2 Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, joka on keskeinen ja sitova asiakirja, todetaan, että unionin perustana ovat ihmisarvon, vapauden, yhdenvertaisuuden ja yhteisvastuun jakamattomat ja yleismaailmalliset arvot ja että unioni rakentuu kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteille⁽¹⁾. Perusoikeuskirjan soveltamisen lujittaminen on sekä velvollisuus että tarkoituksenmukainen tapa suojella ihmisiä ja saada heidät tietoisiksi oikeusvaltion ja perusoikeuksien suojelun merkityksestä. Komitea tukee kaikkia näihin aloihin liittyviä toimia, mutta painottaa, että kaikkien EU:n toimielinten on viestittävä aktiivisesti suoraan suurelle yleisölle. Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet ovat ratkaisevan tärkeitä, ja niistä on tultava osa maanosan yhteistä kansalaisuuden ja demokratian kulttuuria.

1.3 Euroopan neuvoston Venetsian komissio esittää selkeän kuvauksen oikeusvaltioperiaatteen kattamista keskeisistä periaatteista, joita ovat laillisuus, oikeusvarmuus, vallan väärinkäytön estäminen, yhdenvertaisuus lain edessä ja syrjimättömyys sekä oikeussuojan saatavuus⁽²⁾. Nämä ovat selkeitä kriteerejä, joilla arvioidaan, ovatko valtion toimet oikeusvaltioperiaatteiden mukaisia, ja jotka unionin tuomioistuimien on vahvistanut⁽³⁾.

1.4 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) kehottaa kaikkia EU:n toimielimiä osoittamaan nollatoleranssia oikeusvaltioperiaatteen rikkomisen suhteen jäsenvaltioissa. EU:lla on oikeudellinen velvollisuus ylläpitää oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksien suojelua riippumatta eri poliittisten toimijoiden aikeista, jotka saattavat olla tämän tavoitteen vastaisia.

⁽¹⁾ Euroopan unionin perusoikeuskirja, johdanto (EUVL C 326, 26.10.2012, s. 391).

⁽²⁾ *The Rule of Law Checklist*, Euroopan neuvoston Venetsian komission 106. täysistunnonsa vuodelta 2016 hyväksymä luettelo oikeusvaltion arviointiperusteista.

⁽³⁾ Unionin tuomioistuimen tuomio 16. helmikuuta 2022, Puola v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto, C-157/21, EU:C:2022:98, 325 kohta.

1.5 ETSK viittaa tuomioistuimen päätökseen, jonka mukaan talousarvio on yksi välineistä, joilla voidaan konkretisoida kaikkien jäsenvaltioiden velvollisuus noudattaa EU:n keskeisiä arvoja, mukaan lukien oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen ⁽⁴⁾.

1.6 Euroopan komission vuosittainen oikeusvaltiokertomus on arvokas väline, jolla voidaan estää demokratian, oikeusvaltion ja perusoikeuksien suojelun taantuminen. Sitä on kuitenkin uudistettava sen tavoitteiden saavuttamiseksi. Sitä olisi mukautettava siten, että se kattaa kaikki SEU-sopimuksen 2 artiklassa luetellut arvot sekä oikeudelliset ja/tai taloudelliset toimet, joita toteutetaan siinä tapauksessa, että maakohtaisia suosituksia ei ole otettu kaikilta osin huomioon. Lisäksi siihen olisi sisällytettävä viides pilari, jonka tarkoituksena on seurata kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksiin liittyvää kansallista kehitystä ⁽⁵⁾.

1.7 ETSK on jo korostanut, että kansalaisyhteiskunnalla on keskeinen rooli demokratian turvaamisessa Euroopassa ja että vain vahva ja moninainen kansalaisyhteiskunta voi puolustaa demokratiaa ja vapautta ja varjella Eurooppaa autoritarismita ⁽⁶⁾. Ilman demokratiaa ja perusoikeuksia ei myöskään ole oikeusvaltiota, ja päinvastoin, sillä nämä kolme käsitettä liittyvät olennaisesti toisiinsa ⁽⁷⁾. ETSK kehottaaakin kaikkia asianomaisia osapuolia lopettamaan keskustelun niin sanotusta epäliberaalista demokratiasta – sitä ei pitäisi käydä edes käsitteen arvostelutarkoituksessa. Ilman liberaaleja periaatteita ei ole demokratiaa.

1.8 Entistä useammat sidosryhmät olisi otettava mukaan toimiin, joilla pyritään lisäämään oikeusvaltioperiaatteen konkretisointia: työmarkkinaosapuolet, ammattialajärjestöt, kuten asianajajayhdistykset, sekä ruohonjuuritason järjestöt, jotka työskentelevät sellaisten haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten ja yhteisöjen parissa, joihin kohdistuu suurempi haitan, vähäosaisuuden ja syrjinnän riski.

1.9 Jotkut voivat pitää oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksia liian abstrakteina, etäisinä, kapulakielisinä ja juridisina käsitteinä. Oikeusvaltiota koskeva tehokas viestintä edellyttää keskittymistä yhteisiin arvoihin ja samastuttaviin tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden käsitteisiin. Myös ihmisten kokemuksista kertominen tuomalla esiin kasvot ja henkilö tarinan takana sekä tilastojen esittäminen voi olla hyödyllistä.

1.10 ETSK kehottaa jäsenvaltioita valtavirtaistamaan oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeudet kouluissa ja korkea-asteen koulutuksessa. Kansalaiskasvatukseen olisi oltava pakollista, se olisi aloitettava mahdollisimman varhain ja sen olisi jatkuttava useita vuosia. Lisäksi kansalaiskasvatuksen opettajien asianmukaista koulutusta varten on varattava EU:n ja jäsenvaltioiden varoja.

1.11 Ihmisoikeuskehitys perustuu vastuuvollisuuden periaatteeseen, ja siksi tarvitaan toimenpiteitä, joiden avulla määritetään, mikä taho kulloinkin on vastuussa lopputuloksesta ja mitä poliittisia muutoksia tulisi toteuttaa. On myös tärkeää yksilöidä suurta yleisöä laajasti kiinnostavia aiheita, kuten energian ja liikennepalvelujen saatavuus, alueellinen tasa-arvo, työ, asuminen, terveydenhuolto ja monet muut paikallis-, alue- ja valtiotason julkiset palvelut.

1.12 Vankka hyvinvointivaltio on ihmisoikeuksien suojelua ja oikeusvaltiota vahvistava tekijä, riippumatta sen erilaisista ilmenemismuodoista Euroopassa. Tämä yhteys tunnustetaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa, joka on keskeinen politiikkaväline osallistavamman unionin rakentamisessa.

1.13 Ruohonjuuritason liikkeiden ja ihmisten, joilla on kokemusta köyhyydestä, on oltava ihmisoikeuksien edistämiseksi toteutettavien demokraattisten toimien keskiössä. Ei ole parempaa tapaa puolustaa ihmisoikeuksia, erityisesti sosiaalisia oikeuksia, kuin tuoda eriarvoisuuden, köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen eniten koetteliemien ihmisten ääni kuuluviin julkisilla areenoilla ja poliittisissa keskusteluissa.

⁽⁴⁾ *Puola v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto, C-157/21, 130–131 kohta; Unionin tuomioistuimen tuomio 16.2.2022, Unkari v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto, C-156/21, EU:C:2022:97, 116–117 kohta.*

⁽⁵⁾ *Laurent Pech ja Petra Bard, Rule of Law Report and the EU Monitoring and Enforcement of Article 2 TEU Values, Euroopan parlamentin kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnalle ja perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunnalle laadittu kertomus, helmikuu 2022, s. 12.*

⁽⁶⁾ *Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Vahvan ja moninaisen kansalaisyhteiskunnan turvin kestävään demokratiaan" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 228, 5.7.2019, s. 24).*

⁽⁷⁾ *Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien eurooppalainen valvontamekanismi" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 34, 2.2.2017, s. 8).*

2. Yleistä

2.1 ETSK muistuttaa lausunnossaan SOC/598 (2018) esittämästään kannasta, jonka mukaan "[o]ikeusvaltioperiaate sekä moniarvoisen demokratian suojatakeet ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat toisistaan riippuvaisia ja erottamattomia. Oikeusvaltioperiaate takaa, että maiden hallitukset toimivat perusoikeusnormien mukaisesti, ja moniarvoisen demokratian periaate takaa, että hallitusten ajamat toimintalinjat edistävät kansalaisten hyvinvointia jäsenvaltioissa. Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen ei sinällään takaa sitä, että lainsäädännössä kunnioitetaan perusoikeuksia tai että lainsäädäntö määritetään sellaisen osallistavan ja legitiimin prosessin mukaisesti, joka perustuu tietoiseen, moniarvoiseen ja tasapainoiseen julkiseen keskusteluun ja osallistumiseen. Jotta vältetään pelkkä 'lakiin nojautuva hallinto', on oikeusvaltioperiaatteen ohella vahvistettava perusoikeuksia ja moniarvoisia demokraattisia normeja." ⁽⁸⁾

2.2 Kuten komission oikeusvaltiokertomuksissa 2021 ja 2022 todetaan, kansalaisten luottamuksen säilyttäminen julkisia instituutioita ja oikeusvaltioperiaatetta kohtaan edellyttää muun muassa riippumattoman oikeusjärjestelmän olemassaoloa ja tehokasta oikeudellista valvontaa, jolla varmistetaan EU:n lainsäädännön noudattaminen, vahvaa julkista sitoutumista korruption torjuntaan ja demokraattisen vastuuvellisuuden varmistamiseen, tiedotusvälineiden moniarvoisuutta ja vapautta, mukaan lukien tiedotusvälineiden omistussuhteiden läpinäkyvyys, läpinäkyviä perustuslaillisia ja institutionaalisia mekanismeja, joilla varmistetaan keskinäinen valvonta kansalaisyhteiskunnan aktiivisen osallistumisen tuella, ja kansainvälisen yhteistyön tiivistämistä kestäväen kehityksen, ihmisoikeuksien, kansanvallan ja oikeusvaltion edistämiseksi ⁽⁹⁾. Oikeusvaltiokertomuksessa 2022 komissio korostaa myös EU:n arvoihin ja sääntöihin perustuvaan järjestykseen kohdistuvia merkittäviä uhkia, joita kansainvälistä oikeutta ja YK:n peruskirjan periaatteita räikeästi rikkova ja demokratiaa sekä oikeusvaltiota ja myös Euroopan ja koko maailman turvallisuutta ja vakautta horjuttava Venäjän hyökkäys Ukrainaa vastaan aiheuttaa ⁽¹⁰⁾.

2.3 Oikeusvaltion ja perusoikeuksien loukkauksia ei voida oikeuttaa mihinkään demokraattisiin ja edustuksellisiin normeihin vedoten. EU:n toimielinten ja erityisesti Euroopan komission on käytettävä kaikkia käytettävissään olevia välineitä palauttaakseen EU:n periaatteiden koskemattomuuden.

2.4 Tilannetta paikan päällä seuraavilla kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla ja ihmisoikeuksien puolustajilla on keskeinen rooli erityisesti silloin, kun oikeusvaltioperiaate heikentyy ja ihmisoikeudet ovat uhattuina ⁽¹¹⁾. Autoritaariset hallitukset uhkaavat kansalaisyhteiskunnan organisaatioita paitsi kaventamalla ja muuttamalla niiden toimintamahdollisuuksia myös henkilökohtaisten uhkausten, vainon ja taloudellisten rajoitusten muodossa tai tarjoamalla riittämätöntä suojaa fyysisiä tai sanallisia hyökkäyksiä vastaan ⁽¹²⁾.

2.5 Kuten aiemmin on todettu, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja ihmisoikeuksien puolustajien yleisiä valmiuksia toimia perusoikeuskirjan puitteissa olisi vahvistettava merkittävästi laatimalla paketti, johon sisältyy koulutusta ja osaamisen siirtoa, organisatorista tukea ja rahoitustukea sekä toimia, joilla suojellaan hyökkäyksiltä ja mustamaalauskampanjoilta ⁽¹³⁾. ETSK kannustaakin komissiota esittämään ehdotuksen kattavasta eurooppalaisesta kansalaisyhteiskunnan strategiasta, jolla ohjataan yhteistyötä, valmiuksien kehittämistä sekä oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevaa tehokasta viestintää.

2.6 ETSK pitää kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja ihmisoikeuksien puolustajien työtä olennaisen tärkeänä autettaessa haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvia selviytymään turvallisuuttaan, hyvinvointiaan ja ihmisarvoaan uhkaavista vakavista haasteista. Kuka tahansa voi jonakin päivänä joutua haavoittuvaan asemaan. Monissa tapauksissa haavoittuvuustekijät ovat päällekkäisiä ja johtavat rakenteelliseen syrjäytymiseen ja syrjintään.

⁽⁸⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin talousarvion suojaamisesta tilanteissa, joissa oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen jäsenvaltioissa kohdistuu yleisiä puutteita" (COM(2018) 324 final – 2018/0136 (COD)) (EUVL C 62, 15.2.2019, s. 173).

⁽⁹⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Oikeusvaltiokertomus 2021 – Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa (COM(2021) 700 final).

⁽¹⁰⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Oikeusvaltiokertomus 2022 – Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa (COM(2022) 500 final).

⁽¹¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle ja neuvostolle – Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamisesta unionissa Tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet" (COM(2019) 163 final) (EUVL C 282, 20.8.2019, s. 39).

⁽¹²⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Populismi ja perusoikeudet – esikaupunki- ja maaseutualueet" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 97, 24.3.2020, s.53), kohta 1.6.

⁽¹³⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Strategia perusoikeuskirjan soveltamisen vahvistamiseksi Euroopan unionissa" (COM(2020) 711 final) (EUVL C 341, 24.8.2021, s. 50).

2.7 Oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien suojelun toteutuminen on varmistettava demokratiassa, erityisesti mitä tulee vapaiden ja oikeudenmukaisten vaalien ja vahvan demokraattisen osallistumisen edistämiseen⁽¹⁴⁾. Sellaiset tahot, joiden asema mahdollistaa oikeusvaltioperiaatteen asettamisen kyseenalaiseksi, vastustavat myös poliittista oppositiota ja riippumattomia tiedotusvälineitä. Demokratiaa koskeva EU:n toimintasuunnitelma on tältä osin välttämätön askel oikeaan suuntaan.

2.8 Työmarkkinaosapuolilla on merkittävä rooli oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia koskevassa viestinnässä. Maan poliittisen ja oikeudellisen ilmapiirin heikkeneminen vaikuttaa kaikkiin työpaikkoihin. Yritykset, pk-yritykset ja yhteiskunnalliset yritykset eivät voi toimia tehokkaasti ilman järjestelmiä, joilla suojataan oikeusvaltiota ja perusoikeuksia. Työmarkkinaosapuolten olisi sitouduttava toimimaan niiden lahjomattomuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Työntekijöiden on voitava vapaasti muodostaa ammattiliittoja ja liittyä valitsemaansa ammattiliittoon, ja liittojen on voitava toimia vapaasti⁽¹⁵⁾. Työntekijöillä ja työnantajilla on oikeus neuvotella ja tehdä työehtosopimuksia sekä oikeus ryhtyä eturistiriitatilanteissa etujensa puolustamiseksi työtaistelutoimiin, lakko mukaan lukien⁽¹⁶⁾.

2.9 Perusoikeusvirastolla on merkittävät valmiudet kerätä asiaankuuluvaa tietoa. Se on jo luonut laajan tietopohjan, jota kaikki kiinnostuneet toimijat voivat hyödyntää. Perusoikeusviraston asiantuntemus on vankalla pohjalla, ja sitä tulisi käyttää perustana viraston viestintään liittyvän ulottuvuuden vahvistamisessa. Virastolle olisi myönnettävä enemmän resursseja julkisen viestinnän toteuttamiseksi kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Yhteistyötä Euroopan neuvoston ja Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) kaltaisten erikoistuneiden instituutioiden kanssa on lisättävä.

2.10 EU on myös globaali toimija, jonka kansainvälisen identiteetin ja roolin kannalta keskeisellä sijalla on velvollisuus noudattaa oikeusvaltioperiaatetta ja kunnioittaa perusoikeuksia. Niiden keskeinen merkitys EU:lle ja tärkeys demokratialle ja rauhalle maailmassa tulisi näkyä kaikissa ulkoisissa toimintapolitiikoissa, ohjelmissa, välineissä ja toimissa.

3. Erityistä

3.1 Positiivinen narratiivi ja näkökulma

3.1.1 Kansalaiskasvatusta demokratian, perusoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteista olisi lisättävä kaikilla tasoilla. Komission olisi myös jatkettava yleisen tietoisuuden lisäämistä kunnianhimoisella viestintäohjelmalla⁽¹⁷⁾.

3.1.2 EU:n myylinomainen syntytarina ei enää yksinään riitä vetämään eurooppalaisia puoleensa. EU:n olisi tarjottava houkuttelevia tulevaisuudennäkymiä ja puhallettava uutta eloa keskeisiin periaatteisiin, joilla on ollut tärkeä sija Eurooppa-hankkeessa⁽¹⁸⁾, mukaan lukien oikeusvaltioperiaate ja ihmisoikeudet. Tämä on erityisen tärkeää, kun otetaan huomioon Venäjän Ukrainaan kohdistama sotilaallinen hyökkäys.

3.1.3 Ihmisoikeuskehys perustuu vastuuvollisuuden periaatteeseen, ja siksi tarvitaan toimenpiteitä, joiden avulla määritetään, mikä taho kulloinkin on vastuussa lopputuloksesta ja toivottavasta poliittisesta muutoksesta. On myös tärkeää yksilöidä suurta yleisöä laajasti kiinnostavia aiheita, kuten liikennepalvelujen ja energian saatavuus, työ, asuminen, terveydenhuolto sekä monet muut paikallis-, alue- ja valtiotason julkiset palvelut. Ei pidä vain tyytyä arvostelemaan tilannetta, joka ei täytä ihmisoikeusnormeja, vaan ihmisissä on synnyttävä myönteisiä mielikuvia ja luotava kuva tulevaisuudesta, jonka oikeusvaltioperiaate ja ihmisoikeudet voivat auttaa rakentamaan⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁴⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan demokratiatoimintasuunnitelmasta" (COM(2020) 790 final) (EUVL C 341, 24.8.2021, s. 56).

⁽¹⁵⁾ Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 8 artiklan 1 kohta.

⁽¹⁶⁾ Euroopan unionin perusoikeuskirjan 28 artikla.

⁽¹⁷⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan demokratiatoimintasuunnitelmasta" (COM(2020) 790 final) (EUVL C 341, 24.8.2021, s. 56).

⁽¹⁸⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Populismi ja perusoikeudet – esikaupunki- ja maaseutualueet" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 97, 24.3.2020, s. 53).

⁽¹⁹⁾ Perusoikeusvirasto, 10 ratkaisua tehokkaaseen ihmisoikeusviestintään, 2018; kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalainen verkosto, *Tips for Effective Messaging about Economic & Social Rights*, 2019.

3.1.4 Ilman demokratiaa ja perusoikeuksia ei ole oikeusvaltiota, ja päinvastoin, sillä nämä kolme käsitettä liittyvät olennaisesti toisiinsa⁽²⁰⁾. ETSK kehottaakin kaikkia asianomaisia osapuolia lopettamaan puheet niin sanotusta epäliberaalista demokratiasta, silloinkin kun tarkoituksena on arvostella käsitettä. Ilman liberaaleja periaatteita ei ole demokratiaa. Epäliberaali demokratia ei ole vaihtoehtoinen tai edes laimennettu demokratian muoto. Epäliberaali demokratia ei ole demokratiaa.

3.2 Tarvittavat toimintapolitiikat ja asiaan liittyvät politiikanalat

3.2.1 Kuten ETSK on aiemmin todennut, ihmisten kielteinen suhtautuminen julkisiin instituutioihin ja perusperiaatteisiin korreloi sen kanssa, että he eivät koe hyötyvänsä tai eivät tosiasiallisesti pääse hyötymään taloudellisesta vauraudesta⁽²¹⁾.

3.2.2 Ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen edistäminen edellyttää sellaisten toimintapolitiikkojen määrittämistä, jotka voivat parantaa ihmisten arkea.

3.2.3 Vankka hyvinvointivaltio on ihmisoikeuksien suojelua ja oikeusvaltiota vahvistava tekijä, riippumatta sen erilaisista ilmenemismuodoista Euroopassa. Tämä yhteys tunnustetaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa, joka on keskeinen politiikkaväline osallistavamman unionin rakentamisessa⁽²²⁾. Työntekijöillä on oltava oikeus kohtuullisen elintason mahdollistavaan oikeudenmukaiseen palkkaan (pilarin 6. periaate), ja jokaisella, jolla ei ole riittäviä varoja, on oltava oikeus riittäviin vähimmäistoiementuloetuksiin, joilla varmistetaan ihmisarvoinen elämä kaikissa elämän vaiheissa, sekä oikeus työmarkkinoille ja yhteiskuntaan osallistumisen mahdollistavien tavaroiden ja palvelujen tosiasialliseen saatavuuteen (14. periaate)⁽²³⁾.

3.2.4 Covid-19-pandemia on muistutus kansalaisten saatavilla olevan yleisen ja oikeudenmukaisen julkisen terveydenhuoltojärjestelmän tärkeydestä. ETSK palauttaa mieliin lausunnossa SOC/691 (2022) ilmaisemansa kannan, jonka mukaan "EU:n ja sen jäsenvaltioiden olisi käytävä syvällistä yhteiskunnallista pohdintaa kriisin alkuperästä ja syistä siihen, miksi useimmat eurooppalaiset terveydenhuoltojärjestelmät ajautuivat romahduksen partaalle pandemian vuoksi. Vuosia jatkuneet säästötoimet ovat johtaneet yleiseen suuntaukseen vähentää investointeja terveydenhuoltoalaan ja muihin keskeisiin sosiaalipalveluihin (huollettavien ja heikossa asemassa olevien henkilöiden avustaminen, hoitokodit jne.), mikä synnytti aikapommin, jonka terveysalan mittava haaste räjäytti."⁽²⁴⁾

3.2.5 Pandemia ei ole ainoa perusoikeuksiin vaikuttava kriisi. Ukrainan sota saattaa vaaraan miljoonia ihmisiä Ukrainassa ja eri puolilla maailmaa. Ilmastonmuutos ja siihen liittyvät haasteet ja katastrofit, kuten maastopalot, vaikuttavat suoraan ihmisiin koko mantereella. Monet eurooppalaiset kamppailevat energian hinnannousun kanssa. EU:n toimintavälineitä olisi päivitettävä ja mukautettava vastaavasti.

3.2.6 Toimintapolitiikkojen ja erityisesti talousuudistuksiin liittyvien politiikkojen yhteydessä olisi suoritettava järjestelmällisesti ihmisoikeusvaikutusten ennako- ja jälkiarvioinnit⁽²⁵⁾, jotta unionissa ja jäsenvaltioissa on helpompi käydä tietoon pohjautuvia osallistavia keskusteluja poliittisten valintojen sovittelusta ja mukauttamisesta⁽²⁶⁾.

⁽²⁰⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien eurooppalainen valvontamekanismi" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 34, 2.2.2017, s. 8).

⁽²¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Populismi ja perusoikeudet – esikaupunki- ja maaseutualueet" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 97, 24.3.2020, s. 53).

⁽²²⁾ Euroopan komissio, Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin 20 periaatetta.

⁽²³⁾ Euroopan talous – ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Eurooppalainen puitedirektiivi vähimmäistulosta" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 190, 5.6.2019, s. 1).

⁽²⁴⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Covid-19:n vaikutus perusoikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteeseen eri puolilla EU:ta ja demokratian tulevaisuus" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 275, 18.7.2022, s. 11).

⁽²⁵⁾ YK:n riippumaton asiantuntija, jonka vastuualueena ovat valtioiden ulkomaanvelan ja muiden siihen liittyvien kansainvälisten rahoitusvelvoitteiden vaikutukset kaikkien ihmisoikeuksien, erityisesti taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien, täysimittaiseen hyödyntämiseen – ohjaavat periaatteet. *Guiding Principles for human rights impact assessments for economic reform policies*, YK:n asiakirja A/HRC/40/57, 19. joulukuuta 2018.

⁽²⁶⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Populismi ja perusoikeudet – esikaupunki- ja maaseutualueet" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 97, 24.3.2020, s. 53).

3.2.7 Olisi painotettava enemmän perusoikeuskirjan III osaston (tasa-arvo) ja IV osaston (yhteisvastuu) merkitystä EU:n demokraattisen ja arvoihin perustuvan valtuutuksen keskeisinä osina⁽²⁷⁾. Kaikki perusoikeuskirjassa tunnustetut ihmisoikeudet ovat jakamattomia, toisistaan riippuvaisia ja yhtä tärkeitä. Kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on erään merkittävän oikeustapauksen yhteydessä todennut, sosioekonomisten oikeuksien sekä kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien välillä ei ole vedenpitävää jakoa⁽²⁸⁾.

3.2.8 Olisi suotavaa lisätä yhteistyötä EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden välillä sen varmistamiseksi, että kaikki kansalaiset ja asukkaat nauttivat kaikkia Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa (sen eri muodoissa) ja asiaankuuluviissa YK:n ihmisoikeusyleissopimuksissa tunnustettuja oikeuksia. ETSK kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita ottamaan EU:n lainsäädännön suunnittelussa, tulkinnassa ja täytäntöönpanossa asianmukaisesti huomioon Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ja Euroopan sosiaalisen peruskirjan.

3.2.9 ETSK kehottaa kaikkia jäsenvaltioita allekirjoittamaan ja ratifioimaan vuonna 1996 hyväksytyt uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja hyväksymään Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean kollektiivisen valitusmenettelyn.

3.2.10 ETSK tukee komission aloitetta, joka mahdollistaisi niihin jäsenvaltioihin kohdennettavat taloudelliset korjaavat toimenpiteet, jotka loukkaavat vakavasti ja jatkuvasti SEU-sopimuksen 2 artiklassa mainittuja arvoja⁽²⁹⁾. Komission ”on osoitettava [tähän] asianmukaiset henkilöresurssit ja määrärahat ja ryhdyttävä johdonmukaisesti toimenpiteisiin mahdollisia rikkomisia koskevien viitteiden pohjalta. Komission on sovellettava toiminnassaan täysin objektiivisia kriteereitä ja tutkittava rikkomistapaukset samalla tavoin kaikissa jäsenvaltioissa”⁽³⁰⁾.

3.3 Ihmisoikeuksien demokraattiset perusteet ja eletyn kokemuksen merkitys

3.3.1 Perusoikeusviraston laajan tutkimuksen mukaan lähes yhdeksän kymmenestä EU:n kansalaisesta pitää ihmisoikeuksia tärkeinä oikeudenmukaisemman yhteiskunnan luomisen kannalta⁽³¹⁾. Eurooppalaiset katsovat, että ihmisoikeuksilla voi olla merkittävä rooli heidän elämässään.

3.3.2 Ihmisoikeuksien toteutuminen kaikkialla Euroopassa edellyttää toimia sen korostamiseksi, miten ihmisoikeudet – esimerkiksi sosiaaliset oikeudet, kuten työ, sosiaaliturva, asuminen, koulutus ja terveydenhuolto – voivat vaikuttaa kaikkiin ihmisiin heidän arjessaan, heille tärkeimmissä paikoissa ja heidän omissa paikallisissa yhteisössään⁽³²⁾.

3.3.3 Ruohonjuuritason liikkeiden ja ihmisten, joilla on kokemusta köyhyydestä, on oltava ihmisoikeuksien edistämiseksi toteutettavien demokraattisten toimien keskiössä. Ei ole parempaa tapaa puolustaa ihmisoikeuksia, erityisesti sosiaalisia oikeuksia, kuin tuoda eriarvoisuuden, köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen eniten koettelmien ihmisten ääni kuuluviin julkisilla areenoilla ja poliittisissa keskusteluissa. Myös ihmisten kokemuksista kertomisesta ja tarinoiden takana olevien kasvojen ja henkilöiden esiin tuomisesta sekä tilastojen esittämisestä voi olla apua. Vakava suhtautuminen sosiaalisiin oikeuksiin edellyttää erilaisten toimintapolitiikkojen lisäksi myös osallistavampia prosesseja näiden politiikkojen kehittämisessä⁽³³⁾.

3.3.4 Eurooppalaisella yhteiskunnalla ei ole varaa oikeuksien ja demokratian petolliseen vastakkainasetteluun. Ihmisoikeuksien vaaliminen edellyttää, että niistä tehdään kansantajuisia synnyttämällä ja ylläpitämällä liikettä, joka puolustaa oikeuksia paikallisella, kansallisella ja globaalilla tasolla.

⁽²⁷⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Strategia perusoikeuskirjan soveltamisen vahvistamiseksi Euroopan unionissa” (COM(2020) 711 final) (EUVL C 341, 24.8.2021, s. 50).

⁽²⁸⁾ Airey v. Irlanti, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 9. lokakuuta 1979, kanne nro 6289/73 (1979), perusteet, 26 kohta.

⁽²⁹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Covid-19:n vaikutus perusoikeuksiin ja oikeusvaltioperiaatteen eri puolilla EU:ta ja demokratian tulevaisuus” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 275, 18.7.2022, s. 11).

⁽³⁰⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Oikeusvaltioperiaate ja elpymisrahasto” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 194, 12.5.2022, s. 27).

⁽³¹⁾ Euroopan unionin perusoikeusvirasto, *Many Europeans believe human rights can build a fairer society but challenges remain*, lehdistötiedote, 24. kesäkuuta 2020.

⁽³²⁾ Casla, Koldo ja Barker, Lyle, Human Rights Local, *Human Rights Centre blog – University of Essex*, 17. tammikuuta 2022.

⁽³³⁾ Casla, Koldo, *Nothing about us, without us, is really for us*, *Global Policy*, 14. lokakuuta 2019.

3.3.5 Kansalaisyhteiskunnan ryhmien on johdettava tätä prosessia, ja EU:n ja jäsenvaltioiden viranomaisten on helpotettava ihmisoikeuksien demokraattista puolustusta toimimalla avoimesti ja kunnioittamalla kansalaisyhteiskunnan roolia tahona, joka asettaa jäsenvaltiot vastuuseen. Kansallisia ihmisoikeusinstituutioita olisi vahvistettava, ja niiden olisi lisättävä tietoisuutta kansalaisten käytettävissä olevista mahdollisista oikeussuojakeinoista.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Meriteknologia-alan teollisuusstrategia”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2023/C 100/05)

Esittelijä: **Anastasis YIAPANIS**Yhteisesittelijä: **Christophe TYTGAT**

Komitean täysistunnon päätös	20.1.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava elin	neuvoa-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset”
Hyväksyminen valiokunnassa	neuvoa-antavassa 11.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	207/2/4

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) tuo käsillä olevassa oma-aloitteisessa lausunnossa esiin meriteknologia-alan haasteisiin vastaaviin ja tarpeita tukevien alakohtaisten politiikkatoimien puutteen ja esittää konkreettisia ehdotuksia toimiksi, jotka on toteutettava välittömästi, jotta voidaan vahvistaa merialan häiriönsietokykyä ja strategista riippumattomuutta Euroopassa ja palauttaa sen maailmanlaajuinen kilpailukyky.

1.2 Komitea on erittäin huolissaan meriteknologia-alan tulevaisuudesta Euroopassa, sillä alalla on epäselvää kilpailua erityisesti Aasiasta käsin.

1.3 ETSK kehottaa ottamaan meriteknologian mahdollisimman pian EU:n strategiseksi alaksi ja käsittelemään sen toimintaa kriittisenä infrastruktuurina sekä laatimaan merialan teollisuusstrategian ja osoittamaan riittävästi kohdennettuja resursseja komission hallintoyksiköille. Kestävässä eurooppalaisessa meristrategiassa on otettava huomioon ja arvioitava uudelleen eurooppalaisten satamien ja muiden asiaan liittyvien kriittisten infrastruktuurien omistajuus.

1.4 Komitea kehottaa toteuttamaan kiireellisiä toimenpiteitä, joilla edistetään ympäristöystävällisten ja huipputeknologiaa käyttävien alusten kysyntää unionissa. Tällainen olisi muun muassa EU:n ohjelma, jolla uudistetaan laivastoa ja ajanmukaistetaan nykyisiä aluksia Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden mukaisesti sekä investoidaan välittömästi infrastruktuuriin ja vaihtoehtoisin polttoaineisiin.

1.5 ETSK kehottaa sisällyttämään kahdenvälisiin ja vapaakauppasopimuksiin erityisiä lausekkeitä, joilla varmistetaan EU:n merialan yritysten vapaa pääsy markkinoille, kielletään kaupan esteet, vaaditaan vastavuoroisuutta ja varmistetaan huolellisuusvelvoite. Jos kansainvälisissä neuvotteluissa ei päästä ratkaisuun, EU:n on harkittava yksipuolisia toimia luodakseen vaikutusvaltaa kansainvälisiin kilpailijoihinsa nähden.

1.6 Kestävän taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen, EU:n puolustuksen ja merialan strategisen riippumattomuuden varmistamiseksi sekä työpaikkojen ja kriittisten valmiuksien turvaamiseksi komitea katsoo, että olisi luotava kannustimia sekä tuotantolaitosten siirtämiseksi takaisin EU:hun ja EU:ssa valmistettujen teknologioiden hyödyntämiseksi että toimitusketjujen ja alikomponenttien tuotannon säilyttämiseksi EU:ssa.

1.7 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita toteuttamaan laaja-alaisia uudelleenkorutus-, täydennys- ja ammatillisen koulutuksen ohjelmia, joissa huolehditaan ohjelmien arvioinnista ja hankitun osaamisen todentamisesta ja joissa työmarkkinaosapuolet ja tiedeyhteisö ovat kaikilta osin mukana, ja pyytää taloudellista tukea EU:n osaamissopimukselle⁽¹⁾ ja kohdennetuille kampanjoille, joiden avulla parannetaan alan houkuttavuutta myös naisten ja nuorten kannalta.

1.8 ETSK kehottaa lisäämään toimia **oikeudenmukaisen siirtymän** varmistamiseksi kaikkien työntekijöiden ja pk-yritysten kannalta, perustamaan eurooppalaisia yritysneuvostoja ja vakiinnuttamaan ne sekä varmistamaan korkeimmat kansainväliset sosiaaliormit EU:n lainsäädäntöä ja ILO:n sääntöjä tinkimättä noudattaen. ETSK katsoo, että laivanrakennusalan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävällä alakohtaisella neuvottelukomitealla (*sectoral social dialogue committee*, SSDC) on tässä yhteydessä sekä meriteknologia-alan vahvistamisessa keskeinen rooli.

1.9 Meriteknologia-alan yritysten, erityisesti pk-yritysten, on erittäin vaikea saada pankkilainoja ja julkista rahoitusta. ETSK kehottaa laatimaan EU:n luokitusjärjestelmäsäännöt, joilla tuetaan kestäviä investointeja merialalla, edistetään osallisuutta alalla ja varmistetaan oikeusvarmuus teknologiaan tehtäviä investointeja varten.

1.10 Komitea kehottaa edistämään vesiliikennealan⁽²⁾ ja sen toimitusketjun rahoitusta myös FuelEU Maritime -säännösten⁽³⁾ rikkomisen johdosta kerätyillä varoilla sekä EU:n päästökauppajärjestelmästä⁽⁴⁾ saaduilla tuloilla erityisesti meriteknologia-alalla. ETSK kehottaa perustamaan EU:n takuurahaston, jotta voidaan helpottaa rahoituksen saantia riskialttiita merialan investointeja varten.

1.11 ETSK:n mielestä olisi varmistettava, etteivät EU:n rahoitusvälineitä ja pääsyä sisämarkkinoille hyödynnä sellaiset ulkomaiset yritykset tai että niitä ei myönnetä sellaisille ulkomaisille yrityksille, jotka harjoittavat sosiaalista polkumyyntiä ja horjuttavat maailmanlaajusten toimintaedellytysten tasapuolisuutta. Tällaisiin välineisiin tehtyjen investointien tuoton tulisi hyödyttää eurooppalaisia yrityksiä.

1.12 Täydellinen hiilestä irtautuminen meriteknologia-alalla edellyttää kokonaisvaltaista siirtymistä vaihtoehtoihin polttoaineisiin ja teknologioihin. ETSK suhtautuu myönteisesti päästötöntä vesiliikennettä koskevan yhteissuunnitellun kumppanuuden hyväksymiseen.

1.13 ETSK:n mielestä olisi aiheellista perustaa merialan asiantuntijaryhmä ja meriteknologia-alan eurooppalainen teollinen allianssi auttamaan meriteknologia-alan maailmanlaajuisen kilpailukykyä parantamisessa ja elvyttämisessä.

1.14 ETSK on lisäksi valmis panostamaan nykyistä enemmän auttaakseen meriteknologia-alaa selviytymään haasteistaan ja kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita panemaan merialan teollisuusstrategian pikaisesti täytäntöön. ETSK on huolissaan siitä, että ilman kohdennettua välineistöä EU menettää valmiuksiaan, taitotietoaan ja työpaikkoja merialalla ja tulee täysin riippuvaiseksi Aasiasta siviili- ja sota-alusten ja -alustojen sekä meri- ja offshore-varusteiden osalta. Erityisen merialan teollisuusstrategian laatimisen ja nopean täytäntöönpanon laiminlyöminen olisi suuri poliittinen virhe.

2. Johdanto

2.1 ETSK laatii käsillä olevan oma-aloitteisen lausunnon jatkona vuonna 2018 aiheesta "LeaderSHIP 2020 -strategia meriteknologiateollisuuden visiona"⁽⁵⁾ annetulle lausunnolle CCMI/152. Tavoitteena on **parantaa tietoisuutta EU:n meriteknologia-alan⁽⁶⁾ vakavista ongelmista sekä siitä, ettei EU eivätkä jäsenvaltioiden viranomaiset ole toteuttaneet alakohtaisia politiikkatoimia alan haasteisiin vastaamiseksi ja sen tarpeiden tukemiseksi**. ETSK esittää konkreettisia ehdotuksia toimiksi, joiden avulla voidaan varmistaa kilpailukyky sekä luoda kasvua ja liiketoimintaa

⁽¹⁾ Osaamissopimus.

⁽²⁾ Käsite "vesiliikenneala" on tulkittava laaja-alaisesti lukemalla sen piiriin meriteknologia, meriliikenne, sisävesiliikenne ja huviveneily sekä näiden alojen toimitusketjut.

⁽³⁾ FuelEU Maritime -ehdotus.

⁽⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/87/EY, annettu 13 päivänä lokakuuta 2003, kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien kaupan järjestelmän toteuttamisesta yhteisössä ja neuvoston direktiivin 96/61/EY muuttamisesta (EUVL L 275, 25.10.2003, s. 32).

⁽⁵⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "LeaderSHIP 2020 -strategia meriteknologiateollisuuden visiona: kohti innovatiivista, kestävästä ja kilpailukykyistä meriteollisuutta vuonna 2020" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 262, 25.7.2018, s. 8).

⁽⁶⁾ Meriteknologia-ala kattaa telakat sekä merijärjestelmien, -varusteiden ja -teknologioiden tuottajien ja toimittajien koko toimitusketjun. Siihen eivät kuulu meriliikennepalvelujen tarjoajat (esim. varustamot, satamaviranomaiset ja satamapalvelujen tarjoajat).

meriteknologia-alalla. Se kehottaa EU:n toimielimiä, jäsenvaltioita, työmarkkinaosapuolia ja muita sidosryhmiä määrittelemään yhdessä ja toteuttamaan mahdollisimman pian politiikkatoimia tämän strategisen alan pelastamiseksi ja suojelemiseksi, jotta voidaan varmistaa EU:n rannikkoalueiden puolustus ja suojeleminen, merialan riippumattomuus, kaupankäyntimahdollisuudet, sininen talous ja maailmanlaajuinen johtoasema merialalla.

2.2 ETSK noudattaa tarkoituksellisesti Euroopan komission LeaderSHIP-tiedonannon (7) rakennetta korostaakseen, että neljän ehdotetun suunnan suhteen on edistytty vain vähän, ja varoittaakseen, että meriteknologia-alalla tarvitaan välittömiä ja kohdennettuja toimia, erityisesti kun otetaan huomioon pandemian ja Ukrainan sodan vaikutukset.

3. Markkinoillepääsyn helpottaminen ja oikeudenmukaiset markkinaehdot

3.1 Elintarvikkeiden, tavaroiden ja energian kysynnän odotetaan kasvavan, mikä edellyttää vesiliikenteen (meri- ja sisävesiliikenteen) infrastruktuurin, valmiuksien, alusten, teknologian ja logistiikan hallinnan lisäämistä. Myös vesiliikenne- ja rannikkomatkailun ja siihen liittyvän vapaa-ajantoiminnan kysyntä on kasvussa.

3.2 Covid-19 ja Ukrainan sota ovat tuoneet esiin EU:n strategiset riskit, jotka johtuvat liiallisesta riippuvuudesta unionin ulkopuolisista maista. Lisäksi ne aiheuttavat pulaa ja katkoksia toimitusketjuissa sekä nostavat raaka-aineiden ja energian hintoja. Tästä aiheutuu lisäpainetta meriteknologia-alan yrityksille. Ukrainan sota on myös muistuttanut EU:ta siitä, että on tärkeää varmistaa kriittiset merisotilaalliset valmiudet, mukaan luettuina kauppa- ja merialukset sekä teknologiat puolustusta, turvallisuutta sekä rajojen ja rannikkoalueiden suojelelu varten.

3.3 Maailmanlaajuinen kilpailu on EU:n tuottajille kovaa, ja aasialaiset yritykset eritoten Kiinasta ja Etelä-Koreasta valtaavat yhä enemmän markkinoita myös monimutkaisten valtiontukijärjestelmien kautta annettavan valtion vahvan tuen johdosta. Lisäksi ne noudattavat alhaisempia sosiaali- ja ympäristönormeja. Näin ne ovat kyenneet saamaan jalansijaa perinteisillä EU:n markkinoilla ja houkuttelemaan tilauksia eurooppalaisilta yrityksiltä vahinkoa aiheuttavalla hinnoittelulla. Nykyinen inflaation kiihtyminen ja korkeat energian hinnat aiheuttavat lisäpainetta eurooppalaisille tuottajille. ETSK on huolissaan meriteknologia-alan tulevaisuudesta ja katsoo, että tarvitaan välittömiä toimia Euroopan merialan häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi, maailmanlaajuisen kilpailukyvyn palauttamiseksi, Euroopan vahvan aseman suojelemiseksi alusten ja huviveneiden rakentamisen monimuotoisella alalla ja merialan strategisen riippumattomuuden turvaamiseksi Euroopassa.

3.4 Kestävässä eurooppalaisessa meristrategiassa on myös otettava huomioon eurooppalaisten satamien ja muiden niihin liittyvien kriittisten infrastruktuurien omistajuus, sillä kiinalaiset yritykset, jotka ovat täysin tai osittain Kiinan valtion määräysvallassa, ovat ostaneet niistä monia kokonaan tai osittain. Euroopan strategisen riippumattomuuden varmistamiseksi on ensiarvoisen tärkeää arvioida uudelleen omistusrakenteet ja palauttaa eurooppalainen omistajuus aina kun se on mahdollista.

3.5 ETSK kehottaa laatimaan meriteknologia-alan strategian, jotta voidaan vahvistaa alan maailmanlaajuisia kilpailukykyä ja mahdollistaa vihreän ja digitaalisen siirtymän tarjoamien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntäminen alalla. EU:n erityisiä kauppamekanismeja, rahoituksen saantia, työvoimakoulutusohjelmia ja tutkimus- ja kehitysohjelmia on kehitettävä viipymättä, jos EU aikoo jatkaa kilpailua näillä voimakkaasti tuetuilla ja epätasapainoisilla maailmanmarkkinoilla, missä sen tärkeimmät kilpailijat eivät noudata Maailman kauppajärjestön (WTO) sääntöjä. Lisäksi ETSK kehottaa pitämään meriteknologiaa EU:ssa strategisena alana, kuten Yhdysvalloissa, Kiinassa, Japanissa ja Etelä-Koreassa, ja osoittamaan alalle riittävästi henkilö- ja taloudellisia resursseja Euroopan komission hallintoyksiköissä.

3.6 Eurooppalainen meriteknologia-ala on keskeisessä asemassa EU:n puolustuksen ja valvonnan sekä tavara-, energia- ja matkustajakuljetusten kannalta ja EU:n poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja sinisen talouden puitteissa. ETSK kehottaa toteuttamaan kiireellisiä toimenpiteitä, joilla edistetään ympäristöystävällisten ja huipputeknologiaa käyttävien alusten kysyntää unionissa. Tällainen olisi muun muassa EU:n ohjelma laivaston (esim. jäsenvaltioiden kalastuslaivastot, lähimerenkulun laivastot ja kabotaasilavastot sekä huviveneet) uudistamiseksi ja nykyisten alusten ajanmukaistamiseksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden mukaisesti.

(7) LeaderSHIP 2020 – The Sea: new opportunities for the Future.

3.7 ETSK toteaa, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelma vaikuttaa suoraan alan kilpailukykyyn, sillä se merkitsee ajattelutavan muutosta vesiliikenteen alalla kauttaaltaan. Ohjelman täytäntöönpano nopeuttaa vaihtoehtoisten polttoainoiden ja teknologioiden käyttöönottoa. ETSK toteaa kuitenkin, että vaihtoehtoisten polttoaineiden rajallinen infrastruktuuri ja saatavuus estävät nopeamman siirtymän, ja vaatii siksi tähän kohdistettavia välittömiä investointeja esimerkiksi erityisen EU:n merirahaston perustamisen kautta. Kunkin alustyyppin erityispiirteet olisi otettava huomioon, ja olisi laadittava erityiset etenemissuunnitelmat käyttövoimajärjestelmiä, polttoaineita ja päästöttömiä teknologioita varten.

3.8 ETSK on huolissaan eurooppalaisten yritysten Aasiassa kohtaamista kaupan esteistä ja kehottaa päivittämään nykyiset ja tulevat kahdenväliset ja vapaakauppasopimukset sekä talouskumppanuudet lausekkeilla, joilla varmistetaan EU:n merialan yritysten vapaa pääsy markkinoille, kielletään kaupan esteet, vaaditaan vastavuoroisuutta ja varmistetaan huolellisuusvelvoite.

3.9 ETSK katsoo, että kansainväliset keskustelut ja sopimukset ovat paras tapa torjua kaupan protektionismia, ja kehottaa Euroopan komissiota tehostamaan kansainvälisiä toimiaan maailmanlaajuisten sääntöjen aikaansaamiseksi. Muutoin Euroopan komission on toteutettava yksipuolisia toimia – niin kauan kuin se on tarpeen – luodakseen vaikutusvaltaa kansainvälisiin kilpailijoihin nähden. ETSK:n mielestä on ensisijaisen tärkeää torjua ulkomaisia tukia ja vahingollista hinnoittelua.

3.10 Meriteknologia-ala on Euroopan sinisen talouden kulmakivi, sillä alalla rakennetaan ja ajanmukaistetaan aluksia, laitteistoja ja teknologioita esimerkiksi ympäristöystävällisen kalastuslaivaston, avomerellä tuotettavan uusiutuvan energian, vesiviljelyn ja avomerilouhinnan kehittämiseksi. Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi EU:n on lisättävä merkittävästi teollisia valmiuksiaan merellä tuotettavaa uusiutuvaa energiaa ja muita vaihtoehtoisia polttoaineita varten. Muutoin EU:n on tukeuduttava ulkomaisiin valmiuksiin kehittääkseen kyseisiä strategisia markkinoita ja saavuttaakseen omat Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteensa. Tämän riskin välttämiseksi ETSK kehottaa Euroopan komissiota määrittelemään välittömästi strategisen meriteknologia-alan ja sen toiminnan kriittiseksi infrastruktuuriksi.

3.11 Komitea on vakaasti sitä mieltä, että EU:n taloudellinen johtoasema voidaan saavuttaa ainoastaan EU:n maaperällä sijaitsevien menestyvien tuotantolaitosten avulla, sillä vain näin voidaan varmistaa kestävä taloudellinen ja sosiaalinen kehitys, EU:n puolustus ja merialan strateginen riippumattomuus sekä EU:n kansalaisten turvallisuus ja heidän työpaikkojensa suojelu. ETSK kehottaa myös laatimaan erityisen ohjelman ja kannustimia tuottajille, jotka haluavat siirtää tuotantolaitoksensa takaisin EU:hun.

4. Työllisyys ja osaaminen

4.1 Merellisillä alueilla eri puolilla Eurooppaa on noin miljoona meriteknologia-alan luomaa työpaikkaa⁽⁸⁾.

4.2 Viherryttäminen ja digitalisaatio sekä läpimurtoteknologioiden käyttöönotto edellyttävät työvoiman erikoistumista. Tätä varten ETSK kehottaa painokkaasti komissiota ja jäsenvaltioita laatimaan ja panemaan välittömästi täytäntöön laaja-alaisia uudelleenkoulutus-, täydennys- ja ammatillisen koulutuksen ohjelmia, joissa työmarkkinaosapuolet ja tiedeyhteisö ovat kaikilta osin mukana. Tämä olisi hoidettava ohjelmien arvioinnin ja hankitun osaamisen todentamisen pohjalta. Lisäksi ETSK kehottaa antamaan konkreettista taloudellista tukea Euroopan osaamissopimukselle ja kohdennetuille kampanjoille, joiden avulla parannetaan alan houkuttavuutta myös naisten ja nuorten sekä vammaisten ja erityisosaamista omaavien henkilöiden kannalta. ETSK toteaa myös, että meriteknologia-ala tarvitsee paitsi työntekijöitä, joilla on erikoisosaamista robotiikan, tekoälyn, kyberturvallisuuden, anturiteknikan, automaation ja 3D-tulostuksen aloilla, myös erittäin ammattitaitoisia insinöörejä. Lisäksi alalla tarvitaan erityisesti ruumiillisen työn tekijöitä (esim. hitsaajia, sähköasentajia ja putkiasentajia).

4.3 Eurooppalaiset yritykset täyttävät tiukimmat kansainväliset sosiaalinnormit ja noudattavat tinkimättä EU:n lainsäädäntöä ja Kansainvälisen työjärjestön (ILO) sääntöjä. ETSK panee merkille eurooppalaisten yritysten tekemän työn kansainvälisten työnormien vakiinnuttamisessa ja parantamisessa sekä hyvien työolojen ja -ehtojen, kohtuullisten palkkojen ja sosiaaliturvan merkityksen alan työvoimalle ja kehottaa lisäämään toimia eurooppalaisten yritysneuvostojen perustamiseksi ja vakiinnuttamiseksi. Lisäksi komitea muistuttaa, että toiseen jäsenvaltioon lähetetyt työntekijät ovat oikeutettuja nauttimaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa voimassa olevia keskeisiä oikeuksia työntekijöiden lähettämistä koskevan direktiivin mukaisesti.

⁽⁸⁾ A Future European Maritime Technology Industrial Policy.

4.4 Kuten LeaderSHIP 2020 -strategiassa (2013) korostetaan, meriteknologia-alalla on vaikeuksia varmistaa sukupolvien välisen taitotiedon siirtäminen. ETSK on erittäin pettynyt siihen, ettei tähän mennessä ole toteutettu erityisiä (EU:n) toimia, ja kehottaa laatimaan selkeän etenemissuunnitelman, jolla varmistetaan oikeudenmukainen siirtymä, lisätään meriteknologia-alan houkuttavuutta ja perustetaan tarvittavat oppilaitokset, joissa on tarjolla uusiin suuntauksiin ja liiketoimintamalleihin sekä vihreään ja digitaaliseen siirtymään mukautettuja uusia opetussuunnitelmia ja uutta osaamista. Oikeudenmukaisen siirtymän kehityksen on perustuttava työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun ja tarjottava riittävät resurssit uuden työvoiman houkuttelemiseksi ja työpaikan vaihdosten ja työntekijöiden uudelleen- ja täydennyskoulutuksen tukemiseksi, mukaan luettuna uusia teknologioita ja prosesseja koskeva terveys- ja turvallisuuskoulutus. Kaikki koulutusohjelmat olisi arvioitava ja sertifioitava, jotta koulutus olisi yhdenmukaista ja vaatimuksiltaan samantasoista.

4.5 ETSK katsoo, että työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävällä alakohtaisella neuvottelukomitealla on keskeinen rooli meriteknologia-alan vahvistamisessa. Laadukas työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu (esimerkiksi kunnianhimoisten yhteisten toimien kautta) sekä työmarkkinaosapuolten väliset sopimukset ja yhteistyö myös työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävän alakohtaisen neuvottelukomitean kautta ovat keskeisen tärkeitä, ja niitä olisi kunnioitettava.

5. Rahoituksen saanti

5.1 ETSK:n mielestä on olennaisen tärkeää säilyttää tuotantolaitokset Euroopassa ja tehdä niistä kilpailukykyisiä, ja se kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita asettamaan etusijalle kyseisen alan rahoituksen. Meriteknologia-alalla on suuria vaikeuksia saada pankkilainoja ja julkista rahoitusta, ja sillä on hyvin vähän muita rahoituslähteitä. Tämä koskee erityisesti pk-yrityksiä. ETSK kehottaa myös laatimaan EU:n luokitusjärjestelmäsäännöt, joilla tuetaan kestäviä investointeja merialalla ketään unohtamatta ja välttämällä kaikkiaan alan toimijoiden välistä syrjintää. Ympäristötehokkuuskriteerit on myös sovitettava yhteen EU:n lainsäädännön kanssa, ja niillä on varmistettava oikeusvarmuus teknologiaan tehtäviä investointeja varten.

5.2 ETSK:n mielestä EU:n olisi kannustettava taloudellisesti EU:n laivanvarustajia rakentamaan aluksia Euroopassa ja pitämään toimitusketjut ja alikomponenttien tuotanto mahdollisimman pitkälle EU:ssa. Kohdennetut varat ja ehdotuspyynnöt olisi otettava huomioon, koska merialaan liittyviä mahdollisuuksia ei juurikaan mainita tai käsitellä kumppanuussopimuksissa tai kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa.

5.3 Komitea kehottaa käyttämään FuelEU Maritime -säännösten rikkomisen johdosta kerättyjä varoja sekä EU:n päästökauppajärjestelmästä saatuja tuloja myös lisärahoituslähteenä meriteknologia-alalla, erityisesti tutkimus-, kehitys- ja innovointitoiminnassa. ETSK on valmis osallistumaan uusien toimintapolitiikkojen ja EU:n rahoitusjärjestelmien luomiseen ja pyytää EU:n toimielimiltä, että se otetaan mukaan kaikkiin tuleviin asiaa koskeviin keskusteluihin.

5.4 Koska nykyiset rahoitusvälineet eivät ole riittäviä tai soveltu pääomavaltaisille aloille, ETSK kehottaa jälleen kerran Euroopan komissiota "asettamaan käyttöön erityisen rahoitusvälineen, joka olisi omiaan edistämään investointeja eurooppalaisen meriteknologisen teollisuuden kaltaisella riskipääomasektorilla" ⁽⁹⁾, ja harkitsemaan lisäksi "sellaisen rahoitusohjelman perustamista, jonka avulla tehdään eurooppalaisille aluspurkamaille mahdolliseksi kierrättää suurempia alustyyppisiä." ETSK kehottaa myös perustamaan EU:n takuurahaston, jotta voidaan helpottaa rahoituksen saantia riskialttiimpia merialan investointeja varten. Käytöstä poistettujen alusten, myös huviveneiden ja kalastusalusten, purkamisen ja kierrätyksen olisi sallittava EU:n rahoituksella.

5.5 Ei myöskään ole hyväksyttävää, että EU:n ulkopuoliset yritykset, jotka eivät noudata EU:n normeja, voivat edelleen saada EU:n rahoitusta (esim. EIP:n rahoitusta) ja päästä sisämarkkinoille. EU:n olisikin sovellettava tiukasti vastavuoroisuuden periaatetta ja huolellisuusvelvoitetta EU:n normien noudattamiseksi ja varmistettava, etteivät EU:n rahoitusvälineitä ja pääsyä sisämarkkinoille hyödynnä sellaiset yritykset tai että niitä ei myönnetä sellaisille yrityksille, jotka harjoittavat sosiaalista polkumyyntiä ja horjuttavat maailmanlaajusten toimintaedellytysten tasapuolisuutta. Euroopan

⁽⁹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "LeaderSHIP 2020 -strategia meriteknologiateollisuuden visiona: kohti innovatiivista, kestävästä ja kilpailukykyistä meriteollisuutta vuonna 2020" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 262, 25.7.2018, s. 8).

komission olisi sovellettava ulkomaisia tukia koskevaa asetusta ulkomaista tukea saaviin telakoihin ja merivarusteiden valmistajiin sekä harkittava alusten vahinkoa aiheuttavalta hinnoittelulta suojautumisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/1035⁽¹⁰⁾ tarkistamista.

6. Tutkimus, kehitys ja innovointi (TKI)

6.1 Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi ja EU:n teollisuusstrategian täytäntöön panemiseksi tarvitaan alakohtaista toimintamallia ja erityisiä alakohtaisia politiikkatoimia. ETSK korostaa, että teoriasta käytäntöön on pitkä matka, ja on erittäin pettynyt siihen, ettei EU:n teollista kehitystä tukeviin toimiin ole ryhdytty. Komitea, työmarkkinaosapuolet ja paikalliset tuottajat ovat turhaan odottaneet kannustinta, jotta alalla voitaisiin siirtyä käyttämään ympäristöystävällisiä aluksia ja vaihtoehtoisia polttoaineita ja teknologioita 55-valmiuspaketin mukaisesti⁽¹¹⁾.

6.2 Uusien murroksellisten teknologioiden (esim. älykkäät anturit sekä alus- että satamakäyttöön, data-analytiikka, esineiden internet, pilvipalvelut, tekoäly) käyttöönotto on olennaisen tärkeää, jotta voidaan pysyä kilpailun kärjessä. Näiden tekijöiden avulla mahdollistetaan entistä integroidummat meriliikennepalvelut ja toimitusketjut, parannetaan turvallisuutta ja energiatehokkuutta sekä varmistetaan ensiluokkainen suunnittelu. ETSK toteaa kuitenkin, että paikalliset tuottajat investoivat jo nyt keskimäärin 9 prosenttia vuotuisesta liikevaihdostaan tutkimus-, kehitys- ja innovointitoimintaan, ja kehottaa laatimaan kohdennettuja julkisia politiikkatoimia ja lisäämään taloudellista tukea näille edelläkävijöille.

6.3 Komitea vaatii myös tehokkaampia valtiollisen, EU:n ja kansainvälisen tason toimia kyberturvallisuusvalmiuksien lisäämiseksi, sillä kyberriskit tulevat lisääntymään teknologian kehityksen ja automatisoitujen prosessien ja alusten käyttöönoton myötä.

6.4 Täydellinen hilestä irtautuminen meriteknologia-alalla edellyttää kokonaisvaltaista siirtymistä vaihtoehtoisin polttoaineisiin ja teknologioihin. Vaikka alukset ovat liikennevälineistä energiatehokkaimpia, parantamisen varaa on ETSK:n mukaan edelleen kierrätyksen, viherryttämisinvestointien, päästöttömien ja ilmastokestävien satamien, vesiväylien infrastruktuurin ja satamien heikkojen logistiikkaketjujen osalta. ETSK kehottaa tukemaan meriteknologia-alan tutkimusta ja innovointia, sillä ne ovat avainasemassa kehitettäessä läpimurtoteknologioita ja mahdollisia vaihtoehtoisia malleja meriliikenteeseen sekä edistettäessä meriteknologia-alan kilpailukykyä. Tältä osin olisi pyrittävä laajaan yhteistyöhön puolustusteollisuuden kanssa.

6.5 Meriteknologia-alan tulevaisuus perustuu datan keräämiseen ja käsittelyyn, sillä data-analytiikka tarjoaa merkittävän mahdollisuuden parantaa logistiikkaa, alusten toimintaa ja laajojen merialueiden alueellista seurantaa sekä alusten ympäristötehokkuutta.

6.6 Taitotiedon ja teollis- ja tekijänoikeuksien suojele on erittäin tärkeää meriteknologia-alalla. EU:n rahoittamaan tutkimus-, kehitys- ja innovointitoimintaan perustuvan osaamisen on parannettava EU:n yritysten kilpailukykyä ja hyödytettävä yhteiskuntaa. EU:n hankkeissa kehitettyjä vihreitä ja älykkäitä meriteknologioita olisi sen vuoksi pidettävä strategisina EU:n kilpailukyvyyn ja strategisen riippumattomuuden kannalta, ja EU:n ulkopuolisten yritysten mahdollisuuksia hyödyntää näiden hankkeiden tuloksia olisi voitava tilapäisesti rajoittaa Horisontti Eurooppa -puiteohjelman säännösten mukaisesti. Myös vesiliikenteen alojen, jotka eivät vielä kuulu nykyisten kumppanuuksien piiriin, kuten huviveneet ja -alukset, olisi voitava hyötyä Horisontti Eurooppa -puiteohjelman tutkimus-, kehitys- ja innovointirahoituksesta.

6.7 ETSK toteaa lisäksi, että tutkimus-, kehitys- ja innovointi-investoinneilla voidaan varmistaa EU:n johtava rooli maailmanlaajuisessa kilpailussa, ja suhtautuu siksi myönteisesti päästötöntä vesiliikennettä koskevan yhteissuunnitellun kumppanuuden hyväksymiseen.

7. Loppuhuomiot

7.1 Kuten muidenkin liikennemuotojen kohdalla, ETSK:n mielestä olisi aiheellista perustaa merialan asiantuntijaryhmä ja meriteknologia-alan eurooppalainen teollinen allianssi auttamaan meriteknologia-alan maailmanlaajuisen kilpailukyvyyn parantamisessa ja elvyttämisessä.

⁽¹⁰⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/1035, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2016, alusten vahinkoa aiheuttavalta hinnoittelulta suojautumisesta (kodifikaatio) (EUVL L 176, 30.6.2016, s. 1).

⁽¹¹⁾ Valmiina 55:een: vuoden 2030 ilmastotavoitteesta totta matkalla kohti ilmastoneutraaliutta.

7.2 Jos alakohtaisiin toimiin ei ryhdytä, käsillä oleva ETSK:n lausunto saattaa olla yksi viimeisistä kehotuksista tukea välittömästi meriteknologia-alaa, jotta voidaan turvata markkinat, teolliset valmiudet ja työpaikat Euroopassa ja taistella menetettyjen markkinoiden takaisin saamiseksi. ETSK on tehnyt oman osuutensa tietoisuuden lisäämiseksi tarvittavista politiikkatoimista ja on valmis ryhtymään lisätoimiin alan kilpailukyvyyn parantamiseksi. Jos EU ei ryhdy kiireellisiin toimiin ja laadi ja pane nopeasti täytäntöön erityistä merialan teollisuusstrategiaa, se saattaa tulla täysin riippuvaiseksi Aasiasta siviili- ja sota-alusten ja laitteistojen sekä meri- ja offshore-varusteiden osalta. Tämä olisi paitsi erittäin valitettavaa myös suuri poliittinen virhe.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Nuorille paremmat valmiudet tehdä kestävästä kehityksestä totta – vaikutusmahdollisuuksien lisääminen koulutuksen avulla”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2023/C 100/06)

Esittelijä: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Komitean täysistunnon päätös	20.1.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö
Hyväksyminen jaostossa	24.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	15.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	126/1/1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK kehottaa jäsenvaltioita vahvistamaan COP26-kokouksessa ⁽¹⁾ antamansa sitoumuksen tehdä ilmastotoimista ja kestävästä kehityksestä keskeinen osa opetussuunnitelmia. On olennaisen tärkeää tunnustaa tarve hahmotella uudenlaista tulevaisuutta yhdessä nuorten kanssa ja laatia uusi yhteiskuntasopimus, joka muuttaa koulutusta myönteisellä tavalla.

1.2 ETSK korostaa, että ajattelutavan muuttamiseksi tarvitaan kattavaa monialaista lähestymistapaa, jonka avulla voidaan varmistaa eri sidosryhmien, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden välinen yhteistyö. Nuorisjärjestöillä ja epävirallisella koulutuksella on keskeinen asema pyrittäessä lisäämään tietoisuutta kestävästä kehityksen tavoitteista ja tukemaan niiden saavuttamista.

1.3 ETSK kannustaa Euroopan komissiota keskittymään nuorten tarpeisiin edelleen myös Euroopan osaamisen teemavuonna 2023 ja ottamaan sen yhteydessä huomioon kestävästä kehityksestä haasteet, joita nuoret kohtaavat muuttuvassa maailmassa.

1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että komissio koordinoi hankkeiden, koulutuksen, hyvien käytäntöjen vaihdon ja opettajien välisen viestinnän edistämistä kestävästä kehityksestä tavoitteiden toteutumisen tukemiseksi koulutusosalalla. Kestävästä kehityksestä edistävien teoreettisten ja käytännön koulutuksen toimintamallit ja strategiat olisi kuitenkin suunniteltava paikallis-, alue- ja valtiotasolla, ja niiden olisi pohjaututtava johdonmukaiseen tutkimukseen ja selkeisiin toimintasuunnitelmiin. Niiden olisi katettava myös seuranta ja mahdollistettava jatkuva parannustyö ja kokemusten vaihto.

1.5 ETSK korostaa, että työmarkkinavuoropuhelulla ja kansalaisvuoropuhelulla on tärkeä rooli pyrittäessä ottamaan kestävästä kehityksestä tavoitteet huomioon kaikilla koulutustasoilla ja sisällyttämään ne viralliseen ja epäviralliseen koulutukseen ja opettajankoulutukseen, jotta voidaan varmistaa, että koulutuksessa sovelletaan selkeitä osaamiskehyksiä, jotka mahdollistavat konkreettiset oppimistavoitteet ja arviointimenetelmät.

1.6 ETSK muistuttaa, että kaikki tarvitsevat ilmastomuutoksen torjunnan edellyttämää tietämystä, erityisesti tietoa kaikista kestävästä kulutuksesta ja tuotannon näkökohdista, vastuullisista elintarvikevalinnoista ja ruokahävikin vähentämisestä sekä kestävästä energian käytöstä. Lasten koulutusta olisi tuettava vanhempien elinikäisen oppimisen ja kansalaisvalistuksen avulla. Lisäksi olisi edistettävä tiedonsaanti- ja oppimismahdollisuuksien saattamista kaikkien ulottuville mm. tukemalla nuorisajohtoisia järjestöjä tässä asiassa.

⁽¹⁾ COP26-kokouksen yhteydessä pidetyn opetus- ja ympäristöministeriöiden huippukokouksen puheenjohtajien päätelmät *Learn for our Planet. Act for the climate.*

1.7 ETSK kehottaa kytkemään EU:n investoinnit nykyistä tiiviimmin kestävästä kehitystä koskevaan koulutukseen esimerkiksi elpymis- ja palautumistukivälineestä, Erasmus+-ohjelmasta, Horisontti-ohjelmasta, Euroopan aluekehitysrastosta (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto plussasta (ESR+) myönnettävän EU-rahoituksen kautta.

1.8 ETSK kehottaa kaikkia jäsenvaltioita pitämään kestäväpohjaisin ja laadukain julkisin investoinnein huolta siitä, että kestävästä kehityksen tavoitteet sisällytetään kansalliseen koulutukseen paitsi teoriassa myös käytännössä laatimalla kokonaisvaltaisia opetussuunnitelmia kriittisen ajattelun taitojen ja tietopohjaisen päätöksentekotavan omaksumisen edistämiseksi.

1.9 ETSK kehottaa jäsenvaltioita niin ikään tarjoamaan opettajille tehokasta tukea, jotta ammatin houkuttavuutta saadaan lisättyä. Euroopassa on valtava opettajapula, ja kestävästä kehitystä edistävää koulutusta varten tarvitaan arvostusta nauttivia opettajia, joilla on kunnollinen palkka ja hyvät työolot. Koulutusjärjestelmän muuttamiseksi on olennaisen tärkeää huolehtia opettajien laadukkaasta perus- sekä täydennys- ja jatkokoulutuksesta, yleissivistävien ja ammatillisten koulutusjärjestelmien oikeudenmukaisuudesta ja osallistavuudesta sekä koulujen innovatiivisesta organisoinnista.

1.10 ETSK kannustaa asettamaan nuoret koulutus- ja oppimisprosessin keskiöön. Tämä on mahdollista vähentämällä opettajan ammattiin liittyvää byrokratiaa ja painottamalla innovatiivista pedagogiikkaa ja tiivistä yhteistyötä oppilaiden kanssa. Tässä yhteydessä on tärkeää valmistella kaikkia opettajia uuden teknologian tehokkaaseen käyttöön ja uusiin oppimisympäristöihin, olipa sitten kyse opetussuunnitelmista tai heidän omasta elämästään. Kannattaisi pohtia, olisiko mahdollista kehittää erityinen verkkoalusta tai koontisivusto parhaiden käytäntöjen vaihtoa varten.

1.11 ETSK kehottaa Euroopan komissiota valmistelemaan köyhyyden ja koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämistä koskevan eurooppalaisen indikaattorin käyttöönottamista eriarvoisuuden torjumiseksi. Tämä olisi kestävästä kehitystä edistävän koulutuksen periaatteiden mukaista. Eurooppalaista indikaattoria voitaisiin kehittää rinnakkain maailmanlaajuisen indikaattorin kanssa.

2. Tausta ja asiayhteys

2.1 Kestävästä kehityksen tarve

2.1.1 Kaikkien eri tasojen poliitikkojen, päätöksentekijöiden ja sidosryhmien on tunnustettava, että laajamittainen siirtyminen fossiilisiin energialähteisiin perustuvasta, resurssi-intensiivisestä ja lineaarisesta taloudesta ilmastoneutraaliin kiertotalouteen on kipeästi tarpeen mutta mullistaa kansalaisten ja erityisesti nuorten ja tulevien sukupolvien elämän ja tulevaisuudensuunnitelmat monelta osin.

2.1.2 Venäjän Ukrainaa vastaan käymä sota on lisäksi tuonut esiin EU:n kestäväpohjaisen riippuvuuden fossiilisesta energiasta ja asettanut vihreän siirtymän uuteen geopolittiseen kontekstiin. Hiilestä irtautumisen nopeuttaminen on väistämätöntä ja välttämättömämpää kuin koskaan, jotta tätä riippuvuutta saadaan vähennettyä. Agenda 2030-toimintaohjelma, siihen sisältyvät 17 kestävästä kehityksen tavoitetta ja lupaus siitä, ettei yhtäkään ihmistä tai aluetta jätetä selviytymään yksin, tarjoavat nykyisten ja tulevien haasteiden valossa ainutlaatuisen tien hyvinvointitalouteen, parempaan jälle rakentamiseen sekä tasa-arvoisempaan, oikeudenmukaisempaan, osallistavampaan, kestävämpään ja selviytymiskykyisempään maailmaan.

2.1.3 EU:n olisi lähitulevaisuudessa näytettävä esimerkkiä taloudellisesti kestäväpohjaisessa etenemisessä kohti vihreää ja sosiaalisesti oikeudenmukaista siirtymää. Tavoitteen saavuttamiseksi ETSK kehottaa jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä lisäämään nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja osallistamaan heidät päätöksentekoon sekä mukauttamaan koulutusta ja työelämää ja toteuttamaan toimia yhä useampien nuorten saamiseksi liikkeelle. YK:n yleiskokouksen vuonna 1995 hyväksymän vuoden 2000 ja sitä pitemmälle ulottuvan nuorisovaltion toimintaohjelman *World Programme of Action for Youth until the year 2000 and beyond* (⁽²⁾) mukaan kaikkien maiden nuoret ovat paitsi kehityksen kannalta merkittävä inhimillinen voimavara myös yhteiskunnallisen muutoksen, talouskehityksen ja teknologisen innovoinnin kantavia voimia. Komitea muistuttaa, että nuoret ovat tulevaisuuden päättäjät. Heidät on tuettava edistyksellisten innovaatioiden hyödyntämisessä, ja heidät on otettava täysipainoisesti mukaan päätöksentekoon kestävästä kehityksen edistämiseksi.

2.1.4 Käsillä olevassa oma-aloitteisessa lausunnossa on tarkoitus selvittää, onko kestävästä kehityksen tavoitteet sisällytetty jäsenvaltioiden opetussuunnitelmiin ja miten se on tehty, sekä tutkia, voidaanko asianomaisten jäsenvaltioiden toimintamallia pitää kestävästä kehitystä edistävänä muutosvoimaisena koulutuksena (⁽³⁾). Lisäksi lausunnossa annetaan Euroopan komission ja jäsenvaltioiden tueksi suosituksia siitä, miten voidaan edistää nuorisopolitiikan kehittämisen mahdollisuuksia ja ratkaista siihen liittyviä haasteita sekä huolehtia samalla siitä, että kestävästä kehitystä edistävä koulutus valtavirtaistetaan jo varhaisessa vaiheessa.

(⁽²⁾) YK – Maailman nuorisovaltion toimintaohjelma.

(⁽³⁾) Käytössä on useita eri termejä. Käsillä olevassa lausunnossa puhutaan kestävästä kehitystä edistävästä muutosvoimaisesta koulutuksesta. Termejä "kestävää kehitystä edistävä koulutus" (*Education for Sustainable Development*, ESD) ja "ympäristökestävyttä edistävä koulutus" (*Education for Environmental Sustainability*, EES) käytetään tässä yhteydessä kuitenkin samassa merkityksessä. Ks. myös liitteenä oleva sanasto.

2.2 Toimintapoliittinen ympäristö

2.2.1 Yhdistyneet kansakunnat hyväksyi kestävän kehityksen tavoitteet vuonna 2015. Kyse on koko maailmaa koskevasta kunnianhimoisesta suunnitelmasta puuttua ympäristön tilan heikentymiseen sekä sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen liittyviin kysymyksiin yhdessä. Kestävän kehityksen 17 tavoitteeseen ja niihin liittyviin 169 alatavoitteeseen on määrä päästä vuoteen 2030 mennessä, ja koulutus on asetettu keskeiselle sijalle niiden saavuttamisessa. Koulutus on ihmisoikeus, ja sen (myös kestävää kehitystä edistävän koulutuksen) olisi oltava kaikkien saatavilla. Kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista koskevan Unescon raportin mukaan julkinen koulutus ei kuitenkaan ole maksutonta kaikille eikä useinkaan osallistavaa. Kestävän kehityksen tavoitteen 4.7 saavuttaminen onkin osoittautunut vaikeaksi. Lisäksi ”monet maat eivät ole vielä tänä päivänä täysin sitoutuneet ottamaan ilmastotoimia keskeiseksi osaksi opetussuunnitelmaa”⁽⁴⁾.

2.2.2 Kestävän kehityksen tavoitteen 4.7 mukaan Agenda 2030 -toimintaohjelman allekirjoittajien tulee varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat ”saavat kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot esimerkiksi kestävää kehitystä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta sekä kulttuurien monimuotoisuutta ja kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta”. Asiaa käsittelevä ETSK:n lausunto ”Vihreät taidot kaikille – Kohti EU:n strategiaa vihreän osaamisen edistämiseksi”⁽⁵⁾ on samoilla linjoilla tämä suosituksen kanssa.

2.2.3 EU:n politiikassa on viime vuosina keskitytty yhä enemmän ekologiseen kestävyYTEEN. Vuonna 2019 käynnistetty Euroopan vihreän kehityksen ohjelma⁽⁶⁾ on Euroopan komission suunnitelma tehdä EU:n taloudesta kestävä. Se kuvastaa komission asettamaa tavoitetta, jonka mukaan Euroopasta on määrä tulla ensimmäinen ilmastoneutraali maanos vuoteen 2050 mennessä.

2.2.4 Osana suunnitelmaansa siitä, miten vihreää siirtymää voidaan tukea koulutuksen avulla, komissio on ehdottanut erilaisia aloitteita: 1) ilmastoasioita edistävän koulutuksen koalition⁽⁷⁾ perustaminen, 2) neuvoston päätelmät nuorten muutostoimijuuden edistämiseksi ympäristön suojelemiseksi⁽⁸⁾ (hyväksytty hiljattain) ja neuvoston suositus vihreää siirtymää ja kestävä kehitystä koskevasta oppimisesta⁽⁹⁾ sekä 3) ilmastomuutoksen torjuntaa ja kestävä kehitystä koskevan eurooppalaisen osaamiskehyksen laatiminen⁽¹⁰⁾.

2.2.5 Huhtikuun 4.–5 päivänä 2022 kokoontunut koulutus-, nuoriso-, kulttuuri- ja urheiluneuvosto korosti urheilun tärkeää roolia ympäristökestävyYTEEN edistävän valistuksen yhteydessä ja suositti, että etsitään ”keinoja edistää kestävä kehitystä koskevaa koulutusta ja ympäristö- ja kansalaisvastuullisuuden kehittämistä urheiluseurojen, -liittojen ja muiden urheilualan sidosryhmien keskuudessa”⁽¹¹⁾.

2.2.6 Euroopan nuorison teemavuoden 2022 yhtenä tarkoituksena on tuoda esiin vihreän ja digitaalisen siirtymän tarjoamia uusia tilaisuuksia ja mahdollisuuksia. Näiden siirtymien olisi oltava osallistavia, ja niiden yhteydessä olisi kiinnitettävä huomiota sellaisen nuorten integroimiseen, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia tai jotka ovat haavoittuvassa asemassa. ETSK kehottaa Euroopan komissiota keskittymään nuorten tarpeisiin edelleen myös Euroopan osaamisen teemavuonna 2023 ja ottamaan sen yhteydessä huomioon kestävän kehityksen ja haasteet, joita nuoret kohtaavat muuttuvassa maailmassa.

⁽⁴⁾ Unesco, *Global education monitoring report, 2021/2: non-state actors in education: who chooses? who loses?*

⁽⁵⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreät taidot kaikille – Kohti EU:n strategiaa vihreän osaamisen edistämiseksi” (EUVL C 56, 16.2.2021, s. 1).

⁽⁶⁾ Euroopan vihreän kehityksen ohjelma.

⁽⁷⁾ Euroopan komissio, Ilmastoasioita edistävän koulutuksen koalitio.

⁽⁸⁾ Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät – Nuorten muutostoimijuuden edistämiseksi ympäristön suojelemiseksi (EUVL C 159, 12.4.2022, s. 9).

⁽⁹⁾ Neuvoston suositus, annettu 16 päivänä kesäkuuta 2022, vihreää siirtymää ja kestävä kehitystä koskevasta oppimisesta (EUVL C 243, 27.6.2022, s. 1).

⁽¹⁰⁾ Bianchi, G., Pisiotis, U. ja Cabrera Giraldez, M., GreenComp The European sustainability competence framework, Punie, Y. ja Bacigalupo, M. (toim.), EUR 30955 EN, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg, 2022, ISBN 978-92-76-46485-3, doi:10.2760/13286, JRC128040.

⁽¹¹⁾ Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien ”Urheilu ja liikunta lupaavina keinoina muuttaa käyttäytymistä kestävän kehityksen edistämiseksi” (EUVL C 170, 25.4.2022, s. 1).

2.2.7 On tärkeää kytkeä EU:n investoinnit nykyistä tiiviimmin kestävästä kehitystä edistävään koulutukseen esimerkiksi elpymis- ja palautumistukivälineestä, Erasmus+-ohjelmasta, Horisontti-ohjelmasta, Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahasto plussasta myönnettävän EU-rahoituksen kautta. Biologisen monimuotoisuuden köyhtymisen, saastumisen ja ilmastonmuutoksen torjunta on osallisuuden ja monimuotoisuuden, digitalisaation ja demokraattiseen toimintaan osallistumisen ohella yksi uuden Erasmus+-ohjelman neljästä yleisestä painopistealueesta kaudella 2021–2027. ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että Erasmus+-ohjelmassa kannustetaan myös virtuaaliseen liikkuvuuteen hiilijalanjäljen pienentämiseksi.

3. Nuoriso, koulutus ja kestävä kehitys

3.1 Ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen sekä kiertotalouteen liittyvien taitojen kehittäminen on tärkeää, ja tämä on otettava huomioon nuorten täydennys- ja uudelleen koulutuksessa. Työmarkkinaosapuolilla (työnantajajärjestöt ja ammattijärjestöt) ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla on keskeinen asema ammattiprofilien ja työnkuvausten sekä eri ammatteja ja työtehtäviä koskevien vaatimusten määrittelyssä ja kestävyysnäkökohtien sisällyttämisessä oppisopimus- ja henkilöstökoulutukseen. Työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunta auttavat nuoria kestävästä kehityksen periaatteet huomioivassa sopeutumisessa heidän siirtyessään koulusta työelämään. Työmarkkinavuoropuhelun ja kansalaisvuoropuhelun rooli on olennaisen tärkeä, ja sitä on vahvistettava.

3.2 Nuoret tarvitsevat digitaalista ja sosiaalista osallisuutta, laadukasta koulutusta, pysyviä työpaikkoja, hyviä työoloja ja -ehtoja, kohtuuhintaisia asuntoja sekä tukea jokapäiväisessä taistelussa ilmastonmuutosta vastaan. Ilmastonmuutoksen vaikutuksista eri maihin, alueisiin ja paikallistasoon tarvitaan lisää tutkimusta ja tietoa, jonka pohjalta voidaan myös ennakoita, miten ne vaikuttavat osaamistarpeisiin ja työpaikkoihin. Koska Euroopassa ja muissa maanosissa on vakava elintarvikekriisi, nuoria on valistettava kaikista kestäväpohjaisesta koulutuksesta ja tuotantoon liittyvistä näkökohdista ja heidän on otettava vähentämään ruokahävikkiä ja tekemään vastuullisia elintarvikevalintoja.

3.3 Eriarvoisuuden olisi puuttettava kestävästä kehitystä edistävän koulutuksen periaatteiden mukaisesti ottamalla käyttöön köyhyyden ja koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämistä koskeva maailmanlaajuinen ja eurooppalainen indikaattori. Työllistymisnäkömielen puutteesta ja riittämättömistä koulutusmahdollisuuksista johtuvalla maaseutualueiden väestökadolla on haitallisia vaikutuksia nuorten perheiden kannalta. Koulunkäynnin keskeyttäminen on ongelma sekä kaupunki- että maaseutualueilla, ja työmarkkinoita ja oikeudenmukaista talouskasvua koskevien toimintapolitiikkojen onkin oltava tehokkaita, jotta työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien (NEET) ⁽¹²⁾ määrää saadaan vähennettyä.

3.4 Kestävästä kehitystä koskevaan koulutukseen liittyen on olennaisen tärkeää panna laadukkaan ja tehokkaan oppisopimuskoulutuksen eurooppalaiset puitteet ⁽¹³⁾ täytäntöön käytännössä ja vahvistaa harjoittelun eurooppalaisia laatupuitteita.

3.5 ETSK katsoo, että näiden kysymysten laajuuden, monimutkaisuuden ja kiireellisyyden vuoksi EU:n ja jäsenvaltioiden on tarpeen toteuttaa tehostettuja ja entistä paremmin koordinoituja toimia muun muassa kestävästä kehitystä edistävän koulutuksen parantamiseksi. Tällainen koulutus on nyt ratkaisevan tärkeää, ja siihen kuuluu myös kestävästä energian käyttöä koskeva koulutus. EU:n ja jäsenvaltioiden koulutuspolitiikkoja on seurattava ja kartoitettava johdonmukaisesti, ja hyviä käytäntöjä on vaihdettava maiden ja organisaatioiden kesken. Kestävästä kehitystä edistävän koulutuksen ytimessä ovat humanistiset arvot, joissa painottuvat tietämyksen hankkiminen ja tasapainoisten käytännön ratkaisujen löytäminen ympäristölle koituvat ja sosiaaliset seuraukset huomioon ottaen.

3.6 Opettajilla ja vanhemmillä on keskeinen rooli ympäristökestävyyttä edistävissä koulutuksissa ja kasvatuksissa, ja opettajia ja kouluttajia on tuettava tarjoamalla heille laadukasta ammatillista perus- sekä täydennys- ja jatkokoulutusta kestävyysasioissa. ETSK:n lausunnossa ”Vihreät taidot kaikille – Kohti EU:n strategiaa vihreän osaamisen edistämiseksi” ⁽¹⁴⁾ tähdennetään, että kaikki tarvitsevat ilmastonmuutoksen torjunnan edellyttämää tietämystä. Vanhempien elinikäinen oppiminen ja kansalaisvalistus ovat olennaisen tärkeitä, ja niitä olisi edistettävä saattamalla mahdollisuudet kaikkien ulottuville. Yksi keino olisi mm. tukea nuorisojärjestöjä tässä asiassa.

⁽¹²⁾ NEET-lyhenne tulee englanninkielisistä sanoista *Not in Education, Employment or Training*, ja sillä viitataan työttömään henkilöön, joka ei ole koulutuksessa.

⁽¹³⁾ Neuvoston suositus, annettu 15 päivänä maaliskuuta 2018, laadukkaan ja tehokkaan oppisopimuskoulutuksen eurooppalaisista puitteista (EUVL C 153, 2.5.2018, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreät taidot kaikille – Kohti EU:n strategiaa vihreän osaamisen edistämiseksi” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 56, 16.2.2021, s. 1).

3.7 ETSK kehottaa jäsenvaltioita tarjoamaan opettajille tehokasta tukea, jotta ammatin houkuttavuutta saadaan lisättyä. Euroopassa on valtava opettajapula, ja kestävä kehitystä edistävää koulutusta varten tarvitaan arvostusta nauttivia opettajia, joilla on kunnollinen palkka ja hyvät työolot. Koulutusjärjestelmän muuttamiseksi on olennaisen tärkeää huolehtia opettajien laadukkaasta perus- sekä täydennys- ja jatkokoulutuksesta, yleissivistävien ja ammatillisten koulutusjärjestelmien oikeudenmukaisuudesta ja osallistavuudesta sekä koulujen innovatiivisesta organisoinnista ja rakentaa siten rauhan ja turvallisuuden kulttuuria. Jotta nuorten mahdollisuuksia edistää kestävä kehitystä voidaan lisätä koulutuksen avulla, tarvitaan osaavia ammattilaisia, joilla on käytettävissään monipuoliset ja vaikuttavat välineet. Ammattitaitoiset opettajat tietävät, miten he voivat parhaiten hyödyntää Pariisin julistusta⁽¹⁵⁾ ja ammatillista koulutusta koskevaa Osnabrückin julistusta⁽¹⁶⁾ päivittäisessä työssään ja siten edistää kansalaistoimijuutta sekä vapauden, suvaitsevaisuuden ja syrjimättömyyden yhteisiä arvoja koulutuksessa.

3.8 Euroopan nuoret ovat luovan mielikuvituksensa, innostuksensa ja tarmonsansa ansiosta arvokasta inhimillistä pääomaa ja innovatiivisten ideoiden lähde, ja heillä on kaikkein merkittävin rooli kestävä kehityksen edistämiseksi EU:n jäsenvaltioissa nyt ja lähitulevaisuudessa. Tässä suhteessa EU:n jäsenvaltioilla onkin paljon käyttämätöntä toimintapotentiaalia. Nuorisjärjestöillä ja epävirallisella koulutuksella on tärkeä merkitys kestävä kehitystä koskevan koulutuksen ja oppimisen tukemisessa.

3.9 ETSK kehottaa asettamaan nuoret koulutus- ja oppimisprosessin keskiöön. Tämä on mahdollista vähentämällä opettajan ammattiin liittyvää byrokratiaa, painottamalla innovatiivista pedagogiikkaa ja tiivistä yhteyttä oppilaisiin sekä valmistelemalla kaikkia opettajia uuden teknologian käyttöön ja uusiin oppimisympäristöihin, olipa sitten kyse opetussuunnitelmista tai heidän omasta elämästään. Muutosvoimainen koulutus edellyttää muutoshenkisiä opettajia, muutoksen mahdollistavia taitoja ja muutoshenkisiä kansalaisia. Opettajat ja kouluttajat tarvitsevat riittävästi aikaa, tilaa ja resursseja pystyäkseen huolehtimaan käytännönläheisen ja monialaisen ympäristökestävyyttä edistävän koulutuksen toteuttamisesta sidosryhmien tehokkaan yhteistyön pohjalta. Kyse on monitieteisen pedagogisen lähestymistavan puitteissa käsiteltävästä läpileikkaavasta aiheesta, joka koskee kaikkia yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen aloja.

3.10 On ilahduttavaa huomata, että nuoret antavat jo nyt ympäristöstävällisyysajattelun pohjalta oman panoksensa kotimaansa kestäväan kehitykseen ja kansainvälisten ilmastotavoitteiden saavuttamiseen ja että he myös lähtevät aktiivisesti mukaan nuorisoliikkeiden kansainvälisiin verkostoihin, joiden tavoitteena on suojella luontoa ja torjua ilmastonmuutosta. Tämän lisäksi kaikkia koulutusjärjestelmiä on mukautettava niin, että niissä on tilaa muutosvoimaiselle koulutukselle, jonka turvin yhä useammat nuoret osaavat kohdistaa ponnistelunsa tarvittavan perustavanlaatuisen muutoksen aikaansaamiseen. Hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin (IPCC) tuoreen raportin mukaan ”muutosvoimainen oppiminen on ratkaisevan tärkeää, koska se auttaa luomaan sekä yhteistä tietoisuutta että yhteistä toimintaa”⁽¹⁷⁾.

4. Kestävä kehitys on nähtävä jatkuvana ja kokonaisvaltaisena oppimisprosessina

4.1 On tärkeää tiedostaa, että valtion ja yhteiskunnan kestävä kehitys ei ole mahdollista ilman jatkuvaa oppimista sekä uusien kokemusten hankkimista ja ymmärtämistä. Kestävä kehitystä onkin pidettävä jatkuvana prosessina, jonka myötä yhteiskunnan on opittava elämään ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävämmällä tavalla. Koska kestävä kehitystä edistävä koulutus tarjoaa tiedonsaantimahdollisuuksia, lisää ihmisten tietoisuutta ja ennen kaikkea parantaa heidän innovointikykyään ja ratkaisujen toteuttamisvalmiuksiaan, se on välttämätöntä, jos haluamme muuttaa elin- ja työskentelytapojamme. Jotta nuoria voidaan opettaa käsittelemään tiedostavasti kaikkein monimutkaisimpia kysymyksiä, joita yhteisöt ja valtiot kestäväan kehitykseen liittyen kohtaavat, tarvitaan kokonaisvaltaisia opetussuunnitelmia kriittisen ajattelun taitojen ja tietopohjaisen päätöksentekotavan omaksumisen edistämiseksi.

4.2 Niiden selvitysten ja tutkimusten mukaan, joita Euroopan komissio teetti valmistellessaan ehdotusta neuvoston suosituksiksi ympäristökestävyyttä koskevasta oppimisesta, ”kestävää kehitystä edistävä koulutus” tai ”ympäristökestävyyttä edistävä koulutus” on määriteltävä selkeästi vain 13 jäsenvaltiossa. On valitettavaa, ettei ”kestävää kehitystä edistävä koulutus” eikä kestäväan kehityksen alatavoitetta 4.7 ole otettu eräissä jäsenvaltioissa käyttöön, vaikka ne tunnustetaan

⁽¹⁵⁾ Julistus kansalaisuuden sekä vapauden, suvaitsevaisuuden ja syrjimättömyyden yhteisten arvojen edistämiseksi koulutuksen avulla | Eurydice.

⁽¹⁶⁾ Osnabrückin julistus ammatillisesta koulutuksesta elpymisen ja oikeudenmukaisten siirtymien mahdollistajana digitaalilouteen ja vihreään talouteen siirryttäessä, osnabrueck_declaration_eu2020.pdf

⁽¹⁷⁾ IPCC:n kuudes arviointiraportti, työryhmä III:n raportti: Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change, s. 2871.

kiinteäksi osaksi laadukasta koulutusta koskevaa kestävän kehityksen tavoitetta 4 ja keskeisiksi mahdollistaviksi tekijöiksi kaikkien muiden kestävän kehityksen tavoitteiden kannalta. Analysoiduissa maakohtaisissa raporteissa ei käsitellä rahoituskysymyksiä erikseen, mutta Italia, joka on alkanut tehdä kestävää kehitystä edistävää koulutusta koskevia sitoumuksia, toteaa selvästi rahoituksen puutteen olevan yksi tärkeimmistä syistä siihen, ettei kestävää kehitystä edistävän koulutuksen toteuttaminen etene. Kun hallitukset joutuvat tekemään leikkauksia talous-, energia- ja elinkustannuskrisisien vuoksi, vaikutukset kohdistuvat muiden sosiaalisten alojen tapaan aina myös koulutukseen. Investointien puute johtaa erilaisiin yksityistämismalleihin ja aiheuttaa järjestelmissä epäsuhtaa, mikä heikentää yhdenvertaisuutta sekä pedagogista ja akateemista vapautta.

4.3 On myös syytä pohtia, edellyttääkö kestävää kehitystä edistävän koulutuksen onnistunut toteuttaminen keskitettyä, ylhäältä alaspäin suuntautuvaa strategiaa vai riippuuko onnistuminen muista tekijöistä. Tanskassa ja Alankomaissa ei ole kestävää kehitystä edistävää koulutusta koskevaa kansallista strategiaa, mutta maiden koulutustyöskentelevät aktiivisesti aiheen parissa. Suomessa kansallinen strategia on, mutta kestävää kehitystä edistävän koulutuksen pelätään olevan hyvin eri tolalla eri kouluissa. Italia on jo sisällyttänyt kestävää kehitystä edistävän koulutuksen kansalliseen opetussuunnitelmaansa, mutta koulutuksen täytäntöönpanossa aluetasolla on joitakin haasteita. Ranska puolestaan on laatinut kansallisen strategian, jonka hallinnoinnista vastaavat paikalliset opetusviranomaiset ja joka pannaan täytäntöön kaikissa kouluissa kansallisen opetussuunnitelman ja pedagogisten hankkeiden kautta. Tällä tavoin kaikki tasot ovat mukana strategian toteuttamisessa, mikä taas takaa sen onnistumisen.

4.4 Yksi keskeisistä kysymyksistä on se, millainen painoarvo kestävää kehitystä edistävälle koulutukselle annetaan. OECD julkaisi hiljattain yhteistyössä Euroopan komission kanssa tutkimuksen⁽¹⁸⁾, jossa kartoitettiin nuorten ympäristökestävyytensä eri EU- ja OECD-maissa. Tämä uudenlainen lähestymistapa tutkimuksiin ja arviointeihin voisi antaa myönteisen signaalin kestävää kehitystä edistävän koulutuksen priorisoimiseksi jäsenvaltioissa. Saattaisi olla hyödyllistä tarkastella lähemmin, miten YK:n toimenpiteet kestävää kehitystä edistävän koulutuksen tukemiseksi ja OECD:n toimenpiteet koulutuspolitiikan kehittämiseksi PISA-ohjelman avulla suhteutuvat toisiinsa, jotta saadaan selville, muovaavatko nämä kaksi toimenpidekokonaisuutta koulutusjärjestelmiä eri tavoin.

4.5 Kestävää kehitystä edistävän koulutuksen toteuttaminen saattaa olla hankalaa niissä maissa, joissa on liittovaltiojärjestelmä. Maakohtaisten raporttien mukaan koordinointi liittovaltion toimivaltaisen ministeriön ja alueviranomaisien välillä on eri jäsenvaltioissa eriasteista. Saksassa asiaan liittyy ongelmia, kun taas Itävallassa on verkosto, joka pitää koordinoinnista huolen. Muut maat voisivat ottaa esimerkkiä siitä, miten Itävallan liittohallitus osallistuu ruohonjuuritasolta lähteviin aloitteisiin.

4.6 Nyky- ja tulevaisuuden yhteiskunnissa on erittäin tärkeää arvioida ja pohtia koulutusta uudelleen ja määritellä se uudestaan kestävyysperiaatteiden mukaisen koulutuksen ja oppimisen näkökulmasta niin, että se viimeinkin kattaa kestävyuden kaikkiin kolmeen osa-alueeseen eli ekologiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyteen liittyvät periaatteet, tiedot, taidot, käsitykset ja arvot. Tämä koskee koulutusta esikoulusta aina korkeakouluopintoihin ja sitä pidemmälle saakka. Tällaisen prosessin olisi oltava kokonaisvaltainen, monitieteinen ja avoin ruohonjuuritason aloitteille ja suurelle yleisölle, ja asianomaisten hallintotahojen olisi tuettava sitä. Maakohtaisessa täytäntöönpanossa on kuitenkin otettava huomioon paikalliset ominaispiirteet ja kulttuuriset erityisominaisuudet.

4.7 Kestävää kehitystä edistävän koulutuksen avulla olisi levitettävä tietoa ympäristöstä ja sen tilasta sekä tuotava esiin, miten taloutta on mahdollista mukauttaa niin, että kannustetaan asettamaan ihmisten ja maapallon hyvinvointi etusijalle sekä edistetään sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta ja suojellaan luonnonympäristöä. Näin mukautetussa taloudessa olisi pantava enemmän painoa ympäristöystävällisille hallintamenetelmille ja tarjottava mahdollisuuksia vaalia luonnon- ja kulttuuriarvojen tiukkaa kunnioittamista. Lisäksi sen olisi oltava arvolähtöistä ja perustettava ekologisen vastuullisuuden etiikkaan, joka velvoittaa turvaamaan ympäristön säilymisen nykyisille ja tuleville sukupolville sekä käyttämään luonnonvaroja kestävällä tavalla.

4.8 Kestävää kehitystä edistävän muutosvoimaisen koulutuksen olisi

— pohjaututtava kestävän kehityksen perustana oleviin periaatteisiin ja arvoihin

⁽¹⁸⁾ Borgonovi, F. ym. (2022), Young people's environmental sustainability competence: Emotional, cognitive, behavioural, and attitudinal dimensions in EU and OECD countries, *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 274, OECD Publishing, Pariisi, ja Borgonovi, F. ym. (2022), The environmental sustainability competence toolbox: From leaving a better planet for our children to leaving better children for our planet, *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, No. 275, OECD Publishing, Pariisi. Asiakirjat on laadittu OECD:n tulevan julkaisun *OECD Skills Outlook 2023* taustoittamiseksi.

- koskettava kestävän kehityksen kaikkia kolmea osa-aluetta: ympäristöä, yhteiskuntaa ja taloutta
- kannustettava elinikäiseen ja elämänlaajuiseen oppimiseen kestävien, kunnioittavien, vastuullisten, ennakoivien ja kriittisten yhteiskuntien edistämiseksi
- oltava laadukasta ja lähestymistavoiltaan kokonaisvaltaista koulutusta, jota tuetaan aktiivisesti
- edistettävä saavutettavaa, oikeuksiin perustuvaa, kunnioittavaa ja osallistavaa koulutusta, jossa annetaan arvoa monimuotoisuudelle
- oltava globaalisti suuntautunutta, mutta myös paikallisiin kysymyksiin ja kulttuurisiin ominaispiirteisiin olisi kiinnitettävä huomiota
- katettava niin virallinen, epävirallinen kuin arkioppiminenkin
- lähdettävä liikkeelle siitä, että kestävä kehitys on muuttuva käsite.

4.9 Kestävää kehitystä edistävälle muutosvoimaiselle koulutukselle ei ole olemassa yleispäteviä malleja, joten kunkin maan on määriteltävä omat painopisteensä ja toimensa kestävän kehityksen ja koulutuksen alalla ja otettava asianomaiset työmarkkinaosapuolet, järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta ja muut sidosryhmät, myös nuorisojärjestöt, tähän käytännössä mukaan. Koulujen yhteistyöpohjainen johtaminen ja kansalaiskasvatus ovat keskeisessä asemassa, kun kouluissa tehdään muutoksia kestävästä kehityksestä edistävän koulutuksen parantamiseksi. Tavoitteet, tärkeimmät toimintalinjat ja mekanismit olisi määriteltävä paikalliset ympäristöön liittyvät, sosiaaliset ja taloudelliset olosuhteet sekä kulttuuriset ominaispiirteet huomioiden.

4.10 Kestävää kehitystä edistävän koulutusjärjestelmän luominen edellyttää siirtymistä perinteisestä koulutusmallista kestävyysuuntautuneeseen malliin. Tämän olisi perustuttava laajaan monitieteiseen tietämykseen, joka tukeutuu yhdenmukaiseen tapaan tarkastella yhteiskunnan, talouden ja ympäristön kehitystä. Tällaiseen koulutukseen olisi kuuluttava virallisen koulutuksen (koulut, korkeakoulut sekä täydennys- ja jatkokoulutuslaitokset), epävirallisen koulutuksen (koulutuskeskusten perustaminen, seminaarit ja pyöreän pöydän keskustelut, tiedotusvälineiden käyttö jne.) ja arkioppimisen (vertaisoppiminen tapahtumien, nuorisovaihdon, nuorisovetoisten hankkeiden tms. kautta) tasolla tehtävä työ. Ympäristökestävyyttä edistävää koulutusta sisältävien koulutusohjelmien on oltava saavutettavia ja osallistavia. Hallintotahojen on otettava jo varhaisessa vaiheessa huomioon lähtökohdiltaan heikommassa asemassa olevien nuorten todellinen tilanne ja huolehdittava keinojen löytämisestä näiden ryhmien osallistamiseksi.

Bryssel 15. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Eurooppalainen kansalaisaloite – Pelastakaa mehiläiset ja maanviljelijät”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2023/C 100/07)

Esittelijä: **Arnold PUECH D’ALISSAC**

Komitean täysistunnon päätös	19.5.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö
Hyväksyminen jaostossa	24.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	15.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	168/0/2

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Tämän eurooppalaisen kansalaisaloitteen suosio osoittaa, että unionin kansalaiset odottavat Euroopan komissiolta hyvin paljon. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) onnittelee ensinnäkin aloitteen järjestäjää ja on iloinen kansalaisten sitoutumisesta tukemaan sitä, sillä tarvittavan allekirjoitusmäärän kerääminen ei ole helppoa. Komitea kehottaakin komissiota vastaamaan tässä eurooppalaisessa kansalaisaloitteessa esitettyihin vaatimuksiin tarkasti ja konkreettisesti.

1.2 ETSK pitää valitettavana, että eurooppalaisen kansalaisaloitteen pääehdotus, jonka mukaan synteettisistä torjunta-aineista tulee luopua kokonaan vuoteen 2035 mennessä, ei tule esille aloitteelle valitussa nimessä ”Pelastakaa mehiläiset ja maanviljelijät”. ETSK korostaa lisäksi, että komissio valmistelee tai on jo hyväksynyt monia säädöksiä mehiläisten ja pölyttäjien hyväksi, luonnon monimuotoisuuden ja torjunta-aineiden kestävä käytön edistämiseksi sekä viljelijöiden tukemiseksi agroekologisessa siirtymässä. Komitea toteaa kuitenkin, ettei näillä toimenpiteillä ole täysin saavutettu tavoitteita, ja kehottaa siksi komissiota ryhtymään lisätoimiin, jotta sen asettamat kunnianhimoiset tavoitteet voidaan saavuttaa tehokkaammin käytännössä. Komitea suosittaa, että esimerkiksi täsmäviljelyä, digitaalista maataloutta, biologista torjuntaa, robotiikkaa ja myös agroekologiaa tuetaan entistä enemmän.

1.3 ETSK tähdentää, että pyrittäessä elintarvikejärjestelmien kestävyteen ja elintarvikeomavaraisuuteen, jotka ovat olennaisen tärkeitä, on otettava huomioon kestävyden kaikki kolme pilaria (ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys) unohtamatta taloudellista puolta, joka usein sivuutetaan.

1.4 ETSK kehottaa lisäksi komissiota laatimaan ennen päätösten tekemistä vaikutustenarviointeja ja arvioimaan erityisesti aloitteesta maataloustuotannolle ja taloudelle aiheutuvia kustannuksia ja vertaamaan niitä luonnon monimuotoisuuden köyhtymisestä viljelijöille aiheutuviin taloudellisiin kustannuksiin.

2. Tausta**2.1 Eurooppalainen kansalaisaloite maatalouden kehittämiseksi mehiläisille, ihmisille ja ympäristölle suotuisammaksi**

2.1.1 Eurooppalainen kansalaisaloite tarjoaa unionin kansalaisille mahdollisuuden osallistua aktiivisesti Euroopan unionin (EU) demokraattisiin prosesseihin ja pyytää komissiota ehdottamaan uutta lainsäädäntöä. Kun kansalaisaloite on saanut vähintään miljoonan EU-kansalaisen tuen ja tarvittavan vähimmäismäärän allekirjoittajia vähintään neljäosasta jäsenvaltiota⁽¹⁾, komission on vastattava siihen.

⁽¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/788, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta (EUVL L 130, 17.5.2019, s. 55).

2.1.2 Kansalaisaloite ”Pelastakaa mehiläiset ja maanviljelijät! Maatalous mehiläisille suotuisaksi terveen ympäristön puolesta” on saavuttanut nämä kynnsarvot, ja sen puitteissa kehoitetaan siis komissiota ehdottamaan säädöksiä, joilla luovutaan synteettisistä torjunta-aineista vähitellen vuoteen 2035 mennessä, palautetaan luonnon monimuotoisuus ja tuetaan maanviljelijöitä siirtymävaiheessa.

2.2 Pölyttäjien väheneminen ja luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen Euroopassa

2.2.1 Tämän eurooppalaisen kansalaisaloitteen vaatimusten taustalla on Euroopassa havaittu mehiläiskato. Mehiläisiä koskevan Euroopan uhanalaisten lajien luettelon ⁽²⁾ mukaan joka kolmannen mehiläis- ja perhoslajin kannat taantuvat ja joka kymmenes on vaarassa kuolla sukupuuttoon.

2.2.2 Kuitenkin 84 prosenttia Euroopan viljelykasveista on ainakin osittain eläinpölytteisiä ⁽³⁾ ja 78 prosenttia EU:n luonnonkasveista on riippuvaisia pölyttäjähönteisistä ⁽⁴⁾. Pölyttäjien suojeleminen on siis ratkaisevan tärkeää maataloustuotannolle nykytilanteessa, jossa ruokaturvan ja elintarvikeomavaraisuuden varmistaminen on olennaisen tärkeää. Mehiläiset ovat sitä paitsi olennaisen tärkeitä hunajantuotannolle, ja EU on hunajan suhteen vain 60-prosenttisesti omavarainen. Jotta kysyntään pystytään vastaamaan, on turvauduttava tuontihunajaan (josta 28 prosenttia tulee Kiinasta), joka on heikompi laatuista kuin eurooppalainen hunaja.

2.2.3 Biologista monimuotoisuutta ja ekosysteemipalveluja käsittelevän hallitustenvälisen tiede- ja politiikkafoorummin (IPBES) arviointiraportissa pölyttäjistä, pölytyksestä ja elintarvikeomavaraisuudesta ⁽⁵⁾ todetaan, että tärkeimpiä syitä pölyttäjien vähenemiseen ovat maankäytön muutokset, tehoamatilouskäytännöt ja torjunta-aineiden käyttö, ympäristön pilaantuminen, haitalliset vieraslajit, taudinaiheuttajat ja ilmastonmuutos.

2.2.4 Monipuolisen ja riittävän ravinnon (mesi ja siitepöly) saatavuus ympäri vuoden on niin ikään keskeinen tekijä mehiläisten normaalin kehityksen turvaamiseksi ja sen varmistamiseksi, että mehiläishoitajat saavat säännöllisemmät hunajasadot ⁽⁶⁾.

2.2.5 Mehiläisten väheneminen on osa laajempaa biologisen monimuotoisuuden köyhtymistä eli luontokatoa. IPBESin vuoden 2019 maailmanlaajuisessa arviointiraportissa biologisesta monimuotoisuudesta ja ekosysteemipalveluista ⁽⁷⁾ todetaan luontokadon etenevän ennennäkemättömällä vauhdilla.

2.2.6 Ranskan kansallinen maatalous-, elintarvike- ja ympäristötutkimuslaitos (INRAE) ja Ranskan merentutkimuslaitos (Ifremer) julkaisivat mainittujen IPBESin raporttien jälkeen toukokuussa 2022 yhteisen tieteellisen asiantuntija-arvion kasvinsuojeluaineiden vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen ja ekosysteemipalveluihin ⁽⁸⁾. Asiantuntija-arviossa korostetaan sitä, että luontokadon taustalla on monia tekijöitä ja että kasvinsuojeluaineiden suhteellista osuutta tässä kadossa on vaikea määrittää, koska eri tekijät ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa. Arvion mukaan kasvinsuojeluaineiden käytön ja tiettyjen populaatioiden, esimerkiksi pölyttäjähönteiskantojen, taantumisen välillä on kuitenkin tieteellisen tietämyksen perusteella selvä syy-yhteys.

2.3 Komissio valmistelee tai on jo hyväksynyt monia säädöksiä mehiläisten hyväksi, torjunta-aineiden kestävä käytön ja luonnon monimuotoisuuden ennallistamisen edistämiseksi sekä viljelijöiden tukemiseksi agroekologisessa siirtymässä

2.3.1 Mehiläisten ja pölyttäjien suojeleminen: Unioni käynnisti vuonna 2018 pölyttäjää koskevan EU:n aloitteen, jonka tavoitteena on torjua luonnonvaraisten pölyttäjien vähenemistä Euroopan unionissa. Se koostuu kymmenestä toimesta, jotka liittyvät seuraaviin kolmeen painopisteeseen:

- pölyttäjien vähenemistä sekä sen syitä ja seurauksia koskevan tietämyksen parantaminen
- pölyttäjien vähenemiseen johtavien syiden torjuminen
- tietoisuuden lisääminen, koko yhteiskunnan osallistaminen ja yhteistyön edistäminen.

⁽²⁾ Nieto jne., 2014. *European Red List of Bees*.

⁽³⁾ Williams, 1994. *The dependence of crop production within the European Union on pollination by honeybees*.

⁽⁴⁾ Ollerton jne., 2011. *How many flowering plants are pollinated by animals?*

⁽⁵⁾ IPBES, 2016. *Assessment Report on Pollinators, Pollination and Food Production*.

⁽⁶⁾ Ranskan teknis-tieteellinen mehiläistalousinstituutti ITSAP, 2015. *Ressources alimentaires pour les abeilles* (Mehiläisten ravintovarot).

⁽⁷⁾ IPBES, 2019. *Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services*.

⁽⁸⁾ INRAE ja Ifremer, 2022. *Impacts des produits phytopharmaceutiques sur la biodiversité et les services écosystémiques*.

Euroopan tilintarkastustuomioistuin toteaa kuitenkin erityiskertomuksessaan 15/2020 luonnonvaraisten pölyttäjien suojelusta EU:ssa⁽⁹⁾, että aloitteen avulla ”ei juurikaan ole kyetty pysäyttämään pölyttäjien vähenemistä ja että aloitteelle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää sen parempaa hallinnointia”. Komissio on myös itse tunnustanut aloitteen täytäntöönpanoa koskevassa kertomuksessaan⁽¹⁰⁾, että vaikka aloitteen toimien täytäntöönpanossa on edistytty merkittävästi, pölyttäjien vähenemisen eri syihin puuttumiseksi on ponnistettava edelleen.

2.3.2 Kasvinsuojeluaineiden vaikutusten ja riskien vähentäminen: Komissio on käynnistänyt torjunta-aineiden kestävää käyttöä koskevan direktiivin tarkistuksen, jotta voidaan ratkaista keskeiset ongelmakohdat, jotka liittyvät direktiivin vähäiseen tehoon pyrittäessä vähentämään torjunta-aineiden käyttöä sekä siitä ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvia riskejä. Se esitti tätä varten kesäkuussa 2022 uuden asetusehdotuksen⁽¹¹⁾, jonka keskeisiin toimenpiteisiin kuuluvat

- oikeudellisesti sitovat EU-tason tavoitteet vähentää vuoteen 2030 mennessä 50 prosentilla kemiallisten torjunta-aineiden käyttöä ja niistä aiheutuvia riskejä sekä vaarallisimpien torjunta-aineiden käyttöä
- uudet toimenpiteet, joilla varmistetaan, että viljelijät käyttävät integroitua torjuntaa
- kaikkien torjunta-aineiden kieltäminen sellaisilla herkillä alueilla, jotka eivät kuulu määritellyn poikkeuksen soveltamisalaan.

2.3.3 Kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamista säännellään EU:ssa tiukasti. Kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamista EU:ssa koskeva oikeudellinen kehys on vahvistettu asetuksella (EY) N:o 1107/2009⁽¹²⁾. Asetuksen mukaan ennen tehoaineiden hyväksymistä Euroopan unionin tasolla laaditaan riskinarvioinnit mahdollisten haitallisten terveys- ja ympäristövaikutusten välttämiseksi. Lisäksi ohjeita kasvinsuojeluaineiden mehiläisille aiheuttamien riskien arvioinnista (*Bee Guidance Document*)⁽¹³⁾ tarkistetaan parhaillaan alan uusimman tieteellisen kehityksen huomioon ottamiseksi.

2.3.4 Luonnon monimuotoisuuden ennallistaminen maatalousalueilla: Tältä osin EU voi tukeutua Natura 2000 -verkostoon, vaikka se ei koskekaan ainoastaan maatalousalueita, sekä lintudirektiiviin⁽¹⁴⁾ ja luontodirektiiviin⁽¹⁵⁾, jotka muodostavat EU:n luonnonsuojelulainsäädännön perustan. Lisäksi komissio on laatinut vuoteen 2030 ulottuvan EU:n biodiversiteettistrategian⁽¹⁶⁾. Strategiaan sisältyy maatalousalueiden biologisen monimuotoisuuden ennallistamista koskevia toimia ja sitoumuksia, joita komissio on esittänyt sittemmin 22. kesäkuuta 2022 julkaisemassaan ehdotuksessa asetukseksi luonnon ennallistamisesta⁽¹⁷⁾. Ehdotuksen mukaan tarkoituksena on erityisesti asettaa asetuksen 8 artiklassa jäsenvaltioille sitova tavoite kääntää pölyttäjäkantojen vähenemissuuntaus vuoteen 2030 mennessä ja vahvistaa 9 artiklassa maatalouden ekosysteemien ennallistamista koskevat sitoumukset, kuten se, että vähintään 10 prosentilla EU:n maatalousalueista tulee olla vuoteen 2030 mennessä ”hyvin monimuotoisia maisemapiirteitä”.

2.3.5 Viljelijöiden tukeminen siirtymässä: Vuosien 2023–2027 uusi yhteinen maatalouspolitiikka (YMP) on keskeinen väline Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja viljelijöiden tukemiseksi. Tilintarkastustuomioistuimen vuonna 2020 julkaisemasta erityiskertomuksesta⁽¹⁸⁾ ilmenee, ettei nykyisen YMP:n avulla ole onnistuttu pysäyttämään maatalousmaan biologisen monimuotoisuuden vähenemistä. Tilintarkastustuomioistuin toteaa seuraavaa: ”tapa, jolla komissio seuraa alan menoja EU:n talousarviossa, ei ole luotettava; YMP:n suorien tukien vaikutus on vähäistä tai siitä ei ole tietoa; komissio ja jäsenvaltiot ovat suosineet vaikutukseltaan vähäisempiä maaseudun kehittämistoimenpiteitä”. Uuteen YMP:hen sisältyy uusia toimenpiteitä ympäristövaikutusten parantamiseksi, kuten vahvempi ehdollisuus.

⁽⁹⁾ Euroopan tilintarkastustuomioistuin, erityiskertomus 15/2020.

⁽¹⁰⁾ COM(2021) 261 final.

⁽¹¹⁾ COM(2022) 305 final.

⁽¹²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1107/2009, annettu 21 päivänä lokakuuta 2009, kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta (EUVL L 309, 24.11.2009, s. 1).

⁽¹³⁾ Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen EFSA, 2022. *Revised guidance on the risk assessment of plant protection products on bees (Apis mellifera, Bombus spp. and solitary bees)*.

⁽¹⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY, annettu 30 päivänä marraskuuta 2009, luonnonvaraisten lintujen suojelusta (EUVL L 20, 26.1.2010, s. 7).

⁽¹⁵⁾ Neuvoston direktiivi 92/43/ETY, annettu 21 päivänä toukokuuta 1992, luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (EUVL L 206, 22.7.1992, s. 7).

⁽¹⁶⁾ COM(2020) 380 final.

⁽¹⁷⁾ COM(2022) 304 final.

⁽¹⁸⁾ Euroopan tilintarkastustuomioistuin, erityiskertomus 13/2020.

2.3.6 Muitakin aloja kuin maataloutta koskevat EU:n tekstit ja toimet voivat edistää epäsuorasti pölyttäjien tilannetta. Esimerkkeinä voidaan mainita 55-valmiuspaketiksi nimetty säädöspaketti, joka liittyy EU:n tavoitteeseen vähentää hiilidioksidipäästöjä 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä (ilmastonmuutos vaikuttaa myös mehiläisiin), saasteettomuus-toimintasuunnitelma ilman, veden ja maaperän pilaantumisen lopettamiseksi, uusiutuvia energialähteitä koskeva direktiivi tai uusi EU:n metsästrategia, johon liittyy komission asettama tavoite istuttaa eri puolille Eurooppaa vuoteen 2030 mennessä yhteensä kolme miljardia puuta.

3. Yleistä

3.1 ETSK korostaa eurooppalaisten kansalaisaloitteiden merkitystä unionin kansalaisten suoran osallistumisen välineenä. Eurooppalainen kansalaisaloite on itse asiassa EU-tason vahvin osallistavan demokratian väline. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja EU:n toimielinten välisenä siltana toimiva ETSK on vuosien mittaan vahvistanut kansalaisaloitteiden asemaa ja lisännyt niiden näkyvyyttä EU:n toimielinten päivittäisessä työssä. Komitea on tyytyväinen siihen, että käsillä on ensimmäinen eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta ennen komission vastausta annettava lausunto, ja kehottaa komissiota vastaamaan esitettyihin vaatimuksiin tarkasti.

3.2 ETSK pitää valitettavana, että eurooppalaisen kansalaisaloitteen pääehdotus, jonka mukaan synteettisistä torjunta-aineista tulee luopua kokonaan vuoteen 2035 mennessä, ei tule esille aloitteelle valitussa nimessä ”Pelastakaa mehiläiset ja maanviljelijät”. Komitea tähdentää, että komissio valmistelee tai on jo hyväksynyt monia säädöksiä, joilla pyritään vastaamaan kyseisiin vaatimuksiin, mutta näillä toimenpiteillä ei ole täysin saavutettu tavoitteita. Se kehottaaakin komissiota ryhtymään lisätoimiin, jotta sen asettamat tavoitteet voidaan saavuttaa nopeammin käytännössä. ETSK korostaa kuitenkin, että pyrittäessä elintarvikejärjestelmien kestävyteen ja elintarvikeomavaraisuuteen, jotka ovat olennaisen tärkeitä, on otettava huomioon kestävyden kaikki kolme pilaria (ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys) ja että ennen päätösten tekemistä on laadittava vaikutustenarviointeja ja arvioitava erityisesti aloitteesta maataloustuotannolle ja taloudelle aiheutuvia kustannuksia.

4. Erityistä

4.1 Eurooppalaisessa kansalaisaloitteessa esitetty vaatimus ”vähennetään synteettisten torjunta-aineiden käyttöä EU:n maataloudessa 80 prosentilla vuoteen 2030 mennessä siten, että aloitetaan vaarallisimmista aineista ja tavoitteena on luopua synteettisistä torjunta-aineista täysin vuoteen 2035 mennessä”:

4.1.1 ETSK varoittaa tekemästä ehdotuksista, joissa asetettaisiin idealistisia tai toteuttamiskelvottomia tavoitteita, joiden aikataulu on liian kireä. Komitea korostaa, että komissio on jo ehdottanut kemiallisten torjunta-aineiden käytön ja niistä aiheutuvien riskien sekä vaarallisimpien torjunta-aineiden käytön vähentämistä 50 prosentilla vuoteen 2030 mennessä. Komitea vastustaa yleisesti ottaen sitä, että asetetaan torjunta-aineiden vähentämistä koskevia tavoitteita kytkemättä niitä siihen, onko viljelijöille helposti saatavilla tehokkaita vaihtoehtoja.

4.1.2 ETSK korostaa, että kasvinsuojeluaineiden EU-säätelykehys on tavoitteiltaan yksi maailman vaativimmista, sillä sen periaatteena on, etteivät ympäristövaikutukset saa olla kohtuuttomia.

4.1.3 Koska hunajamehiläisten ja luonnonvaraisten pölyttäjien vähenemisen syyt ovat moninaisia, ETSK katsoo, että torjunta-aineista luopumista ei tulisi pitää ainoana tai tärkeimpänä keinona pelastaa pölyttäjät. On olennaisen tärkeää puuttua kaikkiin kantojen taantumisen syihin. Ammattimehiläishoitajien suurena hunajamehiläisiin liittyvänä huolena on esimerkiksi varroapunkin ja aasianherhiläisen torjunta, ja he toivovat uusia torjuntakeinoja voidakseen suojella mehiläisiään entistä paremmin.

4.1.4 ETSK panee merkille hunajamehiläisten, luonnonvaraisten pölyttäjien ja muiden hyönteisten merkityksen maataloudelle (esim. viljelykasvien pölytys ja luonnollinen tuholaiskantojen sääntely). Komitea mainitsee esimerkkinä, että viljelijät ovat käynnistäneet molempia osapuolia hyödyttäviä viljelijöiden ja mehiläishoitajien yhteishankkeita, joissa tarjotaan sijoituspaikkoja mehiläispesille⁽¹⁹⁾. Viljelijät, jotka ottavat tilalleen mehiläispesiä, kiinnittävät erityistä huomiota mehiläisten suojeluun tehdessään kasvinsuojelukäsittelyjä satokasviensa suojelemiseksi. Olisi myös kehitettävä ”mehiläisvahti”-tyyppisiä järjestelmiä⁽²⁰⁾, joiden avulla voidaan selvittää mehiläispesien kuolleisuus ja mehiläiskuolemien todelliset objektiiviset syyt.

4.2 Eurooppalaisessa kansalaisaloitteessa esitetty vaatimus ”palautetaan maatalousalueille luonnontilaiset ekosysteemit, jotta maataloudella voidaan edistää luonnon monimuotoisuuden palauttamista”:

⁽¹⁹⁾ Le Betteravier. *Quand 14 agriculteurs de l'Aisne deviennent apiculteurs* (Neljätoista aisenlaista viljelijää ryhtyi mehiläistarhureiksi).

⁽²⁰⁾ 20 Minutes. *Toulouse: Pour suivre la mortalité des abeilles, BeeGuard met au point un compteur vidéo sur ses ruches connectées* (Toulouse: BeeGuard loi videokuvaa hyödyntävän laskurin mehiläiskuolemien seuraamiseksi verkkoon liitetyissä mehiläispesissä).

4.2.1 ETSK korostaa, että ihmisen toimet, kuten tietyt maatalouskäytännöt, ovat yksi pölyttäjien vähenemisen ja luontokadon syistä mutta maatalous voi tarjota myös ratkaisun. Komitea toivoo esimerkiksi lisää tukea pensasaitojen uudelleenistutuksen tai hunajakasvien viljelyn kehittämisen kaltaisille hankkeille, jotta viljelijöitä hyödynnettäisiin mehiläisten ja luonnon monimuotoisuuden suojelua edistävinä toimijoina. Viljelijöiden tukemiseksi tällaisten hankkeiden toteuttamisessa on lisäksi olennaisen tärkeää maksaa heille parempi korvaus tarjotuista ekosysteempipalveluista.

4.2.2 ETSK panee merkille komission pyrkivän biodiversiteettistrategian, Pellolta pöytäan -strategian ja luonnon ennallistamista koskevan asetusehdotuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden avulla vahvasti siihen, että maataloudesta tulee biologisen monimuotoisuuden ennallistamisen väline, ja on huolissaan siitä, otetaanko tässä huomioon EU:n elintarvikeomavaraisuus.

4.2.3 ETSK katsoo, että olisi annettava arvoa myös vapaaehtoisille maatalousalan hankkeille, joita eri puolilla Eurooppaa toteutetaan pölyttäjien tai luonnon monimuotoisuuden hyväksi. Esimerkiksi Ranskassa Maataloustuottajien kansallinen keskusjärjestö FNSEA on julkaissut koosteen pölyttäjiä hyödyttävistä maatalousaloitteista⁽²¹⁾. Julkaisuun on koottu innostavia, myönteisiä ja käytännönläheisiä esimerkkejä vapaaehtois pohjaisista ranskalaisista aloitteista pölyttäjien hyväksi. Tarkoituksena on lisätä huomattavasti mehiläistalouden ja maatalouden yhdistämiseen liittyviä hyviä käytäntöjä. Tanskassa käynnistettiin vuonna 2018 samalla periaatteella tiedotuskampanja *10 bivenlige anbefalinger til dit landbrug* (Kymmenen suosittua mehiläisyävällisistä mautiloista)⁽²²⁾. Siinä levitetään tietoa erilaisista vapaaehtoisista toimista, joita viljelijät voivat toteuttaa tiloillaan: esimerkiksi istuttaa pensasaitoja, kylvää tietyille peltokaistaleille kukkia tai rajoittaa kasvinsuojeluaineita käytettäessä niiden kulkeutumista ilman kautta ruiskuttamalla asianmukaisissa ilmasto-olosuhteissa (esim. tyynellä säällä) tai käyttämällä kulkeutumisenestojärjestelmiä.

4.2.4 ETSK katsoo, että komission tulee hyödyntää luonnontilaisten ekosysteemien palauttamisessa maatalousalueille koko keinovalikoimaa: agroekologisen infrastruktuurin ylläpito ja ennallistaminen, viljelykasvien monipuolistaminen useista erilaisista viljelyksistä koostuvan maiseman edistämiseksi, peltometsäviljelyn, luonnonmukaisen maatalouden sekä laatu- ja alkuperämerkittyjen tuotteiden kehittäminen, pysyvien nurmialojen ylläpito, torjunta-aineiden käytön ja vaikutusten vähentäminen jne.

4.3 Eurooppalaisessa kansalaisaloitteessa esitetty vaatimus ”uudistetaan maataloutta asettamalla etusijalle pienimuotoinen, monipuolinen ja kestävä maatalous, tuetaan maatalouden ekologisten ja luonnonmukaisten käytäntöjen nopeaa yleistymistä ja mahdollistetaan itsenäinen viljelijälähtöinen torjunta-aineita ja muuntogeenivapaata maataloutta koskeva koulutus ja tutkimus”:

4.3.1 ETSK viittaa raporttiin⁽²³⁾, jonka on kirjoittanut 300 asiantuntijaa 23 jäsenvaltiosta ja jossa analysoidaan tulevan YMP:n mahdollisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja ennallistamiseen. Tutkijat esittävät konkreettisia ehdotuksia YMP:n biodiversiteettivaikutusten parantamiseksi ja viljelijöiden tukemiseksi tässä siirtymässä. ETSK suosittelee, että komissio ja jäsenvaltiot hyödyntävät raporttia yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen yhteydessä, sillä YMP on tehokas maatalouden uudistamisen väline.

4.3.2 ETSK katsoo kuitenkin, ettei agroekologista siirtymää ja biologisen monimuotoisuuden parantamista voida toteuttaa ainoastaan Bryssel-lähtöisesti YMP:n kautta, ja korostaa paikallistasonkin merkitystä. Alueiden erityispiirteisiin mukautumiseksi on kehitettävä myös paikallisia ratkaisuja viljelijöiden ja maanomistajien kanssa.

4.3.3 Lisäksi ETSK korostaa pitävänsä tärkeänä tehokkaiden vaihtoehtojen etsimistä, jotta yksikään viljelijä ei jää ilman ratkaisua. Komitea kannustaakin tukemaan entistä enemmän täsmäviljelyä, digitaalista maataloutta, biologista torjuntaa, robotiikkaa ja myös agroekologiaa. Tutkimuksen kehittämistä sekä innovaatioiden toteuttamista ja käyttöönottoa eri aloilla ja viljelijöiden keskuudessa tulee edistää merkittävien määrärahoihin.

4.3.4 ETSK tiedostaa, että mehiläishoito on monissa jäsenvaltioissa merkittävä talouden ala, joka edesauttaa varsinkin maaseudun kehitystä ja paikallisen väestön säilymistä. Koska hunajantuotanto ei vastaa Euroopassa kulutusta, mehiläishoitoa sekä hunajan ja muiden mehiläistuotteiden (siitepöly, mehiläisvaha, kuningatarhyytelö jne.) taloudellista hyödyntämistä olisi tuettava yhä tarmokkaammin, jotta voidaan säilyttää ammattimainen ja ympäristöä kunnioittava mehiläishoito, joka kykenee tyydyttämään eurooppalaisten kuluttajien hunajatarpeet. ETSK korostaa lisäksi sen merkitystä, että mehiläishoitajat järjestäytyvät ammattialajärjestöjen puitteissa voidakseen organisoida toimintaansa paremmin ja ajaa tehokkaammin eurooppalaisen mehiläishoidon etuja. Komitea toivoo erityisesti, että komissio tarttuisi hunajadirektiivin tulevan tarkistuksen yhteydessä tarjoutuvaan tilaisuuteen vahvistaa hunajan merkintöjä ja jäljitettävyyttä, jotta voidaan torjua entistä tehokkaammin petoksia ja tuontia kolmansista maista, jotka eivät noudata unionin vaatimuksia, sillä tällaiset epäkohdat heikentävät eurooppalaista hunajantuotantoa.

⁽²¹⁾ FNSEA, 2022. *Recueil des initiatives agricoles favorables aux pollinisateurs*.

⁽²²⁾ Tanskan maatalous- ja elintarvikealan toimialajärjestö (Landbrug & Fødevarer), 2018. *10 bivenlige anbefalinger til dit landbrug*.

⁽²³⁾ Pe'er jne., 2022. *How can the European Common Agricultural Policy help halt biodiversity loss? Recommendations by over 300 experts*.

4.3.5 ETSK suosittaa lisäksi eurooppalaisten viljelijöiden saamiseksi hyväksymään agroekologisen siirtymän, että komissio panee nopeasti täytäntöön normien vastavuoroisuuden, jotta voidaan vähentää eurooppalaisten viljelijöiden asemaan vaikuttavia kilpailuvääristymiä.

Bryssel 15. joulukuuta 2022.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Elintarvikkeiden hintakriisi: keinottelun rooli ja konkreettisia toimintaehdotuksia Ukrainan sodan puhkeamisen jälkeen”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2023/C 100/08)

Esittelijä: **Peter SCHMIDT**

Komitean täysistunnon päätös	14.7.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö
Hyväksyminen jaostossa	24.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	15.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	157/7/5

1. Päätelmät ja suositukset

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK)

1.1 kiinnittää huomion maailmanlaajuiseen elintarvikkeiden hintakriisiin, jota Ukrainan sota on pahentanut. Lisäksi sota on johtanut joidenkin olennaisten elintarvikkeiden, kuten vehnän ja auringonkukkaöljyn, toimitushäiriöihin. Komitea korostaa, että kriisi ei johdu ainoastaan sodasta vaan myös rakenteellisista ja systeemisistä ongelmista, jotka aiheuttavat nälänhätää ja uhkaavat ihmisten toimeentuloa maailmanlaajuisesti. Elintarvikkeita ei pitäisi käsitellä taloudellisina omaisuserinä, koska ne eivät ole samanlaisia hyödykkeitä kuin monet muut.

1.2 tiedostaa, että elintarvikkeiden hintoja ja keinottelua koskeva kysymys on erittäin monimutkainen ja syy-yhteyttä on tutkittava tarkemmin, mutta korostaa, että **hyödykemarkkinoiden nykyinen rakenne ei edistä** tarvitsemaamme kestäväää taloutta eikä YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelmassa ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa vahvistettuja kestäväää kehitykseen, ilmastoon ja oikeudenmukaiseen siirtymään liittyviä tavoitteita vaan toimii aktiivisesti niitä vastaan. Se vie pohjaa toimilta, joiden avulla pyritään poistamaan nälkä maailmasta, edistämään maataloustuottajien ja työntekijöiden oikeudenmukaisten tulojen ja oikeudenmukaisten kuluttajahintojen tavoitetta ja suojaamaan pieniä ja keskisuuria elintarvikejalostajia ja vähittäiskaupan alaa kiihtyvän inflaation riskeiltä. **Rakennetta on siksi muutettava sääntelyteitse, jotta voidaan edistää ihmisten hyvinvointia ja yhteiskunnallista kehitystä, joka tukee kestäväää kehityksen tavoitteiden täytäntöönpanoa.** Kun otetaan huomioon, että EU:n markkinat ovat jo nykyisellään tiukimmin säännellyt, on selvää, että sääntely on ulotettava maailmanlaajuiselle tasolle, jotta sillä olisi vaikutusta.

1.3 korostaa tarvetta puuttua elintarvikeketjujen keskittymiseen ja taloudelliseen omistukseen. Komitea painottaa, että **maailmanlaajuinen fyysinen viljakauppa on erittäin keskittynyttä.** Arviolta 70–90 prosenttia maailman viljakaupasta tapahtuu seuraavien neljän yrityksen alaisuudessa: Archer-Daniels-Midland, Bunge, Cargill ja Louis Dreyfus. Nämä yritykset ovat oligopoliasemassa paitsi maailmanlaajuisessa viljakaupassa myös markkinoiden perustekijöitä koskevassa tiedossa, ja lisäksi finanssitoiminta korostuu niissä hyvin vahvasti.

1.4 toteaa, että pörssilistatut rahastot (ETF-rahastot) ja indeksisijoitusrahastot, mukaan lukien erityisesti elintarvikkeisiin ja maatalouteen kytkeytyvät rahastot, ovat uusia ja laajasti käytettyjä väyliä tehdä finanssisijoituksia ja tavoitella voittoa. Tavalliset yksityishenkilöt hyödyntävät tällaisia sijoitusvälineitä yhä enemmän eläkerahastojensa ja yksilöllisten eläkesäästötiliensä kautta. **Tällaisten osakesidonnaisten sijoitusrahastojen kasvu muokkaa maatalouselintarvikejärjestelmiä siten, että osakkeenomistajien tarpeet menevät muiden sosiaalisten ja ympäristöön liittyvien tavoitteiden edelle.**

1.5 panee merkille, että **korkeat ja nopeasti nousevat hinnat ja vaihteliaisuus varastomääristä aiheuttavat epävarmuutta ja nostattavat pelkoa ja paniikkia**. Pelko ja paniikki johtavat varsinkin hyvin epävarmoina aikoina, kuten Ukrainan sodan puhkeamisen jälkeen, kohtuuttomiin hintatasoihin ja hintojen epävakauteen, kun keinottelutarkoituksessa kauppaa käyvät tahot intoutuvat hyödyntämään hintojen rajua nousua ja hallitsevat markkinoita.

1.6 kehottaa jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä **lisäämään markkinoiden avoimuutta** erityisesti seuraavin tavoin:

- Keinotteluun osallistuvilta toimijoilta tulee edellyttää ympäristö-, yhteiskunta- ja hallintotapakysymyksiä koskevaa ESG-raportointia ja muiden kuin taloudellisten tietojen julkistamista. On tutkittava ESG-luokituksen roolia elintarvikkeilla tapahtuvan keinottelun näkökulmasta.
- Maailman kaikkien toimijoiden, myös maiden ja yksityisten tahojen, olisi toimitettava tietoja maatalousmarkkinoiden tietojärjestelmään (AMIS).
- Pörssin ulkopuolista kaupankäyntiä (*over-the-counter*, OTC) pitää valvoa tarkemmin.

1.7 tähdentää, että hyödykejohdannaismarkkinat tarjoavat elintarvikkeiden tuottajille ja käyttäjille keskeisiä palveluja – ne auttavat erityisesti riskienhallinnassa ja hinnanmuodostuksessa – ja että keinottelu heikentää näiden markkinoiden toimintaa. Komitea kehottaa jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä ryhtymään **tarvittaviin toimiin liiallisen hyödykkeillä keinottelun hillitsemiseksi**. Tarvitaan erityisesti seuraavia toimia:

1.7.1 **Futuurimarkkinoiden** sääntely:

- Palataan elintarvikejohdannaisten markkinoilla sääntelyyn, jota noudatettiin useiden vuosikymmenten ajan viime vuosisadan loppuun saakka ja joka turvaa futuurien käyttötarkoituksen suojautumisinstrumentteina. Futuurit ovat maataloustuottajille tärkeitä riskien hallitsemiseksi. Niiden avulla voidaan lyödä lukkoon sekä tuotantopanosten että tuotosten hinnat tietynä aikana tulevaisuudessa.
- Aletaan soveltaa tiukkoja hinnanmuutosrajoituksia ja päiväkohtaisia positiolimiittejä heti, kun hyödykefutuurimarkkinoiden kaupankäynti on tavallisuudesta poikkeavaa (MiFID II -rahoitusmarkkinadirektiivi). Positiolimitit olisi määriteltävä uudelleen siten, että niissä otetaan huomioon kaupan osapuolen aito intressi ja tarve suojautua todellisilta riskeiltä.
- Rajoitetaan johdannaisten ja suojausinstrumenttien käyttö vain päteville ja asiantunteville sijoittajille ja kaupankävijöille, joilla on aito yhteys kohde-etuutena oleviin maataloushyödykkeisiin.
- Aletaan soveltaa lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin sopimusvelvoitteita vakauden lisäämiseksi.
- Kannustetaan pankkeja ja rahoitusalan yrityksiä luopumaan elintarvikehyödykkeillä toteutettavasta finanssikeinottelusta ottamalla käyttöön tiukemmat pääomavaatimukset vipuvaikutusten vähentämiseksi.

1.7.2 **Indeksien (hyödyke- ja elintarvikeindeksit)** sääntely:

- Säännellään hyödykeindeksirahastoja ja niiden kopioimista swap-sopimusten ja pörssilistattujen indeksituotteiden kautta ja kielletään tällainen toiminta, sillä se tiukentaa energia- ja elintarvikemarkkinoiden välistä kytköstä äärimmilleen. Positiolimitit eivät tehoa hyödykeindekseillä tai -swapeilla kauppaa tekeviin, koska näitä välineitä käytetään synkronoidusti.
- Estetään elintarvikkeilla keinotteluun osallistuvia toimijoita hyödyntämästä julkisia varoja tai sijoitusrahastoja⁽¹⁾. Minkään julkisen toimijan ei pitäisi käydä yleisen edun vastaisesti kauppaa elintarvikejohdannaisilla keinottelutarkoituksessa.
- Kielletään pehmeiden hyödykkeiden (esim. pörssilistatut ja muut rahastot) käyttö institutionaalisten toimijoiden (esim. eläkerahastot, vakuutusyhtiöt) salkuissa.
- Koska kyseisiä markkinoita on tarpeen säännellä, ETSK:n on jatkokehiteltävä konkreettisia suosituksia tulevissa lausunnoissaan.

⁽¹⁾ Siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittava yritys (*undertaking for collective investment in transferable securities*, UCITS).

1.7.3 **Puuttuminen elintarvikealan finansialisaatioon**, koska kyse on massiivisesta rahan tekemisestä ihmisten kustannuksella:

- Aletaan periä maailmanlaajuista windfall-veroa kauppaa- ja rahoitusyritysten ylimääräisistä voitoista ennen osingonjakoa ja otetaan käyttöön elintarvikkeilla keinottelua koskeva vero ^(?) huippunopean algoritmikaupan hillitsemiseksi.
- Murretaan oligopolit kansainvälisen elintarvikekaupan ketjun ja taloudellisten etujen kaikilla tasoilla.

2. Tilanne – Elintarvikkeiden hintakriisi Ukrainan sodan puhkeamisen jälkeen

2.1 **Nälkä lisääntyi maailmassa edelleen vuonna 2021**, vaikka maailman toivottiin nousevan kriisistä nopeammin ja ruokaturvan alkavan vuonna 2021 jälleen kohentua pandemian jäljiltä. Erot pandemian vaikutuksissa ja siitä elpymisessä sekä sosiaalisen suojelun toimenpiteiden rajallinen kattavuus ja kesto ovat **lisänneet eriarvoisuutta**, mikä johti vuonna 2021 yhä uusiin takaiskuihin nälän poistamista koskevan tavoitteen saavuttamisessa vuoteen 2030 mennessä. Tämä on vaikuttanut erityisen voimakkaasti naisiin ja lapsiin. Arviolta 702–828 miljoonaa ihmistä näki vuonna 2021 nälkää (eli 8,9–10,5 prosenttia maailman väestöstä). Tämä on yhteensä 150 miljoonaa ihmistä enemmän kuin vuonna 2019, ennen covid-19-pandemiaa ^(?).

2.2 **Ukrainassa käytävä sota**, jonka osapuolina on kaksi maailman suurimpiin kuuluvaa perusviljojen, öljykasvien ja lannoitteiden tuottajaa, ja muut ulkoiset häiriöt sekoittavat kansainvälisiä toimitusketjuja ja nostavat viljan, lannoitteiden ja energian hintoja. Samaan aikaan toimitusketjut, joihin vaikuttavat jo nyt kielteisesti yhä yleisemmät äärimmäiset ilmastoilmiöt erityisesti matalan tulotason maissa, ovat vasta toipumassa covid-19-pandemian jäljiltä. Kaikella tällä voi olla vakavia vaikutuksia maailman ruokaturvaan ja ravinnonsaantiin. **Ruoasta ei ole pulaa, mutta konflikti on johtanut tilapäiseen niukkuuteen ja vakaviin häiriöihin ja jakeluongelmiin elintarvikeketjussa ⁽⁴⁾ – liittyen myös siihen, missä varastot sijaitsevat – ja vaikuttanut kielteisesti tuotantoon (korjuuseen, istutukseen ja kylvöön) Ukrainassa.**

2.3 YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö (FAO) on kirjannut vuoden 2022 kuluessa **elintarvikkeiden hintaindeksiennätyksen**, kun hinnat ovat nousseet 34 prosenttia edellisvuodesta. On tärkeää huomata, että FAO:n elintarvikehintaindeksi oli noussut tämän vuoden tammikuussa jo vuoden 2008 huippulukemien tasolle. Olikin väistämätöntä, että toimitushäiriö, joka vaikuttaa kahteen maailman suurimpaan viljanviejämaahan, horjuttaisi maailmanmarkkinoita jonkin verran. **Hintojen nykyisen epävakauden laajuus ja taso selittyvät kuitenkin vain osittain markkinoiden perustekijöillä.** Yksi niistä elintarvikejärjestelmän puutteista, joiden takia Ukrainan kriisi on muuttunut maailmanlaajuisesti ruokaturvakriisiksi, on viljamarkkinoiden läpinäkymättömyys ja toimimattomuus ⁽⁵⁾.

2.4 Päätöslauselmassaan ”Ukraina: hätäavusta jälleenrakentamiseen – Euroopan kansalaisyhteiskunnan ehdotuksia” ETSK kiinnittää huomiota maailmanlaajuiseen elintarvikkeiden hintakriisiin, jota Ukrainan sota on pahentanut, ja kehottaa jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä ryhtymään tarvittaviin toimiin hyödykkeillä keinottelun hillitsemiseksi ja markkinoiden avoimuuden lisäämiseksi. Euroopan parlamenttikin on vaatinut kahdessa äskettäisessä päätöslauselmassaan ⁽⁶⁾ toimenpiteitä liiallisen keinottelun estämiseksi.

^(?) Finanssitransaktiovero, joka kohdistuu yksinomaan elintarvikkeilla keinotteluun. Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston direktiiviksi yhteisestä finanssitransaktioverojärjestelmästä ja direktiivin 2008/7/EY muuttamisesta” COM(2011) 594 final (EUVL C 181, 21.6.2012, s. 55).

^(?) FAO, IFAD, Unicef, WFP ja WHO (2022), *In Brief to The State of Food Security and Nutrition in the World 2022. Repurposing food and agricultural policies to make healthy diets more affordable*, Rooma, FAO.

⁽⁴⁾ FAO:n tilastot.

⁽⁵⁾ IPES-Food-asiantuntijajaneeli.

⁽⁶⁾ Euroopan parlamentin päätöslauselma 6. heinäkuuta 2022 ruokaturvasta kehitysmaissa (2021/2208(INI)) (EUVL C 47, 7.2.2023, s. 149) ja Euroopan parlamentin päätöslauselma 24. maaliskuuta 2022 EU:n kiireellisen toimintasuunnitelman tarpeesta elintarviketurvan varmistamiseksi EU:ssa ja sen ulkopuolella Venäjän hyökättyä Ukrainaan (2022/2593(RSP)) (EUVL C 361, 20.9.2022, s. 2).

2.5 **Hyödykemarkkinoiden nykyinen rakenne ei edistä tarvitsemaamme kestävää taloutta⁽⁷⁾ eikä YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelmassa ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa vahvistettuja kestävään kehitykseen, ilmastoon ja oikeudenmukaiseen siirtymään liittyviä tavoitteita.** Se ei liioin edistä maataloustuottajien⁽⁸⁾ ja työntekijöiden oikeudenmukaisten tulojen ja oikeudenmukaisten kuluttajahintojen tavoitetta eikä myöskään suojaa elintarvikkeiden jalostajia (etenkään pk-yrityksiä) ja vähittäiskaupan alaa kiihtyvän inflaation riskeiltä.

3. Hyödykkeillä keinottelun rooli ja vaikutukset: markkinat ja mekanismit

3.1 **Keinottelu on sijoitusten tekemistä tappioriskillä tulevan tuoton toivossa.** Hyödykkeillä voidaan keinotella kolmella tavalla: i) ostamalla tai myymällä suoraan tietty fyysinen hyödyke, ii) ostamalla tai myymällä sopimus, jossa määrätään hyödykkeen tulevasta hankinnasta tai toimittamisesta ja iii) ostamalla tai myymällä hyödykkeitä tuottavan tai niillä kauppaa käyvän yrityksen osakkeita tai velkoja. Vakioimuotoisia hyödykesopimuksia kutsutaan futuurisopimuksiksi tai hyödykejohdannaisiksi, ja niillä käydään kauppaa hyödykejohdannaismarkkinoilla, jotka ovat säänneltyjä finanssituotteiden markkinoita. **Hyödykkeillä keinottelua voidaan näin ollen harjoittaa sekä fyysisillä että finanssituotteisiin liittyvillä hyödykemarkkinoilla ja välillisesti osake- ja joukkovelkakirjamarkkinoilla.**

3.2 Hyödykejohdannaismarkkinoille on virrannut runsaasti likviditeettiä ”epätavanomaisilta” sijoittajilta 2000-luvun alusta lähtien, näitä markkinoita koskevien sääntelypuitteiden muututtua. **Uusien kauppaa käyvien tahojen ilmaantumista on kutsuttu hyödykemarkkinoiden finanssialisaatioksi⁽⁹⁾.** Vaikka likviditeetin lisääntyminen on osaltaan syventänyt hyödykejohdannaismarkkinoita ja vaikeuttanut markkinoiden suoraa manipulointia, **se on myös synnyttänyt spekulatiivista kysyntää, joka on irrallaan fyysisten hyödykemarkkinoiden olosuhteista, mikä heikentää näiden markkinoiden kykyä hoitaa keskeisiä tehtäviään.**

3.3 **Säännellyt hyödykejohdannaismarkkinat palvelevat alkuperäisessä muodossaan kahta päätarkoitusta: i) hyödykkeiden tuottajien ja käyttäjien riskinhallinta ja ii) hinnanmuodostus.** Riskienhallinta toteutetaan suojautumalla, mikä tarkoittaa vastakkaisten positioiden ottamista fyysisillä markkinoilla ja johdannaismarkkinoilla ja siten hyödykkeen hinnan lyömistä lukkoon suojauksen tehoketkellä. Suojaus edellyttää tiivistä yhteyttä hyödykefutuurimarkkinoiden ja fyysisten markkinoiden välillä. Tämän tiiviin yhteyden varmistamiseksi fyysisen kaupankäynnin vertailukohtana käytetään yleensä johdannaisten hintaa. Näin varmistetaan suojausten tehokkuus, mutta seurauksena on myös **johdannaismarkkinoiden spekulatiivisten positioiden suora välittyminen fyysisille markkinoille.**

3.4 Futuurisopimusten kaupassa erääntymiskuukaudet vaihtelevat. Kussakin futuurisopimuksessa sovitaan ostajasta ja myyjästä. Pörssin selvitys yhteisö saattaa ostajien ja myyjien tekemät tarjoukset yhteen. Sovittua hintaa ei makseta kokonaisuudessaan, vaan kaupan molemmat osapuolet siirtävät vakuustalletuksen selvitys yhteisön rekisteröimälle marginaalitalille. Voitot ja tappiot otetaan suoraan vakuustalletuksesta. **Hyödykefutuureilla käytävä kauppa on siis hyvin velkavetoista.**

3.5 Kun futuurisopimuksen erääntymispäivä lähestyy, kauppaa käyvillä tahoilla on kaksi vaihtoehtoa: i) pitää kiinni sopimuksesta ja (myyjän tapauksessa) edellyttää hyödykkeen vastaanottamista tai (ostajan tapauksessa) ottaa hyödyke vastaan tai ii) ottaa vastakkainen positio sopimuksen päättämiseksi ennen erääntymispäivää. Valtaosa kaikista hyödykefutuurisopimuksista kuitataan vastakkaisilla positioilla. **Hyödykefutuurikauppa ei siis edellytä, että kaupan osapuoli pitää myymäänsä fyysistä hyödykettä hallussaan** tai että sillä on varastointikapasiteettia ostamansa fyysisen hyödykkeen vastaanottamiseksi.

⁽⁷⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tarvitsemamme kestävä talous” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 106, 31.3.2020, s. 1).

⁽⁸⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi epäterveistä kaupan käytännöistä yritysten välisissä suhteissa elintarvikeketjussa” (COM(2018) 173 final) (EUVL C 440, 6.12.2018, s. 165).

⁽⁹⁾ UNCTAD (2009), luku II ”The Financialization of Commodity Markets” vuoden 2009 *Trade and Development Report* -raportissa, UNCTAD, Geneve; UNCTAD (2011), *Price Formation in Financialized Commodity Markets – The Role of Information*.

3.6 Ainoastaan meklarit voivat käydä kauppaa rekisteröidyissä hyödykepörssseissä. Meklarit käyvät kauppaa asiakkaidensa nimissä ja henkilökohtaisen hyödyn saamiseksi. **On olemassa suuret jälkimarkkinat, joilla hyödykejohtannaisia myydään ja paketoitaan uusiksi instrumenteiksi pörssin ulkopuolella.** Myös futuurisopimuksilla käydään kauppaa säänneltyjen pörssien ulkopuolella (*over-the-counter*, OTC) siten, että sopimuksia tehdään ilman selvitysyhteisön osallistumista. **Hyödykejohtannaiset ovat näin ollen helposti vähittäissijoittajien ulottuvilla,** pääasiassa sellaisten pörssilistattujen rahastojen muodossa, joissa kohde-etuutena on tietty hyödyke tai hyödykeindeksi ⁽¹⁰⁾.

3.7 Koska hyödykejohtannaismarkkinoiden sääntelyä on purettu ja niillä on helppo käydä kauppaa, nämä markkinat ovat erittäin likvidit ja **kaupankäynti hyödykejohtannaisilla on selvästi laajempaa kuin fyysisillä hyödykkeillä käytävä kauppa.** Likviditeetti on keskeinen vaatimus hinnanmuodostuksen kannalta. Hinnanmuodostuksella tarkoitetaan markkinoiden kykyä ottaa asianmukaisesti ja hyvissä ajoin huomioon tieto fyysisestä kysyntä- ja tarjontatilanteesta. Hinta muotoutuu oikein vain, jos kaikki kaupankävijät määrittelevät positionsa riippumattomasti ja ainoastaan sen tiedon perusteella, joka niillä on fyysisestä kysyntä- ja tarjontatilanteesta, johon viitataan käsitteellä ”markkinoiden perustekijät”. **Hinnanmuodostusta haittaa, jos kauppaa käyvät tahot ottavat markkinoiden perustekijöistä irrallaan olevia positioita.**

3.8 **Kaikki kaupankävijät eivät perusta positioitaan markkinoiden perustekijöihin** ⁽¹¹⁾. Akateemisessa kirjallisuudessa tehdään ero aktiivisten ja passiivisten kaupankävijöiden välillä. Aktiiviset kaupankävijät jaetaan edelleen niihin, jotka käyvät kauppaa markkinatiedon pohjalta, ja niihin, jotka eivät tee näin. **Aktiiviset ja markkinatiedon pohjalta toimivat kaupankävijät** ovat hyödykkeisiin keskittyviä välittäjiä, joiden ydinliiketoimintaan kuuluu kaupankäynti hyödykefutuureilla suojaus- ja keinottelutarkoituksessa, sekä erikoistuneita varainhoitajia (esim. hedgerahastoja), jotka noudattavat markkinatietoon perustuvia kaupankäyntistrategioita.

3.9 **Aktiiviset kaupankävijät, jotka eivät toimi markkinatietojen (vaan positiivisen palautteen) perusteella,** ovat varainhoitajia, jotka noudattavat tilastomallianalyysiin ja vain vähän tai ei lainkaan markkinatietoon perustuvia kaupankäyntistrategioita. **Passiiviset (indeksi)kaupankävijät, jotka eivät toimi markkinatietojen perusteella,** ovat yhteissijoittajia, kuten eläkerahastoja, ja pörssilistattuihin rahastoihin sijoittavia vähittäissijoittajia, jotka etsivät salkkujen hajauttamiseksi sijoituskohteita, jotka ovat kytköksissä monien erilaisten hyödykkeiden (esim. maataloushyödykkeet, energia, mineraalit ja metallit) hintoihin. Sijoitukset tehdään kopioimalla hyödykeindeksejä, jotka muistuttavat osakemarkkinaindeksejä.

3.10 Indeksiä kopioitaessa otetaan ainoastaan sellaisia ostopositioita, jotka uusitaan futuurisopimuksen eräänymispäivänä. **Indeksikauppaa käyvät valitsevat siis positioita yksipuolisesti. Lisäksi ne toimivat synkronoidusti eri hyödykeryhmissä,** mikä johtaa vahvaan kysyntäsignaaliin monenlaisissa perushyödykkeissä ja siten eri hyödykeryhmien hintojen samansuuntaiseen kehitykseen ilman yhteyttä markkinoiden perustekijöihin ⁽¹²⁾.

3.11 Tällaisia spekulatiivisia hintasignaaleja voivat vahvistaa entisestään positiivisen palautteen perusteella kauppaa käyvät tahot, jotka arvioivat hintasuuntausten markkinoilla saamaa tukea. **Lyömällä vetoa tietyn hintasuuntauksen puolesta nämä positiiviseen palautteeseen tukeutuvat kaupankävijät vahvistavat suuntauksia tavalla, joka johtaa itseään toteuttaviin ennusteisiin ja loppujen lopuksi keinottelukupliin ja suuriin hintaheilahteluihin.** Keinottelukuplat voivat olla sitkeitä, etenkin jos tietoa markkinoiden perustekijöistä on suuren epävarmuuden vallitessa niukasti ja jos markkinoita hallitsevat passiiviset kaupankävijät, jotka eivät toimi markkinatiedon pohjalta.

3.12 Markkinatiedon kerääminen maksaa paljon ja on suhteellisesti kalliimpaa kuin tilastoanalyysit tai nopea otsikoiden selailu erityisesti silloin, kun kaupankävijät sijoittavat samanaikaisesti useille markkinoille. **Markkinatiedon perusteella toimivia kaupankävijöitä on näin ollen suhteellisen vähän, ja ne ovat yleensä suuria välittäjätahoja, jotka keräävät markkinatietoja osana fyysisiä hyödykkeitä koskevaa liiketoimintaansa.** Tämä altistaa hyödykejohtannaismarkkinat jatkuville keinottelukuplille varsinkin epävarmuuden ja paniikin vallitessa markkinoilla.

⁽¹⁰⁾ Heidorn, van Huellen, Loayza-Desfontaines, Riedler, Schmaltz ja Schröder (2014), *Flankierende Ansätze zur Verbesserung der Markttransparenz und Bekämpfung von Marktmissbrauch im Rohstoffterminhandel*, Saksan valtiovarainministeriö, Berliini, Mannheim.

⁽¹¹⁾ van Huellen (2020), ”Approaches to Price Formation in Financialized Commodity Markets”, *Journal of Economic Surveys*, 34(1): 219–237. DOI: 10.1111/joes.12342.

⁽¹²⁾ van Huellen (2018), ”How financial investment distorts food prices: evidence from U.S. grain markets”, *Agricultural Economics*, 49(2): 171–181. DOI: 10.1111/agec.12406.

3.13 **Maailmanlaajuinen fyysinen viljakauppa on erittäin keskittynyttä.** Arviolta 70–90 prosenttia maailman viljakaupasta tapahtuu seuraavien neljän ylisuuria voittoja takovan yrityksen alaisuudessa: Archer-Daniels-Midland, Bunge, Cargill ja Louis Dreyfus, joista käytetään yhteistä lyhennettä ABCD⁽¹³⁾. (ADM on tehnyt 120-vuotisen historiansa parhaan tuloksen, ja sen liikevoitto on kasvanut vuositasolla 38 prosenttia⁽¹⁴⁾.) Nämä yritykset ovat oligopoliasemassa paitsi maailmanlaajuisessa viljakaupassa myös markkinoiden perustekijöitä – myös varastoja – koskevassa tiedossa. **Varastoja pidetään kaupallisissa, ennalta varautumiseen liittyvissä tai keinottelutarkoituksissa.** Varastomääriä koskevat tiedot salataan kilpailijoilta tarkoin. Kauppaa käyvinä tahoina nämä yritykset ovat tulevaisuuteen suuntautuvia, ja ne pyrkivät ostamaan halvalla ja myymään kalliilla.

3.14 **Lisäksi finanssitoiminta korostuu ABCD-yrityksissä hyvin vahvasti.** Archer-Daniels-Midland ja Bunge ovat pörssiyrityksiä, ja niihin kohdistuu paineita osakkeenomistajien taholta, joille pikavoitot ovat tärkeämpiä kuin pitkäaikais-sijoittaminen. Osakkaina on hedgerahastoja (esim. BlackRock), investointipankkeja ja myös paljon yhteisö-sijoittajia, kuten eläkerahastoja. Cargill ja Louis Dreyfus ovat yksityisomistuksessa olevia viljakauppaa käyviä yrityksiä, joilla on lisäksi tytäryhtiöinä hedgerahastoja, pankkeja sekä kuljetus-, rahti-, varastointi-, kiinteistö- ja infrastruktuuriyrityksiä.

3.15 **Suuret fyysisen hyödykekaupan kävijät** käyvät kauppaa sekä johdannais- että fyysisillä markkinoilla, ja niillä on omat välityspalvelunsa ja niiden kautta suora pääsy hyödykejohdannaismarkkinoille. Niillä on myös **merkittävää valtaa tavarantoimittajiinsa ja asiakkaisiinsa nähden.** Valtansa ansiosta ne voivat lykätä maksuja kasvattaakseen käteisvarantoja tai lykätä hyödykkeiden toimituksia, jos ne odottavat hintoihin itselleen suotuisia muutoksia. **Toisin kuin tuottajille ja kuluttajille, markkinoiden epävakaus on eduksi fyysisen kaupan kävijöille,** sillä suuret ja nopeat hintamuutokset luovat mahdollisuuksia myydä varastoja ja finanssipositioita suurella voitolla lyhyessä ajassa.

3.16 **Korkeat ja nopeasti nousevat hinnat ja vaihteluvarastomäärä nostattavat pelkoa ja paniikkia. Pelko ja paniikki johtavat varsinkin hyvin epävarmoina aikoina, kuten Ukrainan sodan puhkeamisen jälkeen, kohtuuttomiin hintatasoihin ja epävakauten, kun keinottelutarkoituksessa kauppaa käyvät tahot intoutuvat hyödyntämään hintojen rajua nousua ja hallitsevat markkinoita⁽¹⁵⁾.** Asiaan puuttuminen lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä ei ole juurikaan fyysisen kaupan kävijöiden etujen mukaista, koska korkeat hinnat nostavat niiden spekulatiivisten positioiden ja kaupallisten varastopositioiden arvoa ja ne myyvät positioita valtavalla voitolla. **Kaikkien ABCD-kaupankäyntiyritysten voitot olivat vuonna 2021 ennätyksellisen suuria tai lähellä ennätystasoa.**

3.17 **Poikkeuksellisen korkeat hinnat aiheuttavat pelkoa toimitusvaikeuksista ja hyödykkeiden kohtuuttoman korkeista hinnoista ja vahvistavat halua pitää yllä varmuusvarastoja.** Elintarvikehyödykkeiden hamstraaminen joko varastoimalla tuontitavaroita tai ottamalla käyttöön vientikieltoja aiheuttaa keinotekoista niukkuutta fyysisillä markkinoilla ja voimistaa hintojen nousua entisestään. Spekulaatiiviset hinnannousut konkretisoituvat näin ollen markkinoiden perustekijöissä jälkikäteen, itseään toteuttavien ennusteiden tavoin. Vuoden 2008 elintarvikekriisin aikana Intia reagoi viljan korkeisiin hintoihin kieltämällä riisin viennin, mikä johti riisin hintojen jyrkkään nousuun. Tällä hetkellä Kiina varastoi suuria määriä maissia, riisiä ja vehnää pulan pelossa⁽¹⁶⁾. Elintarvikehyödykkeitä hamstraavat maat toimivat spekulatiivisesti, mutta hamstrauksen takana on pelko ja halu turvata kansalaisten oikeus ruokaan eikä keinotteluaikeisuus. Tällainen toiminta eroaa siksi selvästi finanssitoimijoiden ja fyysisen kaupan kävijöiden harjoittamasta keinottelusta. **Hallitusten ja kuluttajien harjoittama hamstraus on reaktio elintarvikkeiden korkeisiin hintoihin, ei niiden syy, eikä se edistä ruokaturvaa eikä strategista riippumattomuutta sen paremmin EU:ssa kuin kehitysmaissa.**

4. Ympäristö-, yhteiskunta- ja hallintotapakysmyksiin liittyviä ESG-luokituksia tekevien laitosten sekä kaupankäyntiyritysten rooli

4.1 Kansallisiin **ympäristömerkkeihin**, kuten Itävallan UZ49-merkkiin tai Saksan FNG-merkkiin, liittyvissä arviointiprosesseissa ei tällä hetkellä oteta nimenomaisesti huomioon elintarvikkeilla keinottelua. Johdannaiset, joita ei käytetä yksinomaan suojaustarkoituksiin, ovat yleisesti ottaen kiellettyjä. Elintarviketeollisuuden toimitusketjuja pidetään

⁽¹³⁾ Murphy, Burch ja Clapp (2012), "Cereal Secrets: The World's Largest Grain Traders and Global Agriculture", *Oxfam Research Report*.

⁽¹⁴⁾ Osakasraportti tilikaudelta joulukuusta 2020 joulukuuhun 2021.

⁽¹⁵⁾ Kansainvälinen elintarviketalouden tutkimuskeskus IFPRI.

⁽¹⁶⁾ Bloombergin artikkeli.

ympäristömerkkien yhteydessä liian monimutkaisina, jotta niitä varten voitaisiin laatia helposti sovellettavat säännöt. Hankalia kysymyksiä ovat esimerkiksi lannoitteiden käyttö, jota voidaan arvioida eri tavoin lannoitteiden hiilijalanjäljen perusteella, maananastukseen liittyvien ongelmien tunnistamiseksi tarvittavien tietojen puuttuminen, avoimuuden puute spekulatiivista kaupankäyntiä koskevien tietojen antamisessa vuosikertomuksissa jne. Toimitusketjujen monimutkaisuuden takia ei voida määritellä selkeitä poissulkemiskriteereitä vaan painoarvoltaan kevyempiä ”kiistanalaisia kriteerejä”, joita luokituslaitokset tulkitsevat todennäköisemmin hyvin eri tavoin. **Kansallisiin ympäristömerkkeihin liittyviin arviointiprosesseihin ei sisälly nimenomaan pehmeitä hyödykkeitä koskevia kriteerejä. Kiistanalaisilla kriteereillä, joissa keskitytään hallintotapaan, on luokitusprosessissa kaiken kaikkiaan vähäinen merkitys tulkintaerojen mahdollisuuden vuoksi. Kiistanalaiset kriteerit koskevat pääasiassa yritysetiikkaa ja sen yhteydessä spekulatiivista kaupankäyntiä, avoimuuden puutetta, maananastusta jne. Yhdessä ympäristömerkissä esimerkiksi tarkastellaan hyödykejohdannaisia käyttävän rahaston ”ESG-laatua”, mutta prosessi ja sen mahdolliset tulokset ovat epäselviä eikä niistä ole julkisia dokumentteja.**

4.2 ESG-luokituksen keskeinen osatekijä on elintarviketeollisuusyritysten hallinnointi- ja ohjaujärjestelmän (omistus, valvonta, hallitus, kirjanpito jne.) ja toiminnan (liiketoiminnan etiikka ja verotusta koskeva avoimuus) arviointi. **Esimerkiksi varainhoito-osastojen pehmeillä hyödykkeillä harjoittaman keinottelun prosenttiosuudesta ei kuitenkaan ole tietoja, kuten ei myöskään ole selkeitä tietoja varastossa olevista hyödykemääristä, ja näitä suhdelukuja tarkastellaan vain harvoin hallintotapakriteerien yhteydessä.**

4.3 **Luokituslaitokset arvioivat, että elintarvikemarkkinat ovat muita aloja haavoittuvammat.** Elintarviketeollisuudella on muihin ESG-toimialoihin verrattuna keskimääräistä suurempi ilmatorisiki, sillä maatalouselintarvikeala paitsi myötävaikuttaa ilmasto-ongelmiin (kuten lämpötilan nousu, kuivuus, tulvat jne.) on myös niille altis. Elintarvikealan yritysten keskimääräinen ESG-luokitus on noussut viiden viime vuoden aikana, mutta **elintarviketuotteiden vertaisryhmässä valtaosassa yrityksiä on ollut hallitsevassa asemassa oleva osakkeenomistaja ja hyvin suuri osa yrityksistä on perheomisteisia.** Tällaiseen yritysrakenteeseen liittyy hallintotapariskejä monimutkaisen omistusrakenteen ja äänioikeuksien tasoerojen takia. Tähän saattaa liittyä hallinnointisopimuksia tai liiketoimia yhtiön ja hallitsevassa asemassa olevan omistajan tai saman hallitsevassa asemassa olevan henkilön omistamien tahojen välillä. Jos etusijalla on kestävien voittojen varmistamisen sijasta pääomistajan henkilökohtainen vaurastuminen, vähemmistösijoittajat saattavat joutua heikkoon asemaan perheyhteisöjä voimakkaasti suosivien päätösten johdosta. **Suuri osa elintarviketeollisuudesta on hallitsevassa asemassa olevien omistajien määräysvallassa: 58,4 prosentissa MSCI ACWI -indeksiin kuuluvista yrityksistä on osakkeenomistaja tai osakkeenomistajien ryhmä, jolla on hallussaan vähintään 30 prosenttia äänioikeuksista.**

4.4 Suurin osa (60 prosenttia) elintarviketeollisuuden yrityksistä on ESG-luokiteltu investointiluokkaa (BBB) korkeampaan luokkaan. Lähes kahdella kymmenestä toimijasta on korkea tai erittäin korkea ESG-luokitus. Tämä kehitys johtaa suuriin sijoitusvirtoihin omaisuudenhoitajilta elintarviketeollisuuden osakkeisiin. Elintarvikkeiden hinnat ovat korkeimmalla tasolla kymmeneen vuoteen, ja nousu saattaa jatkua. Sijoittajat suhtautuvat kuitenkin yhä penseämmin ESG-periaatteita rikkoviin teollisuudenaloihin, kuten palmuöljyteollisuuteen. **ESG-periaatteiden mukaisten hyödyke-salkkujen rakentamiselle on yhä suurempi kysyntä.** FAO:n indeksi nousi syyskuun 2008 ja syyskuun 2011 välisenä aikana 12 prosenttia, mikä on enemmän kuin inflaatio. Elintarvikkeiden hintapiikin vaikutus osakkeisiin oli ensinnäkin laaja-alainen. Elintarvikkeiden hintojen nousulla on ollut myönteinen vaikutus elintarvikkeiden tuottajiin, elintarvikkeiden jalostajiin ja nopeakiertoisia kulutustavaroita valmistaviin yrityksiin. Tällä kertaa ESG-järjestelmä on keskeinen ratkaiseva tekijä varojen kohdentamista koskevilla päätöksillä. Palmuöljyosakkeiden heikot tulokset palmuöljyn hinnan noustessa vuonna 2021 ovat esimerkki uusista näkökohdista, jotka vaikuttavat osakkeiden hintoihin. **Kuten 4.1–4.4 kohdassa todetaan, ESG-luokituksissa ei kuitenkaan oteta huomioon elintarvikkeilla keinottelua. Kun esimerkiksi erittäin spekulatiivista kaupankäyntiä tai fyysisten hyödykkeiden liiallista hamstraamista, jotka ajavat hintoja ylöspäin, tarkastellaan osana yrityksen liiketoimintaetiikkaa ja hallintoa, ESG-luokitusta on mukautettava vastaavasti. Elintarviketeollisuuden ja rahastoyhtiöiden keskimääräinen ESG-luokitus saattaaakin olla liian korkea. Asiaa on tutkittava tarkemmin.**

4.5 Maatalouselintarvikealan voimakas ja nopeasti etenevä keskittyminen vahvistaa teollista elintarvike- ja maatalousmallia, pahentaa sen sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia ja syventää olemassa olevaa vallan epätasapainoa⁽¹⁷⁾. **Varainhoitoalan jätit BlackRock, Vanguard, State Street, Fidelity ja Capital Group omistavat yhdessä merkittäviä osuuksia yrityksistä, jotka ovat hallitsevassa asemassa maatalouselintarvikeketjun eri kohdissa.** Nämä viisi varainhoitoyhtiötä omistavat yhteen laskettuna noin 10–30 prosenttia maatalouselintarvikealan huippuyritysten osakkeista. Suurilla

(17) IPES-Food-asiantuntijaneelin raportti.

varainhoitoyhtiöillä on suurimmat omistukset sellaisissa yrityksissä, jotka ovat hallitsevassa asemassa hyvin harvojen toimijoiden käsiin keskittyneissä markkinasegmenteissä, joita ovat esimerkiksi maatalouden tuotantopanokset, hyödykekauppa sekä jalostetut ja pakatut elintarvikkeet ⁽¹⁸⁾. Tällaiset yritysstrategiat voivat yhdessä johtaa laajempiin vaikutuksiin, kuten eriarvoisuuden lisääntymiseen elintarvikejärjestelmässä, alan innovoinnin hiipumiseen ja sen johtavien yritysten markkina- ja poliittisen vallan vahvistumiseen. **Tarvitaan lisätutkimuksia vankan perustan luomiseksi toimintapolitiikoille, joiden avulla voidaan saada aikaan edistystä elintarvike- ja maataloussektorille suuntautuvissa oman pääoman ehtoisissa sijoituksissa.**

4.6 Maatalouselintarvikealalle tehtävissä oman pääoman ehtoisissa sijoituksissa ilmenevät selvästi monet finanssialisointiin liittyvät näkökohdat. Pörssilistatut rahastot (ETF-rahastot) ja indeksisijoitusrahastot, mukaan lukien erityisesti elintarvikkeisiin ja maatalouteen kytkeytyvät rahastot, ovat uusia väyliä tehdä finanssisijoituksia ja tavoitella voittoa. Tavalliset yksityishenkilöt hyödyntävät tällaisia sijoitusvälineitä yhä enemmän eläkerahastojensa ja yksilöllisten eläkesäästötiliensä kautta ⁽¹⁹⁾. **Tällaisten osakesidonnaisten sijoitusrahastojen kasvu muokkaa maatalouselintarvikejärjestelmiä siten, että osakkeenomistajien tarpeet menevät muiden sosiaalisten ja ympäristöön liittyvien tavoitteiden edelle.** Esimerkkinä voidaan mainita Vaneck Vectors Agribusiness ETF, joka on suurin maatalousalaaan liittyvä indeksirahasto. Sen tuotto on ollut kymmenen viime vuoden aikana keskimäärin 8,32 prosenttia vuodessa, ja sen nettoarvo nousi 32 prosenttia vuosina 2020–2021.

5. Nykyinen sääntelykehys: haasteet ja esteet

5.1 MiFID II -direktiivissä (2014/65/EU) asetettiin liiallisen spekulatiivisen kaupankäynnin hillitsemiseksi ja avoimuuden edistämiseksi kattavat tiedonanto- ja raportointivaatimukset. Siinä säädetään kauppapaikkakohtaisista positiolimiiteistä, joita on tarkoitus soveltaa arvopaperikaupan lisäksi myös vastaaviin OTC-kauppoihin. Yrityksillä on myös velvollisuus ilmoittaa päivittäin positioistaan kauppapaikoille ja sääntelyviranomaisille.

5.2 **Nämä toimenpiteet ja erityisesti positiorajoitukset ovat hyödyllisiä, mutta niillä on kuitenkin vain suppea vaikutus liiallisen finanssimarkkinakeinottelun hillitsemiseen.** Ne liittyvät läheisesti kysymykseen tällaisen keinottelun merkityksestä hinnanmuodostuksessa. Kansalaisyhteiskunta ja tutkijat eivät kritisoi yksinomaan positiolimiittien (mahdollisesti) heikkoa täytäntöönpanoa vaan esittävät kritiikkiä myös aiheeseen liittyvistä sääntelykysymyksistä, kuten i) uudelleentarkasteluvälistä, ii) indeksirahastojen huomioon ottamisesta positiolimiittejä määritettäessä ja iii) sääntelyviranomaisten myöntämiä poikkeuksia koskevista säännöistä. Sääntelyviranomaisilta on tiedusteltava, milloin positiolimiittejä ryhdytään soveltamaan ja miksi kahden viime vuoden aikaisista suurista pääomavirroista maataloushyödykkeisiin ei ole huolestuttu. Sääntelyviranomaisten avoimuuden lisääminen on myös olennaisen tärkeää.

5.3 **Kaikista liiketoimista on ilmoitettava kansallisille viranomaisille heti, kun ne tapahtuvat:** kaikissa merkittävässä pörsseissä olisi otettava käyttöön reaaliaikainen (tai mahdollisimman lähellä sitä oleva) liiketoimista raportointimenetelmä kaikkien hyödykejohdannaisten, myös OTC-sopimusten, osalta. Mahdollisimman suuri osa kaupoista olisi tehtävä avoimilla alustoilla, ja **kaikki OTC-sopimukset olisi rekisteröitävä.** Erityyppisiin vastapuoliin olisi sovellettava tarkoituksenmukaisia julkistamisvaatimuksia: markkinaosapuolet ja positiot olisi luokiteltava toimijalajeittain (esim. pankki vai fyysistä kauppaa käyvä taho) ja toimintatyypeittäin (esim. spekulatiivinen toiminta vai suojaus), ja niihin olisi sovellettava kulloiseenkin tilanteeseen soveltuvia julkistamisvaatimuksia ja sääntelyrajoituksia.

5.4 **Esimerkiksi Yhdysvaltojen Commodity Futures Trading Commission (CFTC) julkaisee vain viikoittaisia tietoja kaupankäyntipositioista, vaikka päiväkohtaisia tietoja on saatavilla.**

5.5 Olisi asetettava rajoituksia sen suhteen, kuinka paljon hinnat voivat nousta tai laskea päivässä, ja pörssillä olisi oltava oikeus sulkea markkinat, jos rajat ylittyvät. Olisi otettava käyttöön aikasidonnaisia päivänsäisiä hintarajoituksia, jotka asetetaan aluksi varovaisille mutta riittäville tasoille, joita voidaan tiukentaa asteittain sen jälkeen, kun on tarkistettu, aiheutuuko niistä mahdollisesti kielteisiä seurauksia, kuten heikkoa likviditeettiä.

⁽¹⁸⁾ Clapp, J. (2019), "The rise of financial investment and common ownership in global agrifood firms", *Review of International Political Economy*.

⁽¹⁹⁾ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09692290.2019.1597755>

5.6 Lisäksi positiolimiitit olisi mitoitettava uudelleen yksittäisen toimijan hintavaikutusten vähentämiseksi. Ennakkoon asetettavat positiolimiitit olisi koottava yhteen eri rahoitusmarkkinoilla. Olisi rajoitettava sitä, kuinka monta kertaa sopimukset voivat vaihtaa omistajaa yhden päivän aikana.

5.7 OTC-kauppoja olisi säänneltävä, ja liiketoimet olisi rekisteröitävä selvitysyhteisössä valvontaa varten. Rekisteröidyillä pörseillä olisi myös oltava oikeus keskeyttää kaupankäynti, jos järjestyksen säilymistä markkinoilla ei voida taata. Yhdenkään kauppaa käyvän tahon ei pitäisi voida vaatia pörssiä vastaamaan tappioista, joita niille on aiheutunut pörsien sääntelyvaltaan kuuluvista kaupankäynnin keskeyttämisistä.

5.8 Kaikentyyppisille johdannaisopimuksille olisi otettava käyttöön kokonaispositioliimit, ja niitä olisi sovellettava kaikkiin vastapuoliin: **poikkeuksia positiolimiiteistä olisi myönnettävä vain sellaisille yrityksille, jotka käyvät kauppaa suoraan fyysisillä hyödykkeillä ja käyttävät hyödykemarkkinoita suojautuakseen liiketoiminnan kannalta olennaisilta riskeiltä.**

5.9 Olisi otettava käyttöön verojärjestelmä, jolla rajoitetaan passiivisen keinottelun, pörsstilistattujen rahastojen ja huippunopean algoritmikaupan käyttöä maatalousjohdannaismarkkinoilla. Sen lisäksi, että finanssitransaktioveron avulla voidaan koota varoja kehitys- ja ilmatorahoitusta varten, sitä voidaan käyttää myös liiallisen keinottelun hillitsemiseen. Millisekunneissa tapahtuvia liiketoimia voi kuitenkin olla liian vaikeaa verottaa. Automaattisen kaupankäynnin ansiosta kauppatapahtuman keskimääräinen kesto on kahdeksan sekuntia. Olisi tarkoituksenmukaisempaa verottaa pörssiä toimijana tiettyjen kriteerien perusteella sen sijasta, että kohteena on jokainen tuleva ja lähtevä kauppatapahtuma.

5.10 Ukrainan kriisin vuoksi vehnän hinnat vaihtelevat joillakin paikallisilla markkinoilla. Chicagon pörssissä ero käteishintojen ja vertailuarvofutuuriin välillä on kutistunut merkittävästi, kun vehnän ostajat ovat säikähtäneet hintoja, jotka ovat korkeimmillaan sitten vuoden 2008. Tämä voi ajaa viljelijät, jotka jo kärsivät vuosikautiin pahimmasta maatalouskustannusten inflaatiosta, hankalaan asemaan. Käteismarkkinoilla sodan vuoksi nähtävä kehitys heikentää viljelijöiden kykyä saada tällä hetkellä kaupaksi vanhaa ja uuttakaan vehnäsatoa. Jotkut viljelijät sanovat, että heidän tarjoamaansa viljaa ei ole otettu vastaan viljavarastoihin. Vehnäfutuurit ovat absurdissa tilassa, sillä futuurien ja käteiskaupan väliset erot ovat hyvin suuria.

5.11 Lisäsäätelyä koskevan keskustelun suhteuttamiseksi on huomattava, että EU:lla on jo tiukimmin säännelty rahoitusmarkkinat. On selvää, että säätely on ulotettava maailmanlaajuiselle tasolle, jotta sillä olisi vaikutusta.

5.12 **Yhteenvedona voidaan todeta, että finanssimarkkinakeinottelu ei ole ainoa hyödykefutuurimarkkinoiden hintadynamiikkaa ja siten elintarvikkeiden hintojen nousua vauhdittava tekijä**, mutta se on yksi merkittävä syy. Säätelyvälineitä ja niiden toimintaa ja mahdollista mukauttamista kriisin aikana on analysoitava perusteellisemmin.

6. Miten tästä eteenpäin: kansalaisyhteiskunnan toimintaehdotukset

6.1 ETSK kehottaa jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä **lisäämään markkinoiden avoimuutta** erityisesti edellyttämällä keinotteluun osallistuvilta toimijoilta ESG-raportointia ja muiden kuin taloudellisten tietojen julkistamista. On tutkittava ESG-luokituksen roolia elintarvikkeilla tapahtuvan keinottelun näkökulmasta. Erityisesti on tarkasteltava menetelmiä, joiden avulla luokituslaitokset arvioivat elintarviketeollisuutta ja yleisesti elintarvikealan toimijoita. Tällä hetkellä ESG-luokitusten korrelaatioaste on alle 50 prosenttia. Tämä johtaa virhearviointeihin, joilla on merkittävä vaikutus maatalousalaaan kytkettyjen rahastojen tulovirtoihin.

6.2 Maailman kaikkien toimijoiden, myös maiden ja yksityisten tahojen, olisi toimitettava tietoja maatalousmarkkinoiden tietojärjestelmään (AMIS), mahdollisesti FAO:n kautta. Mitä enemmän elintarvikevarastoista tiedetään, sen parempi. Maailmanlaajuiset tiedot ruokavarantojen varastoinnista ja virroista ovat olennaisen tärkeitä. Myös OTC-kauppoja olisi valvottava tarkemmin. Kaikki OTC-tuotteet on selvitettävä ja rekisteröitävä selvitysyhteisön kautta. Säätelyviranomaisten saataville tulee asettaa tiedot positiosta asiakkaittain eriteltyinä.

6.3 ETSK korostaa, että hyödykejohdannaismarkkinat tarjoavat elintarvikkeiden tuottajille ja käyttäjille keskeisiä palveluja – ne auttavat erityisesti riskienhallinnassa ja hinnanmuodostuksessa – ja että keinottelu uhkaa näiden markkinoiden toimintaa. Komitea kehottaaakin jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä ryhtymään **tarvittaviin toimiin liiallisen hyödykkeillä keinottelun hillitsemiseksi**. Tarvitaan erityisesti seuraavia toimia:

6.3.1 Säännellään elintarvikejohdannaisten **futuurimarkkinoita** siten kuin tehtiin useiden vuosikymmenten ajan viime vuosisadan loppuun saakka, säilyttäen futuurien käyttötarkoitus suojautumisinstrumentteina. Muita suositteluja toimenpiteitä ovat muun muassa seuraavat:

- Aletaan soveltaa tiukkoja hinnanmuutosrajoituksia ja päiväkohtaisia positiolimiittejä heti, kun hyödykefutuurimarkkinoiden kaupankäynti on tavallisuudesta poikkeavaa (MiFID II -direktiivi). Positiolimitit olisi mitoitettava uudelleen siten, että niissä otetaan huomioon kaupan osapuolen aito intressi ja tarve suojautua todellisilta riskeiltä. Olisi hyödyllistä lisätä avointa tiedottamista positiolimiiteistä ja tehostaa niiden täytäntöönpanoa.
- Rajoitetaan johdannaisten ja suojausinstrumenttien käyttö vain päteville ja asiantunteville sijoittajille ja kaupankävijöille, joilla on aito yhteys kohde-etuutena oleviin maataloushyödykkeisiin.
- Aletaan soveltaa lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin sopimusvelvoitteita vakauden lisäämiseksi.
- Kannustetaan pankkeja ja rahoitusalan yrityksiä luopumaan elintarvikehyödykkeillä toteutettavasta finanssikeinottelusta ottamalla käyttöön tiukemmat pääomavaatimukset vipuvaikutusten vähentämiseksi. Esimerkit suurista rahoituslaitoksista (Deutsche Bank, ERSTE Bank, Raiffeisen Austria jne.), jotka ovat kieltäneet johdannaisten avulla tapahtuvan keinottelun elintarvikkeilla, osoittavat rahoitusalan toimijoiden pystyvän mukauttamaan hallintotapaansa tällä tavoin.
- Tiukennetaan sääntelyä poikkeavuuksien varalta. Pörsien olisi otettava käyttöön sääntöjä, joilla vähennetään huippunopean algoritmikaupan epävakaava vaikutusta ⁽²⁰⁾.
- Tehostetaan ja joustavoitetaan markkina-aseman väärinkäyttöä koskevia valvonta- ja seuraamusmekanismeja, jotta tilanteisiin voidaan reagoida oikea-aikaisesti.

6.3.2 Säännellään **indeksejä (hyödyke- ja elintarvikeindeksejä)**, erityisesti hyödykeindeksirahastoja ja niiden kopioimista swap-sopimusten ja pörssilistattujen indeksituotteiden kautta, ja kielletään tällainen toiminta, sillä se tiukentaa energia- ja elintarvikemarkkinoiden välistä kytköstä äärimmilleen. Positiolimitit eivät tehoa hyödykeindekseillä tai -swapeilla kauppaa tekeviin, koska näitä välineitä käytetään synkronoidusti. Lisäksi olisi lopetettava julkisten varojen antaminen toimijoille, jotka osallistuvat elintarvikkeilla keinotteluun. Minkään julkisen toimijan ei pitäisi käydä yleisen edun vastaisesti kauppaa elintarvikejohdannaisten keinottelutarkoituksessa. Olisi myös kiellettävä pehmeiden hyödykkeiden (esim. pörssilistatut ja muut rahastot) käyttö institutionaalisten toimijoiden (esim. eläkerahastot, vakuutusyhtiöt) salkuissa. Koska kyseisiä markkinoita on tarpeen säännellä, ETSK:n on jatkokehiteltävä konkreettisia suosituksia tulevissa lausunnoissaan.

6.3.3 **Puututaan elintarvikealan finanssialisaatioon**, sillä kyse on massiivisesta rahan tekemisestä ihmisten kustannuksella. Tulee esimerkiksi alkaa periä windfall-veroa yritysten ylimääräisistä voitoista ennen osingonjakoa ja ottaa käyttöön elintarvikkeilla keinottelua koskeva vero ⁽²¹⁾ sekä murtaa oligopolit ketjun ja taloudellisten etujen kaikilla tasoilla.

Bryssel 15. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽²⁰⁾ <https://www.welthungerhilfe.de/welternahrung/rubriken/wirtschaft-menschenrechte/befeuert-finanzspekulation-die-globale-ernaehrungskrise>

⁽²¹⁾ Finanssitransaktiovero, joka kohdistuu yksinomaan elintarvikkeilla keinotteluun. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston direktiiviksi yhteisestä finanssitransaktioverojärjestelmästä ja direktiivin 2008/7/EY muuttamisesta" COM(2011) 594 final (EUVL C 181, 21.6.2012, s. 55).

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Latinalaisen Amerikan sosioekonominen tilanne covid-19-kriisin jälkeen: kansalaisyhteiskunnan rooli elpymisprosessissa”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2023/C 100/09)

Esittelijä: **Josep PUXEU ROCAMORA**

Komitean täysistunnon päätös	20.1.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	ulkosuhteet
Hyväksyminen jaostossa	16.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	15.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	159/2/0

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan ja Latinalaisen Amerikan välistä vuoropuhelua on parannettava ja yhteistyötä tiivistettävä monialaisesti ja useilla eri tasoilla.

1.2 Alueiden kahdenvälisiä suhteita voidaan vahvistaa yhteisten arvojen ja tavoitteiden pohjalta. Yhteistyön on kuitenkin oltava houkuttelevaa myös resurssien, teknologian ja tulosten siirron sekä sosiaalisen ulottuvuuden näkökulmasta.

1.3 Strategisen riippumattomuuden saavuttaminen auttaa EU:n ja Latinalaisen Amerikan geopoliittisen kilpailutilanteen puitteissa vahvistamaan alueidenvälistä yhteistyötä, monenvälisyyteen sitoutumista sekä kansainvälistä osallistumista ja painoarvoa strategisissa kysymyksissä.

1.4 Yksi tärkeimmistä Latinalaisen Amerikan haavoittuvuuspiirteistä on työpaikkojen heikko laatu. Elpymisessä olisi keskityttävä edistämään virallisempien ja ihmisarvoisempien työpaikkojen luomista, parantamaan ammatillista koulutusta ja alakohtaisia politiikkoja sekä ajamaan vähimmäispalkkaa ja työehtosopimusneuvottelua työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun puitteissa.

1.5 Eurooppa ja Latinalainen Amerikka ovat sitoutuneet demokratiaan, oikeusvaltioperiaatteen ja ympäristön kannalta kestäväan kehitykseen. Se merkitsee sen varmistamista, että kansalaisyhteiskunnalla on tarvittava suoja ja tarvittavat takeet, jotta se voi ottaa johtavan roolin kehitystyössä ja kriiseistä selviämisessä ja että edistetään uuden yhteiskuntasopimuksen edellyttämää vuoropuhelua.

1.6 Periaatteesta, jonka mukaan ketään ei jätetä jälkeen, on pidettävä ehdottomasti kiinni. Sen mukaisesti on tarkasteltava uudelleen haavoittuvuutta, ei ainoastaan tulojen osalta vaan myös kun kyse on siitä tiettyihin väestöryhmiin, kuten naisiin, vammaisiin henkilöihin, ikääntyneisiin ja lapsiin, aiheutuvista vaikutuksista. Vapaat ja demokraattisesti järjestäytyneet kansalaisyhteiskunnat ovat paras väline, jolla tämä vakuutus muuttuu pelkästä julkilausumasta todellisuudeksi.

1.7 Latinalaisen Amerikan sosiaaliset jännitteet ja demokratiaan kaikkialla maailmassa kohdistuvat uhat nostavat esiin tarpeen saada aikaan kehitystä uudella tavalla tehokkaampien ja parempien toimintapolitiikkojen avulla, osallistavuutta ja moniarvoisuutta edistäen ja ottaen huomioon tyytymättömyyden perimmäiset syyt, jotta niiden tilalle voidaan tuoda sosiaalista hyvinvointia. Eurooppa ja Latinalainen Amerikka voivat olla liittolaisia demokratian, kestävä kehityksen, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja monenvälisyyden puolesta ⁽¹⁾.

1.8 Euroopan ja Latinalaisen Amerikan olisi oltava kumppaneita demokratian puolustamiseen, oikeudenmukaisempiin ja tasa-arvoisempiin talouksiin ja yhteiskuntiin tähtäävässä liittoumassa, joka vahvistaa monenvälisyyttä ja sitoutuu täysimääräisesti ympäristönsuojeluun. Tällainen liittouma edellyttää muun muassa järjestäytyneiden kansalaisyhteiskuntien, ihmisoikeusjärjestöjen, ammattiliittojen ja elinkeinoelämän järjestöjen sekä ympäristöjärjestöjen täysimääräistä tunnustamista ja osallistumista.

2. Yleistä

2.1 Latinalaisen Amerikan talouskasvu on vähitellen hidastunut sen jälkeen, kun raaka-aineisiin perustunut noususuhdanne on päättynyt. Keskimääräinen kasvu oli ennen koronaviruskriisiä vain 0,3 prosenttia. Vuosien 2014–2020 talouskasvu oli tosiasiaa alhaisinta seitsemään vuosikymmeneen. Samaan aikaan julkinen velka on noussut ennätystasolle.

2.2 Koronaviruksen aiheuttaman terveystilanteen vaikutukset alueella olivat ankarat: tartuntoja ja kuolleita oli enemmän kuin maailmassa keskimäärin. Kriisi rasitti huomattavasti terveydenhuoltojärjestelmiä, joilla oli jo entuudestaan vaikeuksia endemisten sairauksien hoidon ja jopa perusterveydenhuollon tarjoamisessa ⁽²⁾. Covid-19-kriisi on vain korostanut vuosikymmenien aikana toteutettujen toimintapolitiikkojen kielteisiä vaikutuksia (muun muassa terveysbudjettien leikkaukset, henkilöstövähennykset, infrastruktuuri-investointien leikkaaminen). Nämä politiikat osoittautuivat tehottomiksi viruksen aiheuttamaan haasteeseen vastaamisessa.

2.3 Pandemiakriisin edessä useimmat valtiot toimivat ennakkoiden rajoittamalla liikkumista ja valmistelemalla tuki- ja tulonsiirtojärjestelmiä haavoittuville aloille. Lisäksi ryhdyttiin harjoittamaan suhdanteita tasaavaa finanssi- ja rahapolitiikkaa ennennäkemättömässä laajuudessa ⁽³⁾. Tästä huolimatta inhimilliset ja taloudelliset menetykset ja sosiaalisen osallisuuden heikentyminen ovat olleet huomattavia rakenteellisten heikkouksien ja kriisitoimenpiteiden finanssipoliittisen rajallisuuden vuoksi.

2.4 Keskimääräinen inflaatio alueella on kiihtynyt: se nousi vuonna 2021 9,8 prosenttiin, ja sen odotetaan olevan vuonna 2022 sodan vaikutuksesta jopa 11,2 prosenttia ⁽⁴⁾. Tämä on syventänyt kuiluja, jotka jarruttavat kehitystä.

2.5 Latinalaisessa Amerikassa ilmenee nk. kehitysloukkuja ⁽⁵⁾.

2.5.1 Tuottavuusloukku tarkoittaa sitä, että talouden rakenteiden pitäisi olla monipuolisempia ja tuotteiden ja palvelujen kehittyneempiä. Alkutuotantoon palaaminen ei takaa kunnollista integroitumista maailmanlaajuisiin arvoketjuihin eikä luo juuri investointikannustimia. Tämän lisäksi pandemian vaikutukset ovat kohdistuneet erityisesti mikro- ja pk-yrityksiin, joilla on suurempia vaikeuksia omaksua uutta teknologiaa, ja sota on puolestaan heikentänyt maatalousalaa.

2.5.2 Sosiaalisen haavoittuvuuden loukusta pois pääseminen edellyttää työllisyydestä ja sosiaalisesta suojelusta vastaavien instituutioiden parantamista, kun on luotava osallistavampaa virallista työllisyyttä ja laadukkaampia työpaikkoja, jotta voidaan murtaa haavoittuvuuden, tulojen heilahtelun ja heikon sosiaalisen suojelun noidankehä.

⁽¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Kestävyysperiaatteiden mukaiset toimitusketjut ja ihmisarvoinen työ kansainvälisessä kaupassa" (valmistelevala lausunto) (EUVL C 429, 11.12.2020, s. 197); Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Vapaakauppasopimuksia, talouskumppanuussopimuksia ja investointisopimuksia koskeva uusi kehys, jolla taataan kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten todellinen osallistuminen ja varmistetaan yleinen tietoisuus" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 290, 29.7.2022, s. 11).

⁽²⁾ Unesco (2021), *COVID-19 and vaccination in Latin America and the Caribbean: challenges, needs and opportunities*.

⁽³⁾ OECD (2021), Latinalaisen Amerikan talousnäköymät 2020.

⁽⁴⁾ IMF:n tiedot.

⁽⁵⁾ OECD (2022), Latinalaisen Amerikan talousnäköymät 2021.

2.5.3 Institutionaalisen loukun poistamiseksi on vahvistettava instituutioita ja parannettava osallisuuspolitiikkoja, jotta voidaan palauttaa luottamus, parantaa julkisten palvelujen laatua, vastata laajan keskiluokan odotuksiin ja vastustaa määrätietoisesti populistisia ja autoritaarisia paineita.

2.5.4 Ympäristön haavoittuvuuteen liittyvä loukku liittyy tuotannon painottumiseen luonnonvaroja paljon kuluttaville aloille ja tarkoittaa sitä, että paljon hiilidioksidipäästöjä aiheuttavan ja uusiutumattomia resursseja hyödyntävän tuotantomallin mukauttamisesta aiheutuu suuria kustannuksia.

2.6 Rakenteelliset ongelmat ja kehitysloukut ⁽⁶⁾ haittaavat taloudellisen toiminnan ja työllisyyden elpymistä. Alueen BKT supistui 6,8 prosenttia vuonna 2020 ⁽⁷⁾. Vuonna 2021 keskimääräinen kasvu oli 6,1 prosenttia, ja vuonna 2022 kasvun odotetaan olevan alueella vain 2,1 prosenttia, mitä pidetään riittämättömänä kompensoimaan kärjistyneitä rakenteellisia ongelmia. Tilanne on entistään huonompi Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen aiheuttaman kriisin sekä fossiilisten polttoaineiden, maatalouden tuotantopanosten ja elintarvikkeiden hinnannousun vuoksi, vaikka jotkin maat ovatkin lisänneet vientiin suunnattujen alkutuotteiden tarjontaa.

3. Pandemian ja sodan sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset

3.1 Vuonna 2020 menetetyistä 22 miljoonasta työpaikasta 4,5 miljoonaa on vielä palautumatta. Työpaikkoja puuttuu erityisesti vähiten koulutetuilta, naisilta, nuorilta ja epävirallisesta taloudesta. Vuosien 2019 ja 2020 välillä naisten työllisyysaste laski 51,4 prosentista 46,9 prosenttiin. Kotitaloustyöpaikkojen menetykset (20,9 %) kohdistuivat 11–13 miljoonaan naiseen vuonna 2019 ⁽⁸⁾.

3.2 Alue on taantunut yli kymmenen vuoden takaiseen tilanteeseen köyhyyden kitkemisessä, ja se saattaa menettää vielä toisenkin vuosikymmenen ⁽⁹⁾. Vuonna 2021 köyhyysaste oli 32,1 prosenttia ja äärimmäisen köyhyyden taso 13,8 prosenttia. Köyhiä oli 201 miljoonaa, ja äärimmäisessä köyhyydessä elävien määrä kasvoi 81 miljoonasta 86 miljoonaan.

3.3 Terveyskriisi ja inflaatio ovat tuoneet esiin myös keskitulotason väestön haavoittuvuuden. Keskituloisille on ominaista vähäinen osallistuminen maksuperusteiseen sosiaaliturvaan sekä toimeentuloturvan heikko kattavuus ⁽¹⁰⁾. Epävirallinen talous on supistunut, mutta se tarjoaa edelleen 140 miljoonaa työpaikkaa erityisesti maataloustyöntekijöille, naisille ja nuorille. Tämä lisää haavoittuvuutta, vähentää sosiaalista liikkuvuutta sekä heikentää valtion veronkanto- ja suojeluvaihtoehtoja.

3.4 Pandemialla oli suuri vaikutus lapsiin ja nuoriin, kun lähiopetuksen tarjoama suoja jäi puuttumaan: 114 miljoonan lapsen koulunkäynti keskeytyi eräissä maissa jopa kahdeksi vuodeksi. Erot verkkoyhteyksissä, digitaalisissa taidoissa ja perheiden kyvyssä siirtyä pakolliseen digitaliseen opetukseen loivat korkea- ja pienituloisista perheistä tulevien oppilaiden välille kuilun, joka vastaa kahden vuoden opintoja ⁽¹¹⁾. Lisäksi naisten hoivataakka kasvoi. Pandemia vaikutti myös vammaisiin henkilöihin, joita on noin 85 miljoonaa. Puutteet tiedonsaannissa sekä terveydenhuollossa ilmenevä syrjintä ovat heikentäneet osallisuutta, joka ei muutenkaan ollut vankalla pohjalla ja jota myös inflaatio uhkaa.

3.5 Koska rokotteiden tarjonta keskittyi pohjoiselle pallonpuoliskolle ja oli siten rajallista, Latinalaisen Amerikan maat saivat rokotteita kahdenvälisten neuvottelujen kautta. Ne saivat 93 miljoonaa rokoteannosta COVAX-ohjelmasta, ja EU vei alueelle yli 130 miljoonaa rokoteannosta, minkä lisäksi EU:n jäsenvaltiot lahjoittivat vielä 10 miljoonaa annosta ⁽¹²⁾. Vaikeuksista huolimatta alueen väestöstä keskimäärin 63,3 prosenttia on saanut kaksi rokoteannosta. Joissakin maissa luku on peräti 89 prosenttia, kun taas toisissa se on alle 1 prosentti ⁽¹³⁾.

⁽⁶⁾ Sama kuin edellä.

⁽⁷⁾ ECLAC (2021), Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen taloustutkimus.

⁽⁸⁾ ILO (2022), Työllisyyskatsaus; ECLAC, 2021, Latinalaisen Amerikan yhteiskunnallinen katsaus.

⁽⁹⁾ ECLAC (2021), mainittu edellä.

⁽¹⁰⁾ Nieto Parra, (2020), *Desarrollo en transición en América Latina en tiempos de la COVID-19 (Development in transition in Latin America during COVID-19)*, Fundación Carolina.

⁽¹¹⁾ Unesco (2021), *Responding to COVID-19: Education in Latin America and the Caribbean*.

⁽¹²⁾ EU:n ja Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen maiden johtajien kokous 2.12.2021: *Joining forces for a sustainable post-COVID recovery*, puheenjohtajien Charles Michelin ja Ursula von der Leyenin lehdistötiedote.

⁽¹³⁾ *Our World in Data*.

4. Pahentuneet sosiaaliset levottomuudet

4.1 Useissa maissa vuonna 2019 syttyneet yhteiskunnalliset protestiliikkeet eivät ole vielä täysin laantuneet. Jännitteet ovat tietyillä aloilla jopa kärjistyneet ja kärjistyvät edelleen elintarvikkeiden hintojen noustessa. Kansalaiset ovat vihaisia julkisen politiikan heikosta laadusta, korruptiosta, keskiluokkien haavoittuvuudesta, sosiaalisesta syrjäytymisestä ja turvattomuudesta. 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen yhteiskunnallisiin odotuksiin ei ole vastattu, mikä on kasvattanut kansalaisten ja hallinnon välistä kuilua. Alueella vuosina 2020–2022 pidettyjen vaalien tulokset osoittavat muutossuuntauksen, ja tämä asettaa valituille presidenteille suuria haasteita.

4.2 Alue on yksi maailman epätasa-arvoisimmista. Vuosien 2019 ja 2020 välillä korkeatuloiset ja ylemmän keskitulon väestöryhmät supistuivat yhden prosentin ja keskituloiset ja alemman keskitulon väestöryhmät supistuivat 3,5 prosenttia. Samaan aikaan pienituloiset (tulot alle 1,8 kertaa köyhyysrajan) väestöryhmät kasvoivat 4,7 prosenttia ja köyhät ja äärimmäisen köyhät väestöryhmät 3,3 prosenttia⁽¹⁴⁾.

4.3 Tyytymättömyyttä aiheuttaa myös latinalaisamerikkalaisten kokemana turvattomuus erityisesti kaupungeissa. Väkivalta voi hyvinkin liittyä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, laittomaan kauppaan ja valtioiden kyvyttömyyteen torjua niitä⁽¹⁵⁾. Kyse ei kuitenkaan ole ainoastaan rikollismaailmasta vaan myös äärimmäiseen köyhyysasteeseen liittyvästä sosiaalisesta väkivallasta, joka edellyttää julkista politiikkaa ihmisarvoisen työn luomiseksi sekä muutoksia kaikille tarjottavassa laadukkaassa koulutuksessa. Kyse on myös poliittisesta väkivallasta, jolla kannustetaan saattamaan vastustajat huonoon valoon, ja pyritään sitä kautta vallan säilyttämiseen. Erittäin huolestuttava ammattiyhdistysaktivisteihin, toimittajiin, ympäristönsuojelijoihin, ihmisoikeuksien puolustajiin ja yrittäjiin kohdistuva väkivalta on myös lisääntynyt pandemian ja protestiaaltojen aikana.

4.4 Viimeisimmän EuroLat-kokouksen jälkeen, jossa korostettiin tarvetta parantaa oikeusalan toimijoiden suojelua, olisi hyödyllistä arvioida COPLA-hanketta (*Corte Penal Latinoamericana y del Caribe*).

4.5 Yksi rakenteellinen haaste on alttius ilmastonmuutokselle. Latinalainen Amerikka ja Karibian alue kuuluvat ilmastonmuutoksen kannalta haavoittuvimpiin alueisiin, ja talousvaikutukset saattavat nousta jopa 85,852 miljardiin euroon vuodessa. Näitä vaikutuksia on tarkasteltava niihin liittyvine sosiaalisine ulottuvuuksineen, joita ovat esimerkiksi puutteellinen elintarviketurva ja yhä useammin toistuvat katastrofit.

4.6 Turvattomuus, köyhyys ja autoritaariset hallinnot ovat saaneet merkittävän määrän ihmisiä lähtemään liikkeelle eri puolilla maanosaa. Muuttoliike- ja turvapaikkaprosessien puutteellisuus on johtanut humanitaariseen kriisiin, johon ei ole puututtu riittävästi ja joka edellyttäisi koko alueen kattavaa lähestymistapaa.

4.7 Demokratiat ovat heikoissa kantimissa. Valtaeliitti, puolueet ja parlamentit kärsivät legitimizeetti- ja luottamus-kriisistä, joka yhdessä korruptiokokemusten sekä suuren poliittisen hajanaisuuden ja polarisoitumisen kanssa on tehnyt yhteisistä päätöksenteko- ja neuvottelumekanismeista riittämättömiä⁽¹⁶⁾. Nykyinen maailmanlaajuinen epävakaus korostaa entisestään autoritaarisuuden uhkaa ja tarvetta vahvistaa demokratoita.

5. Kohti uutta yhteiskuntasopimusta

5.1 Vaikka kansalaiset ovat tyytymättömiä ja luottamus järjestelmää kohtaan on vähäistä, he osoittavat kaduilla ja äänestyspaikoilla halukkuutensa poliittisiin muutoksiin. Nuorten ja naisten rooli tässä yhteiskunnallisessa liikehdinnässä on ollut tärkeä. Heidän osallistumisensa poliittiseen toimintaan on arvokas voimavara. Institutionaalista työmarkkinaosapuolten vuoropuhelumallia, jollainen Euroopassa on jo käytössä, olisi ehdottomasti edistettävä, ja nykyistä yhteistyötä Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean sekä talous- ja sosiaalineuvostojen kansainvälisen järjestön kanssa olisi tiivistettävä.

5.2 Kansalaisilla on oltava päärooli muutoksissa, ja siksi on vahvistettava keskustelu- ja osallistumismekanismeja ja varmistettava niiden saavutettavuus ja suojelu. Kansalaisten luottamus on palautettava avoimen ja osallistavan politiikan avulla, ja on otettava käyttöön selkeät viestintästrategiat ja sosiaaliset tasausjärjestelmät. On myös vahvistettava vastuuvellollisuutta ja tehostettava toimintapolitiikkojen ja niiden vaikutusten arviointia.

⁽¹⁴⁾ ECLAC, 2021, mainittu edellä.

⁽¹⁵⁾ UNODC (2019), *Global Study on homicide*.

⁽¹⁶⁾ IDEA Int.(2021), *The State of Democracy in the Americas 2021*.

5.3 Uusi yhteiskuntasopimus voidaan saavuttaa tekemällä monialaisia sopimuksia sosioekonomisten ryhmien, alueiden ja sukupolvien välillä sekä edistämällä häiriönsietokykyisiä ja kestäviä tuotantostrategioita, joilla luodaan laadukkaita työpaikkoja ja toteutetaan vihreä ja digitaalinen siirtymä. Lisäksi tarvitaan kattavat ja tehokkaat sosiaaliturvajärjestelmät ja kestävämpi kehityksen rahoitusmalli. Sen avulla olisi varmistettava, että oikeuksia kunnioitetaan, että työpaikat ovat ihmisarvoisia toimeentuloon riittävine palkkoineen ja työehtosopimusneuvotteluineen, että sosiaalinen suojele koskee kaikkia ja että työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla varmistetaan oikeudenmukaiset siirtymätoimenpiteet ilmaston ja teknologian osalta.

5.4 Tällainen yhteiskuntasopimus edellyttää vakaata ja finanssipoliittisesti kestävä julkisten menojen politiikkaa. Lyhyellä aikavälillä on tärkeää toteuttaa kansainvälisiä yhteistyötoimia, lisätä ja suunnata likviditeettiä keskitulotason maille sekä myöntää velkahelpotuksia alhaisen ja keskitulotason maille. Lisäksi on kasvatettava julkisia tuloja parantamalla veronkannon tehokkuutta. Keskipitkällä aikavälillä on vahvistettava verotuksen progressiivisuutta ja tehokkuutta, jotta voidaan kattaa aktiivisen sosiaalipolitiikan pysyvät menot. Valtionvelan uudelleenjärjestämiseksi tarvitaan myös kansainvälistä yhteisymmärrystä. Pitkällä aikavälillä on lisättävä verotukseen osallistumista, digitaalista veronkantoa ja ympäristöverotusta. Kansainvälistä yhteistyötä tarvitaan puolestaan veropetosten ja veronkierron vähentämiseksi⁽¹⁷⁾.

5.5 Sosiaalisen markkinatalouden kehittäminen alueella on elintärkeää, koska sillä on merkittävä rooli osallistavien ja selviytymiskykyisten tuotantojärjestelmien ja työmarkkinoiden kehittämisessä. Tätä varten on luotava tuotteille oikeudenmukaiset markkinat ja jakelukanavat⁽¹⁸⁾. Sisäisten neuvoo-antavien ryhmien rooli vapaakauppasopimusten seurannassa on tunnustettava ja sitä on vahvistettava⁽¹⁹⁾.

6. Yhteistyö Euroopan unionin kanssa

6.1 EU:n kehitysyhteistyöpolitiikassa tunnustetaan tarve soveltaa uusia toimintatapoja pohjoisen ja eteläisen pallonpuoliskon välisten toimintamallien ja virallisen kehitysavun lisäksi. Olisi otettava käyttöön uusia kumppanuuden muotoja, jotka käsittävät useita toimijoita ja tasoja⁽²⁰⁾. Naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön väline vastaa tarpeeseen joustavoittaa varojen maantieteellistä ja temaattista kohdentamista ja käsitellä kestävä kehityksen tavoitteisiin liittyviä maailmanlaajuisia haasteita ja etenemissuunnitelmaa. Global Gateway -strategian avulla pyritään luomaan maailmanlaajuisia yhteyksiä älykkäästi, puhtaasti ja turvallisesti digitaali-, energia- ja liikennealalla sekä vahvistamaan terveydenhuolto-, koulutus- ja tutkimusjärjestelmiä. Näiden muutosten tarkoituksena on tarjota resurssit ja välineet, joita EU tarvitsee arvojensa ja etujensa ajamiseksi yhä monimutkaisemmalla, kilpaillummalla ja yhteennivoutuneemmalla kansainvälisellä toimintakentällä.

6.2 Strategioiden yhteensovittamiseksi on käynnistetty Team Europe -aloite, jolla pyritään sovittamaan yhteen EU:n toimielinten, jäsenvaltioiden ja täytäntöönpanoviranomaisten toimet sekä kehitysrahoituslaitosten toiminta.

6.3 Eurooppalaisessa yhteistyössä on pyritty luopumaan luokittelusta, joka perustuu asukaskohtaisiin tuloihin, ja omaksumaan "siirtymävaiheessa olevan kehityksen" käsite, joka soveltuu paremmin alueen tarpeisiin. Haasteena on kuitenkin edelleen vuoropuhelun parantaminen ja kyky viestiä yhteistyösuhteiden vahvuudesta ja eduista.

6.4 Nykytilanteessa, jossa maailmanlaajuisella, alueellisella ja kansallisella tasolla on monia erittäin vakavia haasteita, on tärkeää korostaa, että Eurooppa ja Latinalainen Amerikka voisivat olla ihanteelliset kumppanit demokratian puolustamiseen, oikeudenmukaisempiin ja tasa-arvoisempiin talouksiin ja yhteiskuntiin tähtäävässä liittoumassa, joka vahvistaa monenvälisyyttä ja sitoutuu täysimääräisesti ympäristönsuojeluun. On korostettava erityisesti, että tällainen liittouma ei olisi toteutettavissa ilman muun muassa järjestäytyneiden kansalaisyhteiskuntien, ihmisoikeusjärjestöjen, ammattiliittojen ja elinkeinoelämän järjestöjen sekä ympäristöjärjestöjen täysimääräistä tunnustamista ja osallistumista.

⁽¹⁷⁾ ECLAC, 2021, Latinalaisen Amerikan talousnäkömät.

⁽¹⁸⁾ Euroopan komissio (2021), EU:n yhteisötalouden toimintasuunnitelma.

⁽¹⁹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Kestävyysperiaatteiden mukaiset toimitusketjut ja ihmisarvoinen työ kansainvälisessä kaupassa" (valmisteleva lausunto) (EUVL C 429, 11.12.2020, s. 197); Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Vapaakauppasopimuksia, talouskumppanuussopimuksia ja investointisopimuksia koskeva uusi kehys, jolla taataan kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja työmarkkinaosapuolten todellinen osallistuminen ja varmistetaan yleinen tietoisuus" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 290, 29.7.2022, s. 11).

⁽²⁰⁾ Sanahuja, Ruiz Sandoval, E. (2019), *La Unión Europea y la Agenda 2030 en América Latina: políticas de cooperación en una región de "desarrollo en transición"* (The European Union and Agenda 2030 in Latin America: cooperation policies in a "development in transition" region), Fundación Carolina; Uusi kehityspoliittikkaa koskeva eurooppalainen konsensus, 2017; monivuotinen rahoituskehys 2021–2027, 2018.

7. Tuki elpymiselle, johon kansalaisyhteiskunta osallistuu

7.1 Ulkomaisten suorien sijoitusten alkuperässä havaittiin rakenteellisia muutoksia vuonna 2020. Vuoteen 2019 asti eurooppalaiset yritykset olivat pääasiallisia sijoittajia alueella ja niiden osuus suorista ulkomaisista sijoituksista oli 55 prosenttia. Vuonna 2020 eurooppalaiset sijoitukset kuitenkin vähenivät 49 prosenttia, alueen sisäiset 35 prosenttia ja yhdysvaltalaiset 4 prosenttia ⁽²¹⁾. Kiinalaiset sijoitukset puolestaan kasvoivat.

7.2 Euroopan strategia kriisin selättämiseksi perustuu sen talousmallin parantamiseen Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja NextGenerationEU-varojen avulla. Nämä näkökohdat ovat keskeisiä alueiden välisen strategian kannalta ja energiakäännettä, digitaalista siirtymää, vihreää siirtymää ja sosiaalista siirtymää tukevien välineiden kehittämiseksi, mikä hyödyttää molempia alueita laajasti.

7.3 Kauppasuhteita Euroopan kanssa on ehdottoman tärkeää vahvistaa jo allekirjoitettujen sopimusten ja Mercosurin, Chilen ja Meksikon kanssa tehtävien sopimusten avulla. Nämä sopimukset paitsi lisäävät kauppaa myös edistävät työpaikkojen laatua ja niiden yhteiskunnallista tehtävää, teknologian siirtoa ja siirtymistä kestäväan kehitykseen. Tarkoituksena on edistää kauppakumppanuutta, joka laatunsa ja pitkän aikavälin kestävänsä mutta myös kannattavuutensa ansiosta erottuu muista kumppanuuksista, vastakohtana muille aggressiivisille ja vastuuttomille kansainvälisten suhteiden malleille. Kauppasopimuksissa on kuitenkin keskityttävä ihmisiin ja heidän perusoikeuksiinsa, ihmisarvoiseen työhön ja solidaarisuuteen kaikkein heikoimmassa asemassa olevia kohtaan, ympäristön kunnioittamiseen ja demokratian puolustamiseen, ja niiden puitteissa on kyettävä tehokkaasti valvomaan oikeuksien toteutumista. Pääperiaatteet ovat seuraavat:

7.4 Houkutellaan kestäväan kehityksen tavoitteiden saavuttamista tukevia investointeja sellaisen monenvälisen sääntelykehityksen avulla, joka auttaa tähän tavoitteeseen pääsemisessä. Painopisteinä ovat elämänlaatu, ihmisoikeudet, kunnolliset työpaikat, osallisuus, kestävä kehitys ja demokratian puolustaminen. Toivottavaa olisi myös tehdä enemmän hankeyhteistyötä ja soveltaa myönteisesti eurooppalaista nk. strategista kompassia yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

7.4.1 Digitalisaatio nähdään kehitysmahdollisuutena. Latinalainen Amerikka on digitalisaatiokehityksessä keskitasoa, mutta digitalisaation kasvu on siellä hitainta nousevan talouden maista. Digitaalialalla vaikuttavat samanaikaisesti EU:n ja Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen maiden digitaalinen allianssi, johon liittyy Atlantin poikki kulkeva valokuitukaapeli (EllaLink), sekä Euroopan unionin Global Gateway -yhteenliitettävyystrategia. Digitalisaatioprosesseille annettavan määrätietoisen tuen sosiaalista ulottuvuutta ja yritysten vahvistamiseen tähtäävää ulottuvuutta on lujitettava.

7.4.2 Edistetään virallista taloutta ja torjutaan epävirallista työntekoa ⁽²²⁾. Monenvälisiin sopimuksiin sisältyy erillisiä lausekkeita, joissa edellytetään ILO:n sopimusten noudattamista sekä oikeuksien takaamista, lapsityövoiman käytön torjumista ja työsuojelutarkastusten tehostamista. Näillä lausekkeilla on ollut myönteinen vaikutus valmiuksien kehittämiseen Andien maissa, joiden kanssa sopimuksia on allekirjoitettu ⁽²³⁾.

7.4.3 Tuetaan suoraan koulutuksen parantamista, laatua ja kattavuutta kaikilla tasoilla sekä vahvempien koulutus- ja tiedeverkostojen luomista Euroopan kanssa. Erasmus Mundus -ohjelma tarjoaa mahdollisuuksia, joita voitaisiin hyödyntää nykyistä paremminkin yliopistojen välisten yhteyksien luomiseksi.

7.4.4 EU käynnisti vuonna 2021 prosessin kauppapolitiikkansa tarkistamiseksi ja kauppaa ja kestäväa kehitystä koskevan lähestymistapansa lujittamiseksi. Se vahvisti, että tavoitteena on avoin, kestävä ja määrätietoinen kauppapolitiikka ja että kestäväan kehityksen valtavirtaistamisen on kuljettava sen kanssa käsi kädessä. Samalla kun näin turvataan kilpailun edellytykset eri tuotantoalojen ja (suurten, keskisuurten ja pienten) taloudellisten toimijoiden välillä, tähän on liitettävä

⁽²¹⁾ ECLAC 2021, *Foreign Direct Investment in Latin America and the Caribbean 2021*.

⁽²²⁾ Ks. Kehityspolitiikkaa koskeva eurooppalainen konsensus (2006); Euroopan komission tiedonanto ihmisarvoisen työn edistämisestä kaikille (2006); Muutossuunnitelma, Euroopan komissio (2011); Uusi kehityspolitiikkaa koskeva eurooppalainen konsensus (2017); *Working document: Promote decent work worldwide responsible global value chains for a fair, sustainable and resilient recovery from the covid-19 crisis*, Euroopan komissio (2020); Euroopan unionin uusi naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön väline (NDICI) (2020).

⁽²³⁾ Fairlie Reinoso, A. (2022), *Nuevos retos para el Acuerdo Comercial Multipartes de la Unión Europea con Perú, Colombia y Ecuador; (New challenges for the European Union's Multiparty Trade Agreement with Peru, Colombia and Ecuador)*; Fundación Carolina-EULAC.

myös demokratian ja kaikkien ihmis-, kulttuuri-, sukupuoli-, ympäristö-, työ- ja ammattiyhdistysoikeuksien kaltaisten arvojen ja periaatteiden edistäminen. Molempien alueiden järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan olisi osallistuttava aktiivisesti suhteidensa lujittamiseen virtuaalisten ja/tai kasvokkain järjestettävien aihekohtaisten tapaamisten avulla kunnianhimoisempaa aikataulua ja etenemissuunnitelmaa soveltaen.

7.4.5 Euroopan unioni pyrkii saavuttamaan ilmastoneutraaliuden vuoteen 2050 mennessä ja haluaa johtaa maailmanlaajuisia toimia ympäristön suojelemiseksi ja ennallistamiseksi⁽²⁴⁾. Näiden tavoitteiden edistäminen EU:n kauppapolitiikalla niin, että pyritään kunnianhimoisempaan yhteistyöhön ympäristöalalla⁽²⁵⁾, on tärkeää kauppasuhteissa Latinalaisen Amerikan kanssa. Samalla vahvistetaan kansalaisyhteiskuntaa, jota uhkaavat niin ilmastonmuutoksen vaikutukset kuin väkivalta. On erittäin tärkeää suojella näitä ihmisiä ja ihmisoikeuksien puolustajia, ammattiyhdistysaktivisteja ja toimittajia. Latinalaisen Amerikan maiden hallituksia on vaadittava sitoutumaan näiden ihmisten koskemattomuuden varmistamiseen.

7.4.6 Team Europe -aloitteella tuetaan toimia Amazonin metsäkadon torjumiseksi, ja Euroclima+-ohjelman uudessa vaiheessa suunnataan 140 miljoonaa euroa Pariisin sopimuksen mukaisten sitoumusten tukemiseen. Latinalainen Amerikka on kuitenkin suunnannut vain 15 prosenttia finanssipoliittisista investoinneista pandemian jälkeiseen talouden elpymiseen, ja niistä alle 6,9 prosenttia on suunnattu vihreään elpymiseen. Aluetta on ehdottomasti tuettava verotuksen, julkisen varainhoidon ja yksityisten investointien viherryttämisessä. Lisäksi olisi toivottavaa vahvistaa yhteistyötä strategisten raaka-aineiden vastuullisen hallinnoinnin varmistamiseksi ja jotta voidaan taata kestävä teknologian siirto, joka perustuu eurooppalaiseen kokemukseen ja asiantuntemukseen.

7.4.7 Euroopan unionin kumppanuus Latinalaisen Amerikan kanssa edellyttää Mercosurin kanssa tehtävää sopimusta, joka kattaa 780 miljoonan kuluttajan yhteismarkkinat ja joka voisi kasvattaa Brasilian BKT:tä 1,5 prosenttia ja Paraguayn BKT:tä jopa 10 prosenttia. Ympäristönsuojelunäkökohtien tulee mahdollistaa edistyminen kohti alueiden välisiä uuden sukupolven kumppanuuksia. Olisi pyrittävä löytämään toteuttamiskelpoisia ratkaisuja ympäristönsuojelutodistusten ottamiseksi käyttöön tietyillä aloilla sekä peililausekkeiden sisällyttämiseksi. EU:n onnistuminen tämän ulottuvuuden mukaan saamisessa vahvistaisi ratkaisevasti sen visiota globaalista kehityksestä sekä sen strategista potentiaalia.

Bryssel 15. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽²⁴⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (COM(2019) 640 final).

⁽²⁵⁾ Giles Carnero, R. (2021), *La oportunidad de una cláusula ambiental de elementos esenciales en acuerdos comerciales de la Unión Europea con Estados terceros: a propósito del Acuerdo Unión Europea-Mercosur (The opportunity for an environmental clause of essential elements in EU trade agreements with third countries: the European Union-Mercosur Agreement)*, Fundación Carolina DT. 44.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Digitalisaatio Euro-Välimeri-alueella”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2023/C 100/10)

Esittelijä: **Dolores SAMMUT BONNICI**

Komitean täysistunnon päätös	20.1.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	ulkosuhteet
Hyväksyminen jaostossa	16.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	181/0/3

1. Päätelmät

1.1 Digitaalinen siirtymä on mullistamassa kaikki elämän osa-alueet luoden huomattavia tehokkuushyötyjä ja antaen käyttäjille mahdollisuuden elää entistä täysipainoisempaa elämää. Sen katsotaan olevan tärkeä osa covid-19-pandemian jälkeisen ajan palautumiskykyä, ja se on kiihtynyt eksponentiaalisesti pandemian alkamisen jälkeen, erityisesti EU:n digitaalialalla toteuttamien ja covid-19:n hillitsemisstrategian tehokkaiksi osoittamien toimien myötä.

1.2 Digitalisaation hyödyt tunnetaan hyvin tietyillä aloilla, joita ovat esimerkiksi verkko-opiskelu, sähköiset terveydenhuoltopalvelut, sähköinen hallinto, maatalousteollisuus, sähköinen oikeudenkäyttö ja sähköinen pankkitoiminta. Monet Välimeren alueen hallitukset edistävät näitä aloja, mutta ponnistelut eivät ole yhdenmukaisia koko alueella ja saattavat johtaa maiden välisen digitaalisen kuilun syvenemiseen entisestään. Sen vuoksi on ratkaisevan tärkeää rakentaa infrastruktuuria näiden teknologioiden tukemiseksi.

1.3 Saatavuutta ja käyttöä koskeva digitaalinen kuilu vallitsee paitsi Välimeren alueen eri maiden välillä myös alueen maiden sisällä, missä maaseutu- ja syrjäalueet, epäviralliset työntekijät, naiset ja ikäihmiset ovat muita epäsuotuisammassa asemassa. Toimet digitaalisen kuilun umpeenkuomiseksi ovat näin ollen olennaisen tärkeitä sekä alueellisella että valtakunnallisella tasolla, jotta vallitsevaa eriarvoisuutta ei kärjistettäisi.

1.4 Digitaalisista yhteyksistä on tulossa jokaisen ihmisen oikeus. YK:n pääsihteerin digitaalisen yhteistyön etenemissuunnitelmassa on jo asetettu joukko tavoitteita vuodelle 2030. ”Oikeus olla tavoittamattomissa” on sitä vastoin kiistanalainen kysymys ja todellisuutta useissa Euroopan maissa.

1.5 Digitaaliset taidot ovat olennaisen tärkeitä, ja siksi ne olisi sisällytettävä alueen nuorille suunnattuihin koulutusohjelmiin, kun otetaan huomioon erittäin korkea nuorisotyöttömyysaste. Alueella toteutettavalla tehokkaalla työmarkkinapolitiikalla pyritään tekemään nuorista paitsi teknologian käyttäjiä myös teknologian tuottajia. Niin työntekijänä kuin yrittäjänä toimiminen tällä alalla tarjoaa erittäin lupaavan urapolun.

1.6 Tarvitaan vankka oikeudellinen kehys, jotta voidaan suojella käyttäjiä kyberturvallisuushyökkäysten kaltaisilta digitaalisilta riskeiltä ja varmistaa, että tietosuojamekanismeissa kunnioitetaan digitaalista yksityisyyttä koskevia ihmisoikeuksia. Kansainvälisen televiestintäliiton (ITU) laatima kyberturvallisuusindeksi mittaa maiden sitoutumista kyberturvallisuuteen maailmanlaajuisella tasolla. Indeksillä osoitetaan turvallisuustason olevan yleisesti ottaen parempi Välimeren alueen pohjoisosassa, kun taas Egypti erottuu edukseen eteläisen Välimeren alueen maiden joukossa.

1.7 Tällaista kehystä tarvitaan myös oikeudenmukaisten ja kilpailukykyisten digitaalisten markkinoiden varmistamiseksi digitaalialan jättiläisiä silmällä pitäen. Digitaalialaa koskevan oikeudellisen kehyyksen osalta Välimeren alueen pohjoisten ja eteläisten maiden välillä vallitsee huomattava kuilu. On korostettava sitä, ettei eteläisen Välimeren alueella ole digitaalisen siirtymän edistämistä vastaavaa riippumatonta viranomaista.

1.8 ETSK tähdentää nimenomaisesti, että YK:n ihmisoikeussopimukset ja ILO:n keskeiset yleissopimukset on pantava kunnianhimoisesti täytäntöön kaikissa Välimeren alueen valtioissa, jotta digitaalinen siirtymä voi aidosti edistää vaurasta ekologista, taloudellista ja sosiaalista kehitystä.

2. Johdanto

2.1 Digitaalisella siirtymällä on vaikutuksia kaikkiin elämän osa-alueisiin kulutuksesta työskentelyyn ja tuotantoon. Maailmanlaajuisen covid-19-pandemian vuoksi siirtymä on kiihtynyt viime vuosina ennennäkemättömällä tavalla. Samalla kun digitalisaatiota pidetään Välimeren molemmin puolin yhtenä elpymisen peruspilareista ihmiset ottavat käyttöön digitaalisia välineitä nopeammin kuin koskaan. Etätyöstä on tulossa todellisuutta, ja sähköinen kaupankäynti ja alustatalous kasvavat ennennäkemättömällä vauhdilla, mikä kompensoi pandemian aiheuttamia yritysten sulkemisia. Samalla nopea siirtymä voi luoda uuden lähteen syvenevälle eriarvoisuudelle, sillä digitaalisesta syrjäytymisestä kärsivät heikoimmassa asemassa olevat väestöryhmät ovat niitä, joita pandemia koettelee ankarimmin.

2.2 Käsillä olevan asiakirjan päätavoitteina on

- arvioida digitaalisen siirtymän nykytilaa Euro-Välimeri-alueella, ohjelmia ja aikaansaattua edistymistä
- tuoda esiin digitalisaation mahdollisia hyötyjä ja erityisesti uusia mahdollisuuksia pk-yritysten kannalta sähköisen kaupan, verkko-opiskelun, sähköisen hallinnon, sähköisen terveydenhuollon ja digitaalisen pankkitoiminnan muodossa
- kartoittaa digitalisaation esteet, joista suurimmat liittyvät digitaaliseen infrastruktuuriin ja saatavuuteen, sekä maan sisällä (maaseutu/kaupunki, naiset/miehet, nuoret/ikäntyneet) että maiden välillä (pohjoinen/etelä) vallitsevaan digitaaliseen kuiluun sekä olennaisten digitaalisten taitojen ja digilukutaidon puutteeseen. Digitaalinen siirtymä voi näin ollen johtaa eriarvoisuuden lisääntymiseen maan sisällä ja myös kehitysmallien eriytymiseen alueen maiden välillä.
- korostaa digitalisaatioon liittyviä riskejä, jotka ulottuvat kyberturvallisuuteen, digitaaliseen suvereniteettiin, tietosuojaan ja digitaaliseen piratismiin liittyvistä riskeistä kansalaisvapauksiin liittyviin riskeihin.

3. Taustatietoa

3.1 Digitalisaatio etenee tällä hetkellä nopeasti, ja digitaalisia välineitä on käytettävissä kaikilla elämän osa-alueilla, kuten terveydenhuollossa, työssä, hallinnossa, koulutuksessa ja yritystoiminnassa. Digitaaliset taidot ovat olennaisen tärkeitä uudessa työelämässä työllistymismahdollisuuksien turvaamiseksi, ja ne palkitaan suuremmilla tuloilla. Digitaalitalous käsittää tieto- ja viestintätekniiikan (TVT) alan ydinalat, kuten laitteistojen valmistuksen, ohjelmistot ja tietoteknisen konsultoinnin, tietopalvelut ja televiestinnän. *Suppeassa mielessä digitaalitalous* kattaa digitaaliset palvelut ja alustatalouden, ja *laajassa mielessä digitaaliseen talouteen* lasketaan mukaan sähköinen liiketoiminta, sähköinen kaupankäynti, teollisuus 4.0, täsmäviljely ja algoritminen talous, jolloin jakamistalous ja keikkatalous ovat digitaalitalouden eturintamassa ⁽¹⁾.

3.2 Digitalisaatio oli kasvussa jo ennen covid-19-pandemiaa, ja merkittävimmät viimeaikaiset suuntaukset digitaaliteknologiassa ovat ilmenneet lohkoketjun, data-analyysin, tekoälyn, 3D-tulostuksen, esineiden internetin, automaation ja robotiikan, pilvipalvelujen ⁽²⁾ sekä seuranta- ja etävalvontajärjestelmien aloilla.

⁽¹⁾ Bukht, R. ja Heeks, R., "Defining, conceptualising and measuring the digital economy", *Development Informatics Working Papers*, nro 68, 2017.

⁽²⁾ *Digital economy report 2019*, UNCTAD.

3.3 Tätä suuntausta kohti digitaalisten välineiden ja teknologioiden nopeaa käyttöönottoa on kutsuttu neljänneksi teolliseksi vallankumoukseksi, joka tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet nostaa maailmanlaajuisia tulotasoa ja parantaa elämänlaatua.

3.4 Koska yli 30 prosenttia maailman väestöstä käyttää sosiaalisen median alustoja, digitalisaatiota voi myös pitää kaksiteräisenä miekkana, joka voi lisätä sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja tuoda erilaisia kulttuurisia todellisuuksia yhteen tai toimia välineenä, jolla levitetään ekstremistisiä ajatuksia, ideologioita ja valeutisia.

3.5 Internetiä käyttävien henkilöiden määrä on kasvanut viime vuosikymmeninä asianomaisella alueella jopa 93,2 prosenttiin väestöstä Espanjassa vuonna 2020, 90,8 prosenttiin Kyproksessa, 90,1 prosenttiin Israelissa, 86,9 prosenttiin Maltassa, 86,6 prosenttiin Sloveniassa, 84,1 prosenttiin Marokossa, 77,7 prosenttiin Turkissa, 77,6 prosenttiin Montenegrossa ja 71,9 prosenttiin Egyptissä. Alhaisin luku alueella oli Algeriassa, missä osuus oli 49 prosenttia väestöstä vuonna 2018 (viimeisimmät saatavilla olevat tiedot: Kansainvälisen televiestintäliiton [ITU] *World Telecommunication/ICT Indicators* -tietokanta). Nämä luvut tuovat esiin ainoastaan digitaalisiin yhteyksiin liittyvät alueelliset erot. On syytä huomata, että kansallisella tasolla yhteydet maaseutu- ja syrjäalueilla ovat paljon heikkomat.

3.6 Välimeren alueella sijaitsevat EU:n jäsenvaltiot ovat hyväksyneet digitaalisen siirtymän ja laajentaneet digitalisaatioon liittyviä toimintapolitiikkojaan, muun muassa digitaalisia sisämarkkinoita⁽³⁾ ja Digitaalinen Eurooppa -ohjelmaa⁽⁴⁾. Euroopan komissio julkaisi maaliskuussa 2021 Euroopan digitaalista vuosikymmentä käsittelevän tiedonannon, jossa hahmotellaan vuoteen 2030 ulottuvia digitalisaatiotavoitteita ja visiota Euroopan digitaalisesta muutoksesta⁽⁵⁾. Yksi digitaalisen vuosikymmenen väline on joulukuussa 2020 käynnistetty foorumi *Digital for Development (D4D) Hub*⁽⁶⁾, jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa ja koordinoita digitaalisia aloitteita jäsenvaltioiden välillä⁽⁷⁾. Digitalisaatio on lisäksi keskeinen pilari uudessa Välimeren alueen toimintaohjelmassa, jota Euroopan komissio ehdotti helmikuussa 2021. Erityisesti "[u]udella toimintaohjelmalla pyritään edistämään vihreää, digitaalista, selviytymiskykyä vahvistavaa ja oikeudenmukaista elpymistä kestäväen kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman, Pariisin sopimuksen ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ohjaamana"⁽⁸⁾.

3.7 Covid-19-pandemia on vaikuttanut työskentelytapoihin ja ajanut ihmisiä etätöihin. Vaikka etätöillä on erinäisiä haittoja, sen edut ulottuvat työmatkoihin käytettävän ajan lyhenemisestä, päästöjen vähenemisestä ja myönteisistä ympäristövaikutuksista työ- ja yksityiselämän parempaan tasapainoon erityisesti vanhempien kannalta⁽⁹⁾. Valmiudet etätöihin vaihtelevat Välimeren molemmin puolin. Monilla etelän työntekijöillä on heikkomat valmiudet etätöihin, koska heillä ei ole käytössään tarvittavia välineitä tai yksinkertaisesti koska he tekevät työtä, jota ei voida tehdä etäjärjestelyin. Al Azzawi (2021) on laatinut arabimaita varten etätöyvalmiuksia mittaavan indeksin ("*teleworkability*") ja havainnut etätöyvalmiuksissa merkittäviä puutteita koko alueella. Hän vahvistaa, että heikoimmassa asemassa olevilla työntekijöillä ei ole valmiuksia tehdä etätöitä, joten he ovat kärsineet pandemiasta eniten⁽¹⁰⁾. Euroopassa saadut kokemukset etätöiden laajasta käyttöönotosta osoittavat olevan tärkeää, että käytössä on oikeudellinen kehys "oikeutta olla tavoittamattomissa" varten, jotta voidaan kunnioittaa yksityis- ja työelämän välisiä rajoja⁽¹¹⁾.

3.8 Digitalisaatio on johtanut alusta- ja keikkatalouden esiinmarssiin. Vaikka alustatalous tarjoaa monia mahdollisuuksia, se on myös johtanut kasvavaan huoleen työoloista ja -ehdoista ja erityisesti sosiaaliturvan rajallisesta kattavuudesta,

⁽³⁾ Digitaalisten sisämarkkinoiden tavoitteena on parantaa yhteyksien saatavuutta, laatua ja turvallisuutta jäsenvaltioissa. <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/ict/bloc-4.html>

⁽⁴⁾ Euroopan digitaalinen vuosikymmen koostuu neljästä pääpilariesta, jotka koskevat osaamista, infrastruktuuria, hallintoa ja liiketoimintaa: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/digital-europe-programme_fi

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_fi

⁽⁶⁾ *The Digital for Development (D4D) Hub*.

⁽⁷⁾ Langendorf, M., "Applying Europe's Digital Agenda in Mediterranean Partner Countries: Opportunities and Pitfalls", *IEMed. Mediterranean Yearbook*, 2021.

⁽⁸⁾ *Renewed partnership with the Southern Neighbourhood*, Euroopan komissio, 2021.

⁽⁹⁾ *Working from home: From invisibility to decent work*, ILO, 2021.

⁽¹⁰⁾ Al Azzawi, S., *Lives Versus Livelihoods: Who Can Work from Home in MENA?*, ERF Working Paper, nro 1471, 2021.

⁽¹¹⁾ Euroopan parlamentin tutkimuspalvelujen pääosaston (EPRS) katsaus aiheesta *The right to disconnect*, PE 642.847 – heinäkuu 2020.

hajanaisista työajoista ja alhaisesta tulotasosta sekä vaikeuksista varmistaa kollektiiviset oikeudet⁽¹²⁾. Tältä osin ILO:n satavuotisjulistuksessa työn tulevaisuudesta (2019) peräänkuulutetaan toimintapolitiikkoja ja toimenpiteitä, joilla vastataan työn, myös alustatyön, digitalisaation haasteisiin ja mahdollisuuksiin.

3.9 Nopeasti etenevä digitaalinen siirtymä erityisesti talous- ja työelämässä vaikuttaa luonnollisesti voimakkaasti kaikkiin sosiokulttuurisiin rakenteisiin. Arabikevään aikana voitiinkin havaita, että digitaalisia viestintävälineitä käytettiin ensisijaisesti kansalaisvastarinnan ja aktivistien välisen yhteistyön onnistuneeseen järjestämiseen. Myöhempi kehitys on kuitenkin osoittanut, että maissa, joissa ei ole perustettu kestäviä demokraattisia rakenteita, perusvapauksien – mukaan lukien oikeus sananvapauteen digitaalisessa mediassa – sekä työntekijöiden oikeuksien – mukaan lukien oikeus yhdistymisvapauteen, josta on tulossa entistäkin tärkeämpi alusta- ja keikkataloudessa – tukahduttaminen on jälleen pahentunut. Esimerkiksi riippumattomia kansalaisyhteiskunnan organisaatioita, kuten ammattiliittoja, ihmisoikeuskysymysten parissa työskenteleviä kansalaisjärjestöjä tai työnantajajärjestöjä ja niiden aktivisteja, tukahdutetaan pelkästään sen vuoksi, että ne käyttävät perusvapauksia tai ilmaisevat eriäviä mielipiteitä. Lisäksi kotimaisten ja kansainvälisten uutispalveluiden ja riippumattomien järjestäytyneiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden verkkosivustoja on toistuvasti estetty. Eräissä Välimeren alueen valtioissa YK:n ihmisoikeussopimukset ja ILO:n yleissopimukset pannaan usein täytäntöön vain muodollisesti mutta ei tosiasiallisesti.

3.10 Digitalisaatio on ratkaisevan tärkeää pk-yritysten kehitykselle⁽¹³⁾. Hyödyt vaihtelevat kustannusten alenemisesta, ajan ja resurssien säästämistä ja tehokkuuden paranemisesta toimitusketjun parempaan integrointiin ja tuotteiden eriyttämiseen⁽¹⁴⁾. OECD:n katsaus pk-yrityksiä ja yrittäjyyttä koskevista vuoden 2019 näkymistä⁽¹⁵⁾ tarjoaa yksityiskohtaisemman kuvan tällaisista hyödyistä. Yksi esimerkki on massadata-analytiikka, joka yhdessä antureiden, sovellusten, pilvipalvelujen ja 3D-tulostuksen kanssa mahdollistaa entistä paremman räätälöinnin.

3.11 Vaikka digitalisaatiosta on paljon hyötyä pk-yrityksille, ne kohtaavat monia esteitä, joista yksi merkittävimmistä on rahoituksen saannin puute⁽¹⁶⁾. Toinen merkittävä este on digitaalisten taitojen ja koulutuksen saatavuuden puute samalla kun digitaalisten liiketoimintamallien ja teknologioiden käyttöönotto edellyttää sekä taloudellisia investointeja että sisäisiä digitaalisia valmiuksia. Euro-Välimeri-alueen ekonomistien yhdistys (EMEA) on kehittänyt pk-yritysten digitaalista valmiutta koskevan indeksin eteläisen Välimeren alueen pk-yrityksille suunnatun tutkimuksen pohjalta. Indeksi osoittaa, että digitaaliseen muutokseen valmistautumisen taso riippuu infrastruktuurikapasiteetista, televiestinnästä ja maakohtaisella tasolla saavutetusta teknologisesta edistyksestä mutta myös mikrotason yritysten valmiuksista; suuremmat yritykset ovat paremmin valmistautuneita digitalisaatioon, ja nuoremmat yritykset pyrkivät siihen todennäköisemmin⁽¹⁷⁾.

3.12 Digitalisaation haittapuolena on työpaikkojen menetys joillakin talouden aloilla automaation johdosta. Kansalaisyhteiskunnalla voi olla tärkeä rooli työntekijöiden kannustamisessa osaamisensa parantamiseen. Tavoitteena on tehdä digitaalisesta siirtymästä oikeudenmukainen siirtymä ja noudattaa EU:n toimintasuunnitelmaa, jonka mukaan ketään ei jätetä jälkeen.

3.13 Digitalisaation edistämiseksi ja tehokkaimpien politiikkojen laatimiseksi on äärimmäisen tärkeää mitata ja seurata digitaalista siirtymää käyttämällä luotettavia ja mitattavissa olevia indikaattoreita. Euroopan komissio on kehittänyt vuodesta 2014 lähtien digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksin (DESI-indeksi)⁽¹⁸⁾, joka tuo esiin edistymisen digitalisaation aloilla eri jäsenvaltioissa mutta myös yhä vallitsevan digitaalisen kuilun⁽¹⁹⁾. DESI-indeksi voi muodostaa perustan EU:n ulkopuolisia Välimeren maita koskevalle vertailevalle seurantakehitykselle.

⁽¹²⁾ Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheista ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaaliskomitealle ja alueiden komitealle – Paremmat työolot vahvemmassa sosiaalisessa Euroopassa: digitalisaation hyödyntäminen huomisen työelämässä” (COM(2021) 761 final) ja ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä” (COM(2021) 762 final) (EUVL C 290, 29.7.2022, s. 95).

⁽¹³⁾ ETSK:n tiedonanto aiheesta *Digitalisaatio ja pk-yritykset Euro-Välimeri-alueella*.

⁽¹⁴⁾ Kergroach, S., *Giving momentum to SME digitalization*, Journal of the International Council for Small Business, vol. 1, nro 1, 2020, s. 28–31.

⁽¹⁵⁾ OECD *SME and Entrepreneurship Outlook 2019*.

⁽¹⁶⁾ ETSK:n tiedonanto aiheesta *Pk-yritysten ja markkina-arvoltaan keskusyritysten (mid caps) rahoituksensaanti kaudella 2014–2020: mahdollisuudet ja haasteet*.

⁽¹⁷⁾ Ayadi, R. ja Forouheshfar, Y., *MSMEs digitalization in the Mediterranean: A new digital preparedness index*, EMANES working paper, 2022 (julkaistaan piakkoin).

⁽¹⁸⁾ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>

⁽¹⁹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_21_5481

4. Yleiset huomiot

4.1 Digitaalisen siirtymän syväiset vaikutukset tuntuvat kaikissa yhteiskunnissa ja talouksissa. Vaikka eteläisen Välimeren alueella on haasteita yleisen saatavuuden mahdollistamisessa ja kansalaisten digitaalisten taitojen parantamisessa, alue ei ole poikkeus, kun kyse on digitaalisen siirtymän nopeuttamisesta ja siitä saatavista hyödyistä monilla aloilla.

4.2 *Sähköinen kaupankäynti* on lisääntynyt lähikontaktien välttämiseen tähtävien toimenpiteiden vuoksi. Verkkokauppa on yleistynyt, ja sekä sähköinen kuluttajakauppa että yritysten välinen sähköinen kauppa (B2B) on lisääntynyt. Afrikan suurimman sähköisen kaupankäynnin toimijan Jumian toimitusjohtaja ilmoitti elintarvikemyynnin nelinkertaistumisesta erityisesti Tunisiassa ja Marokossa, missä sulkutoimet johtivat myynnin 100 prosentin kasvuun ⁽²⁰⁾.

4.3 Verkko-opiskelu lisääntyi nopeasti, kun covid-19-pandemia johti koulujen sulkemiseen. Hallitukset jopa ottivat käyttöön joitakin verkko-opiskelun mahdollistavia alustoja, kuten Darsak-alustan Jordaniassa. Eräissä maissa on otettu käyttöön hybridijärjestelmä, esimerkiksi Egyptissä ⁽²¹⁾. Verkkoalustoista on tulossa hyvin trendikkäitä, jopa erityishankkeissa, joissa pyritään luomaan yhteyksiä paikallisiin ammattijärjestöihin, kuntiin ja keskeisiin toimijoihin ⁽²²⁾. Osa EU:n rahoituksesta olisi suunnattava erityisesti digitaalisen osaamisen kehittämiseen tähtäävään koulutukseen sekä nuorille tietoteknisen osaamisen kehittämiseen ja tietotekniikka- ja tekoälyalalla suoritettavia opintoja varten tulevaa varmaa työllistymistä silmällä pitäen.

4.4 *Sähköisen hallinnon* uskotaan vähentävän byrokratiaa ja hallinnollisten menettelyjen taakkaa, mikä johtaa julkisten palvelujen tehokkaaseen ja helppoon tarjoamiseen. Lisäksi se voi olla väline, jolla edistetään demokratisoitumista ja lisätään kansalaisten aktiivista osallistumista. Sähköisen hallinnon tehostaminen on yksi EU:n jäsenvaltioiden ensisijaisista tavoitteista, ja se on yksi DESI-indeksin pilareista. Myös eteläisen Välimeren alue on siirtymässä tähän suuntaan. Marokko on edistynyt merkittävästi sähköistä hallintoa koskevan kansallisen aloitteensa toteuttamisessa ⁽²³⁾. Egypti otti vuonna 2019 käyttöön sähköisen maksujärjestelmän muun muassa veronkantoa ja laskujen maksamista varten. Jordanian digitaalitaloudesta vastaava ministeriö siirsi tammikuussa 2020 tieto- ja viestintätekniikkainfrastruktuurinsa pilvipalveluihin laajentaakseen kansalaisille tarjottavia palveluja ⁽²⁴⁾.

4.5 *Sähköinen terveydenhuolto* on kustannustehokas tapa saada ja tarjota tarvittavaa tukea. Sähköisen terveydenhuollon ratkaisut olivat keskeisessä asemassa covid-19-taudin torjunnassa. Näissä ratkaisuissa käytetään telelääketieteen ja terveysalan mobiilisovelluksia. Kahden viime vuoden aikana epidemiologisen seurannan massadata-analyysi on osoittautunut hyödylliseksi pandemian torjunnassa. Esimerkiksi Tunisiassa lääkiryhmä on perustanut verkkokonsultointia varten digitaalisen *Tobba.tn*-alustan ⁽²⁵⁾.

4.6 *Digitaalinen pankkitoiminta* on tehokas väline taloudellisen osallisuuden toteuttamiseksi käytännössä, ja mobiilipankkitoiminta on jo aiemmin osoittanut hyödyllisyytensä. Rahoitusteknologian alan ratkaisut voivat vauhdittaa digitalisaatiota ja parantaa taloudellista osallisuutta. Nämä palvelut ovat valtaamassa alaa, ja niiden tavoitteena on lopettaa kokonaan sekkiä ja käteismaksujen käyttö, mikä voi johtaa siihen, että iäkkäät ihmiset, joilla ei ehkä ole tarvittavia digitaalisia taitoja, syrjäytyvät.

4.7 *Sähköinen oikeudenkäyttö* helpottaa oikeudellisten palvelujen saatavuutta ja vähentää tuomioistuinkäsittelyjen, hakemusten jne. kustannuksia ja niihin kuluva-aikaa.

⁽²⁰⁾ Sidlo, K., *Digital Transformation in the Southern Neighbourhood*, EuroMeSCo Euromed Survey, 2021.

⁽²¹⁾ El Kadi, T.H., *Uneven Disruption: Covid-19 and the digital divide in the Euro-Mediterranean Region*, IEMed Mediterranean Yearbook, 2020.

⁽²²⁾ Tässä hankkeessa ehdotetaan esimerkiksi, että alustan omistajana olisi oltava EU, kunnat, yliopistot, yritykset tai opetusministeriöt Turkissa, Marokossa, Egyptissä ja Algeriassa: Akpinar, P., van Heukelingen, N., Babüroğlu, O.N. ja Durukan, F.R., *A new formula for collaboration: Turkey, the EU & North Africa*, 2022.

⁽²³⁾ *Digital Government Review of Morocco*, OECD, 2018.

⁽²⁴⁾ El Kadi, T.H., *Uneven Disruption: Covid-19 and the digital divide in the Euro-Mediterranean Region*, IEMed Mediterranean Yearbook, 2020.

⁽²⁵⁾ El Kadi, T.H., *Uneven Disruption: Covid-19 and the digital divide in the Euro-Mediterranean Region*, IEMed Mediterranean Yearbook, 2020.

4.8 Kun otetaan huomioon maapallon ilmaston lämpenemisen nykyiset vaikutukset, elintarvikeketjun supistuminen ja elintarvikkeiden hintojen nousu, maatalousteollisuudesta voi tulla entistä kilpailukykyisempi ja tehokkaampi soveltamalla täsmäviljelyä ja käyttämällä massadataa ja lohkoketjuteknologiaa. Tämä voi johtaa suureen tehokkuuteen vedenkäytössä, maaperän ravinnehuollossa ja tautien valvonnassa edistyneen lämpötilaseurannan myötä ja vähentää työvoiman tarvetta⁽²⁶⁾. Siitä voi näin tulla väline, jolla lievennetään ilmastoon liittyviä ongelmia.

4.9 Internetin käyttötavat vaihtelevat Välimeren alueen maiden välillä. Eteläisen Välimeren maissa internetin käyttö matkapuhelimien ja sosiaalisen median välityksellä on hallitsevaa. Pohjoisen Välimeren maista poiketen verkko-ostaminen ei kuitenkaan ole kovin yleistä. Tämä selittyy jossain määrin taloudellisella syrjäytymisellä ja pankkitilien alhaisella omistussosuudella etelässä⁽²⁷⁾.

5. Digitalisaation esteitä

5.1 Yksi digitalisaation suurimmista esteistä on digitaalinen kuilu (joka ei vallitse ainoastaan maiden välillä) erityisesti Välimeren alueen maiden välillä (vuoden 2021 NRI-indeksi [*Network Readiness Index*]⁽²⁸⁾ tuo esiin huomattavia puutteita). Kansallisella tasolla eri väestöryhmillä ei ole samantasoista mahdollisuutta käyttää teknologisia välineitä. Kahtiajako vallitsee miesten ja naisten, maaseutu- ja kaupunkialueiden sekä nuorten ja ikääntyneiden välillä. Liiketoiminnan näkökulmasta vallitsee digitaalinen kahtiajako, joka perustuu kokoon ja toimialaan, sillä pienemmille yrityksille – toisin kuin suuremmille yrityksille – aiheutuu kohtuuttomia kustannuksia paitsi materiaalien myös ja ennen kaikkea työntekijöiden täydennyskoulutustarpeen vuoksi. Muut sosioekonomiset tekijät, kuten tulo- ja koulutustaso, voivat aiheuttaa digitaalista syrjäytymistä.

5.2 Useimmissa eteläisissä naapurimaissa on merkittäviä puutteita mobiili-internetin kattavuudessa. Ongelma ilmenee erityisesti maantieteellisesti suurissa maissa, kuten Algeriassa ja Libyassa ja vähäisemmässä määrin Egyptissä. Investoiminen digitaaliseen infrastruktuuriin ja vakaiden nopeiden internetyhteyksien rakentaminen on ratkaisevan tärkeää maaseutualueilla, missä digitalisaatio voi olla mahdollinen osallistavan kasvun viputekijä⁽²⁹⁾.

5.3 Digitaalinen lukutaidottomuus, joka on yleisempää matalammin koulutettujen keskuudessa, tuodaan usein esiin toisena digitalisaation esteenä. Tämä edellyttää uudistuksia yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen ohjelmiin, jotta niihin sisällytetään tulevaisuuden työmarkkinoiden kannalta ratkaisevan tärkeitä digitaalisia taitoja. Digitalisaatiota pidetään myös osana työntekijöiden osaamisen kehittämistä koskevia tarpeita.

5.4 Sukupuoli on toinen digitaaliseen lukutaitoon vaikuttava tekijä, sillä miehillä on yleensä paremmat mahdollisuudet käyttää digitaalisia välineitä ja siten parempi digitaalisten taitojen hallinta. Tunisiassa 72,5 prosenttia miehistä käyttää internetiä, kun vastaavasti naisten osuus on 61,1 prosenttia. Muutamat maat ovat jo kuroneet kuilun umpeen. Esimerkiksi Sloveniassa ero on alle 2 prosenttiyksikköä, sillä miehistä 87,2 prosenttia ja naisista 86 prosenttia käyttää internetiä. Toisaalta Turkissa on internetiin pääsyssä suurempi sukupuolten välinen kuilu, joka on 11,2 prosenttiyksikköä (*World Telecommunication/ICT Indicators* -tietokanta). EU:n jäsenvaltiot ovat sitoutuneet kuromaan umpeen sukupuolten välisen kuilun digitaalisissa taidoissa vuoteen 2030 mennessä kehittämällä toimintapolitiikkoja, joilla tyttöjä kannustetaan opiskelemaan tieto- ja viestintätekniikkaan liittyviä aineita, ja seuraamalla edistymistä naisia ja digitalisaatiota koskevan tulostaulun avulla.

6. Digitalisaatioon liittyvät riskit

6.1 Kasvava huoli siitä, että viranomaiset, yritykset ja kansalaiset menettävät vähitellen oman datansa hallinnan, nostaa esiin kysymyksen digitaalisesta suvereniteetista. Tämä vaikuttaa myös maiden innovointikykyyn ja kykyyn muokata lainsäädäntöä digitaalisessa ympäristössä⁽³⁰⁾. Nämä huolenaiheet ovat perusteltuja, sillä Eurooppa ja Välimeren alue ovat jääneet jälkeen tekoälyyn tehtävissä investoinneissa samalla, kun ulkomaiset sosiaalisen median jättiläiset ovat saamassa yhä enemmän vaikutusvaltaa.

⁽²⁶⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Energiasiiirtymä ja digitalisaatio maaseutualueilla" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 486, 21.12.2022, s. 59).

⁽²⁷⁾ El Kadi, T.H., *Uneven Disruption: Covid-19 and the digital divide in the Euro-Mediterranean Region*, IEMed Mediterranean Yearbook, 2020.

⁽²⁸⁾ <https://networkreadinessindex.org/nri-2021-edition-press-release/>

⁽²⁹⁾ *Smart Cities and Inclusive Growth*, OECD, 2020.

⁽³⁰⁾ Euroopan parlamentin tutkimuspalvelujen pääosaston (EPRS) katsaus aiheesta *Digital sovereignty for Europe* (PE 651.992 – heinäkuu 2020).

6.2 Eräät Välimeren alueen maat ovat haluttomia ryhtymään toteuttamaan nopeaa digitaalista siirtymää. Poliittinen haluttomuus johtuu pelosta menettää määräysvalta suhteessa väestöön, mikä johtaa suodattamiseen ja sensuuriin. Samaan aikaan digitaaliset välineet antavat kansalaisyhteiskunnan organisaatioille mahdollisuuden tulla kuulluiksi ja edistää demokratiaa. Vuoden 2015 Nobelin rauhanpalkinnon saaja Tunisian kansallisen vuoropuhelun kvartetti on esimerkki merkittävästä roolista, joka kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla voi olla yhteiskunnan rauhanomaisessa siirtymässä.

6.3 Koska digitalisaatio tasoittaa tietä sosiaaliselle ja taloudelliselle kehitykselle, riippumattoman viranomaisen olisi otettava käyttöön asianmukainen digitaalinen sääntelykehys, jolla edistetään digitaalisten oikeuksien periaatteita, kuten internetin neutraaliutta.

6.4 Nopea digitalisaatio lisää kyberuhkien riskiä. Viranomaisilla on keskeinen rooli hyvin suunnitellun lainsäädäntö-kehityksen luomisessa käyttäjien suojelemiseksi. Nykyisin Marokko, Tunisia, Algeria ja Egypti ovat antaneet kyberturvallisuutta koskevia lakeja. Näissä laeissa ei kuitenkaan ole tietosuojakomponentteja⁽³¹⁾. On keskeisen tärkeää suojata ihmisten arkaluonteisia henkilötietoja, kuten terveyteen liittyviä tietoja jne.

6.5 Tietosuojasta on tulossa yksi digitaalisen siirtymän tärkeimmistä näkökohdista. Kysymys omistajuudesta ja valtavan datamäärän turvaamisesta on poliittisten päättäjien asialistan kärjessä. Tämä johtuu massadata-analyysin yleistymisestä tilanteesta, jossa sosiaalisen median alustat ovat saavuttaneet ennennäkemättömän vallan ja vaikutusvallan. Väitetään, että eteläisen naapuruston sääntelykehys on edelleen alkeellisesti eikä uusia teknologioita koskevaa lainsäädäntöä hyväksytty riittävän nopeasti⁽³²⁾. Eräät maat tuovat jopa esiin poliittisen tahdon puutteen edetä asiassa. Ongelma on vieläkin akuutimpi, kun on kyse arkaluonteisista tiedoista, jotka koskevat esimerkiksi terveydenhuoltosovelluksia ja -alustoja. Skeptisyyttä esiintyy erityisesti eteläisissä maissa, joissa yleiseen tietosuojasetukseen ja vastaavaan yksityisyyden suojaan liittyvää lainsäädäntöä ei ehkä vielä ole. Euroopassa digipalvelusäädöksen ja digimarkkinasäädöksen tavoitteena on luoda käyttäjille nykyistä turvallisempi digitaalinen toimintaympäristö ja edistää samalla innovointia ja kilpailukykyä.

6.6 Digitaalinen piratismi on toinen digitalisaation sudenkuoppa. Teollis- ja tekijänoikeuksien piiriin kuuluvien digitalisoitujen teosten kopiointi ja jakaminen laajassa mittakaavassa on erittäin helppoa ja edullista. Luovan alan yritykset kärsivät enemmän tästä ilmiöstä, ja tehokkaan lainsäädännön puuttuessa taiteilijoiden ja luovien alojen työntekijöiden liiketoimintamalleista tulee kestävämpiä.

6.7 Digitalisaatio voi johtaa kansalaisyhteiskunnan tukahduttamiseen. Eräissä maissa viranomaiset kohdistavat toimia digitaalisia oikeuksia vastaan, koska digitalisaatio nähdään valvontakeinona. Esimerkiksi pandemian vuoksi viruksen leviämisen seurantaan on käytetty paikannussovelluksia, mikä herättää huolta ihmisoikeuksista⁽³³⁾. Jokaisen digitaalisen toiminnan mahdollinen jäljittäminen merkitsee vakavaa uhkaa demokratialle, ja sitä voidaan käyttää sortokeinona. Internetin vapautta seuraavassa vuoden 2021 "Freedom of Net" -raportissa Ranska sijoittuu korkeimmalle saaden 78 pistettä sadasta, Italia saa 76 pistettä, Tunisia 63, Marokko 53, Libanon 51, Jordania 47, Turkki 34 ja Egypti 26 pistettä⁽³⁴⁾.

6.8 Yhä vallitseva digitaalinen kahtiajako voi mahdollisesti johtaa suurempaan eriarvoisuuteen ja eroihin Välimeren alueella. Eräiltä mailta puuttuu digitaalinen infrastruktuuri (kiinteän laajakaistan kattavuus tai saatavuus), tai jotkin syrjä- ja maaseutualueet voidaan yksinkertaisesti jättää vaille yhteyksiä tai 4G/5G-verkkoja. Toinen kahtiajaon syy on väestön digitaalisten taitojen puute ja digitaalinen lukutaidottomuus. Heikko digitaalinen lukutaito on yleisempää erityisesti eteläisissä maissa, etenkin naisilla ja ikääntyneillä⁽³⁵⁾.

⁽³¹⁾ Langendorf, M., *Applying Europe's Digital Agenda in Mediterranean Partner Countries: Opportunities and Pitfalls*, IEMed. Mediterranean Yearbook, 2021.

⁽³²⁾ Sidlo, K., *Digital Transformation in the Southern Neighbourhood*, EuroMeSCo Euromed Survey, 2021.

⁽³³⁾ Langendorf, M., *Applying Europe's Digital Agenda in Mediterranean Partner Countries: Opportunities and Pitfalls*, IEMed. Mediterranean Yearbook, 2021.

⁽³⁴⁾ <https://freedomhouse.org/policy-recommendations/internet-freedom>

⁽³⁵⁾ Sidlo, K., *Digital Transformation in the Southern Neighbourhood*, EuroMeSCo Euromed Survey, 2021.

6.9 Teknologijätien muodostuminen estää terveen kilpailun digitaalisilla markkinoilla. Veronkierto tekee markkinoista epäoikeudenmukaisia paikallisille kehittyville pk-yrityksille, jotka hyvin todennäköisesti eivät selviä, ja myös edistää osaltaan digitaalista aivovuotoa. Toinen teknologijätteihin liittyvä riski on niiden kyky sulauttaa itseensä uusia toimijoita, mikä luo monopoleja ja estää digitaalisten keskusten perustamisen Euroopassa ja Välimeren alueella. Tämä voi johtua sääntelykehysten puuttumisesta ja jopa monikansallisten yritysten verotuksen porsaanreistä, jotka vaikuttavat kielteisesti reiluun kilpailuun.

6.10 Se, ettei YK:n ihmisoikeussopimuksia ja ILO:n yleissopimuksia panna todella täytäntöön eräissä Välimeren alueen valtioissa, muodostaa esteen riippumattomien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden – kuten kansalaisjärjestöjen, riippumattomien ammattiliittojen ja työnantajajärjestöjen – perustamiselle ja vaarantaa siten kestäväpohjaisen digitaalisen siirtymän. ETSK tähdentääkin nimenomaisesti, että YK:n ihmisoikeussopimukset ja ILO:n yleissopimukset on pantava kunnianhimoisesti täytäntöön kaikissa Välimeren alueen valtioissa, jotta digitaalinen siirtymä voi aidosti edistää vaurasta ekologista, taloudellista ja sosiaalista kehitystä.

6.11 Lisäksi Ukrainan sota on merkittävä uhka koko alueen maille, ja siihen saattaa liittyä suurempi kyberturvallisuushyökkäysten riski.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kilpailukykytarkastus keinona rakentaa vahvempaa ja häiriönsietokykyisempää EU:n taloutta”**(valmisteleva lausunto)**

(2023/C 100/11)

Esittelijä: **Christian ARDHE**Yhteisesittelijä: **Giuseppe GUERINI**

Lausuntopyyntö	Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajavaltio, 30.6.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	sisämarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	10.11.2022
Äänestystulos	54/1/2
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	150/4/11

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) pitää puheenjohtajavaltio Tšekin pyyntöä kilpailukykytarkastusta käsittelevän valmistelevan lausunnon laatimisesta erittäin ajankohtaisena. Nykyisten ja odotettavissa olevien haasteiden vuoksi EU:n talouden kilpailukykyyn parantaminen on komitean mielestä ratkaisevan tärkeää. ETSK tiedostaa, että sisämarkkinat ja EU:n sosiaalinen markkinatalous ovat unionin suurimmat voimavarat talouskasvun ja sosiaalisen hyvinvoinnin aikaansaamiseksi, ja kehottaa ottamaan käyttöön kilpailukykytarkastuksen yritystoiminnan, työpaikkojen luomisen ja työolojen ja -ehtojen parantamisen sekä kestäväen talouskasvun ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tukemiseksi.

1.2 ETSK pitää kilpailukykytarkastusta keinona huolehtia siitä, että kilpailukykykynäkökohdat tulevat asianmukaisesti huomioituiksi päätöksenteossa. Tämä edellyttää riittävää tietämystä aloitteiden kilpailukykyvaikutuksista sekä kilpailukykytietoista ajattelutapaa päätöksiä tehtäessä.

1.3 ETSK korostaa, että kilpailukykytarkastuksen olisi oltava keskeinen osa EU:n tasapainoista päätöksentekoa ja että tarkastuksia olisi tehtävä kaikkien unionin politiikanmuotoilu- ja lainsäädäntäprosessien yhteydessä. Tarkastusten olisi katettava lainsäädäntöaloitteet, sekundaarilainsäädäntö, finanssipoliittiset toimenpiteet, strategiat ja ohjelmat sekä kansainväliset sopimukset, ja ne olisi myös sisällytettävä talouspolitiikan eurooppalaiseen ohjausjaksoon, sillä jäsenvaltioiden toimintalinjat ovat tässä yhteydessä ratkaisevan tärkeitä.

1.4 Koska luotettavat vaikutustenarvioinnit muodostavat tietopohjan kilpailukykytarkastuksille, on olennaista varmistaa, että kilpailukykyvaikutusten arvioinnit ovat pakollisia ja tehokkaita ja niiden toteuttamista valvotaan kaikilta osin kussakin päätöksentekoprosessin vaiheessa. ETSK pitää nykyisiä paremman sääntelyn suuntaviivoja ja välineistöä erittäin hyödyllisinä mutta huomauttaa, että etenkin välineiden soveltamisessa on selvästi parantamisen varaa, kuten sääntelytarkastelulautakunta on korostanut.

1.5 ETSK katsoo, että kilpailukykytarkastuksessa olisi otettava huomioon vaikutukset, joita yrityksiin, työllisyyteen ja työoloihin kohdistuu eri tasoilla, esimerkiksi sääntöjen noudattamisesta aiheutuvat kustannukset sekä muut suorat vaikutukset, arvoketjuihin kohdistuvat kerrannaisvaikutukset ja niistä johtuvat makrotaloudelliset vaikutukset. Tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä huomiota monenlaisten yritysten, myös yhteisötalouden yritysten, kilpailuasemaan alan, koon ja liiketoimintamallin kannalta.

1.6 ETSK:n mielestä on tärkeää tarkastella sekä myönteisiä että kielteisiä kilpailukykyvaikutuksia, jotta voidaan paitsi välttää heikentämästä kilpailukykyä myös parantaa sitä. Tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota kilpailukykyyn suhteessa sellaisten eurooppalaisten tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen, jotka ovat kilpailukykyisiä globaaleilla markkinoilla. Kilpailukykytarkastuksessa on huomioitava yritysten koko kirjo, sillä erilaisiin yrityksiin voi kohdistua erilaisia vaikutuksia.

1.7 Kilpailukykytarkastuksissa keskitytään lähinnä sellaisiin aloitteisiin, joilla pyritään ensisijaisesti muihin tavoitteisiin kuin kilpailukykyyn parantamiseen, mutta ETSK kehottaa komissiota myös laatimaan erityisen kilpailukykyohjelman, jonka pitkän aikavälin päätavoitteena on vahvistaa EU:n kilpailukykyä.

1.8 Kilpailukykyohjelman olisi pohjaututtava EU:n sosiaaliseen markkinatalouteen, ja siinä olisi keskityttävä peruskysymyksiin, kuten sisämarkkinoihin ja ulkomaankauppaan, investointeihin ja rahoituksen saantiin, verojärjestelmiin, tutkimukseen ja innovointiin, osaamiseen ja työmarkkinoihin, mikro- ja pk-yrityksiin sekä vihreään ja digitaaliseen siirtymään, ottaen huomioon kestävä rahoituskehys, jonka yhteydessä kilpailukyky sovitetaan yhteen sosiaalisten ja ympäristötavoitteiden kanssa. Koska kilpailukyky kytkeytyy myös sosiaalisiin ja ympäristöön liittyviin näkökohtiin ja kyse on kaikkia koskevasta asiasta, työmarkkinaosapuolten ja muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden edustajat on otettava tiiviisti mukaan ohjelman valmisteluun. Tässä yhteydessä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla on oltava Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisesti keskeinen rooli.

2. Taustaa

2.1 Käsillä oleva lausunto on vastaus puheenjohtajavaltio Tšekin pyyntöön laatia valmisteleva lausunto EU:n kilpailukykyistä sekä unionin lainsäädännön sääntelynäkökohdista EU:n yritysten kannalta. Lausunnon aiheena on ”Kilpailukykytarkastus keinona rakentaa vahvempaa ja häiriönsietokyisempää EU:n taloutta”. Puheenjohtajavaltio painottaa tarvetta vähentää unionin strategista riippuvuutta ja parantaa häiriönsietokykyä sekä huolehtia avoimuudesta muun maailman suhteen ja turvata EU:n yritysten kilpailukykyä.

2.2 Myös Ruotsin hallitus on määritellyt kilpailukykyyn yhdeksi osa-alueeksi hahmotellessaan maan tulevan EU-puheenjohtajakauden poliittista suuntaa.

2.3 ETSK on jo peräänkuuluttanut kilpailukykytarkastuksia 55-valmiuspaketista antamassaan lausunnossa ⁽¹⁾, jonka mukaan ”[s]iirtymässä kohti ilmastoneutraalia yhteiskuntaa on omaksuttava toimintamalli, joka johtaa kukoistavaan talouteen. Jos haluamme EU:n olevan edelläkävijä ja kelpaavan esimerkiksi muulle maailmalle, Eurooppaan tulee pyrkiä kehittämään kaikkein toimivin malli, joka on oikeudenmukainen sekä taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristön kannalta kestävä”. Komitea toteaa myös, että ”kaikille 55-valmiuspaketissa esitetyille säädösehdotuksille olisi tehtävä kilpailukykyvaikutusten arviointi kestävä kehityksen tavoitteisiin liittyvät periaatteet huomioon ottaen, jotta kaikki yrityksiin kohdistuvat vaikutukset ymmärrettäisiin asianmukaisesti”. Tätä aikaisemmin ETSK vaati kilpailukykytarkastuksia pääomamarkkinaunionista antamassaan lausunnossa ⁽²⁾.

2.4 Myös Euroopan tulevaisuuskonferenssin tuloksia käsittelevässä raportissa esitetään, että EU:n uusille toimintapoliittisille aloitteille olisi tehtävä kilpailukykytarkastus, jossa analysoidaan niiden vaikutuksia yrityksiin ja näiden liiketoimintaympäristöön (liiketoiminnan kustannukset, innovointikyky, kansainvälinen kilpailukyky, tasapuoliset toimintaedellytykset jne.), ja että tarkastuksessa tulee ottaa huomioon Pariisin sopimus ja kestävä kehityksen tavoitteet, sukupuolten tasa-arvo mukaan luettuna, eikä se saa johtaa ihmisoikeuksien, sosiaalisten oikeuksien ja työntekijöiden oikeuksien suojelun eikä ympäristönsuojelu- ja kuluttajansuojanormien heikentämiseen.

2.5 Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen ilmoitti äskettäin puheessaan ⁽³⁾, että tarkoituksena on antaa säädös, jolla otetaan käyttöön säännönmukaiset kilpailukykytarkastukset.

⁽¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Valmiina 55:een: Vuoden 2030 ilmastotavoitteesta totta matkalla kohti ilmastoneutraaliutta” (COM(2021) 550 final) (EUVL C 275, 18.7.2022, s. 101).

⁽²⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Pääomamarkkinaunioni ihmisille ja yrityksille – uusi toimintasuunnitelma” (COM(2020) 590 final) (EUVL C 155, 30.4.2021, s. 20).

⁽³⁾ Puheenjohtaja Ursula von der Leyenin Euroopan parlamentin täysistunnossa pitämä puhe 20.–21. lokakuuta 2022 pidetyn Eurooppa-neuvoston kokouksen valmistelusta.

3. Kilpailukykytarkastusten perusteet ja tarve

3.1 Kilpailukyky on ollut EU:n asialistalla nimenomaisena tavoitteena eri muodoissa vuonna 2000 esitetystä Lissabonin strategiasta lähtien. Sittemmin se on kirjattu Eurooppa 2020 -strategiaan, teollisuusstrategiaan sekä erinäisiin Euroopan kilpailukykyä ja sisämarkkinoita koskeviin kertomuksiin ja raportteihin. Kansainvälinen kilpailu on kuitenkin käynyt vuosien mittaan yhä kovemmaksi, ja nykyisten ja odotettavissa olevien haasteiden vuoksi on ratkaisevan tärkeää antaa uutta pontta EU:n kilpailukykyyn parantamiselle. EU:n vastaus covid-19-pandemiaan oli Next Generation EU -väline, massiivinen investointiohjelma, jolla luvataan parantaa EU:n talouden maailmanlaajuisia kilpailuasemia. Se perustuu entistä ympäristöystävällisempiin, paremmin digitalisaatiota hyödyntäviin yrityksiin, joita tuetaan tehokkailla julkisilla palveluilla, vahvistetulla infrastruktuurilla ja dynaamisilla työmarkkinoilla.

3.2 Euroopan osuus maailmantaloudesta on supistunut jo jonkin aikaa. Arvioiden mukaan EU:n osuus maailman bruttokansantuotteesta (BKT) on vuonna 2050 alle 10 prosenttia ja 85 prosenttia maailman BKT:n ennustetusta kasvusta tulee seuraavien parin vuoden aikana EU:n ulkopuolelta. Euroopan heikot kasvunäkymät pahentavat talouden suhteellista taantumaa. Tämä tarkoittaa, että Euroopan äänellä on maailmassa vähemmän painoarvoa ja EU:n globaali asema ja vaikutusvalta kansainvälisessä yhteistyössä heikkenevät (*).

3.3 Lyhyen aikavälin näkymät liittyvät suurelta osin Venäjän Ukrainaan kohdistamaan hyökkäykseen, joka vaikuttaa edelleen kielteisesti unionin talouteen, sekä siihen, että EU on vielä toipumassa covid-19-pandemian erilaisista vaikutuksista. Sota on lisännyt paineita nostaa energian ja elintarvikehyödykkeiden hintoja, mikä taas lisää maailmanlaajuisia inflaatiopaineita ja heikentää kotitalouksien ostovoimaa (†). Euroopan keskuspankki on korkeiden inflaatioasteiden vuoksi nostanut ohjauksorkoja euroalueella samalla tavoin kuin Yhdysvaltain keskuspankki on tehnyt Yhdysvalloissa. Lisäksi ulkoinen kysyntä supistuu maailmantalouden kasvun laantumisen vuoksi. EU ja sen jäsenvaltiot ovat puolestaan reagoineet moninkertaistamalla yrityksille annettavan tuen useilla ohjelmilla, jotta ne säilyttäisivät kilpailukykyänsä synkistä ja erittäin epävakaita talousnäkökymistä huolimatta.

3.4 Pandemian ja sodan aiheuttaman ennennäkemättömän tilanteen lisäksi Euroopassa on meneillään historiallinen rakennemuutos, joka johtuu geopolittisesta kehityksestä, väestörakenteen muutoksesta, digitalisaatiosta ja siirtymisestä ilmastoneutraaliin kiertotalouteen. Tämä muokkaa markkinoita ja kiihdyttää tuotannontekijöihin liittyvää kilpailua. Muutoksen onnistuminen riippuu viime kädessä siitä, miten hyvin talous kokonaisuudessaan toimii. Eurooppa voi menestyä globaalissa kilpailussa ja luoda tarvittavaa vaurautta vain, jos sillä on maailmanlaajuisesti johtava asema innovoinnissa ja kestävässä kehityksessä.

3.5 On syytä huomata, että kilpailukyky sisämarkkinoilla on eri asia kuin kilpailukyky maailmanmarkkinoilla. Sisämarkkinat tarkoittavat tasapuolisin edellytyksin tapahtuvaa kilpailua, sääntöjen yhdenmukaistamista ja esteiden poistamista (‡). Maailmanmarkkinat taas merkitsevät otollisia olosuhteita sekä parempia ja paremmin saatavilla olevia tuotteita ja palveluja, kun kilpailua käydään EU:n ulkopuolisten kilpailijoiden kanssa. Hyvin toimivat sisämarkkinat auttavat myös parantamaan maailmanlaajuisen kilpailukykyyn edellytyksiä.

3.6 On tärkeää löytää tasapaino erilaisten toimintapolitiittisten tavoitteiden välillä. Olisi kuitenkin kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota kaikkia osapuolia hyödyttävien tilanteiden luomiseen, sillä kilpailukykyisistä yrityksistä on hyötyä koko taloudelle ja yhteiskunnalle ja terve talous ja vakaa yhteiskunta taas parantavat selviytymis- ja palautumiskykyä ja edistävät kilpailukykyisen liiketoimintaympäristön luomista.

3.7 Lisäksi on selvää, että EU:n on vahvistettava kansainvälistä asemaansa ja vaikutusvaltaansa digitaalisen ja vihreän siirtymän alalla. Vahvempi asema digitaaliteknologian kehittämisessä ja käyttöönnotossa ei vaikuta ainoastaan taloudelliseen kilpailukykyyn, vaan kyse on myös EU:n turvallisuudesta ja geopolittisesta roolista. Se on niin ikään edellytys sille, että EU voi toimia globaalilla tasolla esimerkiksi luotettavaa tekoälyä koskevien normien asettajana.

(*) *Achtung Europa*, European Centre for International Political Economy (ECIPE), 2021.

(†) Kesän 2022 talousennuste.

(‡) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Euroopan yhdentymisen toteutumattomuuden kustannukset – sisämarkkinoiden edut” (valmisteleva lausunto) (EUVL C 443, 22.11.2022, s. 51).

3.8 EU:n maailmanlaajuisista vaikutusvaltaa on lisättävä myös ilmastonmuutoksen torjunnan alalla. Tämä edellyttää sekä huomattavaa diplomaattista vaikutusvaltaa että vahvaa kykyä kilpailla kustannustehokkuudessa, innovoinnissa, osaamisessa ja vähähiilisten tuotteiden, teknologioiden ja ratkaisujen tarjoamisessa maailmanmarkkinoille. Myönteistä kehitystä on se, että monet eurooppalaiset yritykset ovat jo mukauttamassa investointeja sosiaalisten ja ympäristötavoitteiden mukaisiksi, mistä on osoituksena ympäristön, yhteiskunnan ja hallintotavan huomioon ottavien tuotteiden (ESG-tuotteet) nopeasti lisääntyvä käyttö globaaleilla ja eurooppalaisilla rahoitusmarkkinoilla. EU laatii parhaillaan kattavaa kestävän rahoituksen kehystä, jonka on tarjottava enemmän avoimuutta ja tilaa ESG-tuotteille ja joka on sovitettava yhteen yleisen kestäväyyden kanssa.

3.9 Koska kukoistavan talouden ja kilpailukykyisten yritysten merkitys vaurauden ja hyvinvoinnin luomisessa Eurooppaan sekä kestävien ratkaisujen löytämisessä ilmasto- ja ympäristöongelmiin on suuri, on olennaisen tärkeää tarjota EU:n yrityksille suotuisa innovointi-, investointi- ja kaupankäyntiympäristö. Monet liiketoimintaympäristön osatekijät määräytyvät sääntelypuitteiden sekä toiminta- ja finanssipoliittisten puitteiden mukaan, joten päätöksentekijöiden on varmistettava, että nämä puitteet tukevat yritysten ja siten koko talouden ja yhteiskunnan kilpailukykyä.

4. Kilpailukykytarkastuksen osatekijät

4.1 Koska kilpailukykyllä ei ole olemassa yhtä yhtenäistä tai yleistä määritelmää, kilpailukykytarkastuksen sisältö riippuu halutusta laajuudesta ja näkökulmasta. Puheenjohtajavaltio Tšekin lausuntopyyntönsä viitataan nimenomaisesti EU:n yritysten kilpailukykyyn ja tavoitteeseen rakentaa vahvempaa ja häiriönsietokykyisempää EU:n taloutta.

4.2 Yritysten kilpailukykyä voidaan kuvata niin, että kyse on niiden kyvystä toimia markkinoilla menestyksekkäästi ja kannattavalla tavalla luoden arvoa sekä itselleen että koko yhteiskunnalle. Tämä taas riippuu tuotannontekijöiden (ammattitaitoisen työvoiman, energian ja raaka-aineiden, pääoman, tietojen) saatavuudesta, tuotannon kokonaiskustannuksista, tuotteiden kysynnästä ja markkinoista sekä yritysten kyvystä innovoida ja hyödyntää mahdollisuuksia sekä vahvistaa samalla eurooppalaista sosiaalista markkinatalousmallia.

4.3 EU:n ainutlaatuinen sosiaalinen markkinatalous ja siihen liittyvä vakaa makrotalouden ohjausjärjestelmä, tutkimus ja innovointi, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu, kansalaisyhteiskunnan osallistuminen sekä kattavat koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalijärjestelmät, motivoituneet työntekijät ja pysyvät työpaikat sekä kukoistava yhteisötalous ja kestävä sijoittajat ovat keskeisiä vahvuuksia, joiden pohjalta kilpailukykyä voidaan pyrkiä parantamaan. ETSK kehottaa nykyisten ja odotettavissa olevien haasteiden vuoksi ottamaan käyttöön kilpailukykytarkastuksen yritystoiminnan, työpaikkojen luomisen ja työolojen ja -ehtojen parantamisen, kestävä talouskasvun ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tukemiseksi.

4.4 ETSK pitää kilpailukykytarkastusta keinona huolehtia siitä, että kilpailukykyynäkökohdat tulevat asianmukaisesti huomioituiksi päätöksenteossa. Tämä edellyttää aloitteiden kilpailukykyvaikutusten ymmärtämistä sekä kilpailukykytietoista ajattelutapaa päätöksiä tehtäessä. Kilpailukykytarkastuksessa on siis kaksi tasoa:

- vaikutustenarvioinnin tasolla ("tekninen" taso) arvioidaan toimintapolitiikka- ja sääntelyaloitteiden erilaisia vaikutuksia kilpailukykyyn
- päätöksentekotasolla (poliittinen taso) on kyse siitä, että kilpailukykyyn kiinnitetään asianmukaisesti huomiota ja sille annetaan tarkoituksenmukainen painoarvo uusien aloitteiden laadittaessa eurooppalaisen sosiaalisen markkinatalousmallin pohjalta.

4.5 ETSK:n mielestä on tärkeää, että kilpailukykytarkastus on mahdollisimman kattava ja siinä otetaan huomioon yrityksiin ja toimitusketjuihin sekä työllisyyteen ja työoloihin kohdistuvat vaikutukset sekä näistä johtuvat makrotaloudelliset vaikutukset. Kaikille uusille aloitteille tehtävän tiukan kestävyyskykytarkastuksen pitäisi auttaa valvomaan ja sitä kautta varmistamaan, että ehdotetut aloitteet tukevat kilpailukykyyn parantamista, työpaikkojen lisäämistä ja kestävä kasvua.

5. Vaikutustenarviointi kilpailukykytarkastuksen perustana

5.1 Kilpailukykytarkastuksen olisi perustuttava vankkoihin tietoihin toimintapolitiikka- ja sääntelyaloitteiden vaikutuksista eri tasoilla. Esimerkkeinä mainittakoon sääntöjen noudattamisesta aiheutuvat kustannukset, markkinoille pääsyn vaivattomuus ja muut yrityksiin kohdistuvat suorat vaikutukset. Erityisen tärkeitä ovat arvoketjuissa ilmenevät kerrannaisvaikutukset, kuten vaikutukset energian ja raaka-aineiden saatavuuteen. Lisäksi tarkastuksessa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, miten nämä vaikutukset puolestaan vaikuttavat työpaikkoihin, investointeihin, innovointiin, tuottavuuteen, riita-asioihin liittyviin näkökohtiin, sisämarkkinoiden toimintaan, ulkomaankauppaan sekä Euroopan sosiaaliseen malliin ja kestäväan kasvuun kokonaisuudessaan.

5.2 Euroopan komission paremman sääntelyn agendan puitteissa laadituissa paremman sääntelyn suuntaviivoissa ja välineistössä edellytetään jo nyt, että aloitteisiin, joilla odotetaan olevan merkittäviä taloudellisia, sosiaalisia tai ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia, liitetään vaikutustenarviointi. Siinä on oltava kuvaus ekologisista, sosiaalisista ja taloudellisista vaikutuksista, pk-yrityksiin ja kilpailukykyyn kohdistuvat vaikutukset mukaan luettuina. ETSK kehottaa raportoimaan kattavasti monenlaisiin yrityksiin, myös yhteisötalouden yrityksiin, kohdistuvista kilpailukykyvaikutuksista alan, koon ja liiketoimintamallin kannalta.

5.3 ETSK on tyytyväinen nykyisen välineistön sisältöön ja toteaa, että OECD:n valmisteluasiakirjan ⁽⁷⁾ mukaan Euroopan komission laatima kilpailukykyä koskeva väline on kattavin olemassa oleva ohjeisto sääntelystä johtuvien kilpailukykyvaikutusten arviointia varten. Etenkin välineiden soveltamisessa ja sen valvonnassa on kuitenkin selvästi parantamisen varaa.

5.4 Sääntelyntarkastelulautakunnan mukaan vaikutusten analysointi on monesti jäänyt ylimalkaisiksi eikä tiettyjä merkittäviä vaikutuksia ole arvioitu riittävästi. Kuten lautakunnan vuosikertomuksesta 2021 ⁽⁸⁾ ilmenee, se joutui usein pyytämään tarkempaa analyysia kuluttajiin, kilpailukykyyn, innovointiin, jäsenvaltioihin ja pk-yrityksiin kohdistuvista vaikutuksista. Monissa tapauksissa se myös pyysi tarkempia määrällisiä tietoja erityisesti hallinnollisista kustannuksista ja säästöistä. Vuosikertomuksessaan 2020 ⁽⁹⁾ sääntelyntarkastelulautakunta taas toteaa huomauttaneensa useimmiten siitä, että kilpailukykyä koskevat kohdat olivat jääneet analysoimatta (mikä useissa tapauksissa liittyi kustannusten riittämättömyyden analysointiin), ja siitä, ettei pk-yrityksiin kohdistuvia vaikutuksia tai yhteiskunnallisia vaikutuksia ollut analysoitu.

5.5 ETSK korostaakin, että vaikutustenarvioinneissa on kiinnitettävä enemmän huomiota kilpailukykyyn, jotta ne olisivat riittävän tasapainoisia. Komitea pitää myös tärkeänä, että paremman sääntelyn välineistön erilaisia kilpailukykyyn liittyviä, esimerkiksi alakohtaista kilpailukykyä, pk-yrityksiä, innovointia, kilpailua, sisämarkkinoita, kauppaa ja investointeja koskevia, osioita käsitellään yhtenäisen kokonaisuuden muodostavina tekijöinä.

5.6 Kilpailukykytarkastuksessa on huomioitava yritysten koko kirjo, sillä erilaisiin yrityksiin voi kohdistua täysin erilaisia vaikutuksia. ETSK kehottaakin arvioimaan asianmukaisesti vaikutuksia eri liiketoiminta-aloihin ja ekosysteemeihin, erikokoisiin yrityksiin (myös mikro- ja pk-yrityksiin), arvoketjujen eri osissa ja eri markkinoilla ja maantieteellisillä alueilla toimiviin yrityksiin sekä liiketoimintamalleiltaan erilaisiin yrityksiin, kuten osakeyhtiöihin, osuuskuntiin ja yhteisötalouden yrityksiin.

5.7 ETSK kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota EU:n yritysten kansainväliseen kilpailukykyyn, jolla on erittäin tärkeä merkitys EU:n avoimen strategisen riippumattomuuden ja vientimahdollisuuksien kannalta.

5.8 ETSK korostaa, että kilpailukykyvaikutusten arvioinnin ei pitäisi rajoittua yksittäisen aloitteen vaikutusten erilliseen arviointiin vaan siinä olisi otettava huomioon myös kumulatiivinen taakka, erityisesti lainsäädännön tai muiden samoja toimijoita koskevien toimenpiteiden noudattamisesta aiheutuvat kustannukset. Lisäksi arvioinnissa olisi kiinnitettävä huomiota muun muassa erilaisten ennakoitiskenaarioiden mukaisiin lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksiin. Parhaan toimintapolitiittisen vaihtoehdon löytämiseksi on niin ikään tarpeen arvioida muidenkin vaihtoehtojen kilpailukykyvaikutukset ja tehdä eri vaihtoehdoista kattavasti selkoa. Kilpailukykyä koskevassa vaikutustenarvioinnissa on myös tärkeää keskittyä enemmän määrällisiin tietoihin ja käsitellä niitä tarkemmin.

⁽⁷⁾ *How do laws and regulations affect competitiveness*, OECD, 2021.

⁽⁸⁾ Sääntelyntarkastelulautakunta, vuosikertomus 2021.

⁽⁹⁾ Sääntelyntarkastelulautakunta, vuosikertomus 2020.

5.9 ETSK peräänkuuluttaa sekä myönteisten että kielteisten kilpailukykyvaikutusten perusteellista arviointia ja osoittamista. Ei pitäisi pyrkiä vain välttämään kilpailukykyyn heikkenemistä, vaan kunnianhimoisempaan tavoitteeseen olisi oltava Euroopan sosiaalisen markkinatalouden yleisen kilpailukykyyn parantaminen vankan, kestävän ja osallistavan kasvun edistämiseksi.

5.10 Lisäksi ETSK katsoo, että on tärkeää tarkastella kilpailukykyä kokonaisvaltaisesti kestävän kehityksen kannalta. Ekologinen kestävyys liittyy yritysten kilpailukykyyn paitsi siksi, että se on kustannustekijä, myös siksi, että useat markkinatoimijat, esimerkiksi asiakkaat, sijoittajat ja rahoittajat, odottavat hyvää ympäristötehokkuutta. Sama koskee sosiaalista kestävyyttä, ihmisoikeuksien ja työntekijöiden oikeuksien kunnioittaminen ja sukupuolten tasa-arvo mukaan lukien. Tarkastelussa on sovitettava yhteen useita eri näkökohtia, kuten teknologian kehitys, kustannukset ja yhteiskunnallinen hyväksyntä.

5.11 Koska kilpailukykyvaikutusten arvioinnit muodostavat tietopohjan kilpailukykytarkastuksille, ETSK:n mielestä on olennaista varmistaa, että kilpailukykyvaikutusten arvioinnit ovat pakollisia ja tehokkaita ja ne toteutetaan ja niiden toteuttamista valvotaan kaikilta osin. Arviointeja olisi myös päivitettävä lainsäädäntäprosessin aikana, jos ehdotettuihin säädöksiin tehdään merkittäviä muutoksia. Lisäksi komitea korostaa, että arviointien tekeminen edellyttää riittäviä resursseja ja asianmukaista osaamista, ja suosittaa, että käytäntöjä vertaillaan säännöllisesti kilpailijamaiden käytäntöihin ja kehitetään tältä pohjalta.

5.12 Kilpailukykytarkastusten yhteydessä olisi myös hyödynnettävä täysimääräisesti muita olemassa olevia välineitä, kuten toimivuustarkastuksia, REFIT-ohjelmaa ja Fit for Future -foorumia. Nämä ovat erityisen tärkeitä eri aloitteiden kumulatiivisten vaikutusten arvioinnissa.

6. Kilpailukykytarkastus osana päätöksentekoa

6.1 ETSK katsoo, että kilpailukykytarkastuksen olisi oltava keskeinen osa tasapainoista päätöksentekoa ja että tarkastuksia olisi tehtävä kaikkien unionin politiikanmuotoilu- ja lainsäädäntäprosessien yhteydessä, myös kun on kyse EU:n strategioista ja ohjelmista, talousarviota koskevista ja finanssipoliittisista säännöksistä, sekundaarilainsäädännöstä ja kansainvälisistä sopimuksista. Lisäksi tällaista tarkastusmenettelyä olisi sovellettava talouspolitiikan eurooppalaisessa ohjauksjaksossa, sillä jäsenvaltioiden toimintalinjat ovat tässä yhteydessä ratkaisevan tärkeitä.

6.2 Kilpailukykytarkastuksissa keskitytään lähinnä sellaisiin aloitteisiin, joilla pyritään ensisijaisesti muihin tavoitteisiin kuin kilpailukykyyn parantamiseen, mutta ETSK kehottaa komissiota myös laatimaan erityisen kilpailukykyohjelman, jonka pitkän aikavälin tavoitteena on vahvistaa EU:n kilpailukykyä.

6.3 Kilpailukykyohjelmassa olisi keskityttävä pitkän aikavälin näkymiin ja kiinnitettävä huomiota sellaisiin peruskysymyksiin kuin sisämarkkinoiden kehittäminen ja markkinaesteiden vähentäminen; investointien lisääminen ja rahoituksen saannin parantaminen, sukupuolen huomioivat investoinnit mukaan luettuina; ulkomaankaupan ja ulkoisen yhteistyön helpottaminen; innovoinnin, korkean tason osaamisen ja tutkimuksen huippuosaamisen edistäminen; taitojen parantaminen yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen sekä elinikäisen oppimisen avulla; työmarkkinoiden osallistavuuden ja työolojen ja -ehtojen parantaminen; lupamenettelyjen nopeuttaminen, byrokratian karsiminen ja sääntöjen noudattamisesta aiheutuvien kustannusten vähentäminen sekä verojärjestelmien kannustavuuden lisääminen. Sen olisi myös annettava mahdollisuuksia liiketoimintamalleille, joilla kilpailukyky sovitetaan yhteen sosiaalisten ja ympäristötavoitteiden kanssa, kuten tehdään esimerkiksi yrityksissä ja organisaatioissa, jotka ottavat ESG-kriteerit käyttöön investoinneissaan.

6.4 Myös mikro- ja pk-yritysten aseman vahvistamisen sekä digitaalisen ja vihreän siirtymän tehostamisen olisi oltava olennainen osa kilpailukykyohjelmaa. Lisäksi olisi kiinnitettävä asianmukaisesti huomiota jäsenvaltioiden valmiuksiin ja eroihin, tarvittavaan yhteistyöhön niiden välillä sekä aloitteiden täytäntöönpanokelpoisuuteen ja ohjelman täytäntöönpanon ja tulosten säännölliseen seurantaan. ETSK myös tähdentää Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisesti työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun keskeistä roolia.

6.5 Lyhyen aikavälin toimenpiteiden osalta ETSK on tyytyväinen siihen, että EU:n kilpailupolitiikkaa on mukautettu nopeasti covid-19-pandemian ja Ukrainan sodan sekä niiden taloudellisten vaikutusten vaatimalla tavalla⁽¹⁰⁾. Joustomahdollisuudet valtioneuvostojen soveltamisessa ovat poikkeusluonteisuudestaan ja väliaikaisuudestaan huolimatta olleet ratkaisevan tärkeitä, jotta EU:n yritykset ovat pystyneet selviytymään vaikeista ajoista, ja auttaneet siten turvaamaan eurooppalaisten yritysten innovoinnin ja tuottavuuden avulla saavuttaman kilpailukyvyn.

6.6 Terve ja oikeudenmukainen kilpailu sekä EU:n sisällä että suhteessa unionin ulkopuolisiin kilpailijoihin on niin ikään äärimmäisen tärkeää. Komitea suhtautuu myönteisesti ajankohtaisiin pyrkimyksiin tehostaa yleisen taloudellisen edun mukaisiin terveys- ja sosiaalipalveluihin sovellettavia valtioneuvostojen, jotta tällaisten palvelujen laatua ja saatavuutta paikallistasolla voidaan parantaa⁽¹¹⁾.

6.7 ETSK suhtautuu yleisesti ottaen myönteisesti myös komission aloitteeseen sisämarkkinoita vääristäviä ulkomaisia tukia koskevasta asetuksesta, sillä asetuksen tavoitteena on välttää sisämarkkinoiden toimintaan voimakkaasti vaikuttavia vääristymiä ja siten taata tasapuoliset toimintaedellytykset EU:n ulkopuolisiin kilpailijoihin nähden⁽¹²⁾.

6.8 Kilpailukykyohjelma olisi seuraava askel pyrittäessä toimimaan puheenjohtajavaltio Tšekin lausuntopyyntön taustalla olevan perustavoitteen mukaisesti eli rakentamaan vahvempaa ja häiriönsietokykyisempää EU:n taloutta, ja se siis osaltaan edistäisi EU:n kansalaisten hyvinvointia sekä ilmastoneutraalin kiertotalouden aikaansaamista. Koska kilpailukyvyssä on kyse kaikkia koskevasta asiasta, työmarkkinaosapuolten ja muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden edustajat on otettava tiiviisti mukaan ohjelman valmisteluun.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽¹⁰⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle – Kilpailupolitiikka valmiina uusiin haasteisiin” (COM(2021) 713 final) (EUVL C 323, 26.8.2022, s. 34).

⁽¹¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Yleistä taloudellista etua koskevien terveys- ja sosiaalipalvelujen valtioneuvostojen päätösten jälkeisessä skenaariossa – ajatuksia ja ehdotuksia komission suorittamasta arvioinnista vuoden 2012 lainsäädäntöpakettin muuttamiseksi” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 323, 26.8.2022, s. 8).

⁽¹²⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista” (COM(2021) 223 final – 2021/0114 (COD)) (EUVL C 105, 4.3.2022, s. 87).

III

(Valmistavat säädökset)

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

574. PLENARTAGUNG DES EUROPÄISCHEN WIRTSCHAFTS- UND SOZIALAUSSCHUSSES,
14.12.2022-15.12.2022

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus 2021”

(COM(2022) 337 final)

(2023/C 100/12)

Esittelijä: **Philip VON BROCKDORFF**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 27.10.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	sisämarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	10.11.2022
Äänestystulos	51/0/3
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	206/0/2

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) toivoo jatkuvaa vuoropuhelua komission kanssa siitä, millaisia lisätoimia tarvitaan sisämarkkinoiden toiminnan vahvistamiseksi.

1.2 ETSK kehottaa kilpailun pääosastoa seuraamaan jatkuvasti komission itsensä hyväksymiä ja jäsenvaltioiden käyttöön ottamia järjestelyjä, joilla reagoidaan covid-19-kriisiin ja Ukrainan sotaan, jotta rahoitusta ei ohjautuisi kannattamattomille yrityksille.

1.3 Toisaalta ETSK pitää tarpeellisena, että komissio käyttää kaiken mahdollisen valtiontukisääntöjen salliman jouston, jotta jäsenvaltiot voivat toteuttaa ohjelmia Ukrainan sodasta kärsivien yritysten auttamiseksi tehokkaasti.

1.4 ETSK kannattaa komission uusia suuntaviivoja ilmastotoimiin, ympäristönsuojeluun ja energia-alalle myönnettävän valtiontuen säännöistä ja pitää niitä askeleena oikeaan suuntaan.

1.5 ETSK kannattaa teknojättien kilpailuvastaisten käytäntöjen tutkintaa. ETSK esitti tämän kannan digimarkkinasäädöksestä antamassaan lausunnossa.

1.6 ETSK kehottaa tiivistämään kansallisten viranomaisten yhteistyötä Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa, jotta yritykset, jotka harjoittavat kilpailua rajoittavaa ja asiakkaille haitallista rajatylittävää liiketoimintaa, saadaan tehokkaammin noudattamaan EU:n kilpailulainsäädäntöä.

1.7 ETSK peräänkuuluttaa tasavertaista kilpailua ilmailualalla mutta varoittaa kehityssuuntauksista, jossa ilmailumarkkinoita saattaa tietyn ajan päästä hallita vain kourallinen lentoyhtiötä.

1.8 ETSK kannattaa komission ehdotusta asetukseksi unionissa toimiville EU:n ulkopuolisille yrityksille myönnettävistä markkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista, mutta kehottaa komissiota kiinnittämään huomiota myös sellaisiin markkinoita vääristäviin tukiin ja muihin kilpailunvastaisiin käytäntöihin, joita hyödynnetään valtiojohtoisissa ja yksityisissä yrityksissä EU:n ulkopuolella.

1.9 ETSK varoittaa mahdollisista kilpailunvastaisista sopimuksista ja määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä hypermarketti- ja elintarvikekaupan alalla. Tämä vaikuttaa kuluttajiin korkeampien hintojen muodossa ja tuottajiin alhaisempien hankintahintojen muodossa.

1.10 ETSK kannattaa komission ehdotusta uudesta sisämarkkinoiden hätätilavälineestä, joka täydentää EU:n muita lainsäädännöllisiä kriisinhallintatoimenpiteitä.

1.11 ETSK kehottaa toteuttamaan lisätoimia kilpailun ja sisämarkkinoiden vahvistamiseksi tilanteessa, jossa talouteen kohdistuu edelleen korkeista energianhinnoista, toimituspuolen rajoituksista ja taloudellisesta epävarmuudesta johtuvia haasteita.

1.12 ETSK on vakuuttunut siitä, että EU:n tavoitetta vihreän ja digitaalisen talouden luomisesta sosiaalisen markkinatalouden perustalle ei pidä muuttaa Ukrainan sodan vuoksi.

1.13 ETSK suosittelee, että EU:n lainsäädännön sallimaa valtiontukea käytetään Ukrainan sodan sosioekonomisten seurausten torjumiseen ja että erityistä huomiota kiinnitetään sukupuolten tasa-arvoon ja laajemmin sukupuolinäkökulmaan, erityisesti kun on kyse Ukrainan rajanaapurissa sijaitseviin jäsenvaltioihin saapuneista pakolaisista.

2. Lausunnon tausta

2.1 Kilpailupolitiikkaa koskevassa vuoden 2021 kertomuksessa esitellään viime vuonna toteutetut keskeiset poliittiset linjaukset ja lainsäädäntöaloitteet sekä täytäntöönpanotoimia. Komissio tarkasteli vuonna 2021 uudelleen keskeisiä kilpailualan asetuksia, suuntaviivoja ja tiedonantoja, kuten komission tiedonannossa Kilpailupolitiikka valmiina uusiin haasteisiin⁽¹⁾ todetaan. Uudelleentarkastelun tarkoituksena oli määrittää kilpailupolitiikan rooli Euroopan elpymisprosessissa, vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä sekä sisämarkkinoiden häiriönsietokyvyn parantamisessa.

2.2 Komissio antoi myös ehdotuksen uudeksi asetukseksi sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista, joita kolmannet maat myöntävät sisämarkkinoilla toimiville yrityksille⁽²⁾. Se on jatkoa vuonna 2020 ehdotetuille digimarkkinasäädökselle ja digipalvelusäädökselle, joilla molemmilla pyritään vastaamaan monenlaisiin digiajan haasteisiin⁽³⁾. Erityisesti digimarkkinasäädöksessä asetetaan velvoitteita, jotka toimivat portinvartijoina yrityksille ja kuluttajille sisämarkkinoilla.

2.3 Kilpailunrajoituksia ja yrityskeskittymiä koskevat säännöt ja ohjeet päivitettiin uusien haasteiden tasalle. Tässä yhteydessä tehtiin vertikaalisia toimituksia ja horisontaalista yhteistyötä koskevien sääntöjen arviointi. Erityisesti jälkimmäisten tarkoituksena on helpottaa yritysten välistä yhteistyötä taloudellista tehokkuutta parantavilla tavoilla. Komissio julkaisi lisäksi markkinoiden määritelmää koskevan tiedonannon arvioinnin tulokset. Tiedonannossa on ohjeita siitä, miten kilpailuoikeutta noudatetaan tuotemarkkinoilla ja maantieteellisillä markkinoilla.

⁽¹⁾ Kilpailupolitiikka valmiina uusiin haasteisiin, COM(2021) 713 final.

⁽²⁾ COM(2021) 223 final.

⁽³⁾ COM(2020) 842 final.

2.4 Komissio saattoi ajan tasalle valtiontukisäännöt ja -ohjeet muuttuviin olosuhteisiin reagoimiseksi ja vihreän ja digitaalisen siirtymän tukemiseksi. Sisämarkkinoiden häiriönsietokyvyn parantaminen taloudellisen epävarmuuden tilanteessa on erityisen tärkeää. Komissio pyrkii tähän seuraamalla markkinoiden kehitystä. Valtiontukitoimenpiteiden tilapäiset puitteet olivat erityisen ajankohtaiset ja tärkeät tuen antamiseksi yrityksille eri puolilla EU:ta. Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sen seuraukset edellyttävät komissiolta muitakin politiikan mukautuksia. Tällä välin komissio on ottanut käyttöön vuoden 2022 loppuun jatkuvan investointituen ja 31. joulukuuta 2023 saakka jatkuvan vakavaraisuustuen, jotta jäsenvaltiot voivat hyödyntää yksityisiä varoja ja kohdistaa niitä pk-yrityksiin.

2.5 Tärkeää oli myös ilmastotoimiin, ympäristönsuojeluun ja taloudellisen toiminnan hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen myönnettävän valtiontuen suuntaviivojen tarkistaminen. Tarkistus oli tarpeen, jotta voitiin laajentaa suuntaviivojen soveltamisalaa koskemaan uusia talouden aloja, kuten puhdasta liikennettä ja teollisuuden hiilestä irtautumista. Tarkistetuilla suuntaviivoilla tuetaan näin Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa.

2.6 Lisäksi komissio tarkisti vertikaalisia rajoituksia koskevaa ryhmäpoikkeusasetusta ja vertikaalisia rajoituksia koskevia suuntaviivoja. Tavoitteena oli ajantasaistaa aiemmat säännöt, joita ei pidetty enää tarkoituksenmukaisina markkinoiden kehityksen, kuten verkkokaupan kasvun, vuoksi.

2.7 Yleisen ryhmäpoikkeuksen soveltamisalaa laajennettiin EU:n rahoittamien ohjelmien helpottamiseksi. Näin lähinnä virtaviivaistettiin valtiontukisääntöjä, jotka koskevat tiettyjen EU:n ohjelmien piiriin kuuluvaa kansallista rahoitusta.

2.8 Lisäksi hyväksyttiin alueellisia valtiontukia koskevat tarkistetut suuntaviivat, jotka antavat jäsenvaltioille mahdollisuuden tukea epäsuotuisimpia alueita sekä alueita, joilla on rakenteellisia haasteita.

2.9 Tärkeä edistysaskel olivat komissiossa tehdyt muutokset digitaalisen siirtymän haasteisiin liittyvien nykyisten ja tulevien täytäntöönpanon valvontatarpeiden mukaan. Ratkaiseva merkitys katsottiin olevan sillä, kuinka tehokkaasti ja tuloksellisesti komissio pystyy reagoimaan Applen, Amazonin tai Facebookin kaltaisten toimijoiden kilpailunvastaisiin käytäntöihin.

2.10 Komissio toteutti samassa hengessä uudelleenjärjestelyjä Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden käsittelemistä varten. Tärkeää oli myös työryhmän perustaminen tukemaan digimarkkinasäädöksen täytäntöönpanoa.

2.11 Sisämarkkinaohjelmaan on varattu 4,2 miljardin euron määrärahat sisämarkkinoiden toiminnan parantamista varten. Tavoitteena on vahvistaa EU:n kilpailupolitiikkaa.

2.12 EU:n kilpailusääntöjen tehokas täytäntöönpano ja sääntelyuudistukset ovat ratkaisevan tärkeitä EU:n talouden digitaalisen muutoksen ja sisämarkkinoiden häiriönsietokyvyn vahvistamisen kannalta näinä erittäin haastavina aikoina.

2.13 Kilpailuoikeudelliset tutkimukset ja suurten monikansallisten yhtiöiden haitallisiin käytäntöihin puuttuminen on erityisen tärkeää. Valvomalla yrityskeskittymiä komissio varmistaa yhdistymisen toteutumisen niin, että markkinoilla säilyy kilpailutilanne ja voidaan puuttua määräävään markkina-asemaan. Yrityskeskittymiä toteutettiin eri aloilla vaikuttava määrä, 396.

2.14 Toinen tärkeä edistysaskel oli suuntaviivojen antaminen hyvin haastaviin digitaalisiin nopeuksiin liittyviä tarpeita vastaavasta laajakaistainfrastruktuurista gigabittiyhteiskuntaa koskevassa tiedonannossa ja digitaalistrategiassa asetettujen EU:n vuoden 2025 tavoitteiden sekä digitaalista kompassia koskevassa tiedonannossa asetettujen EU:n vuoden 2030 tavoitteiden mukaisesti. Laajakaistainfrastruktuuriin ohjataan kaikkialla EU:ssa valtiontukea tilanteissa, joissa kaupallisilla toimijoilla ei ole kannustinta tarjota riittävää laajakaistakattavuutta.

2.15 Komission toimilla edistettiin myös ympäristötavoitteita, erityisesti talouden hiilestä irtautumista ja liikenteen siirtymistä asteittain mutta määrätietoisesti saastuttavista fossiilista polttoaineista vaihtoehtoisiin polttoaineisiin. Kilpailun vääristymisen välttäminen on ratkaisevan tärkeää Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tukemisen kannalta. Komissio hyväksyikin useita valtiontukitoimenpiteitä, joilla edistetään EU:n vihreää siirtymää.

2.16 Kilpailusääntöjen noudattamisen valvonta ja yrityskeskittymien valvonta autoteollisuudessa edistivät nekin merkittäväällä tavalla vihreää siirtymää. Komissio määräsi tällä alalla sakkoja satojen miljoonien eurojen edestä.

2.17 Komission toimilla kilpailupolitiikan edistämiseksi on valtava merkitys sen kannalta, miten kuluttajat hyötyvät kilpailusta kaikkialla EU:ssa. Kuten kertomuksessa perustellusti todetaan, sosiaalinen markkinatalous on yksi EU:n kulmakivistä, ja kilpailusääntöjen noudattamisen valvonta ja kilpailun ylläpitäminen kaikissa oloissa auttavat kehittämään sosiaalista markkinataloutta edelleen.

2.18 Samaa tarkoitusta ajaa komission puuttuminen mahdollisiin kartelleihin rahoituspalvelualalla, ja useille rahoituslaitoksille määrättiin ankaria sakkoja.

2.19 Komission reaktio covid-19-pandemian taloudellisiin ja sosiaalisiin seurauksiin sallimalla valtioneuvostojen joustomahdollisuudet valtioneuvostojen tilapäisten puitteiden kautta oli myös erittäin tärkeä. Näin jäsenvaltiot pystyivät auttamaan yrityksiä esimerkiksi lainatakausohjelmilla. Komissio hyväksyi tilapäisten puitteiden nojalla useita miljardien eurojen suuruisia tukiohjelmia aloille, joihin covid-19-rajoitukset ovat vaikuttaneet, kuten ilmailualalle. Niillä vastattiin likviditeetti- ja pääomatarpeisiin.

2.20 Komissiolla oli tärkeä rooli ohjeiden ja tuen antamisessa jäsenvaltioiden toimittamien elpymis- ja palautumissuunnitelmien helpottamiseksi. Näin varmistettiin, että suunnitelmat olivat valtioneuvostojen mukaisia.

2.20.1 Komissio huolehti edelleen vuonna 2021 siitä, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 ja 102 artiklaa sovellettiin johdonmukaisesti. Lisäksi komissio seurasi ja avusti jäsenvaltioita niiden pyrkimyksissä saattaa ECN+-direktiivi (*) osaksi kansallista lainsäädäntöä. Kyseinen direktiivi parantaa kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten valmiuksia tehostaa kilpailusääntöjen noudattamisen valvontaa ja varmistaa sisämarkkinoiden moitteeton toiminta.

2.21 Komissio jatkoi myös aktiivista toimintaansa OECD:n kilpailukomiteassa, kansainvälisessä kilpailuviranomaisverkossa ja YK:n kauppaa- ja kehityskonferenssissa.

3. Yleistä

3.1 ETSK panee merkille komission rakentavat toimet kaikkialla EU:ssa sisämarkkinoiden vahvistamiseksi edelleen kilpailusääntöjen täytäntöönpanon ja kilpailun suojaamisen kautta.

3.2 ETSK panee myös merkille, että komissio pyrki tehokkaasti lieventämään covid-19-rajoitusten vaikutuksia hyväksymällä tilapäiset puitteet valtioneuvostojen puitteille, jotta jäsenvaltiot pystyivät antamaan tarvittavaa tukea yrityksille, vaarantamatta kuitenkaan sisämarkkinoiden eheyttä.

3.3 Samalla tehokkuudella vastattiin kriisiin, joka puhkesi Venäjän hyökättyä Ukraina. ETSK katsoo, että valtioneuvoston tilapäisten kriisipuitteiden nopea hyväksyminen oli ratkaisevan tärkeää, kuten olivat myös covid-19-rajoitusten vuoksi toteutetut toimet. ETSK kehottaa kuitenkin komissiota soveltamaan kaikkea valtioneuvostojen sallimaa joustoa, kun jäsenvaltioihin kohdistuu talouden häiriöitä.

3.4 ETSK panee myös merkille komission toimet keskeisten asetusten, suuntaviivojen ja tiedonantojen tarkistamiseksi niin, että ne ovat edelleen tarkoituksenmukaisia. Erityisesti voidaan mainita vertikaalisia rajoituksia koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen ja vertikaalisia rajoituksia koskevien suuntaviivojen tarkistus.

3.5 ETSK katsoo, että asetuksen hyväksyminen yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalan laajentamiseksi ja suuntaviivojen antaminen ilmastotoimiin, ympäristönsuojeluun ja energia-alalle myönnettävälle valtioneuvostolle ovat merkittäviä toimia EU:n tärkeiden poliittisten tavoitteiden tukemiseksi. Tarkistetun tiedonannon antaminen Euroopan yhteistä etua koskevista tärkeistä hankkeista oli myös tärkeä aloite.

(*) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1, annettu 11 päivänä joulukuuta 2018, jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi (EUVL L 11, 14.1.2019, s. 3).

3.6 ETSK panee merkille toimet, joita on toteutettu digimarkkinasäädöksen hyväksymiseksi. ETSK pitää tätä säädöstä valtavana edistysaskeleena kohti kilpailun lisäämistä ja asiakkaiden suojelua digitaalisten palvelujen käytössä.

3.7 ETSK panee myös merkille, että ehdotus asetukseksi sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaista tuista on parhaillaan hyväksyttävänä. ETSK on useissa lausunnoissaan vastustanut markkinoita vääristävien ulkomaisten tukien myöntämistä EU:ssa toimiville yrityksille. Ehdotettu asetus toisi komissiolle uusia valtuuksia tutkia tällaisia ulkomaisia tukia ja ryhtyä tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin. ETSK katsoo, että tämä on sopusoinnussa tasapuolisen ja oikeudenmukaisen kilpailun periaatteen kanssa.

3.8 ETSK panee merkille kilpailusääntöjen noudattamisen valvontaa ja yrityskeskittymien valvontaa koskevat toimet. Tällaiset toimet ovat tarpeen sisämarkkinoiden eheyden turvaamiseksi ja EU:n kansalaisten suojelemiseksi erityisesti teknologiajättien tekemiltä päätöksiltä.

3.9 Komissio on hyväksynyt useita valtiontukitoimenpiteitä, joilla tuetaan EU:n vihreää siirtymää. Niitä ovat muun muassa toimenpiteet, joilla tuetaan uusiutuvaa energiaa ja puhdasta liikkuvuutta. Tämä tasoittaa tietä uusille myönteisille toimille tulevaisuudessa.

4. Erityisiä suosituksia

4.1 ETSK toivoo jatkuvaa vuoropuhelua komission kanssa siitä, millaisia lisätoimia tarvitaan sisämarkkinoiden toiminnan vahvistamiseksi. ETSK muistuttaa äskettäin antamastaan lausunnosta, jossa kartoitetaan EU:n sisämarkkinoiden puutteita.

4.2 ETSK on ollut tyytyväinen komission nopeisiin toimiin covid-19-rajoituksiin ja viime aikoina Ukrainan sodan aiheuttamiin taloudellisiin seurauksiin reagoimiseksi, mutta se kehottaa seuraamaan jatkuvasti komission itsensä hyväksymiä ja jäsenvaltioiden käyttöön ottamia järjestelyjä, joilla reagoidaan covid-19-kriisiin ja Ukrainan sotaan, jotta rahoitusta ei päätyisi kannattamattomille yrityksille. Tarvittavan tuen laajuus ja hallitusten kaikkialla EU:ssa kohtaamat paineet valtiontuen myöntämiseen ovat poikkeuksellisia ja voivat johtaa tällaisiin tilanteisiin.

4.3 Toisaalta ETSK pitää tarpeellisena, että komissio käyttää kaiken mahdollisen valtiontukisääntöjen salliman jouston, jotta jäsenvaltiot voivat toteuttaa ohjelmia Ukrainan sodasta kärsivien yritysten ja yhteisöjen auttamiseksi tehokkaasti. Samalla ETSK korostaa, että tällainen tuki saisi johtaa vain mahdollisimman vähäisiin kilpailun vääristymiin.

4.4 ETSK korostaa toimia, joita on toteutettu EU:n vihreän kehityksen ohjelman tukemiseksi kilpailupolitiikan avulla. Tämä on ehdottoman tärkeää, ja komission uudet suuntaviivat ilmastotoimiin, ympäristönsuojeluun ja energia-alalle myönnettävän valtiontuen säännöistä ovat askel oikeaan suuntaan. Koska nämä kolme alaa liittyvät toisiinsa, ETSK katsoo, että uudet suuntaviivat tarjoavat vankan perustan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tehokkaalle tukemiselle.

4.5 ETSK viittaa komission tekemään tutkintaan, joka koskee teknologiajättien kilpailunvastaisia käytäntöjä, ja antaa täyden tukensa tällaisille tutkintatoimille, sillä ne vastaavat ETSK:n digimarkkinasäädöksen yhteydessä esittämää kantaa erityisesti siitä, että säädös on tärkeä kilpailun mahdollistamiseksi digitaalisten palvelujen alalla ja EU:n kansalaisten suojelemiseksi teknologiajättien epäasianmukaisilta käytännöiltä. Tämä osoittaa, että komissiolla on nyt enemmän vaikutusvaltaa viedä kehitystä kohti paremmin säänneltyjä digitaalisia markkinoita.

4.6 ETSK kehottaa tiivistämään kansallisten viranomaisten yhteistyötä Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa, jotta yritykset, jotka harjoittavat kilpailua rajoittavaa ja asiakkaille haitallista rajatylittävää liiketoimintaa, saadaan tehokkaammin noudattamaan EU:n kilpailulainsäädäntöä. ETSK pitää tutkintatoimien koordinoitua ratkaisevan tärkeänä.

4.7 ETSK on pannut merkille ilmailualaa koskevat komission merkittävät päätökset erityisesti pandemian aikana ja peränsuuluttaa tasavertaista kilpailua tällä alalla. Komitea varoittaa kuitenkin kehityssuuntauksista, jossa ilmailualaa ja -markkinoita saattaa tietyn ajan päästä hallita vain kourallinen lentoyhtiöitä.

4.8 ETSK kannattaa täysin komission ehdotusta asetukseksi EU:ssa toimiville EU:n ulkopuolisille yrityksille myönnettävistä markkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista. Niillä on ilmeisiä kilpailua vääristäviä vaikutuksia. Ulkomaiset yritykset saattavat saada myös veroetuja, mikä vääristää kilpailua entisestään. ETSK kehottaa komissiota ryhtymään asianmukaisiin toimiin myös sellaisten markkinoita vääristävien tukien ja muiden kilpailunvastaisten käytäntöjen torjumiseksi, joita hyödynnetään (valtiojohtoissa ja yksityisissä) yrityksissä EU:n ulkopuolella. Tämä auttaisi niin ikään saavuttamaan Euroopan teollisuusstrategian tavoitteet.

4.9 ETSK panee merkille, että komissio ja kansalliset kilpailuviranomaiset seuraavat elintarvikeketjujen tilannetta Euroopassa. ETSK varoittaa mahdollisista kilpailunvastaisista sopimuksista tai määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä, sillä tämä vaikuttaa kuluttajiin korkeampien hintojen muodossa. ETSK varoittaa myös hypermarkettien ja elintarvikekauppojen hallitsevasta asemasta elintarvikemarkkinoilla, sillä sen haitallisina vaikutuksina ovat korkeammat hinnat kuluttajille ja alhaisemmat hankintahinnat tuottajille. ETSK on tietoinen siitä, että jäsenvaltioiden velvollisuutena on varmistaa hyvän kauppatavan vastaisia käytäntöjä koskevan direktiivin täytäntöönpano, jotta voidaan puuttua yksittäisissä liikesuhteissa ilmeneviin epätasapainotilanteisiin⁽⁹⁾. ETSK kehottaaakin komissiota seuraamaan jatkuvasti markkina-analyysejä ja kansallisten viranomaisten toteuttamien toimien tehokkuutta.

4.10 ETSK suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen uudeksi sisämarkkinoiden hätätilavälineeksi, jolla täydennetään muita EU:n lainsäädännöllisiä kriisinhallintatoimenpiteitä. Näihin kuuluvat unionin pelastuspalvelumekanismi sekä tietyt aloja, toimitusketjuja ja tuotteita – kuten terveydenhuoltoa, puolijohteita ja elintarviketurvaa – koskevat EU:n säännöt, joihin sisältyy jo kohdennettuja kriisinhallintatoimia. ETSK katsoo, että näin saadaan aikaan tasapainoinen kriisinhallintakehyks, jonka avulla voidaan tunnistaa sisämarkkinoihin kohdistuvat erilaiset uhat ja varmistaa sisämarkkinoiden moitteeton toiminta luomalla kriisinhallintarakenne, ehdottamalla uusia toimenpiteitä sisämarkkinoihin kohdistuvien kielteisten vaikutusten kompensoimiseksi ja sallimalla viimeisenä keinona toteutettavat toimenpiteet hätätilanteessa.

4.11 ETSK kehottaa toteuttamaan lisätoimia kilpailun ja sisämarkkinoiden vahvistamiseksi tilanteessa, jossa talouteen kohdistuu edelleen korkeista energianhinnoista, toimituspuolen rajoituksista ja taloudellisesta epävarmuudesta johtuvia haasteita.

4.12 ETSK on vakuuttunut siitä, että EU:n tavoitetta vihreän ja digitaalisen talouden luomisesta sosiaalisen markkinatalouden perustalle ei pidä muuttaa Ukrainan kriisin vuoksi. EU:n tavoitteena tulisi olla sellaisten markkinoiden turvaaminen, joilla EU:n kansalaisille tarjotaan tuotteita kilpailukykyisillä ja oikeudenmukaisilla hinnoilla, ja tähän olisi pyrittävä komission ja kansallisten viranomaisten eri puolilla EU:ta toteuttamien toimien avulla. Tässä yhteydessä voidaan viitata komission äskettäiseen ehdotukseen maakaasun yhteishankinnoista väliaikaisena mutta tehokkaana ratkaisuna energian hintojen vakauttamiseksi.

4.13 Mainitsemisen arvoisia asioita ovat myös valtiontuen käyttäminen EU:n sääntöjen mukaisesti sellaisten toimenpiteiden tukemiseen, joilla torjutaan Ukrainan sodan sosioekonomisia seurauksia – kuten pakolaiskriisi Ukrainan rajanaapureina olevissa jäsenvaltioissa – sekä tarve kiinnittää erityistä huomiota sukupuolten tasa-arvoon ja laajempaan sukupuolinäkökulmaan.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽⁹⁾ Direktiiviä on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2019/2161, annettu 27 päivänä marraskuuta 2019, neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 98/6/EY, 2005/29/EY sekä 2011/83/EU muuttamisesta unionin kuluttajansuojasääntöjen täytäntöönpanon valvonnan parantamisen ja nykyaikaistamisen osalta (EUVL L 328, 18.12.2019, s. 7).

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Uusi eurooppalainen innovaatio-ohjelma”

(COM(2022) 332 final)

(2023/C 100/13)

Esittelijä: **Maurizio MENSI**

Yhteisesittelijä: **Christophe LEFÈVRE**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 27.10.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	sisämarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	10.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	177/0/0

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) suhtautuu myönteisesti komission ehdottamaan eurooppalaiseen innovaatio-ohjelmaan ja on erityisen tyytyväinen ohjelman kaksitahoiseen tavoitteeseen edistää yhtäältä EU:n kilpailukykyä ja toisaalta unionin kansalaisten hyvinvointia.

1.2 ETSK on ilahtunut myös siitä, että komissio painottaa tarvetta kuroa umpeen scale-up-yrityksiin ja syväteknologiaan liittyvä takamatka, joka EU:lla on verrattuna kolmansiin maihin, joissa on enemmän teknologia-alan kasvuyrityksiä. ETSK kehottaa komissiota kiinnittämään enemmän huomiota yritysten – etenkin pk- ja start-up-yritysten – sekä niiden vetämien innovaatioverkostojen rooliin vihreän ja digitaalisen siirtymän toteuttamisessa.

1.3 ETSK pitää viiteen lippulaiva-alaan perustuvaa ehdotuksen rakennetta hyvänä. Lisäksi on luotava välineitä saavutettujen tulosten todentamista ja seurantaa varten.

1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti ehdotukseen perustaa julkisiin palveluihin keskittyvä innovaatiomyönteisen sääntelyn asiantuntijaryhmä ja katsoo, että ETSK:lla tulee olla ryhmässä täysivaltainen edustaja.

1.5 ETSK korostaa, että on tärkeää rahoittaa kokeilu- ja testausinfrastruktuuria start-up-yritysten auttamiseksi sekä laboratorioiden ja kaupallisten sovellusten välisen kuilun umpeen kuromiseksi. Komitea pitääkin myönteisenä, että valtiontukia koskevan yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen tarkistusluonnokseen on lisätty uutena käsitteenä ”testaus- ja kokeiluinfrastruktuurit”.

1.6 ETSK suhtautuu myönteisesti myös julkisia hankintoja koskevaan aloitteeseen ja kehottaa varmistamaan tässä yhteydessä, että innovatiivisiin hankintoihin osallistuu ainakin yksi start-up-yritys.

1.7 ETSK korostaa, että tutkimuksen jatkuvan kehityksen varmistamiseksi on tärkeää soveltaa start-up-yritysten keksintöihin vankkaa teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmää.

1.8 ETSK kehottaa komissiota edistämään investointien alueidenvälisyyttä ja huolehtimaan siitä, että mukana on innovatiivisuudeltaan erilaisia alueita.

1.9 ETSK painottaa, että julkista tukea olisi ohjattava myös korkea-asteen koulutuksen ja innovaatiolaboratorioiden hyväksi. Komitea ehdottaakin, että komissio pyrkii innovaatiotavoitteisiin pilottitoimijoiksi nimettävien tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen avulla.

1.10 ETSK on tyytyväinen myös siihen, että komissio tukee jäsenvaltioita rajatylittävien Euroopan yhteistä etua koskevien hankkeiden kehittämisessä. Komitea ehdottaa näin ollen, että rahoitusta tarjotaan sekä tutkimustoimintaan että tutkijoiden ammatilliseen kehitykseen ja että julkista tukea saaneiden tutkimusten tulokset ovat innovoijien käytettävissä jatkokehittämistä varten, mahdollisesti Innospace-alustan kautta.

1.11 ETSK pitää myönteisenä, että on julkaistu ohjeasiakirja, joka auttaa asianomaisia viranomaisia valitsemaan sopivimman EU:n toimintapoliittisen ohjelman, ja korostaa ohjelmien laaja-alaisen täytäntöönpanon merkitystä.

1.12 ETSK kannattaa ajatusta, että tutkitaan mahdollisuuksia kehittää suotuisampi verokohtelu osakeoptioille ja verojärjestely maasta toiseen liikkuvia osaajia varten. Komitea kehottaa komissiota koordinoimaan osaajien tukemiseen tähtääviä kansallisia aloitteita.

1.13 ETSK on hyvillään komission aikeesta kehittää yhä luotettavampia ja vertailukelpoisempia tietokantoja ja yhteinen tietojen luokitusjärjestelmä kaikkien tasojen päätöksenteon tueksi sekä sen kaavailuista levittää parhaita käytäntöjä järjestelmällisesti Euroopan innovaationeuvoston foorumin kautta.

1.14 ETSK suhtautuu myönteisesti myös komission aikomukseen jakaa parhaita käytäntöjä ja laatia hallinto-
viranomaisille ohjeita niiden soveltamisesta, jotta sääntelystä tulisi yhtenäisempää jäsenvaltioiden välillä.

2. Taustaa

2.1 Uuden eurooppalaisen innovaatio-ohjelman tavoitteena on nostaa EU syväteknologian innovaatioiden ja start-up-yritysten uuden aallon harjalle toteuttamalla seuraavia toimia:

- Parannetaan eurooppalaisten start-up- ja scale-up-yritysten rahoituksensaantia.
- Parannetaan innovoijien mahdollisuuksia testata uusia ideoita sääntelyn testiympäristöissä.
- Edistetään "alueellisten innovaatiolaaksojen" luomista, myös kehityksessä jälkeen jääneillä alueilla.
- Houkuttelee osaajia Eurooppaan ja pyritään siihen, että he pysyvät Euroopassa.
- Parannetaan toimintapoliittista kehystä selkeyttämällä terminologiaa, indikaattoreita ja data-aineistoja sekä tukemalla jäsenvaltioiden politiikkaa.

2.2 Uusi eurooppalainen innovaatio-ohjelma sisältää 25 erityistoimea seuraaviin aiheisiin keskittyvillä viidellä lippulaiva-alalla:

- scale-up-yritysten rahoittaminen yhteisösjöittäjien ja muiden yksityisten sijoittajien investoinneilla
- innovoinnin helpottaminen tukemalla sitä kokeilujärjestelyjen ja julkisten hankintojen avulla
- innovoinnin nopeuttaminen ja vahvistaminen Euroopan ekosysteemeissä kaikkialla EU:ssa puuttamalla maiden ja alueiden välisiin eroihin alueellisten innovaatiolaaksojen perustamisen ja yhteenliittämisen edistämiseksi ja jäsenvaltioiden auttamiseksi suuntaamaan vähintään 10 miljardia euroa EU:n painopisteisiin liittyvään innovointiin aluetasolla
- syväteknologian osaajien vaaliminen, houkuttelemine ja heidän pysyvyytensä varmistaminen, jotta voidaan taata, että unionissa kehittyy ja on tarjolla ehdottoman tärkeän syväteknologian osaajia
- poliittisen päätöksenteon välineiden parantaminen, joka on ratkaisevan tärkeää, jotta voidaan kehittää ja käyttää luotettavia ja vertailukelpoisia data-aineistoja ja yhteisiä määritelmiä (start-up- ja scale-up-yritykset) päätöksenteon tukemiseksi kaikilla tasoilla kaikkialla EU:ssa.

3. Yleistä

3.1 ETSK suhtautuu myönteisesti komission laatimaan eurooppalaiseen innovaatio-ohjelmaan ja on erityisen tyytyväinen ohjelman kaksitahoiseen tavoitteeseen edistää yhtäältä EU:n kilpailukykyä ja toisaalta unionin kansalaisten hyvinvointia.

3.2 ETSK arvostaa tässä yhteydessä sitä, että komission suunnitelman yleistavoitteena on kuroa umpeen jäsenvaltioiden välillä ja Euroopan alueiden välillä edelleen vallitsevia innovaatiokuiluja, jotka saattavat haitata sosiaalista ja taloudellista yhteenkuuluvuutta.

3.3 ETSK katsoo, että kaikkien Euroopan kansalaisten olisi voitava hyötyä digitalisaatiosta riippumatta siitä, missä he asuvat. Digitaalisen vallankumouksen yhteydessä pitäisi korjata teollisen vallankumouksen aikana ilmenneet puutteet, joista kärsitään yhä edelleen ja jotka ovat kärjistyneet erässä EU:hun rautaesiripun romahtamisen jälkeen liittyneissä jäsenvaltioissa.

3.4 Tämä on entistä tärkeämpää nyt, sillä kaikkien EU:n jäsenvaltioiden ja alueiden on oltava riippumattomia kolmansista maista, jotka – kuten Ukrainan sota, vallitseva energiakriisi ja sirupula osoittavat – eivät ole aina luotettavia ja jotka joka tapauksessa eivät ole sitoutuneet eurooppalaisiin perusarvoihin.

3.5 ETSK on ilahtunut myös siitä, että komissio painottaa tarvetta kuroa umpeen scale-up-yrityksiin ja syväteknologiaan liittyvä takamatka verrattuna kolmansiin maihin, joissa on enemmän teknologia-alan kasvuyrityksiä. Komitea kehottaa komissiota lisäksi kiinnittämään enemmän huomiota yritysten – etenkin pk- ja start-up-yritysten – sekä niiden vetämien innovaatioverkostojen rooliin vihreän ja digitaalisen siirtymän toteuttamisessa ja edistämään niiden kilpailukykyä⁽¹⁾. On myös tärkeää edistää aloitteita, joissa pyritään tekemään perinteisistäkin yrityksistä innovatiivisia.

3.6 ETSK katsoo, että syvempi ja yhdenmukaisempi digitalisaatio voisi käynnistää hyvän kehän: parantaa kansalaisten hyvinvointia, edistää kestävyystavoitteiden saavuttamista, vahvistaa EU:n taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja vähentää teollista ja taloudellista riippuvuutta kolmansista maista, jotka eivät noudata samoja arvoja.

3.7 Kaikista edellä mainituista syistä ETSK kannattaa varauksetta komission aloitetta ja on tyytyväinen sen sisältöön.

3.8 ETSK pitää myös viiteen lippulaiva-alaan perustuvaa ehdotuksen rakennetta hyvänä. Olisi luotava välineitä saavutettujen tulosten säännöllistä todentamista ja seuranta varten, jotta voidaan tarvittaessa määritellä korjaus- ja parannustoimenpiteitä.

3.9 ETSK suhtautuu myönteisesti ehdotukseen perustaa julkisiin palveluihin keskittyvä innovaatiomyönteisen sääntelyn asiantuntijaryhmä ja katsoo, että ETSK:lla tulee olla ryhmässä täysivaltainen edustaja.

4. Lippulaiva-ala: Syväteknologiaan keskittyvien scale-up-yritysten rahoittaminen

4.1 ETSK on erittäin tyytyväinen kaikkiin ehdotettuihin toimenpiteisiin, joilla pyritään alentamaan uuden pääoman kuluja kaikkialla EU:ssa. Niihin kuuluvat mahdollisuus käyttää teollis- ja tekijänoikeuksia vakuutena ja ehdotus yritysten listautumista koskevan uuden säädöksen antamisesta tietätyntyyppisten yritysten listautumisvaatimusten yksinkertaistamiseksi ja helpottamiseksi sekä listautumisen yhteydessä että sen jälkeen. Tavoitteena on vähentää kustannuksia ja lisätä liikkeeseenlaskijoiden oikeusvarmuutta sekä tarjota sijoittajansuojaa ja turvata markkinoiden eheys.

4.2 ETSK toteaa, että EU tarvitsee teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmän, jossa avoin tiede ja henkisen omaisuuden suoja ovat asianmukaisessa tasapainossa. Monet start-up-yritykset omistavat (tai käyttävät) essentiaalipatentteja (standard essential patent, SEP). Olisi vältettävä asettamasta ainakaan pk-yrityksille oikeudellisia velvoitteita sellaisten essentiaalipatenttien olennaisuuden todentamisesta, jotka ne aikovat lisensoida. Tällainen velvoite voisi haitata innovointia, sillä se saattaa venyttää neuvotteluja ja synnyttää riitoja vaiheessa, jossa lisenssitulojen saamisesta ei ole vielä varmuutta.

⁽¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Digitaalinen innovointikeskittymät ja pk-yritykset” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 75, 28.2.2023, s. 82).

4.3 ETSK pitää myönteisenä, että naisiin kiinnitetään erityistä huomiota ja että naisista ja vähemmän edustetuista ryhmistä aiotaan kerätä tietoja, jotta voidaan kehittää kohdennettuja politiikkoja myös start-up-yrityksissä esiintyvien sukupuolikiulojen ja muiden erojen umpeen kuromiseksi. Naisten työllisyyden edistäminen innovoinnin alalla on keskeistä EU:n kilpailukyvyyn varmistamiseksi, ja sukupuolten ja vähemmän edustettujen ryhmien osuutta koskevan indeksin laatiminen on hyödyllistä tiedon lisäämiseksi, jotta näihin kysymyksiin liittyvät ongelmat voidaan ratkaista.

4.4 ETSK korostaa, että myös vakiintuneiden pk- ja midcap-yritysten tulee innovoida, jotta vihreä ja digitaalinen siirtymä saadaan toteutettua. Innovaatio-ohjelmaan olisikin sisällytettävä toimenpiteitä, joilla autetaan tällaisia yrityksiä innovoimaan ja edistetään niiden kilpailukykyä. Yleisemmällä tasolla on tärkeää luoda ekosysteemi, jossa perinteisetkin yritykset voivat kehittyä innovatiivisiksi.

4.5 Koska – kuten komissio toteaa – pankkituotteet ovat yritysten pääasiallinen rahoituksen lähde, ETSK korostaa julkisista varoista rahoitettujen takausten merkitystä ja kehottaa komissiota harkitsemaan mahdollisuutta noudattaa tälläkin alalla samaa toimintalinjaa kuin covid-19-pandemian ja Ukrainan sodan johdosta käyttöön otetuissa tilapäisissä puitteissa. Julkiset takaukset voivat nimittäin houkuttaa vähäriskisyyttä arvostavia pitkäaikaissijoittajia (kuten eläkerahastoja ja valtiollisia sijoitusrahastoja), joiden tarjoamaa rahoitusta ei vielä hyödynnetä Euroopassa riittävästi.

4.6 ETSK kehottaa komissiota asettamaan tämän lippulaiva-alan toimissa etusijalle rajatylittävät tutkimuslaboratoriot ja eri korkeakoulujen spin-off-yritykset. Laaja korkeakoulujen välinen yhteistyö voi vauhdittaa innovointia ja johtaa käytännön sovelluksiin, kun sovelletaan alhaalta ylöspäin suuntautuvaa lähestymistapaa, joka vaikuttaa sopivimmalta pyrittäessä edistämään luovuutta.

4.7 ETSK kehottaa komissiota myös keskittämään EU:n tuen tietyille aloille (esim. sirut ja uusiutuvat energialähteet), jotta voidaan edistää soveltavaa tutkimusta siellä, missä sitä todella tarvitaan unionin poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

4.8 ETSK kehottaa komissiota harkitsemaan oman pääoman kustannusten alentamisen ja verojärjestelmien yhdenmukaistamisen lisäksi erityisen EU-tason scale-up-rahoituksen tarjoamista tiettyjen strategisten start-up-yritysten kasvun tukemiseksi. Tämä voi myös vähentää houkutusta tulla ostetuksi pois markkinoilta tai siirtää toiminta ulkomaille, koska perustajat voisivat kehittää yrityksiään myymättä niitä tai siirtämättä niitä muualle.

4.9 ETSK kehottaa komissiota harkitsemaan eurooppalaisen verkossa toimivan markkinapaikan luomista start-up-yrityksille, jotta ne voivat olla yhteydessä mahdollisiin sijoittajiin EU:n laajuisesti. Tällainen markkinapaikka voisi ratkaista ongelmat, joita varsinkin pienempien jäsenvaltioiden start-up-yrityksillä saattaa olla, kun ne yrittävät löytää paikallisia sijoittajia ja saada nopeasti käyttöönsä merkittäviä määriä käteisvaroja.

4.10 ETSK korostaa teknologiainfrastruktuurin merkitystä syväteknologiaan keskittyvien start-up-yritysten laajentumiselle. Infrastruktuurin saatavuuden edistämiseen ja helpottamiseen olisikin panostettava entistä enemmän. Voitaisiin edellyttää, että julkisrahoitteista infrastruktuuria ja dataa on voitava käyttää vapaasti ja syrjimättömästi.

5. Lippulaiva-ala: Kokeilujärjestelyjen ja julkisten hankintojen avulla toteutettavat syväteknologian innovaatiot

5.1 ETSK suhtautuu myönteisesti ohjeasiakirjan julkaisemiseen sääntelyn testiympäristöistä, koealustoista ja elävistä laboratorioista, joiden avulla voidaan edistää kokeilujen toteuttamista EU:ssa, sekä parhaiden käytäntöjen levittämiseen kaikille jäsenvaltioille toimintatapojen yhdenmukaistamiseksi.

5.2 ETSK on tyytyväinen myös siihen, että tutkimus-, kehitys- ja innovointitoimintaan myönnettävää valtiontukea koskeviin puitteisiin sisällytetään uusi sääntö, jonka ansiosta jäsenvaltiot voivat rahoittaa yhä useampia testaus- ja kokeiluinfrastruktuureja. ETSK ehdottaa tässä yhteydessä, että sallitulle kansalliselle julkiselle rahoitukselle asetetaan yläraja, jotta pienemmät tai köyhemmät jäsenvaltiot eivät joutuisi heikompaan asemaan, tai että vaihtoehtoisesti annetaan kohdennettua ja täydentävää EU-rahoitusta niille jäsenvaltioille, jotka eivät pysty kilpailemaan muiden kanssa valtiontuissa. Komitea kehottaa myös julkaisemaan EU-tason suuntaviivat, joilla yhdenmukaistetaan kansallisia tulkintoja siltä osin kuin ne saattavat poiketa toisistaan.

5.3 ETSK korostaa, että on tärkeää rahoittaa kokeilu- ja testausinfrastruktuuria start-up-yritysten auttamiseksi kehittämään teknologioitaan sekä laboratorioiden ja kaupallisten sovellusten välisen kuilun umpeen kuromiseksi. Komitea pitääkin myönteisenä, että valtiontukia koskevan yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen tarkistusluonnokseen on lisätty uutena käsitteenä ”testaus- ja kokeiluinfrastruktuurit”. Erityisen tärkeää olisi erottaa testaus- ja kokeiluinfrastruktuurien käsite yleisesti teknologiainfrastruktuureiksi kutsutuista perusrakenteista. Tällaisia infrastruktuureja erottava osatekijä voisi olla pääasiallisesti taloudellinen käyttötarkoitus. Lisäksi olisi yhdenmukaistettava sekä testaus- ja kokeiluinfrastruktuuria että teknologiainfrastruktuuria koskevat ilmoituskynnysarvot 21 miljoonaan euroon ja luotava sellaisia yrityksiä suosiva järjestelmä, jotka osallistuvat vähintään 5 prosentin osuudella testaus- ja kokeiluinfrastruktuurin investointikustannuksiin.

5.4 ETSK suhtautuu myönteisesti myös julkisia hankintoja koskevaan aloitteeseen. Komitea kehottaa harkitsemaan tässä yhteydessä mahdollisuutta ottaa käyttöön mekanismi, jolla varmistetaan ainakin yhden start-up-yrityksen osallistuminen innovatiivisiin hankintoihin.

5.5 ETSK korostaa, että tutkimuksen jatkuvan kehityksen varmistamiseksi on tärkeää soveltaa start-up-yritysten keksintöihin vankkaa teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmää. Jos liikekumppanit vaativat yksinoikeutta tieteellisiin tuloksiin varhaisessa vaiheessa (mikä edellyttää yksinoikeutta tieteellisten laboratorioiden tukemiseen ja yhteistyöhön niiden kanssa), vaarana on, etteivät tieteelliset laboratoriot kehitte tällaisia tuloksia pidemmälle, koska ne eivät ole enää taloudellisesti kiinnostavia.

6. Lippulaiva-ala: Innovoinnin nopeuttaminen ja vahvistaminen Euroopan innovaatioekosysteemeissä kaikkialla EU:ssa ja innovaatiokuilujen poistaminen

6.1 ETSK kehottaa komissiota edistämään investointien alueidenvälisyyttä ja pitää erityisen ilahduttavana, että tarkoituksena on asettaa etusijalle muutamia EU:n keskeisiin prioriteetteihin (kuten kestäväyyteen) liittyviä alueidenvälisiä innovaatiohankkeita ja osallistaa niihin innovatiivisuudeltaan erilaisia alueita.

6.2 ETSK korostaa, että innovointi perustuu koko tutkimus- ja tuotekehitysketjuun. Se ulottuu uteliaisuuteen perustuvasta tutkimuksesta soveltavaan tutkimukseen ja kehittämiseen sekä koulutukseen ja on riippuvainen valmiuksista ja resursseista, joita poliittisessa, kulttuurisessa ja sosioekonomisessa järjestelmässä on tarjolla innovaatioiden käyttöön-ottoon. ETSK painottaa tässä yhteydessä, että systemaattisen innovoinnin varmistamiseksi ja uusien sovellusideoiden kehittämiseksi julkista tukea olisi ohjattava myös korkea-asteen koulutuksen – mukaan lukien ammatillinen koulutus, joka on keskeistä innovoinnin vauhdittamiseksi – ja innovaatiolaboratorioiden hyväksi eikä ainoastaan sellaisiin hankkeisiin, jotka ovat jo saavuttaneet kaupallistamisvaiheen. Komissio voi pyrkiä tähän tavoitteeseen pilottitoimijoiksi nimettävien korkeakoulujen avulla.

6.3 ETSK pitää niin ikään myönteisenä, että komissio tukee jäsenvaltioita rajatylittävien Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden kehittämisessä, ja korostaa, että on tärkeää tukea myös tutkimusvaihetta, sillä innovointi on paikallinen prosessi, jota olisi edistettävä alusta alkaen suunnatun toimien alhaalta ylöspäin. Tähän kehoitetaan myös Euroopan tulevaisuutta käsittelevässä loppuraportissa (ehdotukset 12 ja 35). Olisi siis rahoitettava sekä tutkimustoimintaa että tutkijoiden ammatillista kehitystä, ja julkista tukea saaneiden tutkimusten tulosten olisi oltava innovoijien käytettävissä jatkokehittämistä varten, mahdollisesti Innospace-alustan kautta.

6.4 ETSK pitää myönteisenä, että on julkaistu ohjeasiakirja, joka auttaa asianomaisia viranomaisia valitsemaan sopivimman EU:n toimintapoliittisen ohjelman. Komitea korostaa myös sen merkitystä, ettei ohjelmia suunnitella lokeroidusti vaan että niiden täydentävyys otetaan huomioon ja niitä sovelletaan laaja-alaisesti, mikäli mahdollista.

7. Lippulaiva-ala: Syväteknologian osaajien vaaliminen, houkutteleminen ja heidän pysyvyytensä varmistaminen

7.1 ETSK suhtautuu myönteisesti tähän aloitteeseen, jonka puitteissa pyritään lisäämään mahdollisuuksia ja saattamaan yhteen työnantaja ja osaajia kaikkialta Euroopasta.

7.2 ETSK kannattaa erityisesti ajatusta osakeoptioiden suotuisamman verokohtelun mahdollisuuksien arvioimisesta Euroopan unionissa.

7.3 ETSK kehottaa komissiota ottamaan huomioon maasta toiseen liikkuvien osaajien verotustilanteen, jotta se ei rajoittaisi tällaisten henkilöiden vapaata liikkuvuutta.

7.4 ETSK kehottaa komissiota koordinoimaan osaajien tukemiseen tähtäviä kansallisia aloitteita.

8. Lippulaiva-ala: Poliittisen päätöksenteon välineiden parantaminen

8.1 ETSK on hyvillään komission aikeesta kehittää yhä luotettavampia ja vertailukelpoisempia tietokantoja ja yhteinen tietojen luokitusjärjestelmä sekä sen kaavailuista levittää parhaita käytäntöjä järjestelmällisesti Euroopan innovaationeuvoston foorumin kautta.

8.2 ETSK suhtautuu myönteisesti myös komission aikomukseen jakaa parhaita käytäntöjä, jotta voidaan kerätä hyviä esimerkkejä sääntelyn testiympäristöistä ja joustavista oikeudellisista kehyksistä eri puolilta EU:ta ja laatia hallintoviranomaisille ohjeita niiden käytöstä. ETSK kannustaa komissiota hyödyntämään näitä välineitä sääntelyn yhtenäistämiseksi ja jäsenvaltioiden välisten erojen tasoittamiseksi.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista

a) ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sisämarkkinoiden hätätilavälineen perustamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2679/98 kumoamisesta”

(COM(2022) 459 final – 2022/0278 (COD))

b) ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) 2016/424, (EU) 2016/425, (EU) 2016/426, (EU) 2019/1009 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse hätätilamenettelyistä vaatimustenmukaisuuden arviointia, yhteisten eritelmien hyväksymistä ja markkinavalvontaa varten sisämarkkinoiden hätätilan vuoksi”

(COM(2022) 461 final – 2022/0279 (COD))

c) ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien 2000/14/EY, 2006/42/EY, 2010/35/EU, 2013/29/EU, 2014/28/EU, 2014/29/EU, 2014/30/EU, 2014/31/EU, 2014/32/EU, 2014/33/EU, 2014/34/EU, 2014/35/EU, 2014/53/EU ja 2014/68/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse hätätilamenettelyistä vaatimustenmukaisuuden arviointia, yhteisten eritelmien hyväksymistä ja markkinavalvontaa varten sisämarkkinoiden hätätilan vuoksi”

(COM(2022) 462 final – 2022/0280 (COD))

(2023/C 100/14)

Esittelijä: **Andrej ZORKO**

Yhteisesittelijä: **Janica YLIKARJULA**

Lausuntopyyntö	a) Euroopan parlamentti, 9.11.2022 a) Euroopan unionin neuvosto, 11.11.2022 b) Euroopan parlamentti, 21.11.2022 b) Euroopan unionin neuvosto, 24.11.2022 c) Euroopan parlamentti, 21.11.2022 c) Euroopan unionin neuvosto, 30.11.2022
Oikeusperusta	a) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 114, 21, 45 ja 304 artikla b) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 114 ja 304 artikla c) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 91, 114 ja 304 artikla
Vastaava jaosto	sisämarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	10.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	208/0/1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) kannattaa komission aikomusta perustaa sisämarkkinoiden hätätilaväline sellaisten tulevien kriisien torjumiseksi, jotka saattavat vaikuttaa sisämarkkinoiden ja niiden yritysten toimintaan sekä EU:n kansalaisten hyvinvointiin. ETSK kannattaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan tavaroiden, palvelujen ja henkilöiden vapaa liikkuvuus ja estetään EU:n sisäiset rajoitukset myös kriisin aikana. Hätätilavälineessä olisi asetettava etusijalle jäsenvaltioiden välinen tietojen jakaminen, yhteistyö, viestintä ja solidaarisuus. Jäsenvaltioiden hallinnollisen yhteistyön ja avoimuuden parantaminen on olennaisen tärkeää, ja ETSK pitää valitettavana, ettei jäsenvaltioille aiheudu seuraamuksia, jos ne eivät täytä vaatimuksia.

1.2 Yhteisen lähestymistavan varmistamiseksi kriisitoimien on oltava nopeita, tilapäisiä, asianmukaisesti kohdennettuja ja EU:n tasolla koordinoituja. Lähestymistavassa olisi otettava huomioon kriisin vaikutukset yrityksiin ja EU:n kansalaisten hyvinvointiin ja luotava edellytykset selviytymiskykyisemmälle yhteiskunnalle ja taloudelle tulevaisuudessa. Siinä olisi keskityttävä selkeästi tavaroiden, palvelujen ja henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen kriisiaikoina ja ihmisten hyvinvointiin kohdistuvien kriisin vaikutusten lieventämiseen eikä niinkään toimiin, joilla puututaan tavaroiden ja palvelujen tuottamiseen ja tarjoamiseen tai niiden toimitusketjuihin.

1.3 Kriisin lieventäminen edellyttää selkeää oikeudellista kehystä, jotta vältetään toisistaan poikkeavat tulkinnat, hajanaiset toimenpiteet ja tarpeettomat oikeusriidat. ETSK katsoo, että termien ”kriisi”, ”strategisesti tärkeät alat”, ”strategisesti merkittävät tavarat ja palvelut” ja ”kriisin kannalta olennaiset tavarat ja palvelut” määritelmät ovat liian epämääräisiä näiden huolenaiheiden ratkaisemiseksi, ja suosittaa, että komissio määrittelee ne tarkemmin.

1.4 Hätätöimillä ei tule loukata Euroopan kansalaisten perusoikeuksia, eikä näiden oikeuksien, lakko-oikeus mukaan lukien, käyttäminen saa millään alalla oikeuttaa kriisitoimiin. Komission olisi tehtävä selväksi, että jos lakko tai muu työtaistelutoimi toteutetaan kansallisen lainsäädännön nojalla, kyseessä ei voi olla sisämarkkinoiden hätätilävalineen piiriin kuuluva kriisi. Kaikissa kriisinelventämistoimissa on myös noudatettava tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaatteita yritysten osalta, mitä ehdotuksessa ei ole otettu huomioon. Lisäksi on kunnioitettava työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta. Toimet saattavat luoda tarpeettomia lisäesteitä, -rajoituksia ja -rasitteita, joita on vältettävä erityisesti kriisiaikoina. Sisämarkkinat olisi pidettävä esteettöminä, ja niitä olisi suojeltava sosiaaliselta ja verotukselliselta polkumyynniltä.

1.5 ETSK katsoo, että hätätilanne edellyttää nopeita ja tehokkaita toimia, ja suosittaakin, että komissio tarkastelee ehdotusta uudelleen, jotta kriisiin voidaan puuttua riittävän nopeasti ja tehokkaasti. ETSK on huolissaan siitä, että ehdotettu vaiheittainen lähestymistapa on hallinnollisesti liian raskas voidakseen olla tehokas.

1.6 ETSK suosittaa sisämarkkinoiden hätätilävalinettä käsittelevän neuvoo-antavan ryhmän ja EU:n nykyisten strategisen ennakkoinnin välineiden välistä tiivistä yhteistyötä kriisien ennakoimiseksi maailmanlaajuisen ja alueellisten tapahtumien jatkuvan seurannan ja riskinarvioinnin pohjalta. Kansalaisyhteiskunnan edustajat olisi otettava tiiviisti mukaan tähän prosessiin, jotta heidän näkemyksensä ja työnsä tulokset voidaan ottaa huomioon EU:n ennakointitoimissa.

1.7 ETSK ehdottaa, että sisämarkkinoiden hätätilävalinettä käsittelevään neuvoo-antavaan ryhmään otetaan tarkkailijoina mukaan työmarkkinaosapuolten ja asiaankuuluvan kansalaisyhteiskunnan organisaation edustajia. ETSK kehottaa myös selventämään ehdotetun neuvoo-antavan ryhmän roolia erityisesti suhteessa muihin samankaltaisiin elimiin.

1.8 Ehdotuksen mukaista toimivallan siirtoa komissiolle olisi tarkasteltava uudelleen, jotta löydetäisiin tasapaino tehokkaan kriisitoiminnan ja jäsenvaltioiden päätöksentekoprosessiin osallistamisen välillä.

1.9 On olemassa vaara, että komissiolle ehdotuksessa annetut interventionistiset valtuudet, kuten tilausten priorisointi ja tiettyihin yrityksiin kohdistettava sopimuksen keskeyttämisestä koskeva lauseke, saattavat haitata sisämarkkinoiden toimintaa. Niiden pelkkä olemassaolo vaikeuttaa ennakointia. ETSK suosittaakin, että komissio harkitsisi ehdotusta huolellisesti uudelleen ottaen huomioon myös kysymyksen siitä, mitkä yritykset olisivat toimien kohteena ja mikä taho vastaisi tuotantolinjojen mahdollisesta uudelleenjärjestelystä aiheutuvista kustannuksista.

1.10 On erittäin tärkeää rajoittaa komission tai jäsenvaltioiden toteuttamaa yritystietojen keräämistä noudattamalla ehdottoman tarpeellisuuden ja suhteellisuuden periaatteita. Tietyt ehdotukset vaarantavat tasapuoliset toimintaedellytykset, esimerkkinä luetteloiden laatiminen keskeisimmistä talouden toimijoista ennen hätätilanteesta ilmoittamista. ETSK on huolissaan signaaleista, joita tämä saattaa lähettää markkinoille, ja kilpailuun kohdistuvista yleisistä vaikutuksista.

1.11 Nopea, helppotajuinen ja avoin viestintä kansalaisille, yrityksille ja muille toimijoille on avain sisämarkkinoiden kriisinhallintaan. Erityisen verkkotiedotuspisteen olisi oltava kriisitilanteessa välittömästi toiminnassa.

2. Lausunnon taustaa

2.1 Hyvin toimivat sisämarkkinat ovat yksi EU:n suurimmista valteista, ja ne ovat elintärkeitä sen taloudelle sekä hyvinvoinnin parantamiseksi ”sosiaalisen ja taloudellisen lähentymisen avulla, jonka tavoitteena on – varmistaa, ettei – sosiaalisesta epätasapainosta muodostu vakavia esteitä Euroopan yhdentymiselle”⁽¹⁾.

2.2 Viimeaikaiset kriisit, kuten covid-19-pandemia ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan, ovat osoittaneet tiettyä haavoittuvuutta sisämarkkinoilla ja niiden toimitusketjuissa odottamattomien häiriöiden ilmaantuessa. Pandemian aikana toteutettujen sulkutoimien vuoksi monet yritykset joutuivat keskeyttämään toimintansa, ja lisäksi suljettiin rajoja, toimitusketjut katkesivat, kysyntä häiriintyi, eivätkä työntekijät ja palveluntarjoajat voineet liikkua Euroopassa. Tämä muistutti ihmisiä siitä, että henkilöiden vapaa liikkuvuus liittyy läheisesti tavaroiden ja palvelujen vapaaseen liikkuvuuteen. Kriisi vaikuttaa usein erityisesti mikro- ja pk-yrityksiin ja pienituloisiin kotitalouksiin.

2.3 Eri jäsenvaltioissa kriisien torjumiseksi toteutettujen toimien avoimuuden puute on aiheuttanut epävarmuutta niiden oikeutuksesta ja oikeasuhteisuudesta. Tämä on heikentänyt keskinäistä luottamusta ja solidaarisuutta ja vaikeuttanut sisämarkkinoiden toimintaa. Toisaalta jäsenvaltioiden välisen yhteistyön, avoimuuden ja vuoropuhelun merkitys sekä monipuolisten arvoketjujen arvo on käynyt selvästi ilmi. Koordinoitu toiminta sen varmistamiseksi, että EU:n sisärajat pysyvät avoimina vihreiden rajanylityskaistojen kautta, on osoittautunut keskeiseksi tekijäksi pyrittäessä välttämään tärkeiden matkustus- ja toimitusketjujen häiriöitä.

2.4 Hätätilaväline täydentää muita EU:n lainsäädäntötoimia ja kriisinhallintaehdotuksia, jotka koskevat esimerkiksi terveyttä, puolijohteita, elintarviketurvaa ja EU:n pelastuspalvelumekanismia.

3. Yleistä

3.1 ETSK suhtautuu myönteisesti komission pyrkimykseen ottaa käyttöön sisämarkkinoiden hätätilaväline, jotta voidaan torjua nykyisten ja mahdollisten tulevien kriisien kielteisiä vaikutuksia sisämarkkinoihin, EU:n kansalaisiin ja yrityksiin, ja arvostaa vahvistusta siitä, että hätätilavälinettä sovelletaan rajoittamatta erityissäännöksinä pidettäviin, olemassa oleviin kriisinhallintavälineisiin sisältyvien säännösten soveltamista.

3.2 ETSK korostaa, että hätätilavälineellä olisi varmistettava toimenpiteiden parempi koordinointi jäsenvaltioiden välillä, lisättävä solidaarisuutta, ylläpidettävä neljän vapauden soveltamista ja hyödynnettävä sisämarkkinoita kiireellisiin ja odottamattomiin kriiseihin vastaamiseksi. Komitea huomauttaa, että hyvin toimivat sisämarkkinat ovat tehokas väline ja voimavara kriisivalmiuden ja kriisien ratkaisemisen kannalta.

3.3 Kriisi, joka voi vaikuttaa sisämarkkinoiden toimintaan, voi haitata yrityksiä mutta vaikuttaa myös suuresti ihmisten elämään kaikkialla EU:ssa. Kaikissa kriisien torjumiseksi ehdotetuissa toimenpiteissä olisi sen vuoksi otettava huomioon molemmat näkökulmat, samoin kuin prosessi kohti digitaalista, vihreää ja oikeudenmukaista siirtymää, jotta sisämarkkinoita voidaan paremmin valmistaa tuleviin häiriöihin ja kriiseihin. Tulevaisuuden sisämarkkinat voivat perustua vain vakaan taloudellisen pohjan ja vahvan sosiaalisen ulottuvuuden yhdistelmään⁽²⁾.

3.4 ETSK huomauttaa, että kriisitoimien on oltava nopeita, tilapäisiä, oikeasuhteisia ja asianmukaisesti kohdennettuja, jotta voidaan luoda edellytykset selviytymiskykyisemmälle yhteiskunnalle ja taloudelle tulevaisuudessa. Niitä on myös koordinoitava EU:n tasolla, jotta estetään toisistaan poikkeavat kansalliset toimenpiteet, jotka voisivat haitata sisämarkkinoiden toimintaa.

3.5 Tulevissa kriiseissä EU:lla on edessään uusia haasteita. Kriisinelvontamistoimien olisi oltava avoimia ja helposti käytettävissä – rajoitetusti ja tiukkojen kriteerien mukaisesti – ja niitä olisi sovellettava nopeasti, mikä edellyttää selkeää oikeudellista kehystä EU:n tasolla. Välineellä olisi suojeltava EU:n yrityksiä ja asukkaita sekä sisämarkkinoiden vapauksia laaja-alaisen ja vakavan kriisin sattuessa, valvottava kansallisia ja EU:n kriisintorjuntatoimia tarpeellisuuden, suhteellisuuden ja syrjimättömyyden peruseriaatteiden noudattamiseksi ja varmistettava reaaliaikainen hallinnollinen yhteistyö ja tietojen saatavuus yritysten ja yksityishenkilöiden kannalta.

⁽¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ÓKomission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Euroopan uusi teollisuusstrategiaÓ (COM(2020) 102 final) (EUVL C 364, 28.10.2020, s. 108).

⁽²⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Sisämarkkinat kaikille” (valmisteleva lausunto) (EUVL C 311, 18.9.2020, s. 19).

3.6 ETSK on huolissaan siitä, että sisämarkkinoiden hätätilavälineen mukainen vaiheittainen kriisinhallintamenettely vie liikaa aikaa ja hidastaa päätöksentekoprosessia sen sijaan, että kriisiin reagoidaan nopeasti.

3.7 On mahdotonta ennustaa tulevien kriisien laajuutta ja luonnetta. Kuitenkin kriisitoimet ovat tehokkaimpia ja vähiten invasiivisia, jos ne käynnistetään kriisin alkuvaiheessa. ETSK korostaa strategisen ennakkoinnin merkitystä EU:ssa ja suhtautuu edelleen erittäin myönteisesti ennakkointimenetelmän sisällyttämiseen EU:n päätöksentekoprosessiin. Sisämarkkinoiden hätätilavälineen puitteissa ehdotettuja välineitä olisi täydennettävä neuvoo-antavan ryhmän ja EU:n nykyisten strategisen ennakkoinnin välineiden välisellä tiiviillä yhteistyöllä, jotta voidaan ennakoida tulevia kriisejä sellaisten meneillään olevien maailmanlaajuisten ja alueellisten tapahtumien perusteella, jotka voivat häiritä merkittävästi sisämarkkinoiden toimintaa niin, että markkinoiden tavanomainen toiminta estyy. Neuvoo-antavan ryhmän olisi paitsi arvioitava vaaratilanteita, joista jäsenvaltiot ovat antaneet hälytyksen komissiolle, myös tehtävä jatkuvasti yhteistyötä EU:n strategisesta ennakkoinnista vastaavien toimijoiden kanssa maailmanlaajuisten ja alueellisten vaaratilanteiden seurannassa ja riskinarvioinnissa. Koska strateginen ennakkointi on osallistava prosessi, komitea odottaa, että tältä pohjalta voidaan sekä luoda synergiaa että varmistaa kaikkien EU:n toimielinten, myös ETSK:n, järjestelmällinen osallistaminen⁽³⁾.

3.8 Ehdotuksen tarkoituksena on kattaa kaikki sisämarkkinoihin ja niiden toimitusketjuihin vaikuttavat merkittävät kriisit lukuun ottamatta muutamia poikkeuksia, joita varten EU on toteuttanut tai valmisteleo omia toimenpiteitään. Laaja soveltamisala aiheuttaa merkittäviä haasteita. ETSK korostaa, että sisämarkkinoiden hätätilaväline edellyttää kriisin selkeämpää määritelmää, jota ei pystytä tulkitsemaan eri tavoin. Myös termien ”strategisesti tärkeät alat”, ”strategisesti merkittävät tavarat ja palvelut” ja ”kriisin kannalta olennaiset tavarat ja palvelut” määritelmät ovat hyvin laaja-alaiset. ETSK katsoo, että näiden määritelmien olisi oltava yksiselitteisiä, jotta voidaan varmistaa hätätoimien oikeasuhteisuus ja asianmukainen kohdentaminen. Selkeiden ja täsmällisten määritelmien puuttuminen saattaa aiheuttaa sisämarkkinoilla oikeudellista epävarmuutta ja oikeusriitoja.

3.9 Kaikkien hätätilavälineeseen liittyvien määritelmien ja kriisitoimien on oltava oikeasuhteisia, eivätkä ne saa johtaa tarpeettomiin hallinnollisiin rasitteisiin. Ennen kaikkea väline olisi otettava käyttöön ainoastaan silloin, kun sisämarkkinoilla on kiireellinen ja tilapäinen kriisi, mukaan lukien neljään vapauteen vaikuttavat alueelliset kriisit. Tämän mukaisesti välineen käytön olisi oltava ajallisesti rajoitettua, eikä siitä saa tulla pysyvää välinettä. Ehdotuksessa annetaan komissiolle siirrettyä toimivaltaa kriisiprotokollien osalta. Tätä olisi harkittava huolellisesti uudelleen ja pyrittävä löytämään tasapaino tehokkaan kriisitoiminnan ja yhteisiin toimenpiteisiin liittyvän jäsenvaltioiden täysimääräisen sitoutumisen välillä.

3.10 On ratkaisevan tärkeää kyetä tunnistamaan, että tilanne edellyttää kriisitoimia, ja puuttua asianmukaisesti hätätilanteisiin liittyviin ongelmiin. Hätätoimien ei tule heikentää Euroopan kansalaisten perusoikeuksia, etenkin kansainvälisissä sopimuksissa ja yleissopimuksissa tunnustettuja oikeuksia. EU:n on myös kriisiaikoina sitouduttava edelleen perusihmisoikeuksien noudattamiseen. Samoin kaikissa kriisinlieventämistoimissa on noudatettava tarpeellisuuden ja suhteellisuuden peruseriaatteita yritysten osalta, mitä ehdotuksessa ei ole otettu huomioon.

3.11 Kriisitilanteessa tärkeiden tavaroiden määrittely ja sääntely voi sinällään aiheuttaa sisämarkkinoilla epävarmuutta, joka rajoittaa niiden toimintaa, koska on mahdotonta tietää, mitkä tavarat ovat tärkeitä tulevisissa kriiseissä. ETSK ymmärtää aikomuksen siirtää komissiolle tiettyjä toimivaltuuksia osana ehdotusta, mutta ilmaisee samalla huolensa ehdotuksessa esitetystä komission interventionistisesta vallasta, mukaan lukien kaupallisesti arkaluonteisten tietojen paljastaminen ja tilausten priorisointi, myös sopimuksen keskeyttämistä koskeva lauseke. Tavaroiden ja palvelujen tuottaminen ja tarjoaminen sekä niiden toimitusketjut ovat ensisijaisesti markkinatoimijoiden asia ja osa yritysten ja hallitusten säännöllistä valmiussuunnittelua ja varautumista.

3.12 ETSK on vakuuttunut siitä, että EU:n sisäisten esteiden ja rajoitusten käyttöönottoa kriisiaikoina on vältettävä. Jotta tämä onnistuisi, hätätilavälineellä olisi taattava jäsenvaltioiden välisen tietojenvaihdon, koordinoinnin ja solidaarisuuden lisääminen, kun ne hyväksyvät kriisiin liittyviä toimenpiteitä, samalla kansallista toimivaltaa kunnioittaen. ETSK kannattaa varauksetta sisämarkkinavapauksien kiellettyjen rajoitusten luettelointia. ETSK pitää kuitenkin valitettavana selkeiden seurauksien puuttumista tapauksissa, joissa jäsenvaltiot eivät täytä vaatimuksia.

⁽³⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle – Vuoden 2021 strateginen ennakkointiraportti – EU:n toimintavalmiudet ja -vapaudet” (COM(2021) 750 final) (EUVL C 290, 29.7.2022, s. 35).

3.13 Tiettyjen sellaisten tuotteiden tuotanto ja tarjonta, jotka voivat olla välttämättömiä minkä tahansa kriisin torjumiseksi, jakautuvat epätasaisesti sisämarkkinoilla. Kriisistä riippuen vaikutukset voivat kohdistua yrityksiin ja yksityishenkilöihin eri puolilla EU:ta vaihtelevasti, jopa EU:n laajuisessa kriisissä. Tällaisissa tilanteissa jäsenvaltioiden välinen solidaarisuus on ratkaisevan tärkeää. Kriisivalmiusvälineistöllä olisi sen vuoksi pyrittävä ehkäisemään protektionismia, joka hajauttaisi sisämarkkinoita ja haittaisi kriittisten tavaroiden ja palvelujen kulkua EU:n yrityksille ja asukkaille.

3.14 ETSK kehottaa komissiota arvioimaan viimeaikaisista kriiseistä saatuja kokemuksia ja käyttämään niitä perustana tulevaisuutta varten. Pandemian aikana vihreiden kaistojen käyttöönotto helpotti monia haitallisia pullonkauloja, jotka liittyivät erityisesti EU:n sisäisiin tavaravirtoihin mutta myös palveluihin. Lisäksi EU:n yhteisen digitaalisen koronatorjunnan suhteellisen nopea hyväksyminen auttoi palauttamaan rajatylittävien palvelujen tarjoajien, rajatyöntekijöiden ja liikematkustajien liikkumisen sisämarkkinoilla. EU:n antama tekninen apu on myös auttanut varmistamaan toimenpiteiden yhdenmukaisemman täytäntöönpanon.

3.15 ETSK on komission kanssa samaa mieltä siitä, että EU:n tason toimia olisi koordinoitava yhdessä jäsenvaltioiden kanssa. Kaikissa jäsenvaltioissa on mahdollisuuksien mukaan sovellettava yhteistä lähestymistapaa. Hajanainen lähestymistapa aiheuttaisi lisäesteitä sisämarkkinoille ja haittaisi innovointia, investointeja ja työpaikkojen luomista sekä sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja elämänlaatua. Myös kriisi-aikoina on tärkeää varmistaa, että sisämarkkinat ovat kaikkien ulottuvilla, ja ottaa käyttöön tehokkaita suojatoimia sosiaalista ja verotuksellista polkumyyntiä vastaan ⁽⁴⁾.

3.16 Yrityksille ja yksityishenkilöille olisi myös tarjottava kannustimia toimintatapojen sovittamiseksi mahdollisimman pitkälle kriisin jälkeisen korkeiden energiakustannusten tilanteen ja ilmastonmuutoksen vaikutusten mukaisesti. Kaikkien hätätoimien olisi oltava sopuosinnussa EU:n ilmastotavoitteiden ja ilmastoneutraalisyöpyrkimysten kanssa, ja jos niitä sovelletaan, niiden olisi edistettävä ilmastotavoitteiden saavuttamista ja sisämarkkinoiden häiriönsietokyvyn parantamista. Hätätoimissa on myös aina pidettävä mielessä se mahdollisuus, että kriisi johtaa EU-maiden välisiin eroihin talouskehityksessä, sosiaaliturvassa ja vaurautasossa ⁽⁵⁾, ja ne on suunniteltava siten, että tällaiset vaikutukset vältetään.

3.17 Nopea, helppotajuinen ja avoin viestintä kansalaisille, yrityksille ja muille toimijoille on keskeinen osa sisämarkkinoiden kriisinhallintaa. Ruohonjuuritaso toimijoiden auttamiseksi ETSK suosittaa, että kriisin puhjetessa otetaan välittömästi käyttöön yhteinen verkkotiedotuspiste, jota päivitetään säännöllisesti ja jossa annetaan luotettavaa tietoa kriisistä ja toteutetuista toimenpiteistä. Välineellä olisi varmistettava toimenpiteiden avoimuus jäsenvaltioissa ihmisten ja yritysten kannalta, jotta tuetaan näiden vapaan liikkuvuuden jatkumista. Kaikista hätätoimista olisi ilmoitettava selkeästi, jotta ei aiheuteta sekaannusta tai lisäesteitä sisämarkkinoiden toiminnalle. ETSK katsoo, että työmarkkinaosapuolilla ja kansalaisyhteiskunnalla voisi olla tässä tärkeä rooli.

3.18 Välineen täytäntöönpano edellyttää myös tiivistä yhteistyötä sidosryhmien kanssa, kun otetaan huomioon, että käytännössä toimenpiteiden toteuttajina ovat kansalaisyhteiskunnan toimijat. Heillä on myös parhaat tiedot käytännössä toimivista toimenpiteistä ja menettelyistä. Sisämarkkinoiden hallintoinfrastruktuuria on vahvistettava ottamalla ennakoivasti mukaan kansalaisia, kuluttajia ja yrityksiä edustavat järjestäytyneet elimet ⁽⁶⁾. ETSK kehottaa komissiota ottamaan työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot sekä riskinarviointi- ja seurantaprosessien asiantuntijoita mukaan kriisitoimien kehittämiseen ja koordinointiin.

4. Erityistä

4.1 Toimenpiteiden olisi perustuttava mahdollisimman pitkälti olemassa oleviin välineisiin, jotka koskevat muun muassa ilmoituksia ja normeja. Niissä olisi pyrittävä selkeyttämään ja helpottamaan toimenpiteiden nopeaa ja tehokasta soveltamista sisämarkkinoiden toiminnan säilyttämiseksi kriisin puhjetessa.

⁽⁴⁾ Ks. alaviite 2.

⁽⁵⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista: a) ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon ja sen valvonnan parantamista koskevasta pitkän aikavälin toimintasuunnitelmasta” (COM(2020) 94 final) b) ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle sisämarkkinoiden esteiden tunnistamisesta ja poistamisesta” (COM(2020) 93 final) (EUVL C 364, 28.10.2020, s. 116).

⁽⁶⁾ Ks. alaviite 2.

4.2 Välineen puitteissa olisi harkittava nopeutettua vaatimustenmukaisuuden arviointia, julkisten hankintojen koordinoitua ja kulloisessakin kriisitilanteessa tärkeiden tavaroiden ja palvelujen markkinavalvontaa. Tässä yhteydessä olisi kuitenkin myös otettava huomioon, että voimassa olevat EU:n direktiivit tarjoavat jo erilaisia vaihtoehtoja, jotka mahdollistavat erittäin nopean hankinnan hätätilanteissa.

4.3 Hätätoimilla ei tule rajoittaa EU:n kansalaisten perusoikeuksia, eikä näiden oikeuksien, lakko-oikeus mukaan luettuna, käyttämistä saa millään alalla pitää olosuhteena, joka edellyttää sisämarkkinoiden hätätilavälineen mukaista kriisitoimintaa. ETSK on vakuuttunut siitä, että lakkoja koskeva oikeudellinen sääntely kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan ja että jos lakko tai muu työtaistelutoimi toteutetaan kansallisen lainsäädännön nojalla, kyseessä ei voi olla sisämarkkinoiden hätätilavälineen piiriin kuuluva kriisi.

4.4 On erittäin tärkeää rajoittaa komission tai jäsenvaltioiden toteuttamaa yritystietojen keräämistä noudattamalla ehdottoman tarpeellisuuden ja suhteellisuuden periaatteita. Yritysten pakollista velvoitetta paljastaa kaupallisesti arkaluonteisia tietoja, tilausten priorisointia tai sopimusten keskeyttämistä koskevaa lauseketta ei tule hyväksyä, koska ne haittaavat ennakoivia toimia pyrittäessä löytämään ratkaisuja kriiseihin. Tietyt ehdotukset vaarantavat tasapuoliset toimintaedellytykset, esimerkkinä luettelojen laatiminen keskeisimmistä talouden toimijoista ennen hätätilanteesta ilmoittamista. ETSK on huolissaan signaaleista, joita tämä saattaa lähettää markkinoille, ja kilpailuun kohdistuvista yleisistä vaikutuksista.

4.5 ETSK katsoo, että ehdotuksen 3 artiklassa tarkoitetun neuvoo-antavan ryhmän olisi hyödynnettävä täysimääräisesti työmarkkinaosapuolten ja asiaankuuluvien kansalaisyhteiskunnan organisaation tietämystä ja kokemusta, sillä työmarkkinaosapuolet ovat läheisessä yhteydessä päivittäisiin käytännön olosuhteisiin sisämarkkinoilla. Vaikka on tärkeää, että neuvoo-antavassa ryhmässä ovat mukana kaikki asiaankuuluvat EU- ja jäsenvaltiotason poliittiset päättäjät, toimivaltaiset viranomaiset ja virastot, ETSK katsoo, että työmarkkinaosapuolet ovat erottamattomasti yhteydessä sisämarkkinoihin ja että ne olisi oletusarvoisesti otettava mukaan neuvoo-antavaan ryhmään tarkkailijoina yhdessä asiaankuuluvan kansalaisyhteiskunnan organisaation, esimerkiksi kuluttajajärjestön kanssa, jotta ne voivat antaa sisämarkkinoiden hätätilavälineen puitteissa toteutettavia käytännön toimenpiteitä koskevia neuvoja, panna toimenpiteet täytäntöön ja seurata niiden etenemistä.

4.6 ETSK katsoo 13 artiklan mukaisesti, että on tarpeen luoda jäsenvaltioiden välistä yhteisvastuuta esimerkiksi turvattaessa varmuusvarastoja. ETSK kannattaakin komission suositusta, jonka mukaan jäsenvaltioiden olisi jaettava varmuusvarastot mahdollisuuksien mukaan kohdennetusti.

4.7 ETSK kehottaa komissiota harkitsemaan uudelleen 17 artiklassa ehdotettua mahdollisuutta rajoittaa yöntekijöiden vapaata liikkuvuutta rajatyöntekijöiden osalta, sillä heidän vapaan liikkuvuutensa rajoittaminen voi vaikuttaa kielteisesti sisämarkkinoihin, kuten edellä on jo todettu.

4.8 ETSK katsoo, ettei ehdotuksessa ole esitetty selkeästi siihen sisältyvän neuvoo-antavan ryhmän ja jo perustettujen kriisinhallintaryhmien, kuten sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon valvontaa käsittelevän työryhmän, sisämarkkinoiden markkinatietovälineen ja elintarvikekriisifoorumien, välistä vuorovaikutusta. Komission olisi vältettävä päällekkäisyyksiä eri kriisinhallintaelinten vastuualoilla, sillä ne aiheuttaisivat tarpeetonta hallinnollista taakkaa ja hidastaisivat kriisitoimia.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden horisontaalisista kyberturvallisuusvaatimuksista ja asetuksen (EU) 2019 1020 muuttamisesta”

(COM(2022) 454 final – 2022/0272 (COD))

(2023/C 100/15)

Esittelijä: **Maurizio MENSI**

Yhteisesittelijä: **Marinel Dănuț MUREȘAN**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 9.11.2022
	Euroopan unionin neuvosto, 28.10.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 114 artikla
Vastaava jaosto	sisämarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	10.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	177/0/0

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) suhtautuu myönteisesti komission ehdottamaan kyberresilienssisäädökseen, jonka tavoitteena on asettaa tiukemmat kyberturvallisuusstandardit, jotta voidaan luoda luotettava järjestelmä talouden toimijoille ja varmistaa EU:n kansalaisille mahdollisuus käyttää markkinoilla olevia tuotteita turvallisesti. Tämä aloite on osa EU:n datastrategiaa, jolla vahvistetaan tietoturvaa, myös henkilötietojen turvaa, ja perusoikeuksia, jotka ovat digitaalisen yhteiskunnan olennaisia edellytyksiä.

1.2 ETSK pitää olennaisen tärkeänä, että vahvistetaan yhteistä reagoitua kyberhyökkäyksiin ja edistetään kansallisella tasolla kyberturvallisuuden alan yhdenmukaistamista toimintasääntöjen ja -välineiden osalta, jotta voidaan välttää se, että erilliset kansalliset lähestymistavat loisivat oikeudellista epävarmuutta ja oikeudellisia esteitä.

1.3 ETSK suhtautuu myönteisesti komission aloitteeseen, joka paitsi auttaa vähentämään kyberhyökkäyksistä yrityksille aiheutuvia merkittäviä kustannuksia myös antaa kansalaisille ja kuluttajille perusoikeuksien, kuten yksityisyyden, paremman suojan. Komissio näyttää ottavan erikseen huomioon pk-yritysten erityiset tarpeet sertifiointiviranomaisten tarjoamissa palveluissa. ETSK korostaa, että sovellettavia kriteerejä on kuitenkin aiheellista selventää.

1.4 ETSK pitää tärkeänä painottaa, että vaikka on myönteistä, että kyberresilienssisäädös kattaa lähes kaikki digitaaliset tuotteet, sen käytännön soveltaminen saattaa osoittautua ongelmalliseksi, sillä se tuo mukanaan paljon monimutkaista todentamista ja valvontaa. Tästä syystä on tarpeen vahvistaa seuranta- ja todentamisvälineitä.

1.5 ETSK katsoo, että kyberresilienssisäädöksen aineellista soveltamisalaa on tarkennettava erityisesti digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden ja ohjelmistojen osalta.

1.6 ETSK toteaa, että valmistajilla on velvollisuus kertoa tuotteiden haavoittuvuuksista sekä mahdollisista tietoturvapoikkeamista ja ilmoittaa asiasta Euroopan unionin kyberturvallisuusvirastolle (ENISA). Onkin tärkeää, että virastolle annetaan tarvittavat resurssit, jotta se voi hoitaa tehokkaasti ja täsmällisesti sille osoitetut tärkeät ja vaativat tehtävät.

1.7 Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi ETSK ehdottaa, että komissio laatisi suuntaviivat, jotka antaisivat valmistajille ja kuluttajille ohjeita sovellettavista säännöistä ja menettelyistä, sillä useisiin ehdotuksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin näytetään sovellettavan myös muita kyberturvallisuussäännöksiä. Tässä yhteydessä olisi myös tärkeää, että erityisesti mikro- ja pk-yritykset voivat saada pätevää asiantuntija-apua ja erityisiä asiantuntijapalveluja.

1.8 ETSK toteaa, että suhde kyberresilienssisäädöksessä tarkoitettujen sertifiointiviranomaisten ja muiden säännösten nojalla kyberturvallisuussertifikaatteja myöntävien muiden elinten välillä ei ole täysin selvä. Sama operatiivinen koordinoitongelma saattaa syntyä myös ehdotuksessa tarkoitettujen valvontaviranomaisten ja muiden samoihin tuotteisiin sovellettavan lainsäädännön nojalla jo toimivien valvontaviranomaisten välillä.

1.9 ETSK katsoo, että ehdotuksessa osoitetaan huomattava määrä toimia ja tehtäviä sertifiointiviranomaisille, joiden käytännön toimintavalmiudet on varmistettava, jotta voidaan välttää myös se, että kyberresilienssisäädös johtaisi byrokratian lisääntymiseen ja rankaisisi valmistajia, joiden on noudatettava useita muita sertifiointivaatimuksia voidakseen jatkaa toimintaansa markkinoilla.

2. Analyysi ehdotuksesta

2.1 Kyberresilienssisäädöksellä komission on tarkoitus järjestyä nykyistä kyberturvallisuuslainsäädäntöä, muotoilla sitä uudelleen yhtenäisesti ja horisontaalisesti ja samalla päivittää sitä uusien teknologisten innovaatioiden pohjalta.

2.2 Kyberresilienssisäädöksellä on neljä päätavoitetta: varmistetaan, että valmistajat parantavat digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden tietoturva suunnittelu- ja kehitysvaiheessa ja koko elinkaaren ajan; luodaan johdonmukaiset kyberturvapuitteet, joissa laite- ja ohjelmistovalmistajien on helpompi noudattaa vaatimuksia; lisätään läpinäkyvyyttä digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden tietoturvaominaisuuksien suhteen; luodaan yrityksille ja kuluttajille edellytyksiä käyttää digitaalisia elementtejä sisältäviä tuotteita tietoturvallisesti. Ehdotuksessa esitetään CE-kyberturvallisuusmerkinnän käyttöön ottamista ja edellytetään, että merkintä lisätään kaikkiin kyberresilienssisäädöksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin.

2.3 Kyseessä on horisontaalinen toimenpide, jolla komissio aikoo säännellä aihetta jäsennellysti, sillä se kattaa lähes kaikki tuotteet, joissa on digitaalisia elementtejä. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät ainoastaan lääkinälliset laitteet sekä siviili-ilmailu-, ajoneuvo- ja sotilasalan tuotteet. Ehdotus ei koske myöskään ohjelmistopalveluja (pilvipalveluja), paitsi jos niitä käytetään digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden kehittämiseen.

2.4 ”Digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden” määritelmä on hyvin laaja, ja se kattaa kaikki ohjelmisto- ja laitteistotuotteet sekä ohjelmistot ja laitteistot, joita ei ole sisällytetty tuotteeseen, vaan jotka on saatettu markkinoille erillisinä.

2.5 Säädöksessä vahvistetaan pakolliset kyberturvallisuusvaatimukset digitaalisia elementtejä sisältäville tuotteille koko niiden elinkaaren ajaksi, mutta se ei korvaa jo käytössä olevia vaatimuksia. Näin ollen tuotteet, jotka on jo sertifioitu aiempien EU:n vaatimusten mukaisesti, katsotaan myös uuden asetuksen vaatimusten mukaisiksi.

2.6 Yleisenä peruseriaatteena on, että Euroopassa saatetaan markkinoille ainoastaan turvallisia tuotteita, joiden valmistajat varmistavat, että tuotteet ovat turvallisia koko niiden elinkaaren ajan.

2.7 Tuote on turvallinen silloin, kun se on suunniteltu ja valmistettu niin, että sen turvallisuustaso on asianmukainen sen käyttöön liittyviin kyberriskeihin nähden, sillä ei ole tiedossa olevia haavoittuvuuksia myyntihetkellä, siinä on oletusarvoisesti tietoturvalliset asetukset, se on suojattu laittomilta yhteyksiltä, sen keräämät tiedot on suojattu ja tietojen keruu rajoittuu yksinomaan sen toiminnan kannalta tarpeellisiin tietoihin.

2.8 Valmistajan katsotaan voivan saattaa tuotteensa markkinoille, kunhan se asettaa saataville tuotteidensa eri ohjelmistokomponenttien luettelon, korjaa viipymättä ja maksutta uudet haavoittuvuudet, julkistaa ja erittelee havaitsemansa ja ratkaisemansa haavoittuvuudet ja varmentaa säännöllisesti markkinoille saattamiensa tuotteiden häiriönsietokyvyn. Näiden ja muiden kyberresilienssisäädöksen sisältyvien toimien on katettava tuotteen koko elinkaari tai vähintään viisi vuotta sen markkinoille saattamisesta. Valmistajan on varmistettava, että haavoittuvuudet poistetaan säännöllisillä ohjelmistopäivityksillä.

2.9 Eri aloihin sovellettavan yleisen periaatteen mukaan velvoitteet koskevat myös maahantuojia ja jakelijoita.

2.10 Kyberresilienssisäädöksessä säädetään niin sanottujen normaalien tuotteiden ja ohjelmistojen makroluokasta, jonka kohdalla riittää valmistajan tekemä itsearviointi. Näin tehdään jo muuntuyppisten CE-merkintöjen sertifiointin kohdalla. Komission mukaan 90 prosenttia markkinoilla olevista tuotteista kuuluu tähän luokkaan.

2.11 Valmistaja voi saattaa kyseiset tuotteet markkinoille sen jälkeen, kun niiden kyberturvallisuutta koskeva itsearviointi on tehty ja kun valmistaja on toimittanut säädöksessä annettujen ohjeiden mukaiset asiakirjat. Valmistajan on toistettava arviointi, jos tuotetta muutetaan.

2.12 Loput 10 prosenttia tuotteista on jaettu kahteen luokkaan (luokka I, vaarattomammat tuotteet, ja luokka II, vaarallisemmat tuotteet), jotka vaativat enemmän huomiota, kun tuotteet saatetaan markkinoille. Nämä ovat digitaalisia elementtejä sisältäviä kriittisiä tuotteita, joissa olevat viat voivat johtaa vaarallisempiin ja laajempiin tietoturvaloukkauksiin.

2.13 Näihin kahteen luokkaan kuuluvien tuotteiden kohdalla voidaan hyväksyä itsearviointiin perustuvat sertifikaatit vain, jos valmistaja osoittaa noudattaneensa erityisiä markkinavaatimuksia ja EU:n jo edellyttämiä turvallisuuseritelmiä tai kyberturvallisuussertifiointeja. Muussa tapauksessa valmistaja voi saada tuotteelleen sertifikaatin akkreditoidulta sertifiointielimeltä, jonka todistus on pakollinen luokan II tuotteille.

2.14 Järjestelmä tuotteiden riskiluokittelusta sisältyy myös ehdotettuun tekoälyasetukseen. Jotta vältetään epäselvyyksiltä sovellettavista säännöksistä, kyberresilienssisäädös kattaa digitaalisia elementtejä sisältävät tuotteet, jotka on samaan aikaan luokiteltu tekoälyehdotuksessa suuririskiseksi tekoälyjärjestelmiksi. Tällaisten tuotteiden on yleensä noudatettava tekoälyasetuksessa säädettyä vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä. Tämä ei koske digitaalisia elementtejä sisältäviä kriittisiä tuotteita, joihin sovelletaan kyberresilienssisäädöksen olennaisten vaatimusten lisäksi kyberresilienssisäädöksen vaatimustenmukaisuuden arviointisääntöjä.

2.15 Kyberresilienssisäädöksen noudattamisen varmistamiseksi kunkin jäsenvaltion on nimettävä kansallinen viranomainen suorittamaan markkinavalvontaa. Muiden tuoteturvallisuussääntöjen tapaan kansallisen viranomaisen todetessa, ettei tuotteella ole enää kyberturvallisuusominaisuuksia, sen markkinoille saattaminen voidaan keskeyttää kyseessä olevassa valtiossa. ENIS:llä on toimivalta arvioida yksityiskohtaisesti ilmoitettu tuote, ja jos se toteaa, ettei tuote ole turvallinen, kyseisen tuotteen kaupan pitäminen EU:ssa voidaan keskeyttää.

2.16 Kyberresilienssisäädökseen sisältyy seuraamusjärjestelmä, jossa seuraamukset ovat suhteessa rikkomuksen vakavuuteen. Jos tuotteiden olennaisia kyberturvallisuusvaatimuksia ei noudateta, seuraamus voi olla enimmillään jopa 15 miljoonaa euroa tai 2,5 prosenttia edeltävän tilikauden liikevaihdosta.

3. Huomioita

3.1 ETSK suhtautuu myönteisesti komission aloitteeseen, jonka tarkoituksena on lisätä kyberturvallisuuden laajempaan säädöskokonaisuuteen uusi keskeinen osa koordinoitusti verkko- ja tietoturvadirektiiviä⁽¹⁾ täydentäen ja kyberturvallisuusasetuksen⁽²⁾ lisäksi. Tiukoilla kyberturvallisuusstandardeilla on keskeinen asema luotaessa EU:n vankkaa kyberturvallisuusjärjestelmää kaikille talouden toimijoille pyrkien varmistamaan kaikkien markkinoilla olevien tuotteiden turvallinen käyttö EU:n kansalaisille ja vahvistamaan heidän luottamustaan digitaaliseen maailmaan.

3.2 Asetuksessa tarkastellaan tätä varten kahta kysymystä: monien tuotteiden alhaista kyberturvallisuustasoa ja ennen kaikkea sitä, että monet valmistajat eivät tarjoa tietoturvapäivityksiä haavoittuvuuksien poistamiseksi. Vaikka digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden valmistajille aiheutuu toisinaan mainehaittoja, jos niiden tuotteet eivät ole turvallisia, haavoittuvuuksien kustannuksista vastaavat pääasiassa ammattikäyttäjät ja kuluttajat. Tämä ei kannusta valmistajia investoimaan turvallisten tuotteiden suunnitteluun ja kehittämiseen ja tarjoamaan tietoturvapäivityksiä. Lisäksi yrityksillä ja kuluttajilla ei useinkaan ole riittävää ja tarkkaa tietoa turvallisten tuotteiden valinnasta eivätkä ne useinkaan tiedä, miten

(1) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/1148, annettu 6 päivänä heinäkuuta 2016, toimenpiteistä yhteisen korkeatasoisen verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuuden varmistamiseksi koko unionissa (EUVL L 194, 19.7.2016, s. 1).

(2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/881, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, Euroopan unionin kyberturvallisuusvirasto ENIS:asta ja tieto- ja viestintätekniikan kyberturvallisuussertifiointista sekä asetuksen (EU) N:o 526/2013 kumoamisesta (kyberturvallisuusasetus) (EUVL L 151, 7.6.2019, s. 15).

varmistua siitä, että niiden ostamissa tuotteissa on tietoturvalliset asetukset. Uusissa säännöissä puututaan näihin kahteen seikkaan käsittelemällä päivityksiä ja ajantasaisten tietojen antamista asiakkaille. ETSK katsoo, että ehdotetusta asetuksesta voisi tulla tässä suhteessa oikein sovellettuna kyberturvallisuuden kansainvälinen vertailukohta ja malli.

3.3 ETSK suhtautuu myönteisesti ehdotukseen ottaa käyttöön tietoturva vaatimuksia digitaalisia elementtejä sisältäville tuotteille. On kuitenkin tärkeää välttää päällekkäisyyksiä muun asiaa koskevan voimassa olevan lainsäädännön kanssa, kuten uuden verkko- ja tietoturvadirektiivin⁽³⁾ ja tekoälysäädöksen kanssa.

3.4 ETSK pitää tärkeänä korostaa, että vaikka on myönteistä, että kyberresilienssisäädös kattaa lähes kaikki digitaaliset tuotteet, sen käytännön soveltaminen saattaa osoittautua ongelmalliseksi, sillä se tuo mukanaan paljon todentamista ja valvontaa.

3.5 Kyberresilienssisäädöksen aineellinen soveltamisala on laaja ja kattaa kaikki digitaalisia elementtejä sisältävät tuotteet. Ehdotetun määritelmän mukaan se kattaa kaikki ohjelmistot ja laitteistot ja niihin liittyvät tietojenkäsittelytoimet. ETSK ehdottaa, että komissio selventäisi, kuuluvatko kaikki ohjelmistot asetusehdotuksen soveltamisalaan.

3.6 Valmistajilla on velvollisuus kertoa aktiivisesti hyödynnetyistä haavoittuvuuksista sekä turvallisuushäiriöistä. Niiden on ilmoitettava ENISAlle kaikista tuotteisiinsa sisältyvistä aktiivisesti hyödynnetyistä haavoittuvuuksista ja (erikseen) kaikista häiriöistä, joilla on vaikutusta tuotteen turvallisuuteen, 24 tunnin kuluessa siitä, kun ne ovat tulleet tietoisiksi näistä. ETSK toteaa tässä yhteydessä, että ENISAlla on oltava sekä määrällisesti että ammatillisesti riittävät resurssit, jotta se voi hoitaa tehokkaasti asetuksessa sille annetut tärkeät ja arkaluonteiset tehtävät.

3.7 Se, että useisiin ehdotuksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin sovelletaan myös muita kyberturvallisuus-säännöksiä, voi aiheuttaa epävarmuutta sovellettavasta lainsäädännöstä. Vaikka kyberresilienssisäädöksen on tarkoitus olla yhdenmukainen EU:n nykyisen tuotelainsäädäntökehityksen ja muiden parhailaan EU:n digitaalistrategian yhteydessä valmisteilla olevien ehdotusten kanssa, esimerkiksi suuririskisiä tekoälytuotteita koskevat säännökset sivuavat henkilö tietojen käsittelyä koskevan asetuksen säännöksiä. ETSK ehdottaakin, että komissio laatisi valmistajia ja kuluttajia varten ohjeet oikeasta soveltamisesta.

3.8 ETSK toteaa, että suhde kyberresilienssisäädöksessä tarkoitettujen sertifiointiviranomaisten ja muiden sovellettävien säännösten nojalla kyberturvallisuussertifikaatteja mahdollisesti myöntävien muiden elinten välillä ei ole täysin selvä.

3.9 Näillä sertifiointiviranomaisilla on myös huomattava työtaakka ja suuri vastuu. On tarkistettava ja varmistettava, että ne ovat käytännössä toimintakykyisiä, jotta kyberresilienssisäädös ei lisäisi entisestään byrokratiaa, jota markkinoilla toimiminen aiheuttaa valmistajille. Tässä yhteydessä olisi myös tärkeää, että erityisesti mikro- ja pk-yritykset voivat saada pätevää asiantuntija-apua ja erityisiä asiantuntijapalveluja.

3.10 Kyberresilienssisäädöksen mukaan sertifiointiviranomaisten on otettava palveluissaan huomioon pk-yritysten erityiset tarpeet. ETSK korostaa, että sovellettavia kriteerejä on kuitenkin aiheellista selventää.

3.11 Saattaa myös syntyä koordinaatioongelma tarkasteltavana olevassa asetuksessa tarkoitettujen valvontaviranomaisten ja samoihin tuotteisiin sovellettavan muun lainsäädännön nojalla jo toimivien valvontaviranomaisten välillä. ETSK ehdottaakin, että komissio kehottaa jäsenvaltioita seuraamaan tilannetta ja ryhtymään tarvittaessa toimiin tämän mahdollisuuden välttämiseksi.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2555, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, toimenpiteistä kyberturvallisuuden yhteisen korkean tason varmistamiseksi kaikkialla unionissa, asetuksen (EU) N:o 910/2014 ja direktiivin (EU) 2018/1972 muuttamisesta sekä direktiivin (EU) 2016/1148 kumoamisesta (NIS 2 -direktiivi) (EUVL L 333, 27.12.2022, s. 80).

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi varojen takaisinhanhinnasta ja menetetyksi tuomitsemisesta”

(COM(2022) 245 final)

(2023/C 100/16)

Esittelijä: **Ionuț SIBIAN**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 27.10.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	23.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	208/0/2

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Ehdotetulla direktiivillä vastataan asianmukaisesti tarpeeseen laajentaa menetetyksi tuomitsemista koskevien mekanismien soveltamisalaa, vahvistetaan kansallisten viranomaisten toimivaltaa ja perustetaan rajat ylittäviä yhteistyömekanismeja varojen takaisinhanhinta-asteen nostamiseksi.

1.2 Laajennettaessa menetetyksi tuomitsemista koskevien mekanismien soveltamisalaa lisäämällä uusia rikostyyppisiä ETSK kannustaa Euroopan komissiota tekemään selväksi ja varmistamaan, että ihmissalakuljetus ja tupakkatuotteiden laiton kauppa kuuluvat ehdotetun direktiivin soveltamisalaan.

1.3 ETSK kehottaa Euroopan komissiota pohtimaan, miten ehdotettua direktiiviä voitaisiin soveltaa unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen, ja katsoo, että tällä alalla tarvitaan erillistä lainsäädäntöä. Ehdotetun direktiivin pitäisi antaa varallisuuden takaisin hanhinnasta vastaaville toimistoille mahdollisuus vahvistaa toimintavalmiuksiaan lisäämättä kuitenkaan niiden toimivaltaa.

1.4 Olisi varmistettava tietojen julkinen saatavuus paitsi silloin, kun on kyse käynnissä olevista varojen takaisinhanhinta-menettelyistä. ETSK ehdottaa, että ehdotetussa direktiivissä mainitaan erikseen, että kansalliset viranomaiset ja Euroopan komissio ovat velvollisia julkaisemaan säännöllisesti kattavat tilastot direktiivin nojalla toteutetuista toimenpiteistä ja varmistamaan, että tiedot ovat julkisesti saatavilla.

1.5 ETSK kehottaa Euroopan komissiota varmistamaan, että jäsenvaltiot hyväksyvät varojen takaisinhanhinta koskevat kansalliset strategiat, joissa otetaan kaikilta osin huomioon avoimuus ja tietojen saatavuus.

1.6 ETSK kannustaa Euroopan komissiota painokkaasti ryhtymään kaikkiin tarvittaviin varotoimiin täytäntöönpanoprosessin aikana, jotta estetään väärinkäytökset tapauksissa, joissa on kyse tuomioon perustumattomista menetetyksi tuomitsemista koskevista toimenpiteistä varojen takaisinhanhinta-menettelyissä.

1.7 Uusi mekanismi, joka mahdollistaa varojen menetetyksi tuomitsemisen ilman suoraa yhteyttä direktiivissä lueteltuihin rikoksiin silloin, kun epäillään, että on kyse laittomasta omaisuudesta tai että varat ovat peräisin rikollisesta toiminnasta, edellyttää tiukempia takeita vastaajien prosessuaalisista oikeuksista ja suojaustoimista.

1.8 ETSK kehottaa komissiota harkitsemaan uudelleen ehdotetun direktiivin säännöstä, joka koskee varojen uudelleenkäyttöä sosiaalisiin tarkoituksiin, ja kannustamaan jäsenvaltioita kehittämään mekanismeja, joiden avulla kansalaisyhteiskunnan organisaatiot voitaisiin osallistaa ensisijaisina tahoina menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnointiin ja luovuttamiseen. Komission olisi asetettava tavoitteet määrittämällä vähimmäisprosenttiosuus menetetyksi tuomitun omaisuuden uudelleenkäytölle sosiaalisia tarkoituksia varten. Yleistä etua ei pitäisi nähdä vain toimina, jotka kuuluvat julkisten elinten toimivaltaan.

1.9 ETSK pitää erittäin tärkeänä, että komissio vahvistaa tarkemmin uhrien oikeuden korvaukseen ja asettaa uhrit etusijalle velkojien joukossa.

1.10 ETSK kannattaa sitä, että komission ehdotuksessa direktiiviksi edellytetään, että jokaiseen jäsenvaltioon perustetaan vähintään yksi varallisuuden takaisin hankinnasta vastaava toimisto, jolle on annettava tarvittavat resurssit, jotta se voi hoitaa tehtävänsä tehokkaasti ja tuloksellisesti. Euroopan komission olisi edellytettävä, että kussakin jäsenvaltiossa myönnettyistä resursseista raportoidaan säännöllisesti, jotta voidaan varmistaa, että varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen toiminta täyttää vähimmäisvaatimukset kaikkialla EU:ssa.

1.11 ETSK toteaa, että tavoitteena on lisätä päätöksen tekemistä edeltävää myyntiä koskevan mekanismin hyödyntämistä ottamalla käyttöön viitemääritelmiä ja tarkentamalla, millä edellytyksin sitä olisi käytettävä. Samaan aikaan voitaisiin parantaa ”vaikeasti saatavilla olevan asiantuntemuksen” normia niin, että siitä tulisi ”asiantuntemus, jota on kohtuuttoman vaikea hankkia”. Myynnin olisi oltava viimeinen keino, kun on kyse varojen uudelleenkäytöstä sosiaalisiin tarkoituksiin, ottaen huomioon, että menetetyksi tuomitut varat voidaan osoittaa uhreille maksettaviin korvauksiin.

1.12 ETSK kannustaa Euroopan komissiota täydentämään varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen ja varallisuudenhoitotoimistojen toimeksiantoa sisällyttämällä ehdotettuun direktiiviin asiaankuuluvia säännöksiä varojen jakamista koskevista sopimuksista.

1.13 ETSK pitää tarpeellisena ottaa käyttöön konkreettisempia välineitä kolmansien maiden virkamiesten avustamiseksi ja kannustaa aktiivisesti jäsenvaltioita kehittämään yhteistyötä näiden maiden kanssa, jotta voidaan hyödyntää maksimaalisesti ehdotetussa direktiivissä säädettyjä varojen takaisin hankintamekanismeja. Sama koskee niiden oikeudellisten välineiden täytäntöönpanoa, joita tarvitaan sen varmistamiseksi, että rikosten uhreilla on täysi oikeus korvaukseen kolmansissa maissa.

1.14 ETSK suosittaa, että komissio laatii suuntaviivat, joissa vertaillaan korvattavaa lainsäädäntöä ja uutta direktiiviä. Tämä kannustaisi toteuttamaan toimenpiteitä, joilla helpotetaan ehdotetun direktiivin tulevaa saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja antaisi kansallisille viranomaisille mahdollisuuden mukauttaa se nopeasti omaan lainsäädäntönsä.

1.15 ETSK suosittaa, että Euroopan komissio hyödyntää ehdotettuun direktiiviin sisältyviä vertailevia tiedonkeruuvälineitä, jotta voidaan luoda avoimet seurantamekanismit, joihin kansalaisyhteiskunta osallistuu, ja arvioida ehdotetun direktiivin vaikutuksia viimeistään kolmen vuoden kuluttua sen hyväksymisestä.

2. Taustaa

2.1 Varojen takaisin hankinta on keskeisen tärkeää rahanpesun ja terrorismin rahoituksen eli järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvän toiminnan torjumiseksi. Järjestäytynyt rikollisuus perustuu siihen, että rikoshyödyistä saadut varat pestään ja sijoitetaan uudelleen lailliseen talouteen. Tämä lisää uhrien määrää, vääristää markkinasääntöjä ja antaa jatkuvan mahdollisuuden heikentää rahoitusmarkkinoita ja aiheuttaa tappioita yksityishenkilöille ja yrityksille. Varojen takaisin hankintaa koskevia oikeudellisia kehyksiä ja rajat ylittävän yhteistyön välineitä on tarkistettava edelleen, ja niiden täytäntöönpanoa on valvottava, sillä EU:ssa vain noin kaksi prosenttia rikoksella hankituista varoista jäädytetään ja yksi prosentti tuomitaan menetetyksi ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Europol, Does crime still pay? Criminal Asset Recovery in the EU – Survey of statistical information 2010–2014, 2016.

2.2 EU:n ensimmäinen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskeva strategia ⁽²⁾ hyväksyttiin huhtikuussa 2021, ja siinä käsitellään sitä, miten järjestäytyneen rikollisuus on uhkana Euroopan kansalaisille, instituutioille ja koko taloudelle. Yksi strategian pilareista on järjestäytyneen rikollisuuden tuottamien voittojen eliminoiminen ja lailliseen talouteen ja yritystoimintaan soluttautumisen estäminen (ns. seuraa rahaa -lähestymistapa). Komissiota kehoitettiin ryhtymään toimiin menetetyksi tuomitsemista koskevan direktiivin ⁽³⁾ ja varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavista toimistoista tehdyn neuvoston päätöksen ⁽⁴⁾ tarkistamiseksi.

2.3 ETSK on ollut jo jonkin aikaa täysin tietoinen ja huolissaan järjestäytyneen rikollisuuden lisääntymisestä ja sen merkittävistä taloudellisista, poliittisista ja sosiaalisista kustannuksista. ETSK on täyttänyt tehtävänsä johdonmukaisesti, ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan liittyvistä aiheista annettujen lausuntojen ⁽⁵⁾ ansiosta EU:n lainsäätäjät ovat antaneet kansalaisille valtaa ja merkitystä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan välityksellä. Varojen takaisin hankinta on osa EU:n laajempaa lainsäädäntöekosysteemiä, jonka tarkoituksena on edistää restoratiivista oikeutta, jota yhteisöt tarvitsevat rikosten aiheuttamien haittojen vähentämiseksi.

2.4 Varojen takaisin hankintaa koskevan nykyisen oikeudellisen kehyksen arvioinnissa ⁽⁶⁾ todettiin, että vaikka jäsenvaltioissa on tapahtunut yleisesti kehitystä, tulokset menetetyksi tuomitettujen varojen osalta eivät ole kuitenkaan kokonaisuudessaan tyydyttäviä ja EU:ssa tuomitaan varoja menetetyksi edelleen erittäin vähän. Kyky jäljittää ja tunnistaa varoja on keskeinen tekijä onnistumisasteen parantamisessa ja laittomien varojen jäädyttämisen ja menetetyksi tuomitsemisen lisäämisessä. Lainsäädännön tarkistamisessa olisi laajennettava laittomien varojen takaisin hankinnan soveltamisalaa ja lisättävä vastaavien välineiden määrää sekä parannettava varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien kansallisten toimistojen valmiuksia ⁽⁷⁾.

2.5 Toimintavaihtoehtoista varojen takaisin hankintaa koskevan kehyksen tarkistamista varten järjestettiin julkinen kuuleminen vuonna 2021. Maaliskuussa 2021 julkaistiin alustava vaikutustenarviointi ⁽⁸⁾ palautteen antamista varten, minkä jälkeen 21. kesäkuuta – 27. syyskuuta 2021 järjestettiin julkinen kuuleminen suuren yleisön ja sidosryhmien näkemysten keräämiseksi. Vaikutustenarvioinnissa ⁽⁹⁾ analysoitiin ja esitettiin neljä toimintavaihtoehtoa:

- **Vaihtoehto 1** koostuu **muista kuin lainsäädännöllisistä toimenpiteistä**, joilla tuetaan toimivaltaisten viranomaisten välistä kokemusten, tietämyksen ja hyvien käytäntöjen vaihtoa.
- **Vaihtoehdossa 2** toimenpiteet koostuisivat pääasiassa varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavia toimistoja koskevaan neuvoston päätökseen ja menetetyksi tuomitsemista koskevaan direktiiviin tehtävistä **kohtennetuista muutoksista**, joilla täsmennetään nykyisten yleisten vaatimusten soveltamisalaa ja vahvistetaan niiden tehokkuutta. Näihin toimenpiteisiin sisältyisi vaatimuksia, joiden mukaan jäsenvaltioiden on hyväksyttävä varojen takaisin hankintaa koskeva kansallinen strategia ja varmistettava, että toimivaltaisilla viranomaisilla on tarvittavat taidot ja resurssit. Lisäksi siihen sisältyisi toimenpiteitä, joilla pyritään parantamaan varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen rajat ylittävää yhteistyötä, mukaan lukien pääsy tietokantoihin ja laajennetut jäädyttämisvaltuudet.

⁽²⁾ Komission tiedonanto – Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskeva EU:n strategia vuosiksi 2021–2025 (COM(2021) 170, 14.4.2021).

⁽³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/42/EU, annettu 3 päivänä huhtikuuta 2014, rikoksentekevälaineiden ja rikoshyödyn jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta Euroopan unionissa (EUVL L 127, 29.4.2014, s. 39).

⁽⁴⁾ Neuvoston päätös 2007/845/YOS, tehty 6 päivänä joulukuuta 2007, varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien jäsenvaltioiden toimistojen yhteistyöstä rikoksen tuottaman hyödyn tai muun rikokseen liittyvän omaisuuden jäljittämisessä ja tunnistamisessa (EUVL L 332, 18.12.2007, s. 103).

⁽⁵⁾ ETSK:n keskeisiä lausuntoja: lausunto turvallisuusunionia koskevasta paketista (EUVL C 323, 26.8.2022, s. 69), useita lausuntoja rahanpesun torjuntaa koskevasta lainsäädännöstä, joista viimeisin lausunto rahanpesun torjuntaa koskevasta lainsäädäntöpaketistä vuodelta 2021 (EUVL C 152, 6.4.2022, s. 89), lausunto järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevasta EU:n strategiasta vuosiksi 2021–2025 (EUVL C 517, 22.12.2021, s. 91), lausunto Europolin toimivaltuuksien vahvistamisesta (EUVL C 341, 24.8.2021, s. 66), lausunto unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta (EUVL C 246, 28.7.2017, s. 22), lausunto Euroopan turvallisuusagendasta (EUVL C 177, 18.5.2016, s. 51) ja lausunto avoimesta ja turvallisesta Euroopasta (EUVL C 451, 16.12.2014, s. 96).

⁽⁶⁾ Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle – Varojen takaisin hankinta ja menetetyksi tuomitseminen: takeet sille, että rikos ei kannata (COM(2020) 217 final).

⁽⁷⁾ Neuvoston päätelmät talousrikostutkiminnan tehostamisesta vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi, neuvoston asiakirja 8927/20, 17. kesäkuuta 2020.

⁽⁸⁾ Kerro mielipiteesi: Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta – varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen vahvempi toimeksianto.

⁽⁹⁾ Euroopan komissio, IMPACT ASSESSMENT REPORT Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on asset recovery and confiscation (2022).

- **Vaihtoehto 3** sisältäisi vaihtoehdossa 2 kaavailtujen toimenpiteiden lisäksi yksityiskohtaisempia vaatimuksia jäsenvaltioille kaikissa takaisinhankeprosessin vaiheissa, ja menetetyksi tuomitsemista koskevan direktiivin soveltamisala laajennettaisiin kattamaan laajempi joukko rikoksia.
- **Vaihtoehdossa 4** toimenpiteet perustuisivat vaihtoehdon 3 toimenpiteisiin, mutta säännösten soveltamisala laajennettaisiin koskemaan kaikkia rikoksia ja niihin sisältyisi laajempia vaatimuksia tutkinnan aloittamiselle. Lisäksi asetettaisiin konkreettisempia ehtoja kiireellisille jäädyttämispäätöksille ja varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen väliselle tietojenvaihdolle.

2.5.1 Vaikutustenarvioinnissa vaihtoehto 3 todettiin sopivimmaksi, sillä se tarjoaa parhaimman tasapainon yhtäältä vaikuttavuuden, tehokkuuden ja oikeasuhteisuuden ja toisaalta odotettujen taloudellisten, yhteiskunnallisten ja ympäristövaikutusten välillä.

2.6 Komissio esitti 25. toukokuuta 2022 ehdotuksen varojen takaisinhanke ja menetetyksi tuomitsemista koskevasta uudesta direktiivistä, jolla on tarkoitus korvata nykyinen menetetyksi tuomitsemista koskeva direktiivi, neuvoston päätös varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavista toimistoista ja neuvoston puitepäätös 2005/212/YOS⁽¹⁰⁾. Tavoitteena on yhdistää varojen jäljittämistä ja tunnistamista, jäädyttämistä, hallintoa sekä menetetyksi tuomitsemista koskevat yhteiset vaatimukset yhteen säädökseen, mikä varmistaisi kaikille toimijoille johdonmukaisemman ja strategisemmän lähestymistavan varojen takaisinhanke.

3. Yleistä ja erityistä

3.1 Ehdotetun direktiivin yleinen lähestymistapa on johdonmukainen sen kanssa, että sillä pyritään vahvistamaan toimivaltaisten viranomaisten valmiuksia laittomien varojen tunnistamiseksi, jäädyttämiseksi ja hallinnoimiseksi, vahvistamaan ja laajentamaan valmiuksia laittomien varojen menetetyksi tuomitsemiseksi sekä parantamaan kaikkien varojen takaisinhanke osallistuvien viranomaisten välistä yhteistyötä.

3.2 Ehdotetulla direktiivillä on tarkoitus parantaa varojen takaisinhanke mekanismien tehokkuutta ja vaikuttavuutta vahvistamalla keskeiset vähimmäissäännöt omaisuuden jäljittämiseksi ja tunnistamiseksi, jäädyttämiseksi, menetetyksi tuomitsemiseksi ja hallinnoimiseksi rikosasioissa sekä tarvittaessa helpottaa unionin rajoittavien toimenpiteiden täytäntöönpanoa. Ehdotetun direktiivin lisäksi tarvittaisiin kuitenkin unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen sovellettavaa uutta lainsäädäntöä ja toimenpiteitä, ja komission olisi arvioitava tarkkaan sitä, miten voidaan estää se, että varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen valmiudet ydintehtävänsä täyttämiseen heikkenevät.

3.3 ETSK katsoo, että ehdotettu säännös, jonka mukaan jokainen jäsenvaltio hyväksyy varojen takaisinhanke koskevan kansallisen strategian, tekee alalla sovellettavasta lähestymistavasta strategisemman, edistää asianomaisten viranomaisten välistä yhteistyötä ja antaa selkeän yleiskuvan varojen takaisinhanke tuloksista.

3.4 Menetetyksi tuomitsemista koskevien mekanismien soveltamisalan laajentaminen antaa kansallisille oikeusviranomaisille mahdollisuuden soveltaa laajennettua menetetyksi tuomitsemista useampiin rikoksiin kuin tällä hetkellä voimassa olevan menetetyksi tuomitsemista koskevan direktiivin nojalla. ETSK on tyytyväinen ehdotetun direktiivin laajempaan soveltamisalaan, sillä se korjaa menetetyksi tuomitsemista koskevassa direktiivissä olevan aukon, joka koskee merkittävää luetteloa rikoksista, joihin kuuluvat muun muassa ympäristörikokset, elinkauppa, kulttuuriesineiden laitton kauppa, ihmisryöstö, vapaudenriisto tai panttivangiksi ottaminen sekä varastettujen ajoneuvojen kauppa, jos rikoksen on tehnyt rikollisjärjestö. Ehdotetussa direktiivissä ei kuitenkaan mainita erikseen ihmissalakuljetusta eikä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa, vaikka näiden rikollisten markkinoiden vuotuiset tulot ovat merkittävät (arviolta 289,4 miljoonaa ja 8 309,3 miljoonaa euroa⁽¹¹⁾).

3.5 Kun asianomaisille viranomaisille annetaan välitön ja suora pääsy muiden kansallisten viranomaisten, kuten verovirastojen tai kansallisten kiinteistörekisterien, tietoihin, parannetaan varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen valmiuksia toimia ja reagoida tehokkaasti ja oikea-aikaisesti. Samalla olisi varmistettava myös tietojen julkinen saatavuus paitsi silloin, kun on kyse kansallisella tai EU:n tasolla käynnissä olevista menettelyistä.

⁽¹⁰⁾ Neuvoston puitepäätös 2005/212/YOS, annettu 24 päivänä helmikuuta 2005, rikoksen tuottaman hyödyn ja rikoksella saadun omaisuuden sekä rikoksentekevälaineiden menetetyksi tuomitsemisesta (EUVL L 68, 15.3.2005, s. 49).

⁽¹¹⁾ Euroopan komissio, muuttoliike- ja sisäasioiden pääosasto, Mapping the risk of serious and organised crime infiltrating legitimate businesses: final report, toimittajat: Disley, E., Blondes, E. ja Hulme, S., Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2021.

3.6 Ehdotetulla direktiivillä laajennetaan rikosoikeudellisiin menettelyihin kuuluvien tuomioon perustumattomien menetetyksi tuomitsemista koskevien toimenpiteiden luetteloa niin, että siihen sisällytetään muita tapauksia, joissa rikostuomio ei ole mahdollinen syytesuojaan, armahdukseen tai määräaikojen päättymiseen liittyvien objektiivisten seikkojen vuoksi. ETSK antaa tunnustusta komission pyrkimyksille rajoittaa näitä tapauksia, sillä niitä saatetaan väärinkäyttää taikka käyttää häirintään tai vainoon.

3.7 Ehdotettuun direktiiviin sisältyy uusi menetetyksi tuomitsemista koskeva mekanismi, jolla varmistetaan varojen menetetyksi tuomitseminen ilmaan suoraa yhteyttä direktiivissä lueteltuihin rikoksiin silloin, kun epäillään, että on kyse laittomasta omaisuudesta tai että varat ovat peräisin rikollisesta toiminnasta. Menetetyksi tuomitsemista koskevaa päätöstä edeltää pakollinen oikeudellinen menettely, ja syyttäjällä on todistustaakka osoittaa kyseisten varojen yhteys rikolliseen toimintaan, mutta mahdollisten väärinkäytösten estämiseksi menettelyn aikana tarvitaan siitä huolimatta enemmän takeita. Kansallisilla lainkäyttöalueilla sovelletaan erilaisia lähestymistapoja, jotka vaihtelevat yksityisoikeudellisesta menetetyksi tuomitsemisesta rikosoikeudellisiin menettelyihin. Ehdotettuun direktiiviin olisi sisällytettävä takeita vastaajien prosessuaalisista oikeuksista ja suojoitoista, ja olisi varmistettava, että tuomareille ja syyttäjille on tarjolla asianmukaista koulutusta.

3.8 Koska menetetyksi tuomitsemista koskevaan direktiiviin sisältyvän varojen uudelleenkäyttöä sosiaalisiin tarkoituksiin koskevan säännöksen vaikutus on rajallinen, jäsenvaltioita olisi kannustettava painokkaammin toteuttamaan asianmukaisia toimenpiteitä säännöksen tehokkuuden varmistamiseksi. ETSK kehottaa Euroopan komissiota suurempaan kunnianhimoon pyrkimyksissään tehostaa menetetyksi tuomitun omaisuuden uudelleenkäyttöä sosiaalisiin tarkoituksiin ja velvoittamaan jäsenvaltiot soveltamaan vähimmäisprosenttiosuutta uudelleenkäytölle sosiaalisiin tarkoituksiin. Sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että vahinkoa kärsineet yhteisöt saavat suoraan restoratiivisia vahingonkorvauksia ja että ne voivat hyötyä näistä vahingonkorvauksista. Lisäksi yhteisöt tarvitsevat parempaa apua, jotta ne voivat vahvistaa valmiuksiaan järjestäytyntä rikollisuutta vastaan, ja kansalaisyhteiskunta on osallistettava menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnointiin ja luovuttamiseen.

3.9 Kuten myös menetetyksi tuomitsemista koskevassa direktiivissä todetaan, menetetyksi tuomitsemista koskevat toimenpiteet eivät vaikuta uhrin oikeuteen saada korvausta. Ehdotetussa direktiivissä ei kuitenkaan edelleenkaan varmisteta sitä, että uhreille maksettavat korvaukset asetettaisiin etusijalle velkojien joukossa. Ehdotetussa direktiivissä niin kuin muussakaan EU:n lainsäädännössä ei suojella riittävästi kolmansien maiden kansalaisia, sillä niissä keskitytään EU:n kansalaisiin.

3.10 Vaikutustenarvioinnissa tuodaan esille seuraavat puutteet: yksityiskohtaiset tiedot varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen tehtävistä puuttuvat, ja varojen jäljittämistä varten ei ole riittävästi henkilöstöä eikä taloudellisia ja teknisiä resursseja. Ehdotetussa direktiivissä vastataan näihin havaintoihin ja edellytetään, että jokaiseen jäsenvaltioon perustetaan vähintään yksi varallisuuden takaisin hankinnasta vastaava toimisto. Nimenomainen veloitte tarjota riittävät resurssit varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen tehokkuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi on tervetullut. Tähän veloitteeseen olisi kuitenkin kuuluttava se, että kansallinen taso raportoi myönnytyistä resursseista säännöllisesti komissiolle, jotta tämä voi arvioida, onko varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen välillä hajanaisuutta tai epätasapainoa.

3.11 Jäädetyttyjen ja/tai menetetyksi tuomittujen varojen hallinnointiin liittyvät kustannukset voivat olla huomattavat ja jopa ylittää kyseisten varojen arvon. Ehdotetussa direktiivissä toimivaltaiset viranomaiset veloitetaan arvioimaan kustannukset ennen jäädetyttämisspäätöksen tekemistä. ETSK pitää tätä toimenpidettä tehokkaana ja hyödyllisenä välineenä välttämättömien kustannusten vähentämiseksi ja siten varojen arvon maksimoimiseksi.

3.12 Päätöksen tekemistä edeltävää myyntiä koskevaa mekanismia voidaan soveltaa rajoitetuissa tapauksissa, jotka on nyt lueteltu ehdotetussa direktiivissä, ja se todennäköisesti tehostaa osaltaan jäädetyttyjen varojen hallinnointia. Vaikka mekanismi on olemassa useimmissa jäsenvaltioissa, sitä käytetään vähän ja hyvin vaihtelevasti. Ehdotettu direktiivi todennäköisesti lisää tämän mekanismin soveltamista, kun otetaan käyttöön yhtenäinen määritelmä ja edellytykset sen käytölle.

3.13 Kattavien ja vertailukelpoisten tilastojen puuttuminen on osoittautunut merkittäväksi puutteeksi varojen takaisin hankintajärjestelmän tehostamisessa. Ehdotetussa direktiivissä edellytetäänkin, että jokainen jäsenvaltio perustaa varojen takaisin hankintaa koskevan rekisterin, johon kerätään toimivaltaisten viranomaisten koko varojen takaisin hankintaprosessin aikana kirjaamat tiedot.

3.14 ETSK katsoo, että varojen takaisin hankintaa koskevien kaikkien asiaankuuluvien säännösten yhdistäminen yhteen direktiiviin on sääntelyn toimivuutta ja tuloksellisuutta koskevan komission ohjelman (REFIT) mukaista ja auttaa asianomaisia viranomaisia ja sidosryhmiä ymmärtämään paremmin sääntöjä sekä parantamaan niiden toimenpiteiden täytäntöönpanoa ja tehokkuutta, joilla pyritään nostamaan laittomien varojen takaisin hankinta-astetta kansallisilla lainkäyttöalueilla.

3.15 Varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen on tarkoitus olla kuhunkin maahan perustettuja erikoiselimiä, jotka varmistavat jäädytetyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden tehokkaan hallinnoinnin ja tekevät yhteistyötä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa, jotka vastaavat tunnistamisesta, jäädyttämisestä, menetetyksi tuomitsemisesta ja hallinnoinnista joko kansallisella tasolla tai rajatylittävästi. Ehdotetussa direktiivissä määritellään tarkemmin toimistojen vastuut ja tehtävät ja selkeytetään sitä, miten jäsenvaltiot voivat määritellä varojen takaisinhankeinfrastruktuurinsa.

3.16 Varojen luovuttamiseen tai palauttamiseen olisi sovellettava rajat ylittävissä menettelyissä varojen jakamista koskevia sopimuksia, jotka asianomaiset jäsenvaltiot allekirjoittaisivat. Kansallisten järjestelmien välillä voi olla suuria eroja sen suhteen, mitä viranomaisia ja menettelyjä tarvitaan tällaisten sopimusten tekemiseen. Ehdotettuun direktiiviin ei sisälly asiaa koskevia erityisiä säännöksiä. Siinä olisikin annettava varallisuuden takaisin hankinnasta vastaaville toimistoille ja varallisuudenhoitotoimistoille erikseen toimivalta tässä asiassa.

3.17 Yhteistyö kolmansien maiden kanssa on erityisen tärkeää, koska järjestäytyneitä rikollisuutta esiintyy myös EU:n ulkopuolella ja se on huomattava riski EU:n sisäiselle turvallisuudelle. Koska järjestäytyneessä rikollisuudessa on yhä enemmän keskinäisiä sidoksia ja siitä on tullut kansainvälisempää ja digitaalisempaa, on tärkeää varmistaa, että kolmansien maiden viranomaiset voivat tehdä yhteistyötä jäsenvaltioiden vastaavien tahojen kanssa. Ehdotetun direktiivin täytäntöönpanon tehostamiseksi olisi harkittava erilaisia apu- ja tukivälineitä.

3.18 Välineet, joita komissio käytti kuulemiseen ennen ehdotetun direktiivin esittämistä, olivat osallistavia ja sekä kestoltaan että menetelmiltään sopivia eri sidosryhmille – erityisesti asianomaisille viranomaisille, ammattilaisille, elinkeinoelämän järjestöille, kansalaisyhteiskunnan organisaatioille ja suurelle yleisölle. ETSK antaa tunnustusta komission pyrkimyksille asettaa saataville luotettavaa tietoa jäsenvaltioiden ja koko EU:n tilanteesta sekä edistymisestä laittomien varojen takaisinhankeinnassa. Vastaavia toimia olisi toteutettava saatettaessa direktiiviä osaksi kansallista lainsäädäntöä ja arvioitaessa sen täytäntöönpanoa.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi mediapalvelujen yhteisestä kehiksestä sisämarkkinoilla (eurooppalainen medianvapaus-säädös) ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta”

(COM(2022) 457 final – 2022/0277 (COD))

(2023/C 100/17)

Esittelijä: **Christian MOOS**

Yhteisesittelijä: **Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 17.10.2022 Euroopan unionin neuvosto, 28.10.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	23.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	155/0/3

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Tiedotusvälineiden vapaus ja monimuotoisuus ovat ratkaisevan tärkeitä oikeusvaltioperiaatteelle ja liberaalille demokratialle. ETSK pitää valitettavana EU:ssa ilmenneitä huolestuttavia kehityssuuntia. Näin ollen se suhtautuu medianvapautta koskeviin Euroopan komission aloitteisiin myönteisesti.

1.2 ETSK on huolissaan siitä, onko tiedotusvälineiden sisämarkkinoiden toteuttaminen riittävä tapa suojella median vapautta ja moniarvoisuutta. Tärkeimpänä tavoitteena tulisi olla tiedotusvälineiden vapauden ja monimuotoisuuden säilyttäminen unohtamatta sitä, että taloudellinen hyvinvointi on kytköksissä tiedotusvälineiden vapauteen.

1.3 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan komission toteamukseen siitä, että mediamarkkinoiden keskittyminen ja monopolisoituminen voi olla merkittävä uhka tiedotusvälineiden vapaudelle ja moniarvoisuudelle. Markkinoiden keskittyminen voi kuitenkin olla tarkoituksenmukaista, eikä sillä välttämättä tarvitse olla kielteisiä vaikutuksia.

1.4 Pelkät suositukset ja ei-sitova lähestymistapa asiaan ei riitä. Vapaiden ja riippumattomien tiedotusvälineiden on oltava sitova kriteeri oikeusvaltiota koskevan kertomuksen ja mekanismin käynnistämisen kannalta.

1.5 ETSK suhtautuu myönteisesti ehdotuksiin toimituksellisen riippumattomuuden vahvistamiseksi ja puolustamiseksi. Se korostaa tarvetta säilyttää toimittajien ja kustantajien riippumattomuus.

1.6 Julkiset tiedotusvälineet ovat järkeviä vain, jos ne ovat puolueettomia ja täysin riippumattomia poliittisesta vaikutusvallasta. Riittävät ja vakaat taloudelliset resurssit ovat ratkaisevan tärkeä suojatoimi, jos tarkoituksenmukaisella valvontajärjestelmällä varmistetaan niiden käytön tehokkuus.

1.7 ETSK katsoo, että tiedotusvälineiden omistajuutta koskevat sitovat avoimuusvaatimukset ovat tärkeitä. Asetetut vaatimukset eivät kuitenkaan saa aiheuttaa kohtuutonta hallinnollista rasitetta pienille tiedotusvälineille.

1.8 ETSK on huolissaan eräiden kansallisten sääntelyelinten riippumattomuuden puutteesta ja kehottaa luomaan puitteet, joilla varmistetaan niiden riippumattomuus.

1.9 ETSK suhtautuu myönteisesti eurooppalaisen mediapalvelulautakunnan perustamiseen, mutta korostaa, että sen on oltava täysin riippumaton, koska EU:n olisi toimittava esimerkkinä parhaista käytännöistä kansallisten sääntelyelinten täyden riippumattomuuden saavuttamiseksi. Ei-riippumattomien kansallisten sääntelyelinten osallistuminen ei ole suotavaa.

1.10 ETSK korostaa, että avoimuus on tärkeää kaikissa sisällön moderointiin liittyvissä prosesseissa erittäin suurilla verkkoalustoilla.

1.11 ETSK suosittaa, että määritellään EU:n laajuiset vähimmäisvaatimukset EU:n nykyisten keskittymisen torjuntaa koskevien säännösten mukaisesti. Se kehottaa lainsäätäjiä hyväksymään sitovia säännöksiä ottaen asianmukaisesti huomioon yrittämisen vapauden ja välttämällä tarpeetonta byrokratiaa ja kustannuksia.

1.12 Jos kansalliset sääntelyviranomaiset eivät kykene arvioimaan riittävästi mediamarckkinoiden keskittymistä, Euroopan komission olisi reagoitava keskittymien torjuntaa koskevan EU:n lain nykyisten säännösten mukaisesti.

1.13 ETSK suhtautuu myönteisesti sitoviin avoimuusvaatimuksiin, jotka koskevat valtion mainonnan rahoitusta.

1.14 ETSK suhtautuu myönteisesti vuotuisen seurantaan ja kehottaa kuulemaan asiaankuuluvia sidosryhmiä ja kansalaisyhteiskuntaa. Se ehdottaa, että seurantatoimia laajennetaan myös muihin tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden suojeluun liittyviin näkökohtiin.

2. Yleiset huomiot

2.1 ETSK toistaa äskettäisen kantansa tiedotusvälineiden vapauden ja monimuotoisuuden merkityksestä liberaalille demokratialle ja oikeusvaltioperiaatteelle, sillä kaikki jäsenvaltiot ovat sitoutuneet näihin periaatteisiin ratifioimalla EU:n perussopimukset, kuten todetaan kattavassa oma-aloitteisessa lausunnossa "Tiedotusvälineiden vapauden ja monimuotoisuuden turvaaminen Euroopassa" ⁽¹⁾, lausunnossa "Euroopan demokratiatoimintasuunnitelma" ⁽²⁾ ja lausunnossa strategisista häirintätarkoituksessa nostetuista kanteista ⁽³⁾.

2.2 Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen totesi asianmukaisesti unionin tilaa vuonna 2021 käsitellessä puheessaan ⁽⁴⁾, että tieto on julkinen hyödyke. Ilman vapaata pääsyä riippumattomaan ja luotettavaan tietoon EU:n kansalaiset eivät voi käyttää SEU-sopimuksen 10 artiklan mukaista oikeuttaan osallistua demokratian toteuttamiseen unionissa.

2.3 Yleensä katsoen Eurooppa on edelleen vapaiden ja monimuotoisten tiedotusvälineiden aluetta. Viimeaikainen kehitys EU:ssa on kuitenkin hälyttävää. Toimittajien suojeleminen on erityisesti SLAPP-kanteiden vastaisten välineiden puuttumisen vuoksi edelleen suuri huolenaihe tiedotusvälineiden vapautta suojaavien tehokkaiden sääntelytakeiden osalta. Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2022 ⁽⁵⁾ totesi myös, että markkinoiden moniarvoisuuteen kohdistuvat

⁽¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: "Tiedotusvälineiden vapauden ja monimuotoisuuden turvaaminen Euroopassa" (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 517, 22.12.2021, s. 9).

⁽²⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan demokratiatoimintasuunnitelmasta" (COM(2020) 790 final) (EUVL C 341, 24.8.2021, s. 56).

⁽³⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi julkista osallistumista harjoittavien henkilöiden suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta tai aiheettomilta kanteilta (strategiset häirintätarkoituksessa nostetut kanteet)" (COM(2022) 177 final – 2022/0117 (COD)) (EUVL C 75, 28.2.2023, s. 143).

⁽⁴⁾ Euroopan komissio 2021, puheenjohtaja Ursula von der Leyenin pitämä unionin tilaa käsittelevä puhe, Strasbourg, 15. syyskuuta 2021.

⁽⁵⁾ Yliopistollinen Eurooppa-instituutti, Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden ja vapauden keskus, Application of the Media Pluralism Monitor in the European Union, Albania, Montenegro, the Republic of North Macedonia, Serbia and Turkey in the year 2021, San Domenico di Fiesole 2022.

korkeimmat riskit kaikilla tutkimuksen kattamilla aloilla. Koska poliittinen riippumattomuus ei ole edistynyt lainkaan viime vuosina, seurantaryhmä korostaa, että toimituksellista riippumattomuutta suojaavien tehokkaiden mekanismien puuttuminen useimmissa maissa on merkittävä este alan parannuksille.

2.4 Tiedotusvälineiden vapautteen kohdistuvien sisäisten uhkien lisäksi EU:hun kohdistuu ulkoisia toimia, joilla pyritään manipuloimaan julkista keskustelua Euroopassa. Geopoliittisten jännitteiden lisääntyessä tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden suojeleminen edistää merkittävästi EU:n kykyä selviytyä ulkoisista uhkista.

2.5 Jonkinasteinen myönteinen kehitys osoittaa kuitenkin myös sen, että EU:n lainsäädännöllä voi olla vaikutusta. Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline 2022 totesi, että tiedonsaantioikeuden suojeleminen koskevaan indikaattoriin liittyen on tapahtunut myönteistä kehitystä neljässä maassa, ja tämä on osoitus siitä, että väärinkäytösten paljastajien suojeleminen annettu EU:n direktiivi 2019/1937⁽⁶⁾ on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä.

2.6 ETSK suhtautuuakin periaatteessa myönteisesti komission aloitteeseen eurooppalaisesta medianvapaussäädöksestä⁽⁷⁾ ja komission suosituksen toimitukselliseen riippumattomuuteen ja omistajuutta koskevaan avoimuuteen liittyvistä sisäisistä takeista media-alalla⁽⁸⁾ seuraavana askeleena kohti tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden suojeleminen ja siten liberaalia demokratiaa EU:ssa.

2.7 ETSK korostaa, että on tärkeää, että eurooppalainen medianvapaussäädös on asetus, jolla on välitön oikeusvaikutus, ja pohtii, onko suosituksen ei-sitova lähestymistapa tehokas sen tavoitteiden saavuttamiseksi. Pelkät suositukset eivät riitä varmistamaan tiedotusvälineiden vapautta ja monimuotoisuutta jäsenvaltioissa. Vapaiden ja riippumattomien tiedotusvälineiden on oltava sitova kriteeri oikeusvaltiota koskevassa vuosikertomuksessa ja mekanismin käynnistämiseksi jäsenvaltioissa, joissa hallitukset loukkaavat median vapautta ja riippumattomuutta.

2.8 Asetuksen oikeudellisenä perustana on SEUT-sopimuksen 114 artikla, jonka nojalla voidaan lähentää sisämarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa koskevia jäsenvaltioiden lakeja. Koska taustalla olevat ongelmat ja puutteet ovat luonteeltaan erittäin poliittisia ja liittyvät oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvien demokraattisten järjestelmien toimintaan, ETSK on huolissaan siitä, onko tiedotusvälineiden sisämarkkinoiden toteuttaminen riittävä tapa suojelemaan median vapautta ja moniarvoisuutta.

2.9 Asetusehdotuksella on viisi erillistä tavoitetta: a) yhdenmukaistetaan kansallisia sääntöjä ja menettelyjä sellaisten esteiden poistamiseksi, jotka estävät mediayrityksiä toimimasta sisämarkkinoilla ja investoimasta niihin, b) poistetaan ”lasikatot”, jotka rajoittavat ulkomaisten kustantajien investointeja paikallisille kansallisille markkinoille, c) vahvistetaan kaikkien joukkotiedotusvälineiden toimituksellista vapautta rajoittamatta samalla yksityisten kustantajien oikeuksia, d) varmistetaan julkisten tiedotusvälineiden riippumattomuus luomalla pysyviä mekanismeja, jotka ovat vapaita poliitikkojen vaikutusvallasta, ja e) säännellään taloudellisten resurssien myöntämistä, ts. valtion mainontaa. ETSK kyseenalaistaa näiden tavoitteiden hierarkian. Se katsoo, että tärkeimpänä tavoitteena pitäisi olla tiedotusvälineiden vapauden ja monimuotoisuuden säilyttäminen pikemminkin kuin keskittyminen taloudellisiin kysymyksiin, elleivät ne liity selvästi tiedotusvälineiden vapautteen.

2.10 Asetuksesta käy selkeästi ilmi, että komissio haluaa keskittyä sisämarkkinoiden ”vääristymiin” ja avata mediamarkkinat laajemmalle rajatylittävälle kilpailulle erityisesti audiovisuaalisten mediapalvelujen ja videoiden jakamisen osalta. Sen vuoksi asetuksen varsinainen soveltamisala on paljon suppeampi kuin sen otsikko antaa ymmärtää. ETSK katsoo, että tämä lähestymistapa ei riitä puolustamaan tehokkaasti ja tarvittaessa palauttamaan tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta, jotka ovat uhattuina lähes kaikissa jäsenvaltioissa ja käytännössä lakkautettu eräissä vakavissa tapauksissa. Tästä aiheutuu tuhoisia seurauksia toimittajien työlle ja turvallisuudelle sekä julkisen keskustelun integriteetille ja tiedon luotettavuudelle. Markkinoiden avaamisen yhteydessä on varmistettava samat sananvapauden normit sen varmistamiseksi, että laajempi markkinoille pääsy ei johtaisi ulkomaisten toimijoiden aiheuttamaan markkinoiden monopolisoitumiseen erityisesti köyhemmissä maissa.

⁽⁶⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1937, annettu 23 päivänä lokakuuta 2019, unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojeleminen (EUVL L 305, 26.11.2019, s. 17).

⁽⁷⁾ COM(2022) 457.

⁽⁸⁾ Komission suositus (EU) 2022/1634, annettu 16 päivänä syyskuuta 2022, toimituksellista riippumattomuutta ja omistussuhteiden läpinäkyvyyttä koskevista sisäisistä suojoitoista media-alalla (EUVL L 245, 22.9.2022, s. 56).

2.11 ETSK suhtautuu myönteisesti ehdotuksiin toimituksellisen riippumattomuuden vahvistamiseksi ja puolustamiseksi. Komitea korostaa myös tarvetta säilyttää toimittajien ja kustantajien riippumattomuus eli kustantajien oikeus laatia julkaisun toimituksellinen linja. ETSK on havainnut yhä enemmän poliittista ja taloudellista vaikuttamista useissa EU-maissa sekä julkisessa mediassa että yksityisissä tiedotusvälineissä, joilla on läheiset yhteydet valtaan. Tämä ei sovi yhteen sen kanssa, että tiedotusvälineillä on rooli neljäntenä valtiomahtina. Asetuksessa ei täsmennetä, miten toimituksellinen riippumattomuus voidaan sovittaa yhteen kustantajien tai yksityisten tiedotusvälineiden omistajien laillisten oikeuksien ja etujen kanssa.

2.12 ETSK kannattaa toimenpiteitä, joilla parannetaan kykyä sietää ulkomaista tiedonmanipulointia ja häirintää, kunhan se ei vaikuta sananvapauteen Euroopan unionissa.

2.13 Eurooppalaisessa medianvapaussäädöksessä todetaan media-alan rahoituksen tarve, kuten ETSK ehdottaa lausunnossaan ”Tiedotusvälineiden vapauden ja monimuotoisuuden turvaaminen Euroopassa”⁽⁹⁾. Kyseiset välineet eivät kuitenkaan vielä riitä varmistamaan laadukasta journalismia ja tiedotusvälineiden monimuotoisuutta jäsenvaltioissa. Samaan aikaan ETSK katsoo, että paras edellytys tiedotusvälineiden vapaudelle on sääntelykehys, joka antaa tiedotusvälineille mahdollisuuden rahoittaa itsensä markkinatarjontansa kautta. Julkiset tiedotusvälineet ovat järkeviä vain, jos ne ovat puolueettomia ja täysin riippumattomia poliittisesta vaikutusvallasta. Muussa tapauksessa julkinen rahoitus voi johtaa kaikenlaisiin väärinkäytöksiin ja hallituksen harjoittamaan manipulointiin. Kaikkien tiedotusvälineiden rahoitus-hankkeiden olisi perustuttava erittäin avoimiin sääntöihin ja toimittajien poliittisen riippumattomuuden takeisiin.

2.14 ETSK kannattaa Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin loppuraporttia⁽¹⁰⁾ ja sen sisältämää vahvaa vetoomusta tiedotusvälineiden riippumattomuuden ja moniarvoisuuden edistämisestä (ehdotukset 27(1) ja 37(4), joihin komissio viittaa noudattamatta näihin ehdotuksiin sisältyvää priorisointia).

3. Erityiset huomiot

3.1 ETSK suhtautuu myönteisesti mediapalvelujen vastaanottajien ja niiden tarjoajien oikeuteen ”saada unionissa monipuolista uutis- ja ajankohtaissisältöä, joka on tuotettu mediapalvelujen tarjoajien toimituksellista vapautta kunnioittaen ja julkisen keskustelun edistämiseksi”, kuten 3 artiklassa todetaan.

3.2 ETSK kyseenalaistaa 4 artiklan 2 kohdan c alakohdan suppean soveltamisalan, joka koskee ainoastaan vakoiluohjelmien käyttöönottoa (ainoastaan ”tuotteet, joissa on digitaalisia elementtejä”), ja ehdottaa, että kielletään kaikkien sellaisten laitteiden tai teknologioiden käyttö, joita voidaan käyttää valvontaan.

3.3 ETSK korostaa, että on tärkeää turvata julkisten mediapalvelujen tarjoajien riippumattomuus ja näiden riittävät ja vakaat taloudelliset resurssit (5 artikla), mutta katsoo, että käytössä on oltava tehokas valvontajärjestelmä, jolla varmistetaan resurssien käytön tehokkuus. ETSK katsoo, että riippumaton elin olisi paras vaihtoehto pyrittäessä määrittelemään riittävä rahoitus, joka on tarpeen, jotta julkisten mediapalvelujen tarjoajat voivat täyttää tehtävänsä, kunhan kyseistä elintä ei voida nimittää poliittisesti. Nykyiset suuntaukset julkisten mediapalvelujen tarjoajien rahoituksen politisoimiseksi ovat merkittävä uhka tiedotusvälineiden vapaudelle.

3.4 ETSK katsoo, että 6 artiklan 1 kohdassa määritellyt mediapalvelujen tarjoajien velvollisuudet eivät takaa tiedotusvälineiden omistuksen läpinäkyvyyttä. Tiedotusvälineiden omistukseen liittyvä avoimuuden puute on tärkeä syy (journalististen normien mukaisen) toimituksellisen vapauden ja laadukkaan journalismin puuttumiseen. Mediapalvelujen tarjoajien ja verkkoalustojen on saatettava omistussuhteitaan koskevat tiedot median käyttäjien nähtäville. Tietosuoja ja yksityisyyden suoja eivät saa haitata tiedotusvälineiden omistussuhteiden läpinäkyvyyttä. Asetetut vaatimukset eivät kuitenkaan saa aiheuttaa kohtuutonta hallinnollista rasitetta pienille tiedotusvälineille.

⁽⁹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Tiedotusvälineiden vapauden ja monimuotoisuuden turvaaminen Euroopassa” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 517, 22.12.2021, s. 9).

⁽¹⁰⁾ Raportti Euroopan tulevaisuuskonferenssin lopullisista tuloksista (Report on the final outcome), toukokuu 2022.

3.5 ETSK suosittaa, että komission suosituksen 20 kohdassa mainittuja sitovia avoimuusvaatimuksia täydennetään lisävaatimuksilla, jotka mainitaan Euroopan neuvoston ministerikomitean tiedotusvälineiden moniarvoisuudesta ja tiedotusvälineiden omistajuutta koskevasta avoimuudesta jäsenvaltioille antaman suosituksen liitteen kohdissa 4.1–4.6 ⁽¹⁾.

3.6 ETSK katsoo, että on olemassa jonkinasteinen vaara siitä, että komission suosituksessa esitetty ei-sitova lähestymistapa johtaa sääntelyn hajanaisuuteen, joka heikentää yhteismarkkinoiden eheyttä ja direktiivin tavoitteita.

3.7 ETSK katsoo, että 7 artiklassa esitetty viittaus direktiivin 2010/13/EU ⁽¹²⁾ 30 artiklassa esitettyihin vaatimuksiin on liian epämääräinen, jotta voitaisiin varmistaa kansallisten sääntelyviranomaisten tai -elinten riippumattomuus. Näin ollen komitea suosittelee, että määritellään kehys, jolla varmistetaan kansallisten sääntelyelinten riippumattomuus, ja välineet, joilla voidaan korjata mahdollinen kansallisen sääntelyelimen riippumattomuuden puute.

3.8 ETSK ei pidä hyväksyttävänä, että sellaisen kansallisen viranomaisen tai elimen edustaja, joka ei ole täysin riippumaton, osallistuisi ehdotetun eurooppalaisen mediapalvelulautakunnan päätöksentekoon. Jotta voidaan arvioida kansallisten viranomaisten tai elinten riippumattomuutta, asetuksessa on määriteltävä selkeät kriteerit.

3.9 ETSK katsoo, että ehdotettu eurooppalainen mediapalvelulautakunta ei ole riippumaton Euroopan komissiosta, ja kehottaa EU:n lainsäätäjää varmistamaan sen täyden riippumattomuuden. Jos lautakunta ei ole täysin riippumaton Euroopan komissiosta, se ei voi hoitaa mitään valvonta- tai sääntelytehtäviä.

3.10 ETSK suosittaa, että 10 artiklan 5 kohta muotoillaan uudelleen seuraavasti: ”Komissio nimeää lautakuntaan edustajan. Komission edustaja voi osallistua lautakunnan kokouksiin ilman äänioikeutta.”

3.11 ETSK suosittaa, että 10 artiklan 6 kohta muotoillaan uudelleen seuraavasti: ”Lautakunta voi kutsua asiantuntijoita ja tarkkailijoita kokouksiinsa.”

3.12 ETSK torjuu 11 artiklan osalta komission päätöksen alavaihtoehdosta A komission sihteeristön tukeman eurooppalaisen mediapalvelulautakunnan perustamisesta. Vain alavaihtoehdolla B, jolla perustetaan eurooppalainen mediapalvelulautakunta, jota avustaa riippumaton EU:n virasto, voidaan taata lautakunnan riippumattomuus.

3.13 ETSK suhtautuu myönteisesti kaikkien sidosryhmien ja erityisesti kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävään jäsennellyyn vuoropuheluun, joka mainitaan 12 artiklan 1 kohdassa. ETSK, joka edustaa kansalaisyhteiskunnan tärkeimpiä aloja (myös työmarkkinaosapuolia), voi asiantuntemuksellaan antaa panoksensa tähän jäsennellyyn vuoropuheluun.

3.14 ETSK suhtautuu myönteisesti kansallisten sääntelyviranomaisten ja -elinten rakenteelliseen yhteistyöhön ja keskinäiseen avunantoon. ETSK suosittaa kuitenkin, että 13 artiklan 2 kohdan soveltamisalaa laajennetaan kattamaan mediapalvelujen sisämarkkinoiden toimintaan, yleiseen turvallisuuteen ja puolustukseen kohdistuvat riskit ja myös muut tiedotusvälineiden vapauten ja monimuotoisuuden sekä sääntelyviranomaisten ja -elinten poliittiseen riippumattomuuteen kohdistuvat riskit.

3.15 ETSK suhtautuu myönteisesti pyrkimykseen parantaa mediapalvelujen tarjoajien sisällön suojelua erittäin suurilla verkkoalustoilla 17 artiklan mukaisesti ja korostaa avoimuuden merkitystä kaikissa prosesseissa, jotka liittyvät sisällön moderointiin erittäin suurilla verkkoalustoilla edellyttäen, että tässä kohdassa tarkoitetut velvoitteet eivät häiritse suurten verkkoalustojen toimintaa. ETSK suhtautuu myönteisesti 18 artiklassa tarkoitettuun jäsennellyyn vuoropuheluun ja korostaa, että on tärkeää ottaa kansalaisyhteiskunta mukaan 17 artiklan soveltamisen uudelleentarkasteluun.

3.16 ETSK suhtautuu myönteisesti käyttäjien oikeuteen mukauttaa audiovisuaalisen median oletusasetuksia 19 artiklan mukaisesti. Tämän oikeuden toteuttamiseksi laitteiden ja/tai käyttöliittymien käyttäjäystävällisyys on ratkaisevan tärkeää. Valmistajien ja kehittäjien toiminnallisia valmiuksia ei saisi kuitenkaan loukata eikä niiden tulevaa kehitystä saisi rajoittaa. Oletusasetukset on suunniteltava käyttäjäystävällisiksi ja yksinkertaista kieltä käyttäen.

⁽¹⁾ Recommendation CM/Rec(2018)1[1] of the Committee of Ministers to member States on media pluralism and transparency of media ownership, 7. maaliskuuta 2018, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680790e13.

⁽¹²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2010, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) (EUVL L 95, 15.4.2010, s. 1).

3.17 ETSK ehdottaa myös, että eurooppalaiselle mediapalvelulautakunnalle (20 artiklan 4 kohta) annetaan oikeus laatia oma-aloitteinen lausunto, jos kansallinen lainsäädännöllinen, sääntely- tai hallinnollinen toimenpide vaikuttaa todennäköisesti mediapalvelujen sisämarkkinoiden toimintaan.

3.18 ETSK toistaa aiemmin ilmaisemansa huolen siitä, että pelkästään markkinapohjainen lähestymistapa tiedotusvälineiden moniarvoisuuden ja vapauden turvaamiseen Euroopassa ei riitä. ETSK myöntää, että mediapalvelujen markkinoilla toimivien yritysten koko voi edistää mediapalvelujen tarjoajien taloudellista kestävyyttä, mutta se suhtautuu myönteisesti Euroopan komission toteamukseen siitä, että mediamarkkinoiden keskittyminen voi olla merkittävä uhka tiedotusvälineiden vapaudelle ja moniarvoisuudelle.

3.19 ETSK suhtautuu myönteisesti 21 artiklassa ehdotettuihin toimenpiteisiin markkinoiden keskittymien avoimuuden lisäämiseksi ensimmäisenä askeleena mediamarkkinoiden keskittymisestä johtuvien, tiedotusvälineiden vapautteen ja moniarvoisuuteen kohdistuvien uhkien hillitsemiseksi. Markkinoiden keskittyminen ei välttämättä vaikuta kielteisesti tiedotusvälineiden vapauteen ja monimuotoisuuteen silloin, jos se esimerkiksi auttaa pienempiä tiedotusvälineitä selviämään, mutta on tarpeen torjua keskittymistä, jos se johtaa informaatiomonopoleihin. EU:n on ryhdyttävä toimiin erityisesti mediamogulien ja oligarkkien toteuttamia tiedotusvälineiden haltuunottoja vastaan, koska näillä on usein läheiset suhteet maan johtaviin poliitikkoihin tai jopa kolmansien maiden hallituksiin.

3.20 ETSK muistuttaa, että mediamarkkinat ovat edelleen hyvin hajanaiset, ja kehottaa mittaamaan markkinoiden keskittymistä mediapalvelujen kansallisten markkinoiden lisäksi myös kansallista tasoa alempien markkinoiden hajanaisuuden perusteella. Mediamarkkinoiden keskittyminen alueilla, joilla on vain yksi alueellinen joukkotiedotusväline, on merkittävä uhka median vapaudelle ja moniarvoisuudelle.

3.21 ETSK katsoo, että komission ohjeet tekijöistä, ”jotka on otettava huomioon mediamarkkinoiden keskittymien vaikutusten arvioimisen kriteerijä sovellettaessa” eivät riitä varmistamaan arviointien vertailukelpoisuutta koko EU:ssa. ETSK suosittaa, että arvioinneille määritellään EU:n laajuiset vähimmäisvaatimukset, joita on noudatettava kaikissa jäsenvaltioissa. EU:n vähimmäisvaatimusten lisäksi jäsenvaltioita kehoitetaan laatimaan yksityiskohtaisempia ja perusteellisempia arviointia.

3.22 Ei-sitovat avoimuusvaatimukset eivät kuitenkaan riitä torjumaan markkinoiden keskittymisen aiheuttamaa nykyistä uhkaa tiedotusvälineiden vapaudelle ja moniarvoisuudelle. Sen vuoksi ETSK kehottaa EU:n lainsäätäjiä hyväksymään tiedotusvälineiden omistajuuden keskittymistä koskevia sitovia säännöksiä, joissa otetaan asianmukaisesti huomioon yritystoimintaan liittyvien päätösten vapaus. Tämän ei kuitenkaan pidä rasittaa tiedotusvälineitä tai media-alan laitoksia ylimääräisellä byrokratialla ja kalliilla menettelyillä.

3.23 ETSK suosittaa myös, että eurooppalaiselle mediapalvelulautakunnalle annetaan (22 artiklan nojalla) oikeus laatia oma-aloitteinen lausunto ”jos 21 artiklan mukaista arviointia tai kuulemista ei toteuteta”. Ei riitä, että markkinoiden keskittymisen arviointi annetaan jäsenvaltioiden tehtäväksi, koska eräät hallitukset tukevat aktiivisesti markkinoiden keskittämistä kriittisten äänien ja opposition tiedotusvälineiden vaimentamiseksi.

3.24 ETSK muistuttaa, että mediapalvelujen sisämarkkinoiden vääristymät vaikuttavat myös tiedotusvälineiden vapauteen ja moniarvoisuuteen, jos vääristymät rajoittuvat yhteismarkkinoiden tiettyihin osiin kansallisella, alueellisella tai jopa kaupunginosatasolla. Kaikissa näissä tapauksissa lautakunnalla on oltava oikeus käynnistää tiedotusvälineiden keskittymien arviointi, jos kansalliset sääntelyviranomaiset tai -elimet eivät sitä tee.

3.25 ETSK suosittaa, että eurooppalaisen mediapalvelulautakunnan tehtäväksi annetaan suorittaa arviointia, joilla puututaan muihin tiedotusvälineiden vapauteen ja moniarvoisuuteen kohdistuviin uhkiin, jos kansalliset sääntelyviranomaiset tai -elimet eivät sitä tee.

3.26 ETSK suhtautuu myönteisesti 24 artiklan sitoviin avoimuusvaatimuksiin, jotka koskevat valtion mainonnan rahoittamista. Se katsoo kuitenkin, että yli miljoonan asukkaan alueellisia yhteisöjä koskeva poikkeus vaatimuksista on porsaanreikä avoimuuden välttämiseksi. ETSK toteaa, että raportointivaatimukseen liittyvän hallinnollisen taakan on oltava oikeasuhteinen, ja ehdottaa, että määritellään tietyn kansallisen, alueellisen tai paikallisen hallinnon menojen vähimmäismäärä. Jos yhden yhteisön valtion mainontaan vuosittain käyttämät kokonaisuudet jäävät alle kynnyksarvon, avoimuusvaatimuksia ei sovelleta.

3.27 ETSK suhtautuu myönteisesti 25 artiklassa säädettyyn vuotuisen seurantaan ja kehottaa kuulemaan asiaankuuluvia sidosryhmiä ja kansalaisyhteiskuntaa seurannan aikana. Seurannan rajoittaminen mediapalvelujen sisämarkkinoiden seurantaan on kuitenkin riittämätöntä. ETSK ehdottaakin, että seurantatoimia laajennetaan kattamaan myös muut tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden suojeluun liittyvät näkökohdat. ETSK suosittaa, että eurooppalaisen mediapalvelulautakunnan tehtäväksi annetaan kehittää indikaattoreita seurantaa varten.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Tavoitteena päästä asbestista kokonaan eroon: eurooppalainen lähestymistapa asbestista aiheutuvien terveystarpeiden käsittelyyn”

(COM(2022) 488 final)

ja

”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät asbestialtistumiseen työssä, annetun direktiivin 2009/148/EY muuttamisesta”

(COM(2022) 489 final – 2022/0298 (COD))

(2023/C 100/18)

Esittelijä: **Ellen NYGREN**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 6.10.2022
	Euroopan unionin neuvosto, 7.10.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 artiklan 2 kohdan b alakohda
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	23.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	15.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	155/9/49

1. Tiivistelmä ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) suhtautuu myönteisesti komission pyrkimykseen vähentää syövän esiintyvyyttä sekä erityisiin toimiin asbestialtistuksen minimoimiseksi työssä.

1.2 Tieteelliset tutkimukset osoittavat, ettei ole olemassa altistumisen tasoa, jota voitaisiin pitää turvallisena ja syöpäriskittömänä. ETSK suosittaa Euroopan parlamentin tavoin, että asbestialtistuksen tekninen raja-arvo, josta säädetään direktiivissä työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät asbestialtistukseen työssä, asetetaan pitkällä aikavälillä komission nyt ehdottamaa tasoa alemmalle tasolle ja että tämän tavoitteen saavuttamiseksi laaditaan etenemissuunnitelma, jolla täydennetään komission nyt ehdottamia toimenpiteitä. Etenemissuunnitelmaan tulisi sisältyä taloudellinen tuki niille yrityksille ja alueille, jotka tarvitsevat sitä tavoitteiden saavuttamiseksi.

1.3 ETSK ehdottaa laajaa julkista tiedotuskampanjaa asbestista ja siihen liittyvistä hengenvaarallisista riskeistä. Lisäksi tarvitaan koulutusta kaikille työntekijöille, jotka ovat vaarassa altistua asbestille. Koulutus tulee järjestää työntekijän äidinkielellä tai muulla hänen hallitsemallaan kielellä.

1.4 ETSK suosittaa, että kaikilla työntekijöillä, joiden epäillään olevan vaarassa altistua asbestille, tulisi olla mahdollisuus käydä terveystarkastuksissa ja että työntekijöiden vaihtaessa työpaikkaa heidän mukanaan kulkisi asbestialtistusta koskevat tiedot sisältävä rekisteri tai passi, jotta heidän terveyttään voidaan seurata.

1.5 Jotta asbestin aiheuttamiin vaaroihin voidaan puuttua tehokkaasti, tarvitaan kansainvälistä sääntely-yhteistyötä. ETSK viittaa etenkin ILO:n yleissopimukseen nro 162 sekä Rotterdamin yleissopimukseen. Niistä keskusteltaessa ja niitä sovellettaessa EU:n ja sen jäsenvaltioiden tulee omaksua aktiivinen ja johtava rooli edistääkseen parempaa kehitystä kaikkialla maailmassa ja kansainvälisissä kauppaketjuissa. EU:n vapaakauppasopimuksissa muiden maiden ja alueiden

kanssa on vaadittava lisätoimia asbestin käytön kieltämiseksi ja sen haitallisten vaikutusten vähentämiseksi maailmanlaajuisesti. ETSK kehottaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita edistämään aktiivisesti asbestin käytön kieltämistä kansainvälisellä tasolla ja niiden työntekijöiden suojelemista, jotka joutuvat käsittelemään olemassa olevaa asbestia esimerkiksi peruskorjauksen, purkamisen ja jätehuollon yhteydessä.

2. Taustaa ja yleisiä huomioita

2.1 Asbestikielto EU:ssa

2.1.1 Asbesti on syöpää aiheuttava vaarallinen aine. Tämä on ollut tiedossa jo vuosikymmeniä. EU on jo yli 40 vuoden ajan toteuttanut toimenpiteitä asbestin käytön rajoittamiseksi ja sittemmin sen kaikenlaisen käytön kieltämiseksi. Vuonna 1999 EU kielsi kaikenlaiset asbestikuidut. Kielto tuli kaikilta osin voimaan vuonna 2005, ja sitä sovelletaan sekä EU:ssa tuotettaviin että EU:hun tuotaviin tavaroihin. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/148/EY⁽¹⁾ kodifioitiin siihen asti voimassa olleet säännöt työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät asbestialtistukseen työssä.

2.1.2 Koska asbestia on käytetty rakennusteollisuudessa suhteellisen pitkään, asbestia sisältäviä rakennuksia on edelleen paljon. Suoritettavan työn luonteesta riippuen vaaralliset aineet voivat aktivoitua kunnostus- ja purkutöiden yhteydessä. Asbestia esiintyy myös muilla aloilla, kuten kaivos- ja kaivannaisteollisuudessa, jätehuollossa ja ajoneuvojen huollossa. Uuden asbestin käyttöä koskevasta nykyisestä kiellosta huolimatta töitä, joissa työntekijät altistuvat asbestille, on näin ollen edelleen huomattava määrä. Virallisissa tilastoissa ilmoitettujen työntekijöiden lisäksi tilastojen ulkopuolelle jää tuntematon määrä kolmansien maiden kansalaisia, joita EU:n ja jäsenvaltioiden julkiset tilastot eivät aina kata. Komission mukaan vuonna 2009 annettu direktiivi työntekijöiden suojelemisesta asbestialtistumiselta työssä on edelleen pääosin merkityksellinen, mutta sitä ehdotetaan päivitettäväksi alan uusimman tieteellisen tietämyksen johdosta.

2.1.3 ETSK on antanut kaksi lausuntoa asiaan liittyvistä aiheista: lausunnot CCMI/130 "Kohti asbestitonta Euroopan unionia"⁽²⁾ ja CCMI/166 "Asbestityöt energiaperuskorjaushankkeissa"⁽³⁾. ETSK katsoo, että EU:n ensisijaisena tavoitteena tulee olla kaiken käytetyn asbestin ja kaikkien asbestia sisältävien tuotteiden poistaminen. ETSK kehottaa EU:ta toimimaan yhteistyössä työmarkkinaosapuolten ja muiden sidosryhmien kanssa, asiaankuuluvat kansalaisyhteiskunnan organisaatiot mukaan luettuina, unionin, jäsenvaltioiden ja alueiden tasolla asbestin poistamista ja hallintaa koskevien toimintasuunnitelmien kehittämiseksi ja tekemiseksi tunnetuiksi. Asbestittomuustavoitetta on kuitenkin nykyoloissakin vaikea saavuttaa nopeasti. Siksi joidenkin EU:n maiden tai alueiden päättäjät ovat valinneet strategian, jossa tavoitteena on asbestiturvallisuus.

2.1.4 Komission nyt esittämässä ehdotuksessa ilman asbestipitoisuuden teknistä raja-arvoa alennetaan 0,1 kuidusta kuutiosenttimetrissä 0,01 kuituun kuutiosenttimetriä kohden kahdeksan tunnin aikapainotettuna keskiarvona mitattuna.

2.2 EU:n tavoitteena syöväntorjunta

2.2.1 EU:n syöväntorjuntasuunnitelma esiteltiin vuonna 2021 monitahoisena tapana torjua syöpää. ETSK ilmaisi lausunnossa SOC/677⁽⁴⁾ myönteisen suhtautumisensa suunnitelmaan, jonka tärkeä osa ovat ensivaiheen ennaltaehkäisevät toimet syövän syntymisen estämiseksi. Tämän mukaisesti onkin pidettävä hyödyllisenä toteuttaa toimia asbestialtistuksen estämiseksi, mistä on jo olemassa tietämystä, sillä näin vähennetään konkreettisesti uusien syöpätapausten riskiä ja nykyisissä tutkimuksissa asbestialtistuminen on jo todettu työperäisen syövän tärkeimmäksi syyksi. Koska mesoteliooma-riskin taustalla on monia tekijöitä (asbestin ohella esim. nanokuidut), ETSK ehdottaa, että työssään asbestille altistuville henkilöille annetaan asiakirja, jossa todetaan altistuksen tapahtuneen.

(1) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/148/EY, annettu 30 päivänä marraskuuta 2009, työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät asbestialtistukseen työssä (EUVL L 330, 16.12.2009, s. 28).

(2) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Kohti asbestitonta Euroopan unionia" (EUVL C 251, 31.7.2015, s. 13).

(3) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Asbestityöt energiaperuskorjaushankkeissa"(oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 240, 16.7.2019, s. 15).

(4) Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta "EU:n syöväntorjuntasuunnitelma" (EUVL C 97, 28.2.2022, s. 17).

2.2.2 Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että myös muut henkilöt kuin työntekijät voivat altistua asbestille esimerkiksi ollessaan paikassa, jonka lähetyvillä on käynnissä kunnostus- tai purkutöitä. Myös yksityishenkilöt voivat kunnostaa kotiaan vailla tietämystä siihen liittyvistä vaaroista tai olematta tietoisia niistä. Lisäksi asbestia voi vapautua ilmanvaihtojärjestelmiin altistaen henkilöitä, jotka eivät ole siitä tietoisia. ETSK suosittelee, että väestöä valistetaan asiasta hyödyntäen kaikkia mahdollisia kanavia, myös tiedotusvälineitä, joilla on suuri vastuu.

2.3 Yleistä

2.3.1 ETSK tukee komission pyrkimystä torjua syöpää monin eri tavoin. Asbestialtistuksesta johtuvien vaarojen rajoittaminen on konkreettinen askel syöpätapausten määrän vähentämiseksi. Asbestin vaaroista sekä asbestialtistuksen ja syövän välisestä suorasta yhteydestä on runsaasti tieteellistä tietoa. Komission alalta keräämän viimeisimmän tieteellisen tiedon perusteella ehdotetaan nyt, että oikeudellisen kehyksen päivittämisessä edetään sen mukaisesti.

2.3.2 Jokainen syöpätapaus aiheuttaa kustannuksia yhteiskunnalle ja kärsimystä ja menetyksiä yksilöille. Rajoittamalla asbestialtistusta työssä voidaan välttää huomattava määrä syöpätapauksia. ETSK kehottaa kaikkia asiaankuuluvia toimijoita tekemään kaikkensa asbestialtistuksen torjumiseksi. Tämä koskee erityisesti toimia niiden työntekijöiden suojelemiseksi, jotka altistuvat asbestille työssään, mutta myös yleistä tiedottamista, jotta voidaan lisätä yleisön tietoisuutta asbestin aiheuttamista vaaroista.

3. Erityistä

3.1 Ilmassa olevien asbestikuitujen sallitulle määrälle asetetun teknisen raja-arvon alentaminen on kunnianhimoisin toimenpide, johon EU voi ryhtyä direktiiviä muutettaessa. ETSK suhtautuu myönteisesti komission aloitteeseen ja katsoo, että se tarjoaa hyvän perustan etenemiselle ajan mittaan kohti asbestialtistuksen nollatoleranssia työssä.

3.1.1 Komissio ehdottaa 8 artiklan muuttamista siten, että alennetaan nykyistä raja-arvoa, joka on kahdeksan tunnin aikapainotettuna keskiarvona mitattuna 0,1 kuitua kuutiosenttimetrissä. Direktiivissä säädetään myös, että työntekijöiden altistuminen asbestista tai asbestipitoisesta materiaalista vapautuvalle pölylle työpaikalla on pidettävä mahdollisimman vähäisenä ja joka tapauksessa 8 artiklassa vahvistetun raja-arvon alapuolella niin alhaisella tasolla kuin teknisesti mahdollista. ETSK muistuttaa tässä yhteydessä, että työmarkkinaosapuolet voivat soveltaa direktiivissä edellytettävää uutta tasoa alhaisempaa raja-arvoa ja toteuttaa asianmukaisia toimenpiteitä asbestikuitujen määrän vähentämiseksi entisestään työpaikoilla.

3.1.2 Kansainvälisen työterveyskomission (ICOH) mukaan ei ole olemassa altistumisen tasoa, jota voitaisiin pitää turvallisena ja syöpäriskittömänä. Professori Jukka Takala toi esiin ETSK:n kuulemistilaisuudessa 31. lokakuuta 2022, että asbestiperäisiin syöpiin kuolee EU:ssa vuosittain noin 90 370 ihmistä, mikä osoittaa, että raja-arvoa on tarpeen alentaa. ETSK katsoo, että EU:n olisi mentävä komission ehdotusta pidemmälle ja asetettava ajan myötä tekniseksi raja-arvoksi 0,001 kuitua/cm³ kohtuullisen siirtymäkauden jälkeen. Tähän pääsemiseksi olisi laadittava etenemissuunnitelma, johon sisältyy ehdotuksia toimenpiteiksi – taloudelliset toimenpiteet mukaan luettuina – niiden yritysten ja alueiden tueksi, jotka tarvitsevat tällaisia toimenpiteitä tavoitteet saavuttaakseen.

3.2 Työnantajan odotetaan huolehtivan mahdollisesti asbestia sisältävien materiaalien tunnistamisesta ennen kunnostus- tai purkutöiden aloittamista. Tämä edellyttää, että työnantaja saa käyttöönsä tietoja kiinteistön omistajalta ja muista saatavilla olevista lähteistä tai vaihtoehtoisesti että rakennuksesta tehdään kartoitus. ETSK kehottaa ottamaan käyttöön rekistereitä, joihin tällaista tietoa kerätään kulloisestakin kiinteistöstä. Tietojen keruu tulisi aloittaa kiinteistöistä, joissa suoritetaan kunnostustöitä, ja sitä tulisi vähitellen laajentaa kattamaan myös muut kiinteistöt. Jäsenvaltioiden olisi järjestettävä nämä tiedot EU:ssa yhteisesti sovittavalla tavalla, jotta saadaan vertailukelpoisia tietoja mm. siitä, missä asbestia katsotaan esiintyvän (maa, paikkakunta, kiinteistön käyttötarkoitus, kiinteistön osa) ja millaisina määrinä (arviodut asbestin esiintymismuodot ja määrät neliometriä kohti). Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirastoa (EU-OSHA) voitaisiin pyytää osallistumaan kiinteistörekistereitä koskevien yhdenmukaistettujen sääntöjen laatimiseen.

3.3 On tärkeää kouluttaa työntekijöitä, jotka ovat vaarassa altistua asbestille. ETSK korostaa pitävänsä erittäin tähdellisenä, että koulutus annetaan työntekijöiden äidinkielellä tai muulla heidän hallitsemallaan kielellä, myös silloin kun työntekijät ovat kotoisin muusta maasta kuin siitä, jossa he työskentelevät, jolloin heillä sen vuoksi saattaa olla puutteelliset taidot työskentelemaan kielessä. Tämä koskee sekä EU:n kansalaisia että kolmansista maista tulevia työntekijöitä.

3.4 ETSK suosittaa niin ikään, että asbestista ja sen vaaroista tiedotetaan laajemmin suurelle yleisölle, jotta voidaan lisätä tietoisuutta asiasta niin työntekijöiden kuin asbestin käsittelyä mahdollisesti sisältävän työn tilaajien keskuudessa sekä sellaisten yksityishenkilöiden ja viranomaisen keskuudessa, joilla ei ole syvällisempää tietoa aiheesta. Komission tulisi järjestää yhteistyössä jäsenvaltioiden, työmarkkinaosapuolten ja asiaankuuluvien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa tiedotuskampanja asbestista ja siihen liittyvistä hengenvaarallisista riskeistä. ETSK voisi toimia foorumina kansainväliselle konferenssille, jonka tarkoituksena olisi lisätä tietoisuutta asbestista ja sen haitallisista vaikutuksista ja siitä, miten niitä voidaan välttää.

3.5 Työterveyshuollon velvollisuutena on suorittaa asbestille altistuvien työntekijöiden työkykytarkastuksia (alku-, määräaikais- ja lopputarkastukset), ja todistukset niistä esitetään työnantajalle. Kun asbestialtistus on ohi, lopputarkastuksen tulos esitetään sekä työnantajalle että työntekijälle ja kirjataan erityiseen asiakirjaan, asbestille altistumista koskevat tiedot sisältävään rekisteriin/passiin, joka seuraa työntekijän mukana koko elämän ajan, jotta voidaan seurata työntekijän terveyttä ja tunnistaa tarvittaessa asbestialtistuksen mahdollisina myöhemminä seurauksina ilmenevät työperäiset sairaustapaukset. Nämä asiakirjat on esitettävä sekä työnantajille että työntekijöille. Järjestelmän on katettava myös paperittomat työntekijät ja siirtotyöläiset, ja asiakirjat on annettava työntekijälle, jotta ne voidaan esittää kaikissa tulevissa lääkärintarkastuksissa asbestialtistuksen mahdollisten myöhempien vaikutusten elinikäisen seurannan varmistamiseksi. ETSK kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita edistämään alan erityisasiantuntemuksen kattavien työterveyspalvelujen saatavuutta.

3.6 Työtataturmavakuutusten on katettava asbestialtistuksesta johtuvat sairaustapaukset. ETSK suosittaa, että EU ja jäsenvaltiot pyrkivät varmistamaan, että asbestialtistusta koskevien epäilyjen jälkeen ilmeneviin syöpätapauksiin sovelletaan altistuksen ja syövän välisen yhteyden olettaa arvioitaessa oikeutta korvaukseen työtataturmavakuutuksesta, koska asbestialtistuksen ja syövän välisestä yhteydestä on olemassa laajaa ja selkeää tieteellistä näyttöä. Korvausoikeuden varmistamiseksi olisi perustettava kansainvälinen solidaarisuusrahasto.

3.7 Jäsenvaltioita kehoitetaan yhteistyössä ja työsuojelutarkastajien välityksellä varmistamaan, että työntekijöille, jotka ovat vaarassa altistua asbestille, annetaan asianmukaista koulutusta rakennus-, kaivos- ja kaivannaisteollisuudessa, liikennealalla, tienrakennus- ja tunnelirakentamisen alalla sekä jätehuollossa. Yhteistyöllä voidaan varmistaa, että asiaankuuluvia asbestia sisältävien rakennusten rekistereitä ylläpidetään ja asetetaan saataville kansallisesti ja EU:n alueella. ETSK huomauttaa, että työsuojelutarkastajia (eli työterveys- ja työturvallisuustarkastajia) on oltava riittävä määrä näiden tehtävien hoitamiseksi.

3.8 Jotta asbestin aiheuttamiin vaaroihin voidaan puuttua tehokkaasti, tarvitaan kansainvälistä sääntely-yhteistyötä. Tässä yhteydessä huomautettakoon, että ILO:n yleissopimus nro 162 ja Rotterdamin yleissopimus kansainvälisen kaupan kohteina olevia tiettyjä vaarallisia kemikaaleja ja torjunta-aineita koskevan ilmoitetun ennakkosuostumuksen menettelystä ovat esimerkkejä nykyisistä sääntelykehityksistä, joiden puitteissa EU ja sen jäsenvaltiot voivat ja niiden tulee omaksua aktiivinen ja johtava rooli edistääkseen asbestikysymyksissä parempaa kehitystä kaikkialla maailmassa ja kansainvälisissä kauppaketjuissa. EU:n vapaakauppasopimuksissa muiden maiden ja alueiden kanssa on vaadittava lisätoimia asbestin käytön kieltämiseksi ja sen haitallisten vaikutusten vähentämiseksi maailmanlaajuisesti. ETSK kehottaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita edistämään aktiivisesti asbestin käytön kieltämistä kansainvälisellä tasolla ja niiden työntekijöiden suojelemista, jotka joutuvat käsittelemään olemassa olevaa asbestia esimerkiksi peruskorjauksen, purkamisen ja jätehuollon yhteydessä.

Bryssel 15. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

LIITE

Lausuntoa käsiteltäessä hylättiin seuraavat muutosehdotukset, jotka saivat äänestyksessä tuekseen vähintään neljänneksen annetuista äänistä (työjärjestyksen 43 artiklan 2 kohta):

Muutosehdotus 1

Kohta 3.1.2

Muutetaan.

Jaoston lausunto	Muutosehdotus
<p>Kansainvälisen työterveyskomission (ICOH) mukaan ei ole olemassa altistumisen tasoa, jota voitaisiin pitää turvallisena ja syöpäriskittömänä. Professori Jukka Takala toi esiin ETSK:n kuulemistilaisuudessa 31. lokakuuta 2022, että asbestiperaisiin syöpiin kuolee EU:ssa vuosittain noin 90 370 ihmistä, mikä osoittaa, että raja-arvoa on tarpeen alentaa. ETSK katsookin, että EU:n olisi mentävä komission ehdotusta pidemmälle ja asetettava ajan myötä tekniseksi raja-arvoksi 0,001 kuitua/cm³ kohtuullisen siirtymäkauden jälkeen. Tähän pääsemiseksi olisi laadittava etenemissuunnitelma, johon sisältyy ehdotuksia toimenpiteiksi – taloudelliset toimenpiteet mukaan luettuina – niiden yritysten ja alueiden tueksi, jotka tarvitsevat tällaisia toimenpiteitä tavoitteet saavuttaakseen.</p>	<p>Kansainvälisen työterveyskomission (ICOH) mukaan ei ole olemassa altistumisen tasoa, jota voitaisiin pitää turvallisena ja syöpäriskittömänä. Professori Jukka Takala toi esiin ETSK:n kuulemistilaisuudessa 31. lokakuuta 2022, että asbestiperaisiin syöpiin kuolee EU:ssa vuosittain noin 90 370 ihmistä, mikä osoittaa, että raja-arvoa on tarpeen alentaa. ETSK pitääkin komission ehdotusta tervetulleena ja katsoo, että teknistä raja-arvoa pitäisi edelleen madaltaa kohtuullisen siirtymäkauden jälkeen. Tähän pääsemiseksi olisi laadittava etenemissuunnitelma, johon sisältyy ehdotuksia toimenpiteiksi – taloudelliset toimenpiteet mukaan luettuina – niiden yritysten ja alueiden tueksi, jotka tarvitsevat tällaisia toimenpiteitä tavoitteet saavuttaakseen.</p>

Äänestystulos

Puolesta: 68

Vastaaan: 106

Pidättyi äänestämästä: 16

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi Euroopan osaamisen teemavuodesta 2023”**(COM(2022) 526 final – 2022/0326 (COD))**

(2023/C 100/19)

Esittelijä: **Tatjana BABRAUSKIENĚ**

Lausuntopyyntö	Euroopan unionin neuvosto, 21.10.2022 Euroopan parlamentti, 20.10.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 149 artikla ja 304 artikla
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen täysistunnossa	15.12.2022
Täysistunnon numero	547
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	155/0/1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että vuosi 2023 on julistettu Euroopan osaamisen teemavuodeksi. Euroopan osaamisen teemavuoden on tarjottava sekä työttömille että työssäkäyville nuorille ja aikuisille väyliä tehokkaiisiin ratkaisuihin ja mahdollisuuksia hyötyä koulutuksesta riippumatta sopimustilanteesta, pätevyyden tasosta tai sukupuolesta. Kuten komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen on todennut, tavoitteena on tarjota ”työvoimalle oikeanlaista osaamista”, jotta voidaan parantaa Euroopan talouden ja erityisesti pk-yritysten kilpailukykyä. ETSK odottaa myönteistä yhteistyötä Euroopan osaamisen teemavuoden 2023 puiteissa konkreettisten tulosten aikaansaamiseksi ja on siksi valmis auttamaan verkostoitumisen ja keskustelujen toteuttamisessa.

1.2 Ottaen huomioon, että koulutukseen pääsyn mahdollisuudet ovat eräissä osissa EU:ta epätasa-arvoiset, ja toisaalta koulutustason periytyminen sukupolvelta toiselle on edelleen aivan liian yleistä, Euroopan osaamisen teemavuoden 2023 olisi käynnistettävä lisäkeskusteluja ja -toimia syrjinnän estämiseksi kaikilla koulutusaloilla ja autettava ihmisiä hankkimaan taitoja, jotka takaavat heille urakehityksen ja laadukkaan elämän. Laadukkaan ja osallistavan uudelleen- ja täydennyskoulutuksen saavutettavuudessa onkin kiinnitettävä erityistä huomiota heikommassa sosioekonomisessa asemassa oleviin väestöryhmiin. **Neuvoston antaman taitojen parantamista koskevan suosituksen** tavoitteena on tukea matalasti koulutettujen aikuisten täydennyskoulutusta ja integroitumista työmarkkinoille. Suosituksen täytäntöönpano on otettava Euroopan osaamisen teemavuoden keskeiseksi tavoitteeksi.

1.3 ETSK pitää tarpeellisina tehokkaita rahoitusmekanismeja, joiden avulla saadaan käyttöön eurooppalaisia ja kansallisia resursseja ja joiden yhteydessä kustannukset jaetaan asianmukaisesti viranomaisten ja yksityisten tahojen sekä yksittäisten henkilöiden ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien (työmarkkinaosapuolten, koulutuksen järjestäjien ja kansalaisjärjestöjen) kesken. Työntekijöiden kannustaminen kouluttautumiseen on myös keskeistä elinikäisen oppimisen kulttuurin luomisessa.

1.4 ETSK odottaa, että Euroopan osaamisen teemavuoden puiteissa käsitellään vastuukysymyksiä, jotka liittyvät sosiaalisen syrjäytymisriskin pienentämisen kannalta tärkeän täydennys- ja uudelleen- ja täydennyskoulutuksen riittävien resurssien turvaamiseen, pohtien myös kysymystä rahoituksen kanavoinnista erityistarpeisiin. Tähän sisältyy kysymys työmarkkinaosapuolten jaetusta vastuusta vastuusta alakohtaisella tasolla ja yritystasolla, kun on kyse työvoiman tulevaisuuteen suuntautuvaan koulutukseen tehtävistä investoinneista. Tähän sisältyy myös työnantajien sitoutuminen siihen, että ne toteuttavat tarvittavat järjestelyt irtisanomiensa työntekijöiden tukemiseksi, jotta nämä voivat hyötyä tukijärjestelmistä. ETSK kehottaa ja kannustaa työmarkkinaosapuolia ryhtymään tehokkaiisiin toimiin käydäkseen työmarkkinavuoropuhelua, jotta voidaan varmistaa kaikkien työntekijöiden yhtäläiset mahdollisuudet päästä laadukkaaseen ja osallistavaan koulutukseen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisesti. Lisäksi on vahvistettava oppilaitosten, viranomaisten, yritysten ja ammattijärjestöjen välisiä kuulemismekanismeja, koska siten voidaan edistää realististen ja tehokkaiden työelämään suuntautuvaa koulutusta koskevien strategioiden laatimista.

1.5 Tässä yhteydessä ETSK ehdottaa, että vihdoin toteutetaan ajatus taitotakuusta, jolla tarjotaan kaikille oikeus laadukkaaseen ja osallistavaan koulutukseen, ja että edistetään työehtosopimusneuvotteluja ja valmiuksien kehittämistä palkallista opintovapaata koskevien säännösten ja edellytysten vahvistamiseksi, jotta ihmiset voivat osallistua täysipainoisesti yhteiskuntaan ja selviytyä menestyksekkäästi siirtymistä yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla. Koulutuksen tulisi näin ollen sisältää avaintaitojen, perustaitojen ja ammattitaitojen kehittämistä ihmisten taitotasosta riippumatta.

1.6 Komissio kehottaa jäsenvaltioita nimeämään Euroopan osaamisen teemavuodesta vastaavan kansallisen koordinaattorin, jotta voidaan varmistaa asiaankuuluvien toimien koordinointi kansallisella tasolla. ETSK katsoo, että kansallisten koordinaattoreiden tulee toimia avoimella ja osallistavalla tavalla ja että niillä on oltava asiaankuuluva pätevyys ja EU:n ja kansallisten rahoituslähteiden tarjoamat riittävät taloudelliset resurssit. Kaikilla koulutusalan sidosryhmillä (erityisesti koulutuksen tarjoajilla, julkisilla ja yksityisillä työvoimapalveluilla, työmarkkinaosapuolilla ja muilla asianomaisilla kansalaisjärjestöillä) on oltava sananvaltaa kansallisen koordinaattorin valinnassa, jotta voidaan varmistaa niiden osallistuminen koordinoitipisteen toimintaan ja niiden johtava rooli sekä toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa koko vuoden ajan että sen arvioinnissa. Samaa koordinoitiperiaatetta olisi sovellettava myös EU:n tasolla.

1.7 ETSK toistaa aiemmissa eurooppalaisia teemavuosia koskevissa lausunnoissaan antamansa suositukset siitä, että teemavuosien aikana on mentävä pelkkää edistämistoimintaa pidemmälle ja saatava aikaan selkeitä suunnitelmia ja todellista sitoutumista.

1.8 ETSK muistuttaa teemavuosista antamistaan aiemmista lausunnoista, joissa se on kehottanut huolehtimaan riittävästä EU-tason rahoituksesta ja käymään teemavuosia kehitettäessä merkityksellistä vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan kanssa sekä toteuttamaan konkreettisia toimia eri teemavuosien välisen yhteyden ja teemavuoden tulosten pysyvyyden varmistamiseksi. ETSK muistuttaa, että eurooppalaisen teemavuoden käsitteen menestyksen kannalta on ratkaisevan tärkeää, että teemavuosista ilmoitetaan ajoissa, jotta niitä voidaan valmistella asianmukaisesti ja jotta niihin sitoudutaan päättäväisesti ⁽¹⁾.

2. Säädösehdotus

2.1 Puheenjohtaja Ursula von der Leyenin ilmoitettua asiasta Euroopan unionin tilasta vuonna 2022 pitämässään puheessa komissio antoi ehdotuksen tehdä vuodesta 2023 Euroopan osaamisen teemavuosi.

2.2 Komissio ehdottaa, että Euroopan osaamisen teemavuoden puitteissa annetaan uutta pontta elinikäiselle oppimiselle Euroopan parlamentin, jäsenvaltioiden, työmarkkinaosapuolten, julkisten ja yksityisten työvoimapalveluiden, kauppa- ja teollisuuskamarien, koulutuksen tarjoajien sekä työntekijöiden ja yritysten tekemän yhteistyön kautta

- edistämällä tehokkaampaa ja osallistavampaa investointia koulutukseen ja täydennyskoulutukseen Euroopan työvoiman koko potentiaalin hyödyntämiseksi ja työpaikkaa vaihtavien henkilöiden tukemiseksi.
- varmistamalla, että taidot vastaavat työmarkkinoiden tarpeisiin, myös tekemällä yhteistyötä työmarkkinaosapuolten ja yritysten kanssa.
- sovittamalla ihmisten toiveet ja taidot yhteen niiden mahdollisuuksien kanssa, joita työmarkkinoilla on tarjolla erityisesti vihreään ja digitaaliseen siirtymään ja talouden elpymiseen liittyvillä aloilla.
- kiinnittämällä erityistä huomiota siihen, että yhä useammat ihmiset saataisiin työmarkkinoille, erityisesti naiset ja nuoret, varsinkin koulutuksen tai työelämän ulkopuolella olevat.
- houkuttelemalla kolmansista maista tulevia ihmisiä, joilla on unionin tarvitsemat taidot, muun muassa lisäämällä oppimismahdollisuuksia ja liikkuvuutta ja helpottamalla tutkintojen tunnustamista.

2.3 Saavuttaakseen nämä tavoitteet komissio

- edistää täydennys- ja uudelleen koulutusmahdollisuuksia esimerkiksi korostamalla asiaankuuluvia EU-aloitteita ja myös EU:n rahoitusmahdollisuuksia, mikä tukee niiden käyttöönottoa ja toteutusta käytännössä.

⁽¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi Euroopan nuorison teemavuodesta 2022” (COM(2021) 634 final – 2021/0328 (COD)) (EUVL C 152, 6.4.2022, s. 122).

- järjestää lisäksi kaikkialla EU:ssa tapahtumia ja tiedotuskampanjoita, joilla tuetaan täydennys- ja uudelleenopetus-kumppaneiden vastavaroista oppimista.
- on asettanut ehdotetun teemavuoden tavoitteeksi myös auttaa kehittämään edelleen taitotietovälineitä ja edistää avoimuutta lisäävien ja tutkintojen tunnustamista helpottavien välineiden käyttöä, mikä koskee myös EU:n ulkopuolella myönnettyjä tutkintoja.

2.4 Asiaankuuluvien toimien kansallisen tason koordinoinnin varmistamiseksi komissio kehottaa jäsenvaltioita nimeämään kansallisen koordinaattorin Euroopan osaamisen teemavuodelle.

3. Yleistä

3.1 ETSK on samaa mieltä siitä, että osallistuva kansalaistoiminta, johon liittyy osaava ja pätevä työvoima, on yksi eurooppalaisen sosiaalisen ja taloudellisen mallin tärkeimmistä voimavaroista ja että kaikenikäisten ihmisten koulutuksen tukemista on käytettävä vipuvoimana yhteiskunnallisen osallistumisen edistämiseksi ja pitkäaikaisen ja kestävä kasvun vauhdittamiseksi, koska se auttaa lisäämään innovointia, tuottavuutta ja kilpailukykyä. Se on myös keskeisessä asemassa, kun tuetaan ihmisiä oikeudenmukaista siirtymää toteutettaessa. Siirtyminen kohti kestävämpää elämäntapaa, tuotantoa ja kulutusta on tullut välttämättömäksi, jotta ilmastonmuutosta ja sen haitallisia vaikutuksia voidaan torjua maailmanlaajuisesti varmistuen samalla, ettei kukaan jää jälkeen. Samalla komitea toteaa, että kaikkien oppijoiden kokonaisvaltainen henkilökohtainen kehitys on keskeisen tärkeää, jotta voidaan sopeutua tuleviin siirtymiin ja haasteisiin, kun otetaan huomioon nykyisten yhteiskuntien nopea kehitystahti.

3.2 Osaavien työntekijöiden puute väestörakenteen haasteiden ja rakennemuutoksen sekä digitalisaation ja hiilestä irtautumisen vuoksi on ratkaiseva tekijä Euroopan taloudessa. Tavoitteena on uusien taitojen oppimisen lisäksi oltava, että koulutetut työntekijät voivat toimia useissa pätevyyttä vaativissa tehtävissä ja ammateissa muuttuvissa olosuhteissa ⁽²⁾ ja että heidän koulutuksensa voi johtaa ihmisarvoisiin työllistymismahdollisuuksiin ja suojata epävarmoilta työsuhteilta.

3.3 Osaamistarpeiden ennakointi ja niihin liittyvät haasteet ovat keskeisessä asemassa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevassa toimintasuunnitelmassa asetettujen EU:n yleistavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteita ovat, että ainakin 60 prosenttia aikuisista osallistuu vuosittain koulutukseen ja että työllisyysaste on ainakin 78 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.

3.4 ETSK on tyytyväinen siihen, että Euroopan nuorison teemavuoden 2022 jälkeen komissio on keskittynyt taitoihin ja julistanut vuoden 2023 Euroopan osaamisen teemavuodeksi.

3.5 Tämä vahvistaa komitean näkemyksen, joka on mainittu useissa lausunnoissa ja jonka mukaan hyvä perusopetus, laadukas ja tehokas ammatillinen koulutus, elinikäinen oppiminen sekä ammatillinen täydennys- ja uudelleenopetus ovat välttämättömiä keinoja, jotta voidaan mukautua onnistuneesti yhteiskunnallisiin muutoksiin, vahvistaa aktiivista kansalaisuutta, hyödyntää tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksia ja edistää yrittäjyyttä ⁽³⁾.

(2) Työmarkkinoiden seurantar ryhmän tutkimus: The work of the future: ensuring lifelong learning and training of employees | Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (europa.eu).

(3) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Aikuiskoulutus" (puheenjohtajavaltio Slovenian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C 374, 16.9.2021, s. 16); Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Miten edistää elinikäisen oppimisen näkökulmasta koulutukseen perustuvia taitoja, joita Euroopassa tarvitaan oikeudenmukaisemman, yhtenäisemmän, kestäväpohjaisemman, digitaalisemman ja selviytymiskyysisemmän yhteiskunnan luomiseksi" (puheenjohtajavaltio Portugalin pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C 286, 16.7.2021, s. 27); Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan osaamisohjelma kestävä kilpailukykyyn, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja selviytymis- ja palautumiskyvyn tueksi" (COM(2020) 274 final) ja "Ehdotus neuvoston suositukseksi kestävä kilpailukykyä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja selviytymiskykyä tukevasta ammatillisesta koulutuksesta" (COM(2020) 275 final) (EUVL C 10, 11.1.2021, s. 40); Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston suositukseksi eurooppalaisesta lähestymistavasta mikrotutkintoihin elinikäisen oppimisen ja työllistettävyyden tukemiseksi" (COM(2021) 770 final) ja "Ehdotus neuvoston suositukseksi yksilöllisistä oppimistileistä" (COM(2021) 773 final) (EUVL C 323, 26.8.2022, s. 62); Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle eurooppalaisesta yliopistostrategiasta" (COM(2022) 16 final) ja "Ehdotus neuvoston suositukseksi tiiviimmän eurooppalaisen korkeakoulu yhteistyön edistämiseksi" (COM(2022) 17 final) (EUVL C 290, 29.7.2022, s. 109).

3.6 Elinikäinen oppiminen ja taitojen kehittäminen ovat keskeisiä tekijöitä yhteiskunnan sosiaalisessa ja taloudellisessa kehityksessä. ETSK katsoo kuitenkin, että kyse ei ole vain ns. markkinoitavan tiedon välittämisestä vaan myös osaamisesta ja taidoista, joiden avulla ihmiset voivat osallistua aktiivisesti sosiaaliseen elämään. Tutkimukset osoittavat, että kriittistä ajattelua, viestintää, tiimityötä, luovuutta, aloitteellisuutta ja monia muita laaja-alaisia taitoja tarvitaan yhä enemmän työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa. Näiden lisäksi vapaus, suvaitsevaisuus, kriittisyys, eurooppalaiset arvot ja demokraattinen kansalaisuus ovat Euroopan tulevaisuuden kannalta olennaisia voimavaroja, joiden avulla voidaan torjua suvaitsemattomuuden yleistymistä ja uusia ääriliikkeitä. ETSK pyytää siksi, että Euroopan osaamisen teemavuoden aikana tehtävissä toimissa sosiaaliset taidot ja monialaiset taidot sisällytetään ns. oikeisiin taitoihin, joita kansalaisten, myös työntekijöiden ja tulevien työntekijöiden, on hankittava⁽⁴⁾. Tämä vastaa suoraan elinikäisen oppimisen avaintaidoista annetun neuvoston suosituksen täytäntöönpanoa ja on myös henkilökohtaisten, sosiaalisten ja oppimaan oppimisen avaintaitojen eurooppalaisten puitteiden (LifeComp) ja eurooppalaisen kestävä kehityksen osaamiskehityksen (GreenComp) mukaista.

3.7 ETSK:n näkemys on, että oppiminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Uudesta eurooppalaisesta aikuiskoulutusohjelmasta 2021–2030 annetun neuvoston päätöslauselman mukaisesti ETSK korostaa, että aikuiskoulutuksen on oltava muutakin kuin työhön liittyvien taitojen kehittämistä. Yhtä tärkeää on lisätä kansalaisten tietoisuutta elinikäiseen oppimiseen osallistumisen merkityksestä ja hyödyistä kokonaisvaltaisesti⁽⁵⁾.

3.8 ETSK:n näkökulmasta on siksi selvää, että kaikkien Euroopan osaamisen teemavuoden puitteissa tehtävien toimien on tähdättävä parhaaseen mahdolliseen edistymiseen kaikilla koulutuksen osa-alueilla (peruskoulutus, ammatillinen perus- ja jatkokoulutus, elinikäinen oppiminen sekä virallinen, epävirallinen ja arkioppiminen). Kaikilla koulutusasteilla on siis ennen kaikkea kyse yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamisesta kaikille ilman syrjintää. Vanhempien tulo- tai koulutustasot eivät saa enää vaikuttaa merkittävästi kenenkään opintouraan.

3.9 Sitä taustaa vasten, että koulutukseen pääsyn mahdollisuudet ovat eräissä osissa EU:ta epätasa-arvoiset ja että koulutustaso periytyy edelleen liian usein sukupolvelta toiselle, on ehdottoman tärkeää tarjota tilaisuuksia ja mahdollisuuksia sekä edistää osaamista ja valmiuksia mahdollisimman paljon.

3.10 Elinikäisestä oppimisesta on tultava todellisuutta Euroopassa, ja kaikilla eurooppalaisilla on oltava mahdollisuus päästä osallistamaan koulutukseen. Kaikille ihmisille on tarjottava yhtäläinen mahdollisuus päästä täydennys- ja uudelleen koulutukseen sukupuolesta, syntyperästä ja iästä riippumatta⁽⁶⁾. Osaamisohjelmassa painotetaan osallistavuutta, minkä tulee koskea erityisesti kaikkia työntekijöitä ja myös matalasti koulutettuja ja heikon osaamistason omaavia aikuisia sekä maahanmuuttajataustaisia henkilöitä heidän työllisyystilanteestaan, yritysten koosta ja työsopimuksen tyypistä riippumatta. On kiinnitettävä erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin ja toteutettava niitä koskevia erityisiä toimintapolitiikkoja, sillä nämä ryhmät kohtaavat muita enemmän vaikeuksia.

3.11 Vaikka ETSK tukee Euroopan osaamisen teemavuotta 2023 ja keskittymistä ammatilliseen koulutukseen sekä elinikäiseen oppimiseen, se on huolissaan vuoden asialistan pituudesta ja painopisteiden suuresta määrästä. Sitoumuksia ja viittauksia kaikkiin Euroopan osaamisohjelmassa esitettyihin aloitteisiin, budjettikohtiin ja politiikanaloihin on huomattavan paljon. Vaarana on, että teemavuodessa on kyse ennemminkin korkean tason poliittisista ilmoituksista kuin pitkän aikavälin järjestelmällisestä kehityksestä.

⁽⁴⁾ Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheista ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaaliskomitealle ja alueiden komitealle Euroopan osaamisohjelma kestävä kilpailukyvyyn, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja selviytymis- ja palautumiskyvyn tueksi” (COM(2020) 274 final) ja ”Ehdotus neuvoston suositukseksi kestävä kilpailukykyä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja selviytymiskykyä tukevasta ammatillisesta koulutuksesta” (COM(2020) 275 final) (EUVL C 10, 11.1.2021, s. 40).

⁽⁵⁾ Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheesta ”Aikuiskoulutus” (puheenjohtajavaltio Slovenian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C 374, 16.9.2021, s. 16).

⁽⁶⁾ Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheesta ”Aikuiskoulutus” (puheenjohtajavaltio Slovenian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C 374, 16.9.2021, s. 16).

3.12 Jotta olemassa olevien toiminta-alojen ja jaettujen vastuiden pitkä luettelo ei peittäisi alleen tulosten selkeää painottamista, selkeä ja kohdennettu ehdotus, joka keskittyy tiettyihin strategisiin painopisteisiin, on ensiarvoisen tärkeä. ETSK toistaa aiemmissa eurooppalaisia teemavuosia koskevissa lausunnoissaan esittämänsä vaatimuksen siitä, että teemavuosien aikana on mentävä pelkkää edistämistoimintaa pidemmälle ja tuettava selkeitä suunnitelmia ja todellista sitoutumista (7).

3.13 Työmarkkinaosapuolilla ja kansalaisjärjestöillä on myös tärkeä rooli koulutusjärjestelmän hallinnoinnissa, mihin kuuluu ammattitaidon tarpeiden ennakointi ja täyttäminen. Työmarkkinaosapuolten ja asiaankuuluvien kansalaisjärjestöjen tosiasiallinen osallistaminen Euroopan tasolla ja kansallisella tasolla sekä tehokkaat toimet, joilla lujitetaan hallintoa kaikilla ammatillisen koulutuksen ja aikuiskoulutuspolitiikan osa-alueilla, myös aktiivisen työmarkkinapolitiikan ja EU:n ja kansallisten osaamisrahojen osalta, olisivat keskeisiä toimivien ratkaisujen tarjoamiseksi kaikille.

3.14 On tärkeää ottaa huomioon vuoropuhelun vahvistaminen nykyisissä sidosryhmissä ja verkostoissa myös vakiintuneiden verkkoalustojen kautta, erityisesti edistämällä strategista vuoropuhelua vuonna 2023 ja perustamalla vuoden 2023 lippulaivatapahtumiin liittyviä sidosryhmäfoorumeita, mutta myös kansalaisvuoropuhelun kaltaisten uusien prosessien kautta. Näin voidaan varmistaa, että koulutusalan sidosryhmät voivat osallistua mielekkäällä tavalla politiikan suunnitteluun ja päätöksentekoon, kun otetaan huomioon niiden asiantuntemus kentällä, niiden kyky tuoda esiin oppijoiden tarpeita ja niiden läheinen yhteys koulutussuositusten täytäntöönpanosta vastaaviin valtio- ja aluetason viranomaisiin.

3.15 ETSK odottaa, että Euroopan osaamisen teemavuoden puitteissa käsitellään työmarkkinaosapuolten jaettua vastuuta alakohtaisella tasolla ja yritystasolla, kun on kyse työvoiman tulevaisuuteen suuntautuvaan koulutukseen tehtävistä investoinneista. Tähän sisältyy myös työnantajien sitoutuminen siihen, että ne toteuttavat tarvittavat järjestelyt irtisanomiensa työntekijöiden tukemiseksi, jotta nämä voivat hyötyä tukijärjestelmistä. Tämän huomioon ottaen ETSK kehottaa työmarkkinaosapuolia ryhtymään tehokkaisiin toimiin käydäkseen työmarkkinavuoropuhelua, jotta voidaan varmistaa kaikkien työntekijöiden yhtäläiset mahdollisuudet päästä laadukkaaseen ja osallistuvaan koulutukseen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisesti.

3.16 Opettajilla ja kouluttajilla on tärkeä rooli oppijoiden taitojen kehittämisessä työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti, sillä he opettavat ammatillisten taitojen lisäksi myös perustaitojen ja sosioemotionaalisten taitojen kaltaisia monialaisia taitoja. He tukevat eritaustaisten opiskelijoiden siirtymistä koulutuksesta työelämään, mikä koskee myös uusia, päivitettyjä tai parempia taitoja opettelevia aikuisia. Pandemian ja Ukrainan sodan synnyttämien ennennäkemättömien haasteiden edessä heidän sitoutumisensa ja luovutensa ovat olleet keskeisiä opetuksen ja oppimisen ylläpitämisessä oppilaitoksissa ja työpaikoilla.

3.17 Ammatillisen koulutuksen opettajista on monissa EU-maissa huomattava pula, mikä johtuu myös ammatillisen koulutuksen opettajan työn vähäiseen houkuttelevuuteen liittyvistä tekijöistä, kuten työoloista ja -ehdoista, palkoista sekä taloudellisten kannustimien ja uraohjauksen puutteesta. Alan ammattilaisten houkuttelemisen opettajan ammattiin olisi oltava yksi keskeisistä strategioista, joilla varmistetaan, että ammatillisen koulutuksen opettajia on riittävästi ja että heillä on asiaankuuluvat tiedot ja taidot. Se edellyttää hyvien ja houkuttelevien työolojen ja -ehtojen tarjoamista, asianmukaisia palkkoja ja joustavia etenemisreittejä ammattiin ja mekanismeja, joilla varmistetaan, että näillä ammatillisilla on oikea taitovalikoima, johon kuuluvat myös pedagogiset taidot.

4. Erityistä

4.1 ETSK on tyytyväinen siihen, että koulutustarpeista keskusteltaessa on otettu huomioon työmarkkinoiden sosiaalisesti oikeudenmukainen ja tasapuolinen vihreä siirtymä ja digitalisaatio. Komitea kuitenkin peräänkuuluttaa selkeää viestiä siitä, että vastuun täydennys- ja uudelleen koulutuksesta on aina toteuduttava oikeudenmukaisesti jaettuna vastuuna.

(7) Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi Euroopan nuorison teemavuodesta 2022" (COM(2021) 634 final – 2021/0328 (COD)) (EUVL C 152, 6.4.2022, s. 122).

4.2 Jaettu vastuu

4.2.1 Jotta käynnissä olevat siirtymät onnistuisivat, yksilöitä on tuettava varautumisessa muutoksiin, jotta he menestyisivät. Tarvitaan rahoitusmekanismeja, joiden avulla saadaan käyttöön eurooppalaisia ja kansallisia resursseja ja joiden yhteydessä kustannukset ja muut kuin rahalliset panokset (esimerkiksi koulutukseen käytetty aika) jaetaan asianmukaisesti viranomaisten, työnantajien, yksittäisten henkilöiden ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien (esim. työmarkkinaosapuolten, koulutuksen järjestäjien ja kansalaisjärjestöjen) kesken. ETSK on useissa aiemmissä lausunnoissaan⁽⁸⁾ korostanut, kuinka tärkeää on saada yritykset sekä viranomaiset sitoutumaan vahvasti ja erityisesti riittävien resurssien turvaamiseen, mihin kuuluu riittävä koulutusrahoitus.

4.2.2 ETSK ehdottaa, että Euroopan osaamisen teemavuonna on painotettava näkyvästi yhteiskuntavastuuta täydennys- ja uudelleen koulutuksen aloilla. Samassa yhteydessä on edistettävä ajatusta taitotakuusta, jolla tarjotaan kaikille oikeus laadukkaaseen ja osallistavaan koulutukseen ja johon kuuluvat myös työehtosopimusneuvottelut ja valmiuksien kehittäminen palkallista opintovapaata koskevien säännösten ja edellytysten vahvistamiseksi, jotta ihmiset voivat osallistua täysipainoisesti yhteiskuntaan ja selvittää menestyksekkäästi yhteiskunnallisista ja työmarkkinoihin liittyvistä siirtymistä.

4.2.3 Tähän sisältyy myös kysymys työmarkkinaosapuolten jaetusta vastuusta alakohtaisella tasolla ja yritystasolla, kun on kyse työvoiman tulevaisuuteen suuntautuvaan koulutukseen tehtävistä investoinneista. Keskitetty sopiminen kaikilla tasoilla – kansallisen lainsäädännön ja kansallisten käytäntöjen mukaisesti – sekä työntekijöiden osallistumista koskevat järjestelyt yritysten tasolla ovat olennaisia välineitä osaamis- ja koulutustarpeiden muutosten käsittelemiseksi. Niiden avulla voidaan myös ennakoida näitä muutoksia ja lisätä innovointia. Olisi hyödyllistä, jos Euroopan osaamisen teemavuoden aikana aloitettaisiin työmarkkinaosapuolten toimesta työntekijöiden koulutusta koskevan EU:n laatukeyhksen luominen.

4.3 Koulutusinvestointien lisääminen

4.3.1 ETSK on jo painottanut, että tarvitaan työmarkkinoiden lisääntyvää digitalisoitumista tukeva koulutuskampanja, joka tarjoaisi investointikannustimia sekä yritystasolla että julkisella sektorilla, jotta edistettäisiin julkisia ja yksityisiä investointeja ammatilliseen koulutukseen. Elinikäiseen oppimiseen ja erityisesti aikuiskoulutukseen suunnattavia julkisia investointeja on syytä lisätä kaikissa jäsenvaltioissa⁽⁹⁾.

4.3.2 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita toteuttamaan tehokkaita toimia Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ensimmäisen ja neljännen periaatteen täytäntöönpanemiseksi, takaamaan kaikille kansalaisille Euroopassa oikeuden laadukkaaseen ja osallistavaan elinikäiseen oppimiseen työpaikoilla ja muualla sekä tukemaan näiden periaatteiden noudattamista kestäväpohjaisen, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa sovitun julkisen rahoituksen turvin.

4.3.3 Koska jäsenvaltioilla on päävastuu kestävästä investoinneista, joilla taataan erityisesti työttömien ja matalasti koulutettujen henkilöiden koulutus, mutta myös sertifioidujen perustaitojen, ammattitaidon ja tutkintoihin johtavien avaintaitojen hankinta, Euroopan osaamisen teemavuonna on korostettava riittävien julkisten investointien tarvetta kaikilla koulutuksen osa-alueilla.

4.3.4 ETSK vaatiikin, että kestävästä investointia aikuisten elinikäiseen oppimiseen ja työntekijöiden kouluttamiseen on korostettava talouspolitiikan eurooppalaisen ohjauksen painopisteenä, minkä lisäksi täydennys- ja uudelleen koulutuksen tukemista EU:n rahoituksen ja erityisesti Euroopan rakenne- ja investointirahastojen avulla on lisättävä.

⁽⁸⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista "Ehdotus neuvoston suositukseksi eurooppalaisesta lähestymistavasta mikrotutkintoihin elinikäisen oppimisen ja työllistettävyyden tukemiseksi" (COM(2021) 770 final) ja "Ehdotus neuvoston suositukseksi yksilöllisistä oppimistileistä" (COM(2021) 773 final) (EUVL C 323, 26.8.2022, s. 62); Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Aikuiskoulutus" (puheenjohtajavaltio Slovenian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C 374, 16.9.2021, s. 16); Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Miten edistää elinikäisen oppimisen näkökulmasta koulutukseen perustuvia taitoja, joita Euroopassa tarvitaan oikeudenmukaisemman, yhtenäisemmän, kestäväpohjaisemman, digitaalisemman ja selviytymiskykyisemmän yhteiskunnan luomiseksi" (puheenjohtajavaltio Portugalin pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C 286, 16.7.2021, s. 27).

⁽⁹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Elinikäisen oppimisen ja valmiuksien kehittämisen kestäväpohjainen rahoitus ammattitaitoisen työvoiman puutteen torjumiseksi" (puheenjohtajavaltio Kroatian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C 232, 14.7.2020, s. 8).

4.4 Oikeus elinikäisen oppimisen mahdollisuuksiin riippumatta tasosta ja tyypistä (virallinen ja epävirallinen oppiminen, arkioppiminen)

4.4.1 ETSK kehottaa panemaan täysimääräisesti täytäntöön Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ensimmäisen periaatteen sen varmistamiseksi, että kaikilla ammatilliseen koulutukseen osallistuvilla opiskelijoilla sekä työntekijöillä on oikeus laadukkaaseen ja osallistavaan koulutukseen sekä elinikäiseen oppimiseen, jotta he voivat osallistua täysipainoisesti yhteiskuntaan ja selvitä työmarkkinoilla tapahtuvista siirtymistä menestyksekkäästi. Tämän oikeuden on myös tuettava työttömiä ja matalasti koulutettuja aikuisia työmarkkinoilla tarvittavien taitojen hankinnassa. Komitea kehottaa Euroopan komissiota tutkimaan, miten tällainen oikeus saavutetaan, ja ottamaan käyttöön tehokkaamman seurantamekanismin, jolla pyydetään EU:n jäsenvaltioita laatimaan kansallisia toimintaohjelmia ja esittämään säännöllisesti kansallisia raportteja siitä, miten tämä oikeus turvataan.

4.4.2 ETSK kehottaa siksi komissiota, jäsenvaltioita ja työmarkkinaosapuolia ryhtymään Euroopan osaamisen teemavuoden puitteissa tehokkaasti yhteisiin toimiin edistääkseen työssäoppimista ja lisätäkseen investointeja laadukkaaseen oppisopimuskoulutukseen sekä aikuisten elinikäiseen oppimiseen ja työntekijöiden kouluttamiseen. Tämä voidaan tehdä varmistamalla, että yhtäläinen pääsy laadukkaaseen ja osallistavaan koulutukseen on kaikkien työntekijöiden oikeus. Laadukkaan ja tehokkaan oppisopimuskoulutuksen eurooppalaisten puitteiden viides vuosipäivä on vuonna 2023, ja niitä on arvioitava ja vahvistettava. Olisi korkea aika kysyä sekä nuorilta että aikuisilta oppisopimuskoulutettavilta, missä määrin kehysten laatuvaatimukset toteutuivat käytännössä työpaikoilla.

4.5 Sidosryhmien osallistuminen

4.5.1 ETSK on tyytyväinen siihen, että komissio on yksiselitteisesti sitoutunut vahvistamaan osaamisen merkitystä tekemällä tiivistä yhteistyötä työmarkkinaosapuolten, julkisten ja yksityisten työvoimapalvelujen, yritysten sekä koulutuksen tarjoajien kanssa. ETSK katsoo, että tässä yhteydessä on myös erittäin tärkeää

- edistää työntekijöiden aktiivista osallistumista elinikäisen oppimisen ohjelmiin ja työpaikkakoulutukseen, mikä on yritysten kasvun ja kilpailukyvyn, työntekijöiden työllistettävyyden sekä laadukkaiden työpaikkojen turvaamisen olennainen edellytys⁽¹⁰⁾.
- lisätä kaikkien elinikäistä oppimista ja määrittää yhdessä koulutuksen järjestäjien ja päättäjien kanssa koulutuksen sisältö siten, että siitä hyötyvät yhtä lailla sekä kaikki oppijat että yhteisö ja yhteiskunta kokonaisuudessaan.
- tukea keskitettyä sopimista ja työmarkkinavuoropuhelua kansallisten työmarkkinasuhteiden järjestelmien mukaisesti, jotta voidaan ennakoita ja mukauttaa osaamista teknologiseen ja digitaaliseen kehitykseen ja kehittää työssä oppimista, mutta myös kansalaisvuoropuhelua, jotta saadaan kattava kuva kaikkien oppijoiden tarpeista.

4.6 Tehokkaiden työnvälityspalveluiden vahvistaminen

4.6.1 Jotta oikeudenmukainen siirtymä ja aktiivinen työmarkkinapolitiikka onnistuisivat, tarvitaan yhtä lailla tehokkaita työvoimapalveluja, jotka kykenevät sekä hallinnoimaan työpaikkojen kysyntää ja tarjontaa että tarjoamaan ohjausta ja neuvontaa työnhakijoille. ETSK kehottaa jäsenvaltioita investoimaan enemmän resursseja työvoimapalveluiden tehokkuuteen ja vaikuttavuuteen mutta myös niiden henkilöstön valmiuksiin sekä sellaisten välineiden suunnitteluun, joilla tuetaan tällä hetkellä työmarkkinoiden ulkopuolella olevia.

4.7 Yksilölliset oppimistilit ja mikrotutkinnot

4.7.1 ETSK suhtautuu myönteisesti yksilöllisiä oppimistilejä (ILA) koskevaan komission aloitteeseen, koska koulutuksen järjestäjät tarvitsevat taloudellista tukea oppijoille suunnattua koulutustarjontaa varten. Pätevöitymiseen liittyvät paineet kasvavat jatkuvasti, mutta yksilöllisillä oppimistileillä ei pitäisi pyrkiä korvaamaan nykyisiä rahoitusrakenteita, vaan täydentämään niitä erityisesti tilanteissa, joissa yksilöllistä oppimistiliä ei vielä ole.

⁽¹⁰⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Työn tulevaisuus – tulevaisuuden työtehtävissä tarvittavien tietojen ja taitojen hankkiminen” (puheenjohtajavaltio Bulgarian pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C 237, 6.7.2018, s. 8).

4.7.2 Yksilöllinen oppimistili on jatko-opiskelun rahoituksen tärkeä osatekijä. Yksilöllinen oppimistili on eriytettävä kohderyhmän mukaan, ja sitä on joka tapauksessa arvioitava jatkuvasti ja tarvittaessa muokattava. Työikäisillä ihmisillä on ennen kaikkea oltava suora pääsy yksilölliseen oppimistiliinsä, ja heidän on voitava itse päättää, mihin jatkokoulutukseen he haluavat käyttää sitä.

4.7.3 Mikrotutkintojen, jotka liittyvät ehdotukseen eurooppalaisesta lähestymistavasta elinikäisen oppimisen ja työllistävyyden tukemiseksi, pitäisi tarjota parempia ratkaisuja koulutus- ja uudelleen koulutusongelmiin. Ihmisten olisi siten helpompaa hankkia kaikki työmarkkinoiden nykyisistä yhteiskunnallisista murroksista ja siirtymistä selviytymiseen tarvittavat taidot. Samaan aikaan lähestymistapa on kohdennettu koulutuksen tarjoajille, jotta ne tekisivät mikrotutkintojen avulla tarjonnastaan avoimempaa ja joustavampaa.

4.7.4 ETSK katsoo, että mikrotutkinnot voivat olla hyvinkin käytännöllinen ja järkevä tapa tunnustaa epävirallista oppimista. Samaan aikaan on kuitenkin tärkeää, että mikrotutkinnoilla ei pyritä heikentämään tai korvaamaan virallista peruskoulutusta, korkea-asteen koulutusta, ammatillista koulutusta tai perinteisiä taitoja.

4.8 Kolmansien maiden kansalaisten houkuttelu

4.8.1 Keskittymistä sellaisten EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten houkutteluun, joilla on tarvittavat taidot, olisi tasapainotettava hillitsemällä aivovuotoa. ETSK kannattaa työperäisen maahanmuuton sääntöjenmukaisten kanavien lisäämistä, mutta osaamispolitiikkojen ensisijaisena tavoitteena on oltava eurooppalaisten työntekijöiden ja EU:ssa jo asuvien ja työskentelevien työttömien ja paperittomien siirtolaisten taitojen kehittäminen.

4.8.2 Myös EU:n osaamisreservin (avoinna vain ukrainalaisille pakolaisille) luomisessa on noudatettava varovaisuutta. ETSK kannustaa komissiota laatimaan toimia, joilla varmistetaan, että jokaiselle pakolaiselle ja turvapaikanhakijalle annetaan samanlainen mahdollisuus kuin maan kansalaisille validoida taitonsa ja pätevyytensä ja että heille tarjotaan oppisopimuskoulutusta ja uudelleen- ja täydennyskoulutusta, jotta he pystyvät integroitumaan työmarkkinoille EU:n perusoikeuskirjan mukaisesti.

4.8.3 Lisäksi muiden kuin EU-kansalaisten tutkintojen yksinkertaisemmasta, nopeammasta ja helpommasta tunnustamisesta on joka tapauksessa keskusteltava ja sitä on edistettävä riippumatta heidän rekrytoinnistaan. Vaikuttaa kuitenkin selvältä, että säänneltyjen ammattien tapauksessa kolmansien maiden kansalaisten tutkintojen tunnustamista voidaan nopeuttaa tai helpottaa ainoastaan soveltamalla heihin EU:n ammattipätevyysdirektiiviä.

4.9 Euroopan teemavuoden koordinointi

4.9.1 Komissio kehottaa jäsenvaltioita nimeämään Euroopan osaamisen teemavuodesta vastaavan kansallisen koordinaattorin, jotta voidaan varmistaa asiaankuuluvien toimien koordinointi kansallisella tasolla. Koska kansallisten koordinaattoreiden nimeäminen ja vastaavien kokousten järjestäminen ovat keskeisessä osassa koordinoitua kansallisella ja Euroopan unionin tasolla koskevilla artikloilla, tämä vaikuttaa hyvin minimalistiselta.

4.9.2 ETSK pitää tarpeellisena, että näillä kansallisilla koordinoitipisteillä on asiaankuuluva pätevyys ja EU:n ja kansallisten rahoituslähteiden tarjoamat riittävät taloudelliset resurssit ja välineet, jotta koulutukseen ja osaamiseen liittyvien alojen edustajia laajasta sidosryhmien verkostosta saadaan tehokkaasti osallistumaan kansallisella ja EU:n tasolla. Näiden sidosryhmien (erityisesti työmarkkinaosapuolten, julkisten ja yksityisten työvoimapalveluiden, koulutuksen tarjoajien ja muiden asiaankuuluvien kansalaisjärjestöjen) olisi oltava mukana koordinoinnissa, ja niillä olisi oltava johtava rooli sekä toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa koko vuoden ajan että sen arvioinnissa. Pääpaino olisi oltava kestävässä tuloksissa, jotka voidaan saavuttaa teemavuoden aikana. Rahoitusmäärien osalta esimerkkinä hyvästä käytännöstä voidaan pitää kehitysyhteistyön eurooppalaista teemavuotta.

4.10 Taitojen kysynnän ja tarjonnan epäsuhta

4.10.1 Vaikka joillakin aloilla saatetaan kärsiä ammattitaitoisten työntekijöiden puutteesta, niin sanottu epäsuhta johtuu useammin huonoista työoloista ja -ehdoista (alhaisista palkoista, epävarmoista työsuhteista, kunnioituksen puutteesta, työn ja yksityiselämän välistä tasapainoa häiritsevistä työajoista sekä työntekijöiden koulutuksen ja urakehitysnäkymien vähyydestä) ja siitä, että varhaisvaroitussuunnitelmanä toimivia työmarkkinoiden muutoksia ennustavia ennakoitaviläineitä ei ole. Jos asian tätä puolta ei käsitellä Euroopan osaamisen teemavuoden puitteissa, on selvää, että paineet kasaantuvat epätasa-arvoisesti työntekijöille ja yhteiskunnalle ilman, että yrityksiä vaaditaan jakamaan vastuuta.

4.10.2 Tämän näkemyksen mukaan osaamisstrategioita ei voi erottaa laadukkaiden työpaikkojen luomisesta ja niihin liittyvistä strategioista. Koulutus-, uudelleenkoulutus- tai täydennyskoulutusohjelmista ei ole hyötyä, jos ihmiset elävät alueella, jolla taloudellinen toiminta on lakastunut niin, ettei tarjolla ole vaihtoehtoisia työllistymismahdollisuuksia. Laadukkaat työpaikat, oikeudenmukaiset palkat ja ihmisarvoiset työolot ovat pitkän aikavälin ja kestävä kasvun, tuottavuuden ja innovoinnin edellytyksiä. Taitojen kehittäminen ja elinikäinen oppiminen ovat työkaluja, joiden avulla nämä tavoitteet voidaan saavuttaa. Tämän vuoksi on olennaista käydä tehokasta työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua ammattiliittojen kanssa, kunnioittaa työntekijöiden oikeuksia ja panna ne täytäntöön sekä informoida ja kuulla työntekijöitä heidän kouluttamiseensa ja työssäoppimiseensa liittyvissä asioissa yritystasolla.

Bryssel 15. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Puolustusalan investointivajeiden analyysi ja siihen perustuvat jatkotoimet”**(JOIN(2022) 24 final)**

(2023/C 100/20)

Esittelijä: **Panagiotis GKOFAS**Yhteisesittelijä: **Jan PIE**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 28.6.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava elin	neuvoo-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset”
Hyväksyminen CCM:ssä	11.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	202/6/4

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK kannattaa yhteisessä tiedonannossa puolustusalan investointivajeiden analyysistä ja siihen perustuvista jatkotoimista ehdotettuja aloitteita. Yhteinen tiedonanto on tärkeä askel edistettäessä jäsenvaltioiden välistä puolustus-yhteistyötä, joka on tarpeen sotilaallisten valmiuksien kalliiden päällekkäisyyksien vähentämiseksi ja EU:n puolustus-markkinoiden pirstoutumisen välttämiseksi. ETSK korostaa seuraavia lausunnon pääkohtia:

1.1.1 EU:n puolustusteollisuusstrategian olisi perustuttava vahvaan eurooppalaiseen puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaan.

1.1.2 Vähäiset investointimäärät ja puutteellinen koordinointi jäsenvaltioiden välillä tutkimuksen ja kehittämisen, tuotannon ja hankintojen alalla aiheuttavat aukkoja valmiuksissa ja pirstaloivat Euroopan puolustusalan teollista ja teknologista perustaa (EDTIB).

1.1.3 ETSK kannattaa komission ehdottamia konkreettisia toimenpiteitä (EDIRPA-väline ja EDIP-ohjelma) ja kehottaa lisäämään jäsenvaltioiden välistä puolustuspolitiikan ja hankintojen koordinoitua EU:n tasolla.

1.1.4 Kansallisia puolustusbudjetteja olisi tarkistettava, jotta voidaan ennakoida vuosittain kiintiö, joka myönnetään yhteisten eurooppalaisten puolustusinvestointien lujittamiseen. Tällä tavoin ne auttavat arvioimaan rahoituspohjaa konkreettisille EU:n koordinoimille toimille, joilla tähdätään Euroopan puolustusvoimavarojen kasvattamiseen.

1.1.5 Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä nykyaikaisiin sodan muotoihin (kuten kyberhyökkäyksiin, digitaalisiin sotiin ja valeutispropagandaan).

1.1.6 Euroopan parlamentin on kehitettävä seurantamekanismi EU:n puolustuspolitiikan täytäntöönpanoa varten (sopimukset, hankinnat, investoinnit) ja hankittava tätä varten asianmukaiset tekniset ja institutionaaliset välineet.

1.1.7 Euroopan komissiota kannustetaan esittämään pikaisesti kunnianhimoinen ehdotus, jossa mennään mahdollista alv-vapautusta pidemmälle ja johon sisältyy vahvoja toimenpiteitä, joilla autetaan teollisuutta mukautumaan uusiin strategisiin haasteisiin.

1.2 ETSK yhtyy yhteisessä tiedonannossa esitettyyn arvioon puolustusalan investointivajeista Euroopan unionissa. Investointien riittämättömyys on heikentänyt Euroopan turvallisuutta, Natoa ja unionin asemaa muihin maailmanvaltoihin nähden. Samaan aikaan puolustusinvestoinneissa on edelleen vajeita Euroopan unionissa. Tämä on vastoin jäsenvaltioiden välisen solidaarisuuden periaatetta ja vahvistaa keskipakoisia poliittisia voimia, jotka vääristävät pyrkimyksiä kehittää yhteistä turvallisuuskulttuuria ja puolustuspolitiikkaa Euroopassa.

1.3 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että useat jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet lisäävänsä puolustusmäärärahojaan, ja kehottaa niitä pitämään kiinni sitouksestaan investoida paitsi enemmän myös paremmin, jotta voidaan vastata tarpeeseen syventää EU:n kansalaisten solidaarisuutta ja asennetta, jossa ollaan valmiita reagoimaan kiireellisiin tilanteisiin. On äärimmäisen tärkeää koordinoita Euroopan tasolla kansallisia puolustustoimia, jotka eivät aiheuta samanaikaisesti haittaa viimeaikaisille EU:n aloitteille tai tukahduta käynnissä olevia tai suunnitteilla olevia eurooppalaisia kehityshankkeita. Tätä tehostettua eurooppalaista koordinaointia olisi pidettävä keinona vahvistaa myös Naton yleisiä valmiuksia. ETSK kannattaa ajatusta eurooppalaisen puolustusyhteistyön puitteiden tehostamisesta erityisesti yhteishankintojen avulla. ETSK kannattaa tässä yhteydessä varauksetta yhteisten puolustushankintojen työryhmän välitöntä perustamista keinona koordinoita toimia, joilla jäsenvaltiot pyrkivät vastaamaan erittäin lyhyen aikavälin kiireellisiin tarpeisiin – erityisesti varastojen täydentämiseen – EU:n tasolla.

1.4 ETSK kehottaa toteuttamaan teknisiä lisätutkimuksia siitä, miten voidaan saavuttaa eurooppalainen rajapinta, joka optimoi kansallisten puolustusmenojen tuotoksen EU:n tasolla.

1.5 ETSK suhtautuu myönteisesti ehdotettuun 500 miljoonan euron investointiin kahden vuoden ajaksi (2022–2024) käyttöön otettavaan lyhyen aikavälin välineeseen yhteishankintojen edistämiseksi. Yhteishankintoja käsittelevän työryhmän työn pohjalta väline voi auttaa jäsentämään ja koordinoimaan kiireellisesti tarvittavien puolustustuotteiden tämänhetkistä kysyntää ja ehkäisemään syrjäytysvaikutuksia.

1.6 ETSK suhtautuu myönteisesti myös ilmoitukseen Euroopan puolustusalan investointiohjelmasta yhteisesti kehitettyjä puolustushankkeita varten ja kannustaa komissiota esittämään pikaisesti kunnianhimoisen ehdotuksen, jossa mennään mahdollista alv-vapautusta pidemmälle ja johon sisältyy vahvoja toimenpiteitä, joilla autetaan teollisuutta mukautumaan uusiin strategisiin haasteisiin. Euroopan unionin on kehitettävä investointialoitteita, jotka mahdollistavat teollisen yhteistyön startup-yritysten ja pk-yritysten kautta (EU:n pk-yrityksiä tukevan Small Business Act -aloitteen mukaisesti), ja hyödynnettävä täysimääräisesti puolustusalan erittäin ammattitaitoista työvoimaa ja samalla kehitettävä ja luotava uutta osaamista kansallisten teollisuudenalojen yhteistyön mahdollistavien erityisten t&k-ohjelmien ja eurooppalaisten hankkeiden avulla.

1.7 ETSK suhtautuu myönteisesti komission ilmoitukseen kriittisiä raaka-aineita koskevan aloitteen ja siihen liittyvien lainsäädäntötoimenpiteiden esittämisestä EU:n selviytymiskyvyn ja toimitusvarmuuden vahvistamiseksi kriittisten raaka-aineiden osalta. ETSK katsoo, että tässä aloitteessa on otettava huomioon puolustusalan strateginen merkitys.

1.8 Yhteisen puolustuspolitiikan yhdentäminen mahdollistaisi entistä itsenäisemmän teollisen innovoinnin, enemmän teknologian heijastusvaikutuksia sotilas- ja siviilialojen välillä sekä tehokkaamman ja riippumattoman puolustuksen ja EU:n energiapolitiikan.

1.9 ETSK toteaa, että on tärkeää luoda vahvat kyberturvallisuuden alan yhteydet, joiden avulla voidaan vastata uusiin hybridisodankäynnin muotoihin. Kun otetaan huomioon niiden rooli uuden hybridisodankäynnin torjunnassa, tämän olisi oltava keskeinen painopiste tulevilla kyberturvallisuusinvestoinneissa.

1.10 ETSK katsoo, että yhteisessä tiedonannossa ei anneta riittävää strategista ohjausta Euroopan puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan kehittämiseksi edelleen. Euroopan solidaarisuuskehystä uhkaaviin uusiin turvallisuushaasteisiin vastaamiseksi tarvitaan kattava eurooppalainen puolustusteollisuusstrategia, jossa kaikki teollisuuspoliittiset toimenpiteet sovitetaan yhteen Euroopan puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan suorituskyvyn vahvistamiseksi sen ydintoimintojen osalta. Tässä suhteessa yhteinen tiedonanto on vain yksi askel oikeaan suuntaan.

1.11 ETSK suositaa, että perustetaan Euroopan parlamentin poliittisen valvonnan alainen tieteellinen komitea tai virasto, joka seuraa ja arvioi jatkuvasti puolustusalan investointien keskeisiä näkökohtia ja antaa ohjeita taloudellisten ja sotilaallisten resurssien tehokkaaseen kohdentamiseen. Tulokset ja suositukset olisi asetettava kunkin jäsenvaltion saataville.

1.12 ETSK katsoo, että Euroopan puolustusala voi kannustaa synergiaan ja yhteistyöhön monien talouden alojen, toimijoiden ja sidosryhmien välillä. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä pk-yrityksiin eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan Small Business Act -aloitteen mukaisesti.

2. Taustaa

2.1 Versailles'ssa maaliskuussa 2022 kokoontuneet EU:n valtion- ja hallitusten päämiehet ilmaisivat sitoutumisensa Euroopan puolustusvalmiuksien vahvistamiseen Venäjän Ukrainaa vastaan toteuttaman sotilaallisen hyökkäyksen vuoksi. He sitoutuivat 1) lisäämään puolustusmenoja, 2) tehostamaan yhteistyötä yhteisillä hankkeilla, 3) korjaamaan puutteita ja saavuttamaan voimavaroja koskevat tavoitteet, 4) edistämään innovointia muun muassa siviili- ja sotilasalan synergioiden avulla ja 5) vahvistamaan ja kehittämään puolustusteollisuutta, myös pk-yrityksiä.

2.2 EU:n valtion- ja hallitusten päämiehet myös pyysivät Euroopan komissiota yhteistyössä Euroopan puolustusviraston kanssa "esittämään toukokuun puoliväliin mennessä analyysin puolustusalan investointivajeista ja tekemään kaikki tarvittavat aloitteet Euroopan puolustuksen teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseksi".

2.3 Vastauksena tähän pyyntöön Euroopan komissio ja Euroopan puolustusviraston johtajana toimiva korkea edustaja esittivät Eurooppa-neuvostolle joukon toimia ja suosituksia, joiden tarkoituksena on varmistaa, että jäsenvaltioiden ilmoittamat puolustusmenojen lisäykset eivät johda Euroopan puolustussektorin pirstoutumiseen entisestään ja että ne vahvistavat EU:n puolustuksen teollista ja teknologista perustaa. Näihin suosituksiin sisältyy erityisesti toimenpiteitä, joilla edistetään yhteisiä hankintoja, parannetaan puolustusalan suunnittelua ja kasvatetaan tuotantovalmiuksia. Lisäksi viitataan erityisesti puolustusalan rahoitusmahdollisuuksien parantamiseen.

2.4 Yhteisen tiedonannon suositukset perustuvat nykyisten investointi- ja voimavaravajeiden arviointiin. Vaikka Euroopan puolustusmenot kasvoivat vuonna 2020, ainoastaan 11 prosenttia investoinneista käytettiin yhteistoiminnallisesti – mikä on paljon vähemmän kuin pysyvän rakenteellisen yhteistyön (PRY) puitteissa asetettu 35 prosentin tavoite, josta jäsenvaltiot ovat sopineet Euroopan puolustusviraston puitteissa – verrattuna kansallisella tasolla käytettyyn 89 prosenttiin. On syytä huomata, että EU:n jäsenvaltiot kohtaavat erilaisia riskejä ja niillä on erilaiset valmiudet reagoida sotilaallisiin tai muihin kriiseihin, jotka edellyttävät eriytettyä puolustusresursseja.

2.5 Lisäksi jäsenvaltioiden yhteenlaskettujen puolustusalan tutkimus- ja teknologiamenojen (T&T-menot) (2,5 miljardia euroa) osuus on ainoastaan 1,2 prosenttia niiden kaikista puolustusmenoista, mikä on huomattavasti vähemmän kuin Euroopan puolustusviraston puitteissa sovittu 2 prosentin tavoite, joka on asetettu sitovammin PRY:n puitteissa.

2.6 Euroopan puolustusosalalla on lisäksi edelleen merkittäviä tehottomuuksia: vähäiset mittakaavaedut, markkinoiden ja tuotannon pirstaleisuus, päällekkäisyydet sekä samanlaisten puolustusjärjestelmien moninkertaistuminen jne. Jäsenvaltioiden välisen yhteistyön puute heikentää teollisia ja teknologisia valmiuksia, joita tarvitaan EU:n puolustusvalmiuden säilyttämiseksi ja sen nykyisten ja tulevien turvallisuustarpeiden täyttämiseksi.

3. Yleiset huomiot

3.1 Puolustusalaan tehtävillä investoinneilla tulisi olla ennalta ehkäisevä rooli, ja niiden olisi toimittava pelotteena ja vakauttavana tekijänä tarkoituksena lisätä turvallisuutta ja vähentää konfliktiriskejä sen sijaan, että kannustettaisiin uuteen kilpavarusteluun ja lisättäisiin uusien konfliktien todennäköisyyttä, olipa kyse sitten alueellisista tai globaaleista konflikteista.

3.2 Diplomatian olisi ihannetapauksessa aina oltava etusijalla konfliktien ehkäisemisessä ja ratkaisemisessa. Sotilaallisen voiman käytön olisi säilyttävä viimesijaisena pelotevälineenä, johon turvaudutaan viimeisenä keinona. Kehitysnäkymiä ja taloudellista hyvinvointia tulisi käyttää rauhaa, demokratiaa, solidaarisuutta ja vakautta koskevien eurooppalaisten arvojen puolustamiseksi ennen ryhtymistä minkäänlaisiin sotilaallisiin toimiin. ETSK kannattaa kaikkia kansainvälisiä pyrkimyksiä löytää rauhanomaiset, oikeudenmukaiset ja konkreettiset ratkaisut konflikteihin, kiistoihin ja/tai laittomiin toimiin (hyökkäys, miehitys, valtion suvereniteettiin kohdistuvat uhkailut, pelottelu) YK:n peruskirjassa vahvistettujen ehtojen ja Euroopan neuvoston antaman päätöslauselman puitteissa (esimerkkeinä tilanteet Ukrainassa, Kyproksessa, Länsi-Balkanilla ja muualla maailmassa).

3.3 ETSK on vakuuttunut EU:n ja Naton välisen tiiviin koordinoinnin tarpeesta. Kummallakin organisaatiolla on omat erityiset työkalunsa ja vahvuutensa, joita on käytettävä toisiaan täydentäen Euroopan turvallisuuden takaamista koskevan yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

3.4 ETSK pahoittelee, että puolustusosalalla vuosia jatkuneen merkittävän investointivajeen seurauksena EU kärsii nyt tuotanto- ja voimavaravajeista. Komitea toteaa myös, että Euroopan puolustusalan teollinen ja teknologinen perusta on nykyisin mitoitettu rauhanajan operaatioita (toisin sanoen alhaista tuotantotahtia) varten, ja ehdottaa toimenpiteitä, joiden avulla puolustusalan teollinen ja teknologinen perusta kykenee vastaamaan Ukrainaa vastaan käytävän sodan aiheuttamaan kysynnän äkilliseen kasvuun.

3.5 ETSK kannattaa yhteisessä tiedonannossa jäsenvaltioille suunnattua kehotusta tehdä tarvittavat puolustustarvike- ja -materiaalihankinnat yhdessä. Järjestämällä kiireesti tarvittavien tuotteiden yhteishankintoja saataisiin enemmän vastinetta rahalle, parannettaisiin yhteentoimivuutta ja välttyttäisiin siltä, että haavoittuvimmassa asemassa olevat jäsenvaltiot eivät saisi tarvitsemaansa, koska puolustusteollisuuden kohdistuu ristiriitaisia vaatimuksia eikä teollisuus pysty vastaamaan kysynnän äkilliseen kasvuun lyhyellä aikavälillä.

3.6 ETSK kannattaa myös ehdotusta kannustaa yhteistoiminnallisiin hankintoihin EU:n talousarvion kautta sellaisen erityisen lyhyen aikavälin välineen avulla, jonka tarjoaman EU-tason taloudellisen tuen on määrä edistää jäsenvaltioiden yhteistyöhön perustuvia puolustusalan hankintoja ja vahvistaa Euroopan puolustusalan teollista ja teknologista perustaa samalla, kun varmistetaan eurooppalaisten asevoimien toimintakyky, toimitusvarmuus ja parempi yhteentoimivuus.

3.7 ETSK odottaa myös kiinnostuneena ehdotusta Euroopan puolustusalan investointiohjelmasta. Samalla komitea pohtii, riittääkö se kannustamaan yhteisesti kehitettyjen hankkeiden yhteishankintaan alv-vapautuksen avulla. On mahdollistettava se, että Euroopan puolustusalan teollinen ja teknologinen perusta kykenee tukemaan eurooppalaisia asevoimia myös pitkäkestoisten ja laajamittaisten konfliktien aikana. Tämä edellyttäisi erilaisten teollisuuspolitiikan välineiden järjestelmällistä käyttöä toimitusketjujen vahvistamiseksi, osaamisen edistämiseksi, strategisten varastojen perustamiseksi jne. Euroopan puolustusalan investointiohjelmassa olisi siksi noudatettava kokonaisvaltaista lähestymistapaa Euroopan puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan tarvittavan muutoksen tukemiseksi.

3.8 Samanaikaisesti yhteinen tiedonanto ei ole tavoitteiltaan riittävän kunnianhimoinen muiden aloitteiden, kuten Euroopan puolustusrahaston, osalta. ETSK suosittaa, että nykyisen monivuotisen rahoituskehysten joustavuutta hyödynnetään puolustusrahaston määrärahojen lisäämiseksi merkittävästi tasolle, joka vastaa jäsenvaltioiden puolustusmenojen ilmoitettua lisäystä. Tämä on tarpeen, jotta voidaan varmistaa puolustusrahaston vipuvaikutus ja sen yhteistyöhön kannustamisen vaikutus. Euroopan puolustusrahastolla on tarkoitus olla keskeinen rooli Euroopan puolustusjärjestelmien hajanaisuuden poistamisessa ja puolustusalan investointivajeen pienentämisessä. ETSK katsoo, että puolustusrahasto voisi mahdollisesti täyttää tämän tehtävän, jos jäsenvaltiot parantavat merkittävästi yhteistyötään. Puolustusrahastoa olisi arvioitava säännöllisesti ja sitä olisi vahvistettava, jos se edistää tehokkaasti Euroopan puolustusmenojen yhteentoimivuutta ja tehokkuutta. Eurooppalainen lisäarvo on erittäin tärkeää tämän välineen perustelemiseksi. Lisäksi ETSK ehdottaa asetettavaksi prioriteetiksi sen, että Euroopan puolustusrahastosta tehdään strategisempi (määrittämällä rajallinen määrä asianmukaisesti rahoitettavia lippulaivahankkeita), reaktiivisempi (esim. tekemällä lisäys pk-yrityksiä ja murroksellisia teknologioita koskevaan budjettikohtaan, järjestämällä avoimia ehdotuspyyntöjä innovatiivisiin ideoihin reagoinnin nopeuttamiseksi, määrittelemällä kiireellisille hankkeille nopeutettuja menettelyjä) ja tehokkaampi (esim. optimoimalla puolustukseen liittyvät siirrot puolustusrahaston hankkeita varten, yhdenmukaistamalla teollis- ja tekijänoikeuskehys, määrittelemällä kestäviä ratkaisuja turvallisuusluokiteltujen tietojen käsittelyä varten).

3.9 Lisäksi ETSK katsoo, että kokonaisvaltainen ja strateginen raaka-aineita ja kriittisiä raaka-aineita koskeva toimintapolitiikka on nyt ratkaisevan tärkeä, jotta voidaan vähentää Euroopan strategista riippuvuutta autokraattisista hallinnoista. ETSK:n mielestä tämän strategian olisi perustuttava kolmeen pilariin: 1) (kriittisten) raaka-aineiden vapaa ja avoin maailmanlaajuinen saatavuus, 2) eurooppalaisten/kotimaisten (kriittisten) raaka-aineiden hyödyntämisen ja jalostamisen sekä niitä koskevien verokannustimien ja varastointialoitteiden vahvistaminen, 3) (kriittisten) raaka-aineiden kierrätys sekä kiertotalouden perusedellytysten parantaminen.

3.10 ETSK katsoo, että Euroopan puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan ensisijaisena tehtävänä on tukea eurooppalaisia asevoimia niiden tehtävien hoitamisessa. Tätä silmällä pitäen ETSK on vakuuttunut siitä, että Euroopan puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan on kyettävä hoitamaan neljä keskeistä tehtävää: 1) toimittaa kaikkina aikoina ja kaikissa olosuhteissa tarvittavat puolustustarvikkeet ja niihin liittyvät palvelut, 2) parantaa keskeisiä puolustusteknologioita ja niiden sovelluksia sekä kehittää näistä uusia, parannettuja versioita ja seuraavia sukupolvia, 3) reagoida kilpailijoiden ja mahdollisten vastustajien uusiin kehkeytyviin teknologisiin suuntauksiin ja läpimurtoihin ja 4) haastaa kilpailijat ja mahdolliset vastustajat kehittämällä innovatiivisia konsepteja, murroksellisia teknologioita ja täysin uusia sovelluksia. Yhteisen tiedonannon lähtökohdaksi ottaen komission ja jäsenvaltioiden olisi kiireellisesti kehitettävä kattava puolustusteollisuusstrategia, jolla pyritään parantamaan Euroopan puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan suorituskykyä näissä ydintoiminnoissa.

4. Erityiset huomiot

4.1 ETSK myös toteaa, että on tärkeää luoda vahvat kyberturvallisuuden alan yhteydet, joiden avulla voidaan vastata uusiin hybridisodankäynnin muotoihin, kuten kyberhyökkäyksiin ja digitaalisiin väärinkäyttöihin viimeaikaisissa kansainvälisen tason ei-sotilaallisissa tai sotilaallisissa konflikteissa. Siksi olisi keskityttävä erityisesti kyberturvallisuusinvestointeihin, sillä ala on kasvanut nopeasti viime vuosikymmenen aikana ja näyttää saavan aikaan nopeita muutoksia kansainvälisissä ja sisäisissä asioissa sekä poliittisissa näkökohdissa.

4.2 ETSK tähdentää, että Euroopan unionin on kehitettävä investointialoitteita, jotka mahdollistavat teollisen yhteistyön startup-yritysten ja pk-yritysten kautta, ja hyödynnettävä täysimääräisesti erittäin ammattitaitoista puolustusalan työvoimaa ja samalla kehitettävä ja luotava uutta osaamista eurooppalaisten yhteistyöohjelmien avulla.

4.3 ETSK toistaa ehdotuksensa perustaa pk-yrityksille ja startup-yrityksille tarkoitettu keskitetty verkkoasiointipiste, verkossa toimiva ”EU:n pk-yrityspiste”, joka tarjoaa mahdollisuuden syöttää ennalta määriteltyjä tietoja ja saada vastineeksi räätälöityjä tietoja parhaiten soveltuvista EU:n ohjelmista, jotka voivat tarjota tukea.

4.4 Kriittisiä teknologioita ja teollisia valmiuksia tukevien toimenpiteiden osalta kriittisten riippuvuuksien vähentäminen puolustusalan arvoketjuissa on edelleen ratkaisevan tärkeää. Tämä ulottuu kriittisten raaka-aineiden saatavuudesta kriittisten komponenttien, osajärjestelmien jne. tarjontaan. Se käsittää myös teollisuuden toimitusketjun rahoituksellisen ja taloudellisen vakauden sekä riittävien taitojen saatavuuden nykyisten ja tulevien vaatimusten täyttämiseksi valmiuksien ja teknologioiden osalta. ETSK korostaa myös näkemyksiään ja suosituksiaan, jotka se on jo esittänyt lausunnossaan ”Turvallisuus- ja puolustusteknologioita koskeva etenemissuunnitelma” (CCMI/189).

4.5 Uuden puolustusalan investointimallin suunnittelussa Euroopassa olisi myös otettava huomioon sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät kriteerit, jotta voidaan täyttää tarve nivoa luotettavat ja siirrettävät välineet tehokkaasti vihreän kehityksen ohjelman ja kestävä kehityksen tavoitteisiin ja siten vastata EU:n tärkeimpiin painopisteisiin ja riskeihin, kuten kiertotalouteen, pelastuspalveluun, luonnonkatastrofeihin, hätätilanteiden hallintaan ja merillä tapahtuviin terroritekoihin. Kriisinhallinta ja ilmastokriisiin liittyvät ilmiöt edellyttävät välittömiä täydentäviä toimia ja nykyaikaisia välineitä. EU:n pelastuspalveluasioden ja humanitaarisen avun operaatioiden pääosaston kanssa olisi keskusteltava erillisestä yhteistyöjärjestelystä.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kasvinsuojeluaineiden kestävästä käytöstä ja asetuksen (EU) 2021/2115 muuttamisesta”**(COM(2022) 305 final – 2022/0196 (COD))**

(2023/C 100/21)

Esittelijä: **José Manuel ROCHE RAMO**Yhteisesittelijä: **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 14.7.2022 neuvosto, 6.7.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 192 artiklan 1 kohta ja 304 artikla
Komitean täysistunnon päätös	22.2.2022
Vastaava jaosto	maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö
Hyväksyminen jaostossa	24.11.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	157/01/04

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Asetusehdotus kasvinsuojeluaineiden kestävästä käytöstä sisältää sekä uusia säännöksiä että toimenpiteitä, joilla korjataan torjunta-aineiden kestävää käyttöä koskevan direktiivin ⁽¹⁾ soveltamisessa ja noudattamisen valvonnassa havaittuja heikkouksia.

1.2 ETSK on samaa mieltä tarkistuksen tarpeesta ja on tyytyväinen siihen, että monet mainituista nykyisen direktiivin heikkouksista sekä uuteen ehdotukseen sisältyvistä aloitteista ovat niitä, jotka oli jo tuotu esiin komitean arviointikertomuksen ⁽²⁾ huomautuksissa ja suosituksissa. Asetuksella pyritään vastaamaan esimerkiksi tarpeeseen yhdenmukaistaa kansallisten toimintasuunnitelmien täytäntöönpanoa, puuttua jäsenvaltioiden välillä vallitseviin eroihin, tarjota asianmukaista koulutusta käyttäjille ja korostaa uuden teknologian, kuten täsmäviljelyn, tärkeyttä.

1.3 Torjunta-aineiden kestävää käyttöä koskevalla asetusehdotuksella pyritään Pellolta pöytään -strategiassa ja vuoteen 2030 ulottuvassa EU:n biodiversiteettistrategiassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti edistämään ympäristön, talouden ja yhteiskunnan kannalta kestäviä elintarvikejärjestelmiä. ETSK kannattaa näiden tavoitteiden huomioon ottamista ja on samaa mieltä hyödyistä, jotka ilmenevät kansalaisten ja kuluttajien terveyden ja ympäristön tilan paranemisena.

1.4 Uuteen eurooppalaiseen strategiaan sisältyy määrällisiä torjunta-aineiden käytön ja niihin liittyvien riskien vähentämistavoitteita vuodeksi 2030. Tavoitteet ovat varsin kunnianhimoisia, joten niitä varten tarvitaan kohtuulliset siirtymäajat, joissa otetaan huomioon ⁽³⁾ aiemmat vähennykset näiden aineiden käytössä sekä jäsenvaltioiden erilaiset maantieteelliset, agronomiset ja sosioekonomiset olosuhteet ja joiden aikana viljelijät saavat käyttää uusia vaihtoehtoisia

⁽¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/128/EY, annettu 21 päivänä lokakuuta 2009, yhteisön politiikan puitteista torjunta-aineiden kestävästä käytön aikaansaamiseksi (EUVL L 309, 24.11.2009, s. 71).

⁽²⁾ ETSK:n tiedonanto ”Torjunta-aineiden kestävää käyttöä koskevan direktiivin arviointi”.

⁽³⁾ Eurostat, *Pesticides sales in the EU*.

tuotteita. Kun otetaan huomioon, että nykyisten vähäriskisten välineiden markkinoille saattamiseen on kulunut keskimäärin kymmenen vuotta, lainsäätäjien on oltava erityisen tarkkana vahvistaessaan tavoitteiden saavuttamisaikataulun ja sallittava riittävästi joustoa, jotta ketään ei jätettäisi jälkeen. Euroopan komission ehdotuksessa asetetaan lisäksi pitkälle meneviä rajoituksia kasvinsuojeluaineiden käytölle nk. herkillä alueilla. ETSK huomauttaa, että ehdotuksen mukaisen herkkien alueiden määrittelyn ja näitä alueita koskevien säännösten soveltamisalan piiriin kuuluu laajoja maataloustuotantoalueita EU:ssa. Esitetyn kaltaisilla vaatimuksilla on kauaskantoisia seurauksia, minkä vuoksi niitä olisi asetettava ainoastaan luotettavan tieteellisen ja agronomisen vaikutustenarvioinnin pohjalta.

1.5 Yhdenmukaistetuista riski-indikaattoreista on annettava selkeät ohjeet, ja indikaattorien on oltava tarkoituksenmukaisia. Koska tämänhetkiset tiedot erityisesti kemiallisten torjunta-aineiden käytöstä ovat rajallisia, on noudatettava suurta varovaisuutta sen suhteen, millaista menetelmää käytetään. Tämä on erityisen tärkeää, kun vertailukohtana käytetään kaupallista myyntiä (yhdenmukaistettu riski-indikaattori 1). Myös sen laskennassa käytettyyn ajanjaksoon on kiinnitettävä erityistä huomiota. Torjunta-aineiden markkinoille saattamista koskevia arvioita voitaisiin parantaa esimerkiksi tekemällä ero ammattikäyttöön myönnettävien lupien (maatalouskäyttö) ja kotikäyttöön ja puutarhanhoitoon myönnettävien lupien (muu kuin maatalouskäyttö) välille.

1.6 Viimeaikaisten kriisien – pandemia, Ukrainaan kohdistunut hyökkäys ja sota, ilmastonmuutoksen vaikutusten jyrkkä lisääntyminen (kuivuus, tulipalot, tulvat, uudet taudit, helleaallot jne.) – kielteisten vaikutusten vuoksi ruoantuotanto ja elintarviketurva ovat nousseet aivan EU:n poliittisen asialistan kärkeen.

1.7 EU:n on silti jatkettava etenemissuunnitelman viitoittamalla tiellä voidakseen täyttää ilmastotoimia ja kestävää kehitystä koskevat sitoumuksensa. Samaan aikaan kun Eurooppa jatkaa Agenda 2030 -toimintaohjelman ja kestäväen kehityksen tavoitteiden mukaisia toimiaan, on myös otettava huomioon nykyisen tilanteen vaikutukset ja seuraukset maatalouselintarvikejärjestelmiin. Tämänhetkisessä kriisiskenaariossa on siten harkittava mahdollisuutta soveltaa tiettyjä poikkeuksia rajallisesti ja tilapäisesti ⁽⁴⁾.

1.8 Kriisiä olisi toisaalta hyödynnettävä tilaisuutena puuttua maailmanlaajuisen epävakauden rakenteellisiin syihin ja muuttaa toimitusketjujen dynamiikkaa niin, että saadaan aikaan pysyviä parannuksia ihmisille ja maapallolle. Erityisen tärkeää on käynnistää kiireellisesti keskustelu ja syvälinen pohdinta siitä, millainen maatalouselintarvikejärjestelmä EU:n pitäisi luoda tulevina vuosikymmeninä.

1.9 Samaan aikaan unionilla on velvollisuus ja vastuu pitää ruoantuotantoa ja elintarviketurvaa ensisijaisena strategisena tavoitteena. Vihreän kehityksen ohjelman ja Pellolta pöytään -strategian – joiden muodostamaan kehikseen tämäkin ehdotus sijoittuu – tavoitteiden on aina perustuttava tieteelliseen näyttöön, jonka yhteydessä esitetään vaikutustenarviointi, jotta tavoitteet ovat varmasti johdonmukaisia ja noudattavat suhteellisuusperiaatetta.

1.10 Useissa tutkimuksissa ⁽⁵⁾ on varoitettu kielteisistä vaikutuksista, joita elintarvikkeiden hintojen jyrkkä nousu pienempien satojen ja heikomman tuoton seurauksena voi aiheuttaa maailmanlaajuisesti. Maataloustuotannon supistuminen voisi tehdä Euroopan unionista riippuvaisemman elintarvikkeiden tuonnista kolmansista maista, mistä seuraisi ekologisia, sosiaalisia ja taloudellista vahinkoa.

1.11 Ehdotuksen perimmäisenä tavoitteena pitäisikin olla vaihtoehtoisten ratkaisujen (välineistön) tarjoaminen, ja sillä pitäisi ensisijaisesti edistää integroidun tuhoojatorjunnan käyttöä ja valvontaa. Tämän on säilyttävä ehdotuksen kulmakivenä. Lisäksi on lisättävä ja tuettava vaihtoehtoista tuhoojatorjuntaa, kuten alhaisen riskin kasvinsuojeluaineiden ja biopohjaisten kasvinsuojeluaineiden käyttöä. Toistaiseksi näillä ratkaisuilla ei kuitenkaan voida korvata kemiallisten

⁽⁴⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean päätöslauselma aiheesta ”Ukrainan sota ja sen taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristövaikutukset” (EUVL C 290, 29.7.2022, s. 1).

⁽⁵⁾ FAO, *Hunger Hotspots – FAO-WFP early warnings on acute food insecurity*.

torjunta-aineiden käyttöä. Jäsenvaltioiden on edistettävä tämän välineistön käyttöönottoa mahdollisimman nopeasti ja varmistettava, että tarjolla on asianmukaiset kannustinjärjestelmät.

1.12 Välineistössä on panostettava tieteeseen ja innovointiin perustuviin erilaisiin ratkaisuihin ja toimenpiteisiin, joita ovat muun muassa vastustuskykyisemmät lajikkeet, sertifioidut siemenet, maan kasvukuntoa ylläpitävä viljely, integroitu tuotanto, uudet genomimuokkaustekniikat (jalostustekniikat), luonnonmukainen maatalous, viljelykierto, digitaaliset menetelmät ja pienialaisten viljelykasvien käyttäminen. Näiden on oltava ohjenuorana siirryttäessä menestyksekkäästi kohti maatalousmallia, jossa käytetään vähemmän kasvinsuojeluaineita.

1.13 Jotta tämä voisi onnistua, tarvitaan kestäviä, tieteeseen perustuvia, tehokkaita, turvallisia ja kohtuuhintaisia kasvinsuojelujärjestelmiä, jotka tarjoavat viljelijöille tarvittavat välineet kilpailukyvyyn säilyttämiseen. Komission on siksi vaadittava sääntöjen vastavuoroisuutta, jotta kolmansista maista tuotaviin tuotteisiin, jotka on käsitelty EU:n markkinoilla kielletyillä aineilla, sovelletaan ainakin unionissa sovellettavia sääntöjä vastaavia sääntöjä.

1.14 Samaan aikaan on tärkeää, että viljelijöille ei aiheudu suhteetonta byrokraattista lisärasitetta. Se vaikuttaisi suhteellisesti enemmän pieniin ja keskisuuriin tiloihin, joiden on vaikeampi selvittää tällaisista rasitteista, koska ne eivät voi hyödyntää mittakaavaetuja.

1.15 Tilastotietojen levittämisestä vastaavien hallintoelinten on oltava hyvin tarkkana niitä käsitellessään ja erityisesti kunnioitettava henkilöiden yksityisyyttä ja tietojen omistusoikeutta, sillä usein kyse on luottamuksellisista tiedoista.

1.16 ETSK kannattaa puolueetonta ja riippumatonta ammattineuvontaa, joka auttaa viljelijöitä noudattamaan kestäviä käytäntöjä viljelmillään. Maatalousalan organisaatioilla ja osuuskunnilla voi olla keskeinen rooli tässä asiassa, sillä ne voivat varmistaa, että viljelijät saavat suurimman mahdollisen hyödyn sekä tuotannon että mahdollisen yhteisen markkinoinnin näkökulmasta (esimerkiksi osuuskuntatilat).

1.17 ETSK kannattaa myös erityistä toimenpidettä, jolla viljelijöille aiheutuneet kustannukset korvataan taloudellisesti. Komitea katsoo kuitenkin, että on tarpeen täsmentää paremmin, miten tämä nivoutuu YMP:hen, ja selvittää erityisesti aikataulua ja käytännön toteutusta, sillä tarkoituksena on, että uusi YMP ja siihen liittyvät jäsenvaltioiden strategiasuunnitelmat hyväksytään ja tulevat voimaan 1. tammikuuta 2023.

2. Taustaa

2.1 Euroopan komissio julkaisi 22. kesäkuuta 2022 torjunta-aineiden kestävästä käytöstä koskevan direktiivin tarkistamiseen liittyvän ehdotuksensa asetukseksi kasvinsuojeluaineiden kestävästä käytöstä. Ehdotus oli määrä julkaista alun perin 23. maaliskuuta 2022, mutta se lykkäytyi Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Ehdotus kuuluu luonnonsuojelupakettiin yhdessä luonnon ennallistamisesta annetun asetuksen kanssa. Paketti on ratkaiseva askel Euroopan vihreän kehityksen ohjelman, Pelloilta pöytään -strategian ja biodiversiteettistrategian täytäntöönpanossa.

2.2 Komission ehdotuksen päätavoitteet ovat yhdensuuntaisia Pelloilta pöytään -strategian kanssa:

— Vähennetään vuoteen 2030 mennessä kemiallisten torjunta-aineiden kokonaiskäyttöä ja niistä aiheutuvaa riskiä 50 prosenttia (vähennystavoite 1) ja vaarallisempien torjunta-aineiden käyttöä 50 prosenttia (vähennystavoite 2) verrattuna vuosien 2015, 2016 ja 2017 keskiarvoon.

— Lisätään integroidun torjunnan käyttöä ja valvontaa.

— Lisätään vähemmän vaarallisten ja kemiallisille torjunta-aineille vaihtoehtoisten keinojen käyttöä tuhoojien torjunnassa.

- Parannetaan seurantatietojen saatavuutta torjunta-aineiden levittämisestä ja käytöstä ja niistä aiheutuvista terveys- ja ympäristöriskeistä.
- Parannetaan säännösten täytäntöönpanoa, soveltamista ja noudattamisen valvontaa kaikissa jäsenvaltioissa politiikan tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi.
- Edistetään uutta teknologiaa, kuten täsmäviljelyä, jotta voitaisiin vähentää torjunta-aineiden kokonaiskäyttöä ja niistä aiheutuvia riskejä.

2.3 Jäsenvaltio voi alentaa kemiallisten kasvinsuojeluaineiden käyttöä ja niistä aiheutuvaa riskiä koskevaa kansallista tavoitettaan soveltamalla painotusjärjestelmää, jossa otetaan huomioon käytön intensiteettiin liittyvä luku ja käyttöön ja riskiin liittyvä luku. Prosenttiosuuden vähennys ei missään tapauksessa voi olla alle 35 prosenttia eikä yli 70 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.

2.4 Tällaisiin tuloksiin pääsemiseksi komission ehdotuksessa asetetaan oikeudellisesti sitovia EU:n vähennystavoitteita. Uusissa säännöissä säädetään myös, että jäsenvaltioiden on hyväksyttävä kansallisessa lainsäädännössä sitovia tavoitteita, joilla edistetään EU:n yleisen tavoitteen saavuttamista. Asetuksessa sallitaan jäsenvaltioille joustoa kansallisen tilanteen huomioon ottamiseksi. Huomiota on kiinnitettävä erityisesti aiempaan edistymiseen ja torjunta-aineiden käytön intensiteettiin kussakin jäsenvaltiossa.

2.5 Komissio mittaa kemiallisten torjunta-aineiden käyttöä ja riskejä vuosittain jäsenvaltioiden komissiolle toimittamien kasvinsuojeluaineiden myyntiä koskevien tietojen perusteella. Perustason arvona 50 prosentin vähennystavoitteen laskemiselle käytetään vuosien 2015, 2016 ja 2017 myyntiä.

2.6 Kaikki markkinoille saatetut kasvisuojeluaineisiin sisältyvät tehoaineet luokitellaan yhteen neljästä ryhmästä, joista jokaiseen sovelletaan painokerrointa, joka on sitä suurempi, mitä vaarallisempien aineiden ryhmästä on kyse.

2.7 Tarkistuksen pääasialliset uutuudet ovat tiivistetysti seuraavat:

- suoraan sitovan ja kaikissa jäsenvaltioissa samalla tavalla sovellettavan asetuksen antaminen
- oikeudellisesti sitovat tavoitteet: vähennetään vuoteen 2030 mennessä kemiallisten torjunta-aineiden käyttöä ja niistä aiheutuvaa riskiä 50 prosenttia ja vaarallisempien torjunta-aineiden käyttöä 50 prosenttia
- suoraviivaisemmat kansalliset toimintasuunnitelmat ja vuotuiset kertomukset oikeudellisesti sitovien tavoitteiden tukena
- ympäristöä kunnioittava tuhoajatorjunta, jossa taataan, että kaikki viljelijät harjoittavat integroitua torjuntaa eli käyttävät kemiallisia torjunta-aineita vain viimeisenä keinona
- uusi rekisteri helpottamaan torjunta-aineiden levitysvälineiden tarkastusta
- sitoumus tarkistaa yhdenmukaistettuja riski-indikaattoreita maatalouden panos- ja tuotostilastojen perusteella
- kannustimia viljelijöille torjunta-aineiden käytön vähentämiseksi uuden yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) puitteissa: erityinen rahoitus viideksi vuodeksi vaatimusten täyttämistä varten
- koulutus: koulutustodistusten uudet voimassaoloajat ja tiettyihin toimintoihin vaadittava todiste koulutuksesta
- kaikkien kasvinsuojeluaineiden käytön kieltäminen herkillä alueilla ja kolmen metrin säteellä näistä alueista
- tiukemmat kriteerit poikkeuksille, jotka koskevat lentoruiskutusta.

2.8 Viljelijöitä ja muita käyttäjiä autetaan toteuttamaan siirtymä kestävämpiin elintarviketuotantojärjestelmiin keskeisten toimintapolitiikkojen paketilla, johon kuuluu i) alhaisen riskin ja biologisten vaihtoehtojen valikoiman lisääminen markkinoilla, ii) kannustimet viljelijöille torjunta-aineiden käytön vähentämiseksi uuden yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) puitteissa, iii) tutkimus ja kehittäminen Horisontti 2030 -puiteohjelman puitteissa ja iv) luonnonmukaisen tuotannon kehittämistä koskeva toimintasuunnitelma.

3. Yleistä

3.1 Nykyinen kriisitilanne – pandemia, Ukrainaan kohdistunut hyökkäys ja sota, ilmastonmuutoksen vaikutusten jyrkkä lisääntyminen (kuivuus, tulipalot, tulvat, uudet taudit, helleaallot jne.) – asettaa Euroopan ja koko maailman maatalous- ja elintarvikejärjestelmät erittäin kovan paineen alle. Nämä esteet eivät kuitenkaan saa hidastaa unionin määrätietoista sitoumusta jatkaa edistymistä kohti oikeudenmukaista siirtymä Agenda 2030 -toimintaohjelman mukaisesti ⁽⁶⁾.

3.2 ETSK on vaatinut useissa lausunnoissaan kattavaa EU:n elintarvikepolitiikkaa, jonka avulla turvataan i) taloudellinen, ekologinen ja sosiokulttuurinen kestävyys, ii) eri sektoreiden, politiikanalojen ja hallintotasojen tiiviimpi nivoutuminen toisiinsa, iii) osallistavat päätöksentekoprosessit sekä iv) velvoittavien toimenpiteiden (säännökset ja verot) ja kannustimien (hinnanlisät, luotonsaanti, resurssit ja vakuutus) yhdistelmä, jotta siirtymistä kestäviin elintarvikejärjestelmiin voidaan vauhdittaa ⁽⁷⁾.

3.3 Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää suurempaa yhdenmukaistamista ja johdonmukaisuutta EU:n eri toimintapolitiikkojen ja lainsäädännön välillä: näitä ovat Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, Pellolta pöytään -strategia, biodiversiteettistrategia, saasteettomuustoimintasuunnitelma, kasvinuojeluaineiden kestävä käyttö jne.

3.4 Siirtymän tukemiseksi olisi niin ikään kasvatettava YMP:n talousarviota sen supistamisen tai ennallaan pitämisen sijaan. YMP:n strategiasuunnitelmien hyväksymisen ehtona olisi oltava myös se, että jäsenvaltiot hyväksyvät elintarvikeympäristön uudistamista koskevia kattavia suunnitelmia ja kytkevät terveellisten ja kestäväpohjaisten elintarvikkeiden tuotannon kannustimet uusien markkinoiden luomiseen tällaisia tuotteita varten ⁽⁸⁾.

3.5 Komitea onkin tyytyväinen päätökseen ohjata uuden YMP:n rahoitus ensisijaisesti sellaisiin vapaaehtoiisiin käytäntöihin, joiden tavoitteena on kasvinuojeluaineiden kestävä käyttö, ilman että tukien suuntaaminen rankaisee unionin lainsäädännön nojalla yhtä lailla laillisten ja sallittujen vaihtoehtojen käytöstä tai heikentää niistä saatavia tuloja. Ekojärjestelmiin ja maaseudun kehittämisaloitteisiin on yleensä ollut saatavilla rahoitusta vain, jos hankkeissa on menty lakisääteisiä vaatimuksia pidemmälle. Uudessa järjestelmässä kaikki jäsenvaltiot voivat viiden vuoden ajan myöntää viljelijöille rahoitusta vastineeksi kasvinuojeluaineiden kestävä käyttöä koskevien kaikkien vaatimusten noudattamisesta.

3.6 Komitea kannattaa myös pyrkimystä tehostaa kasvinuojeluaineiden kestävä käyttöä koskevia kansallisia toimintasuunnitelmia. Kasvinuojeluaineiden kestävä käyttöä koskevat kansalliset toimintasuunnitelmat saavat olla melko erilaisia ja niiden tavoitteet vapaaehtoisia ja erilaisiin asioihin kohdistuvia, mutta niiden on oltava sisällöltään suoraviivaisempia ja niiden on sisällettävä yksityiskohtainen luettelo hankkeista ja niiden yhteydestä Pellolta pöytään -strategian tavoitteisiin. Kaikkien jäsenvaltioiden on ilmoitettava rahoitus- ja muut keinot, joilla ne aikovat edistää integroitua torjuntaa ja muita kuin kemiallisia vaihtoehtoja. Niiden on esitettävä vuotuisissa edistymis- ja täytäntöönpanokertomuksissa edistymissuunnaukset kaikkien tavoitteiden saavuttamisessa suoraviivaisesti käyttäen määrällisiä tietoja kasvinuojeluaineiden kestävä käytön noudattamisesta. Komissio laatii joka toinen vuosi analyysin vuotuisista edistymis- ja täytäntöönpanokertomuksista.

⁽⁶⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean päätöslauselma aiheesta "Ukrainan sota ja sen taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristövaikutukset" (EUVL C 290, 29.7.2022, s. 1).

⁽⁷⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Pellolta pöytään -strategia oikeudenmukaista, terveyttä edistävää ja ympäristöstä säästävää elintarvikejärjestelmää varten" (COM(2020) 381 final) (EUVL C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽⁸⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Pellolta pöytään -strategia oikeudenmukaista, terveyttä edistävää ja ympäristöstä säästävää elintarvikejärjestelmää varten" (COM(2020) 381 final) (EUVL C 429, 11.12.2020, s. 268).

3.7 On kuitenkin olennaisen tärkeää, että uudessa hallintomallissa ”ei jätetä ketään jälkeen”: näin varmistetaan, että kaikki jäsenvaltiot pystyvät soveltamaan kasvinsuojeluaineiden kestävästä käyttöä optimaalisesti erilaisista lähtökohdistaan huolimatta.

3.8 Jotta tavoite voidaan saavuttaa, uuden asetuksen suunnitteluun, seurantaan ja tulevaan arviointiin on otettava tiiviisti mukaan järjestäytyneet kansalaisyhteiskunta ja erityisesti organisaatiot, joilla on kokemusta kasvinsuojeluaineiden alalta. Suuren yleisön ja erityisesti kuluttajien tietoisuutta torjunta-aineiden tehtävästä on parannettava, ja torjunta-aineiden käyttäjille on annettava koulutusta ja tiedotusta⁽⁹⁾.

3.9 Elintarvikkeiden oikeudenmukaiset hinnat (jotka heijastavat ympäristölle ja yhteiskunnalle koituvia todellisia tuotantokustannuksia) ovat perustavan tärkeitä, jotta elintarvikejärjestelmät saadaan kestäväksi pohjalle pitkällä aikavälillä. EU:n on ehdottomasti huolehdittava nykyisessä kriisitilanteesta normien todellisesta vastavuoroisuudesta etuuskohtelu-kauppaa koskevissa sopimuksissa⁽¹⁰⁾.

4. Erityistä

4.1 Vaihtoehtoisten ratkaisujen ja uuden teknologian saatavuus, tarjonta ja kannattavuus on ehdottoman tärkeää kasvinsuojeluaineiden kestävästä käytön edistämiseksi. Direktiivin keskeisiä osatekijöitä olivat integroitu torjunta kuten myös muut integroidulle tuotannolle ja luonnonmukaiselle viljelylle ominaiset torjuntamenetelmät, joissa käytetään mahdollisimman vähän torjunta-aineita, ja ne ovat myös uuden asetuksen keskeisiä osatekijöitä⁽¹¹⁾.

4.2 Asetusehdotuksessa asetetaan yleiseksi vaatimukseksi, että ammattikäyttäjien, viljelijät mukaan luettuina, on käytettävä muita kuin kemiallisia vaihtoehtoja ennen kemiallisten kasvinsuojeluaineiden käyttöä. Näitä ovat muun muassa viljelykierto, tuhoojien seuranta, integroitu torjunta sekä muiden kuin kemiallisten torjuntamenetelmien ja pienempi-riskisten torjunta-aineiden käyttö⁽¹²⁾.

4.3 Tämä ei tarkoita, etteikö torjunta-aineiden käyttö olisi mahdollista tai tarpeellista tietyissä olosuhteissa. Päinvastoin: tietyissä tapauksissa – kaupallisessa elintarviketuotannossa – tuhoojia pystytään hillitsemään tyydyttävästi ainoastaan käyttämällä torjunta-aineita viimeisenä keinona keskeisen tärkeän integroidun torjunnan periaatteen mukaisesti. Esimerkkinä voidaan mainita niiden tärkeys pienimuotoisessa käytössä.

4.4 Ilmastonmuutos nopeuttaa tuhoojien leviämistä, ja niiden pysäyttämiseksi tarvitaan torjunta-aineita, kun muut valvontakeinot on käytetty loppuun. Tarve on sitäkin ilmeisempi, kun otetaan huomioon, että kaikkien arvioiden mukaan maailman väkiluku kasvaa yli 2 miljardilla seuraavien 30 vuoden aikana. Tämä skenaario olisi otettava asianmukaisesti huomioon, jotta voidaan turvata vakaa elintarviketuotantojärjestelmä, joka pystyy tyydyttämään maailman kasvavan väestön tarpeet.

4.5 Toisaalta viime vuosien yhä yleisemmät kuivuusjaksot, tulvat, helleaallot ja jyrkät lämpötilavaihtelut heikentävät elintarvikkeiden tuotantokapasiteettia ja supistavat satoja. Pandemian ja sittemmin Ukrainaan kohdistuneen hyökkäyksen aiheuttamassa nykyisessä kriisitilanteessa, johon ovat syynä myös edellä mainitut ilmastonmuutoksen seuraukset, onkin tarpeen turvata vakaa maataloustuotanto laadukkaiden tuotteiden tarjoamiseksi riittävässä määrin elintarviketurvan varmistamiseksi.

⁽⁹⁾ ETSK:n tiedonanto ”Torjunta-aineiden kestävästä käytöstä koskevan direktiivin arviointi”.

⁽¹⁰⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Pelloilta pöytäään -strategia oikeudenmukaista, terveyttä edistävää ja ympäristöä säästävää elintarvikejärjestelmää varten” (COM(2020) 381 final) (EUVL C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽¹¹⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Integroitu tuotanto Euroopan unionissa” (oma-aloitteinen lausunto) (EUVL C 214, 8.7.2014, s. 8).

⁽¹²⁾ ETSK:n tiedonanto ”Torjunta-aineiden kestävästä käytöstä koskevan direktiivin arviointi”.

4.6 Asetuksessa korostetaan myös riippumattomien neuvojen keskeisen tärkeää tehtävää: näiden on annettava pätevää neuvontaa, joka on johdonmukaista sovellettavien viljelykasvikohtaisten sääntöjen ja integroidun torjunnan kanssa. Maatalousalan ammatillisten organisaatioiden ja osuuskuntien neuvontaroolia onkin vahvistettava ja edistettävä, sillä nämä antavat suoraa apua ruohonjuuritasolla. Esimerkiksi Espanjassa tarvitaan useimmille viljelmille neuvonantajan lausunto, minkä ansiosta alalla on yli 20 000 virallisesti sertifioitua neuvojaa.

4.7 Torjunta-aineiden kestävää käyttöä koskevan direktiivin aiemmassa arvioinnissa ETSK korosti, että valvontajärjestelmää on parannettava ja että on varmistettava torjunta-aineiden kestävää käyttöä koskevan direktiivin ja kansallisten toimintasuunnitelmien yhdenmukaisuus. Ammattikäyttäjien on torjunta-aineiden kestävä käytön yhteydessä kirjattava kaikkien toimenpiteiden (kemialliset, biologiset, fyysiset tai kulttuuriset) perustelut.

4.8 Asetusehdotuksessa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota suojeltujen ja herkkien alueiden käsitteeseen. Kasvinsuojeluaineita ei enää voi käyttää tietyillä suojelluilla tai herkkillä alueilla (kaupunkien viheralueet, joihin kuuluvat myös yleiset puistot ja puutarhat, leikkikentät, virkistysalueet, urheilukentät ja polut, Natura 2000 -suojelualueet ja kaikki ekologisesti herkkät alueet, joilla elää uhanalaisia pölyttäjälajeja), paitsi jos tietyt edellytykset täyttyvät ja vasta kun aineita käyttävä ammattilainen on perustellut yksityiskohtaisesti, mitä tuotteita aiotaan käyttää, miten, milloin ja kuinka kauan. Toimivaltaisten hyväksyntäviranomaisten palveluksessa on siksi oltava riittävästi pätevää henkilöstöä, jotta vältetään viivästyksiltä, joiden seurauksena käsittely voi myöhästyä eikä tuhoja ehdiä torjua ajoissa.

4.9 Toisaalta huomioon on otettava jäsenvaltioiden maantieteelliset ja ilmastolliset erityisolosuhteet: kasvinsuojeluaineiden käyttöä ei pitäisi rajoittaa liikaa ekologisesti herkkien alueiden viljelymailla, joilla uusien tuhoojien ilmaantumista ei pystytä muuten torjumaan. Esimerkiksi Espanjassa Natura-verkosto kattaa 27 prosenttia pinta-alasta eli tuhansia hehtaareja viljelmiä ja laidunmaita. Yksi mahdollinen hyvä strategia voisi olla erilaisten alueiden jakaminen vyöhykkeisiin niin, että rajataan ja erotetaan muista alueista ne vyöhykkeet, jotka edellyttävät täyttä suojelua. Päätöksen käytön rajoittamisesta herkkillä alueilla täytyy viime kädessä perustua vahvaan tieteelliseen ja agronomiseen näyttöön, joka tukee tietyn alueen määrittelemistä suojelualueeksi.

4.10 Kynnysarvo, joka on saavutettava, ennen kuin kemiallinen toimenpide voidaan toteuttaa, on määritettävä yksityiskohtaisesti viljelykasvikohtaisissa säännöissä, ja jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on ylläpidettävä integroitua torjuntaa ja kasvinsuojeluaineiden käyttöä koskevaa sähköistä rekisteriä, jonka tarkoituksena on varmistaa, että ammattikäyttäjät rekisteröivät tietonsa.

4.11 Kun otetaan huomioon, että torjunta-aineiden optimaalista käyttöä koskevan tietämyksen riittämättömyys oli yksi pääasiallisista esteistä torjunta-aineiden kestävä käyttöä koskevan direktiivin soveltamiselle⁽¹³⁾, komitea on tyytyväinen siihen, että komissio on ottanut huomioon useita koulutukseen ja osaamiseen liittyviä komitean suosituksia.

4.12 Koulutuksen sertifiointia varten perustetaan uusi sähköinen keskusrekisteri. Siihen sisältyy yksityiskohtaista tietoa koulutustodistusten voimassaolosta (viisi vuotta neuvojan tapauksessa ja kymmenen vuotta jakelijan tai ammattikäyttäjän tapauksessa). Ennen kuin käyttäjä voi ostaa tai käyttää ammattikäyttöön hyväksytyjä kasvinsuojeluaineita tai levitysvälineitä ja ennen kuin neuvoja voi antaa neuvontaa, tämän on esitettävä todiste koulutuksesta. Jakelijoilla on oltava riittävä määrä koulutettua henkilöstöä.

4.13 Viranomaisten on taattava yksityisyyden suojele maataloustietojen käytössä, ja viljelijöille on annettava paljon paremmat mahdollisuudet hyödyntää digitaaliteknologiaa ja laajakaistaa, jotta heille ei aiheudu lisärasitusta ja ylimääräistä työtä, sillä monissa tapauksissa viljelijöillä ei ole tarvittavia teknisiä ja henkilöstöresursseja sähköisen rekisterin käyttämiseen.

⁽¹³⁾ ETSK:n tiedonanto ”Torjunta-aineiden kestävä käyttöä koskevan direktiivin arviointi”.

4.14 Parempi kansalais- ja erityisesti kuluttajavalistus torjunta-aineiden merkityksestä ja käytöstä sekä kansallisen ja eurooppalaisen lainsäädännön noudattamisesta auttaisi parantamaan asetuksen täytäntöönpanoa. Suurelle yleisölle ja poliittisille päättäjille suunnatut valistus- ja tiedotuskampanjat olisivat ratkaisevan tärkeitä. Tietoa olisi jaettava esimerkiksi niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat elintarvikkeiden hinnanmuodostukseen, sekä näkökohdista, jotka liittyvät tuotteiden merkintöihin ja sertifiointiin ⁽¹⁴⁾.

4.15 Kansainvälisessä kaupassa olisi säilytettävä tasapuoliset toimintaedellytykset. EU:n eri toimintapolitiikkojen johdonmukaisuuden takaamiseksi on huolehdittava hyvin tarkasti siitä, että unioniin ei saa tuoda elintarvikkeita, jotka on käsitelty unionissa kielletyllä aineilla.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

⁽¹⁴⁾ ETSK:n tiedonanto ”Torjunta-aineiden kestäväää käyttöä koskevan direktiivin arviointi”.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) N:o 389/2012 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse valmisteveron alaisia tavaroita jäsenvaltioiden välillä kaupallisessa tarkoituksessa siirtävistä talouden toimijoista sähköisissä rekistereissä säilytettävien tietojen vaihdosta”

(COM(2022) 539 final – 2022/0331 (CNS))

(2023/C 100/22)

Lausuntopyyntö	Euroopan unionin neuvosto, 27.10.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 113 ja 304 artikla
Vastaava jaosto	talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	209/0/3

Koska komitea katsoo, että asiakirjan ”Ehdotus neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) N:o 389/2012 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse valmisteveron alaisia tavaroita jäsenvaltioiden välillä kaupallisessa tarkoituksessa siirtävistä talouden toimijoista sähköisissä rekistereissä säilytettävien tietojen vaihdosta”⁽¹⁾ sisältö on hyväksyttävä, eikä komitealla ole siihen kommentoitavaa, se päätti 14. ja 15. joulukuuta 2022 pitämässään 574. täysistunnossa (joulukuun 14. päivän kokouksessa) antaa esitetystä asiakirjasta myönteisen lausunnon. Äänestyksessä annettiin 208 ääntä puolesta 3:n pidättyessä äänestämästä.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ COM(2022) 539 final

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Eteläisen Intian valtameren kalastussopimuksen (SIOFA) soveltamisalaan kuuluvalla alueella sovellettavista hoito-, säilyttämis- ja valvontatoimenpiteistä”

(COM(2022) 563 final – 2022/0348 (COD))

(2023/C 100/23)

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 9.11.2022 neuvosto, 10.11.2022
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 43 artiklan 2 kohta ja 304 artikla
Vastaava jaosto	maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2022
Täysistunnon numero	574
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	202/0/3

Koska komitea katsoo, että asiakirjan sisältö on täysin hyväksyttävä, eikä komitealla ole siihen kommentoitavaa, se päätti antaa esitetystä asiakirjasta myönteisen lausunnon.

Bryssel 14. joulukuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

ISSN 1977-1053 (sähköinen julkaisu)
ISSN 1725-2490 (painettu julkaisu)

**Euroopan unionin
julkaisutoimisto**
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURG

FI